
Kyrkomötet
Kyrkostyrelsens skrivelse 2023:4

Ändringar i kyrkoordningen m.m.

Kyrkostyrelsen överlämnar denna skrivelse till kyrkomötet.

Uppsala den 14 juni 2023

Martin Modéus

Helén Ottosson Lovén

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I den bilagda skrivelsen – som är uppdelad i sex separata avsnitt – behandlas i korthet följande:

- ♦ I det *första avsnittet* behandlas handläggningsregler i domkapitel. Kyrkostyrelsen föreslår ett antal ändringar i kyrkoordningen som rör handläggningen i domkapitel vid ärenden om obehörighet att utöva kyrkans vinningstjänst. De föreslagna tilläggen i kyrkoordningen utgör i huvudsak kodifiering av befintlig praxis. Utöver detta föreslår kyrkostyrelsen några ändringar i kyrkoordningen som mer generellt rör handläggningen i domkapitel och de nationella nämnderna. Kyrkostyrelsen föreslår att domarledamoten eller dennes ersättare ska tjänstgöra som domkapitlets ordförande i vissa typer av ärenden där både ordföranden och vice ordföranden är jäviga. Vidare föreslås dels att kravet på att ett överklagande eller en begäran om beslutsprövning ska vara egenhändigt undertecknat tas bort, dels att det ska ges möjlighet att delta på distans i domkapitlets och de nationella nämndernas sammanträden.
- ♦ I det *andra avsnittet* lägger kyrkostyrelsen fram några förslag till ändringar i kyrkoordningen med anledning av uppdraget från 2018 års kyrkomöte; att utreda och föreslå förändringar av domkyrkornas organisatoriska ställning och förutsättningar i Svenska kyrkan, för att bättre stödja och ta tillvara domkyrkornas unika identitet och uppdrag. Förslagen har sin grund i Domkyrkoutredningens betänkande Domkyrkan som katedral – identitet och uppdrag (SKU 2021:1) och innebär sammanfattningsvis att domkyrkans ställning som stiftets katedral förtydligas och stärks. Kyrkostyrelsens förslag innebär att den teologiskt grundade förståelsen av domkyrkan som stiftets katedral tydliggörs, liksom domkyrkoförsamlingars/pastorats som stifts ansvar att verka för att domkyrkan kan fungera som både församlingskyrka och stiftskatedral.
- ♦ I det *tredje avsnittet* behandlas undantag från handlingsoffentligheten i samband med rekryteringsärenden. Kyrkostyrelsen föreslår att det införs en ny bestämmelse

i kyrkoordningens kapitel 54 som gör det möjligt att i ett ärende om anställning av chef för kyrkokansliet (generalsekreteraren) undanhålla identiteten på den som sökt en sådan tjänst, så tillvida det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider men. Vidare föreslås ett undantag från förbudet att röja sådana uppgifter, bland annat för det fall uppgiften behöver lämnas till fackliga företrädare.

- ◆ I det *fjärde avsnittet* behandlas beslut om ändringar i den lokala strukturen. Kyrkostyrelsen föreslår – mot bakgrund av det uppdrag som givits av kyrkomötet 2021 – ändringar i kyrkoordningen som innebär att stiftsstyrelsen ska besluta om alla ändringar i den lokala strukturen, undantaget de beslut som fortsatt kan/ska fattas av kyrkostyrelsen. Det beslutsmandat som enligt nuvarande ordning innehas av kyrkofullmäktige föreslås således tas bort.
- ◆ I det *femte avsnittet* behandlas tre frågor rörande direkta val. Kyrkostyrelsen föreslår dels att det i 38 kap. 21 a § kyrkoordningen tydliggörs att det måste finnas ett skriftligt medgivande från den som anmäls som ombud för en nomineringsgrupp, dels att sista ansökningsdag för ansökan om registrering av gruppbeteckning för val till kyrkomötet – som regleras i 23 § – tidigareläggs med en månad till den 15 mars. Vidare föreslås att regleringen i 46 § justeras så att det tydliggörs att det inte bara är personer med ett fysiskt funktionshinder som har rätt att begära hjälp vid röstningsförfarandet.
- ◆ I det *sjätte avsnittet* behandlas övriga ändringar och rättelser. I denna del föreslås att kyrkomötets beslut (SvKB 2001:13) om användning i Svenska kyrkan av översättning till nordsamiska och lulesamiska av Nya testamentet, ska upphöra att gälla. Vidare föreslås – under förutsättning att kyrkomötet fattar beslut om Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del II – korrektur- och konsekvensändringar i kyrkomötets beslut (SvKB 1999:2) om användning av 1972 års bibelkommissions bibelöversättning.

1 Handläggningsregler i domkapitlen m.m.	6
1.1 Förslag till kyrkomötesbeslut.....	6
1.2 Förslag till ändringar i kyrkoordningen	6
1.1 Ärendet och dess beredning	11
1.2.1 Uppdraget om handläggningsregler m.m.....	11
1.2.2 Utredningens förslag.....	12
1.3 Bakgrund och gällande bestämmelser.....	13
1.3.1 Handläggningsregler i domkapitlen.....	13
1.3.2 Beslutsförhet i domkapitlet i vissa fall	15
1.3.3 Vissa krav på egenhändigt undertecknande.....	16
1.3.4 Beslutsfattande på distans i domkapitel och i nämnderna på nationell nivå	17
1.4 Överväganden och förslag	19
1.4.1 Utgångspunkten för en reglering av handläggningsreglerna	19
1.4.2 Rätt till yttrande	27
1.4.3 Rätt till biträde	29
1.4.4 Beslut	33
1.4.5 Krav på dokumentation.....	35
1.4.6 Utredning när åtgärder mot den som är föremål för prövningen inte är möjliga.....	35
1.4.7 Beslutsförhet i domkapitlet i vissa fall	38
1.4.8 Vissa krav på egenhändigt undertecknande.....	40
1.4.9 Beslutsfattande på distans i domkapitel och i nämnderna på nationell nivå	41
1.5 Ikraftträdande.....	43
1.6 Konsekvenser och framtida utvärdering	44
1.6.1 Konsekvenser för barn.....	44
1.6.2 Övriga konsekvenser	44
1.6.3 Framtida utvärdering	44
1.7 Kommentarer till bestämmelser i kyrkoordningen.....	45
2 Domkyrkornas ställning i Svenska kyrkan.....	49
2.1 Förslag till kyrkomötesbeslut.....	49
2.2 Förslag till ändringar i kyrkoordningen	49
2.3 Ärendet och dess beredning	52
2.3.1 Uppdraget från kyrkomötet.....	52
2.3.2 Betänkandet Domkyrkan som katedral – identitet och uppdrag (SKU 2021:1).....	52
2.3.3 Remissbehandling.....	54
2.3.3.1 Övergripande remissynpunkter	54
2.4 Överväganden och förslag	57
2.4.1 Kyrkostyrelsens utgångspunkter.....	57
2.4.2 Bemötande av några övergripande remissynpunkter	58
2.4.3 Domkyrkan som stiftets katedral	61
2.4.4 Församling och stifts ansvar att verka för att domkyrkan kan fullgöra sin uppgift	65
2.4.5 Stiftets ansvar att beakta katedralen som en särskild resurs	69

2.4.6 Särskild redovisning om domkyrkan i församlingsinstruktionen	73
2.4.7 Biskopens närvarorätt vid avgöranden om vissa ärenden om domkyrkan	80
2.4.8 Domkyrkoorganisten som föredragande i kyrkomusikaliska frågor i domkapitlet	83
2.4.9 Finansiering	87
2.5 Ikraftträdande och övergångsbestämmelse	90
2.6 Konsekvenser	91
2.7 Kyrkoordningskommentarer	91
3 Förbud mot att röja uppgifter vid rekrytering	93
3.1 Förslag till kyrkomötesbeslut	93
3.2 Förslag till ändringar i kyrkoordningen	93
3.3 Ärendet och dess beredning	94
3.3.1 Allmänt	94
3.3.2 Promemorians förslag	94
3.4 Bakgrund och gällande rätt	94
3.4.1 Inledning	94
3.4.2 Handlingsoffentlighet	95
3.4.3 Offentlighet i den personaladministrativa verksamheten	96
3.4.4 Befattningar i Svenska kyrkan	96
3.4.5 Tystnadsplikt och meddelarrätt inom Svenska kyrkan	97
3.4.6 Sekretess i ärende om anställning av myndighetschef	97
3.5 Överväganden och förslag	98
3.5.1 Förbud att röja uppgifter vid anställning	98
3.5.2 Undantaget från förbudet att röja uppgifter	104
3.6 Ikraftträdande	105
3.7 Konsekvenser	105
3.8 Kommentar till bestämmelserna	105
4 Beslut om ändringar i den lokala strukturen	107
4.1 Förslag till kyrkomötesbeslut	107
4.2 Förslag till ändringar i kyrkoordningen	107
4.3 Ärendet och dess beredning	111
4.4 Bakgrund	111
4.4.1 Gällande bestämmelser	111
4.4.2 Ändringar avseende den lokala strukturen	112
4.4.3 Organisationsutskottets betänkande 2021:3	113
4.4.4 Utrednings- och samrådsskyldighet respektive initiativrätt	113
4.5 Överväganden och förslag	115
4.6 Ikraftträdande	122
4.7 Konsekvenser	122
4.8 Kommentar till bestämmelserna	122
5 Valfrågor	124
5.1 Förslag till kyrkomötesbeslut	124
5.2 Förslag till ändringar i kyrkoordningen	124
5.3 Ärendet och dess beredning	126

5.4 Bakgrund.....	126
5.4.1 Skriftligt medgivande vid anmälan av ombud.....	126
5.4.2 Datum för ansökan om registrering av gruppbezeichnung för val till kyrkomötet.....	127
5.4.3 Hjälp vid röstning	129
5.5 Överväganden och förslag	131
5.5.1 Skriftligt medgivande vid anmälan av ombud.....	131
5.5.2 Datum för ansökan om registrering av gruppbezeichnung för val till kyrkomötet.....	132
5.5.3 Hjälp vid röstning	135
5.6 Ikraftträdande.....	136
5.7 Konsekvenser.....	136
5.8 Kommentarer till bestämmelserna	137
6 Övriga ändringar och rättelser.....	138
6.1 Förslag till kyrkomötesbeslut.....	138
6.2 Förslag till kyrkomötets beslut om upphävande av kyrkomötets beslut (SvKB 2001:13) om användning i Svenska kyrkan av översättning till nordsamiska och lulesamiska av Nya testamentet	138
6.3 Förslag till ändringar i kyrkomötets beslut (SvKB 1999:2) om användning av 1972 års bibelkommissions bibelöversättning	138
6.4 Ärendet och dess beredning	139
6.5 Bakgrund.....	139
6.5.1 Kyrkomötets beslut (SvKB 2001:13) om användning i Svenska kyrkan av översättning till nordsamiska och lulesamiska av Nya testamentet	139
6.5.2 Kyrkomötets beslut (SvKB 1999:2) om användning av 1972 års bibelkommissions bibelöversättning.....	140
6.6 Överväganden och förslag	140
6.6.1 Kyrkomötets beslut (SvKB 2001:13) om användning i Svenska kyrkan av översättning till nordsamiska och lulesamiska av Nya testamentet	140
6.6.2 Kyrkomötets beslut (SvKB 1999:2) om användning av 1972 års bibelkommissions bibelöversättning.....	141
6.7 Ikraftträdande.....	141
6.8 Konsekvenser.....	141
6.9 Kommentar till bestämmelsen kyrkomötets beslut (SvKB 1999:2) om användning av 1972 års bibelkommissions bibelöversättning.....	141
Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll.....	142

1 Handläggningsregler i domkapitlen m.m.

1.1 Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen.

1.2 Förslag till ändringar i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar i fråga om kyrkoordningen,

dels att 9 kap. 5 §, 57 kap. 9 och 12 §§, 58 kap. 4 och 10 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas åtta nya paragrafer, 9 kap. 5 c §, 14 kap. 4 a §, 15 kap. 4 a §, 16 kap. 4 a § och 57 kap. 21–24 §§, av följande lydelse,

dels att det närmast före 9 kap. 5 c §, 14 kap. 4 a §, 15 kap. 4 a §, 16 kap. 4 a § och 57 kap. 21–24 §§ ska införas nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

5 §

Domkapitlet är beslutsfört när minst sex eller, om samtliga är ense om beslutet, minst fem ledamöter eller tjänstgörande ersättare är närvarande. Ordföranden eller vice ordföranden måste dock vara närvarande för att domkapitlet ska vara beslutsfört.

Vid förhinder för både ordföranden och vice ordföranden är domkapitlet – när fråga är om handläggning av ärenden enligt 57 kap. 8–18 §§ – beslutsfört med den ledamot som är eller har varit ordinarie domare *som ordförande* eller den ledamotens ersättare.

Vid handläggningen av ärenden enligt 31 kap. 11–14 §§, 32 kap. 11–14 §§, 57 kap. 8–18 §§ i andra fall än som anges i andra stycket och 58 kap. ska också den ledamot som är eller har varit ordinarie domare eller den ledamotens ersättare vara beslutande.

Vid förhinder för både ordföranden och vice ordföranden är domkapitlet – när fråga är om handläggning av ärenden enligt 57 kap. 8–18 §§, 31 kap. 11–14 §§, 32 kap. 11–14 §§ och 58 kap. – beslutsfört med den ledamot som är eller har varit ordinarie domare eller den ledamotens ersättare *som tjänstgörande ordförande*.

Den ledamot som är eller har varit ordinarie domare eller den ledamotens ersättare ska vara beslutande vid handläggningen av de ärenden som anges i andra stycket, även i de fall denne inte tjänstgör som ordförande.

Deltagande på distans

5 c §

Ledamöter får delta på distans i domkapitlets sammanträden, om domkapitlet har beslutat det och det sker genom ljud- och bildöverföring i realtid och på ett sådant sätt att samtliga deltagare kan se och höra varandra och delta på lika villkor.

Deltagande på distans i ett sammanträde vid vilket någon ska höras inför domkapitlet eller som gäller beslut enligt 31 kap. 11 och 12 §§ eller 32 kap. 11 och

12 §§ får endast ske om det finns synnerliga skäl.

Om domkapitlet beslutar att ledamöter får delta på distans i domkapitlets sammanträden, ska det också anges i vilken utsträckning sådant deltagande får ske.

En ledamot som deltar på distans ska anses vara närvarande vid domkapitlets sammanträde.

14 kap.

Deltagande på distans

4 a §

Ledamöter får på lämpligt sätt delta på distans i Ansvarsnämndens sammanträden, om Ansvarsnämnden har beslutat det.

Deltagande på distans i ett sammanträde vid vilket någon ska höras inför Ansvarsnämnden eller i ett sammanträde som gäller beslut enligt 30 kap. 4 och 5 §§ får endast ske om det finns synnerliga skäl.

Om Ansvarsnämnden beslutar att ledamöter får delta på distans i Ansvarsnämndens sammanträden, ska det också anges i vilken utsträckning och på vilket sätt sådant deltagande får ske.

En ledamot som deltar på distans ska anses vara närvarande vid Ansvarsnämndens sammanträde.

15 kap.

Deltagande på distans

4 a §

Ledamöter får på lämpligt sätt delta på distans i Valprovsnämndens sammanträden, om Valprovsnämnden har beslutat det.

Om Valprovsnämnden beslutar att ledamöter får delta på distans i Valprovsnämndens sammanträden, ska det också anges i vilken utsträckning och på vilket sätt sådant deltagande får ske.

En ledamot som deltar på distans ska anses vara närvarande vid Valprovsnämndens sammanträde.

16 kap.

*Deltagande på distans**4 a §*

Ledamöter får på lämpligt sätt delta på distans i Överklagandenämndens sammanträden, om Överklagandenämnden har beslutat det.

Deltagande på distans i ett sammanträde vid vilket någon ska höras inför Överklagandenämnden får endast ske om det finns synnerliga skäl. Deltagande på distans vid beslut i ärende enligt 31 kap. 11 och 12 §§ eller 32 kap. 11 och 12 §§ får endast ske om det finns särskilda skäl.

Om Överklagandenämnden beslutar att ledamöter får delta på distans i Överklagandenämndens sammanträden, ska det också anges i vilken utsträckning och på vilket sätt sådant deltagande får ske.

En ledamot som deltar på distans ska anses vara närvarande vid Överklagandenämndens sammanträde.

57 kap.

9 §

Domkapitlet avgör som första instans frågor om beslutsprövning när beslut har fattats av en församling, ett pastorat eller en kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter. Svenska kyrkans överklagandenämnd avgör frågor om beslutsprövning när beslut har fattats av ett stift eller en tillsättningsnämnd enligt 34 kap. 12 §.

En begäran om beslutsprövning ska *avfattas skriftligt, egenhändigt under-tecknas* och ges in till prövningsinstansen. *Klaganden ska därvid ange vilket beslut som ska prövas och vilka omständigheter som åberopas till stöd för prövningen.*

En begäran om beslutsprövning ska *vara skriftlig* och ges in till prövningsinstansen. *I sin skrivelse ska klaganden ange vilket beslut som ska prövas och vilka omständigheter som åberopas till stöd för prövningen.*

Framställningen ska ha kommit in till prövningsinstansen inom tre veckor från den dag då det tillkännagavs på församlingens, pastoratets, samfällighetens respektive stiftets anslagstavla att protokollet över beslutet har justerats.

Anslaget om protokolljusteringen måste vara uppsatt på anslagstavlan under hela klagotiden för att tiden ska löpa ut.

Om framställningen före klagotidens utgång har kommit in till församlingen, pastoratet, samfälligheten respektive stiftet i stället för till prövningsinstansen, ska den ändå prövas.

12 §

Förfarandet är skriftligt. Uppgifter får dock lämnas och inhämtas muntligt, om

Förfarandet är skriftligt. Uppgifter får dock lämnas och inhämtas muntligt, om

det kan antas vara till fördel för utredningen. Muntliga uppgifter ska, om de tillför ärendet någonting av betydelse, noga dokumenteras.

det kan antas vara till fördel för utredningen. Muntliga uppgifter ska, om de tillför ärendet någonting av betydelse, noga dokumenteras. *En handling ska bekräftas av avsändaren om prövningsinstansen anser att det behövs.*

HANDLÄGGNINGEN I DOMKAPITLET AV ÄRENDEN OM PRÖVNING AV OBEHÖRIGHET ATT UTÖVA KYRKANS VIGNINGSTJÄNST

Rätt till yttrande

21 §

Innan ett ärende enligt 31 kap. 11 och 12 §§ eller 32 kap. 11 och 12 §§ avgörs i sak ska prästen eller diakonen ges tillfälle att yttra sig över utredningen och ange sin inställning till vad som görs gällande mot denne, om det inte är uppenbart obehövt.

Prästen eller diakonen ska beredas tillfälle att lämna uppgifter muntligen inför domkapitlet, om denne begär det och det inte är uppenbart obehövt.

Rätt till biträde

22 §

Prästen eller diakonen har rätt att anlita ett biträde i ett ärende enligt 31 kap. 11 och 12 §§ eller 32 kap. 11 och 12 §§.

Om ett biträde bedöms vara olämpligt för sitt uppdrag får domkapitlet avvisa biträdet.

Beslut

23 §

Ett beslut i ett ärende enligt 31 kap. 11 och 12 §§ eller 32 kap. 11 och 12 §§ får inte avse annat eller mer än vad som gjorts gällande mot prästen eller diakonen enligt 21 § första stycket.

Ett sådant beslut får heller inte grundas på uppgifter eller underlag som prästen eller diakonen inte har fått del av och tillfälle att bemöta, om det inte är uppenbart obehövt.

Krav på dokumentation

24 §

Ett ärende enligt 31 kap. 11 och 12 §§ eller 32 kap. 11 och 12 §§ ska dokumenteras och sammanställas på lämpligt sätt. Muntliga uppgifter ska noga dokumenteras, om de tillför ärendet någonting av betydelse. En handling ska bekräftas av avsändaren om domkapitlet anser att det behövs.

58 kap.

4 §

Ett beslut överklagas skriftligt. I *den egenhändigt undertecknade skrivelsen* ska klaganden ange vilket beslut som överklagas och vilken ändring i beslutet som begärs. Ett beslut överklagas skriftligt. I *sin skrivelse* ska klaganden ange vilket beslut som överklagas och vilken ändring i beslutet som begärs.

Skrivelsen ges in till beslutsinstansen. Den ska, om inte annat är angivet i denna kyrkoordning, ha kommit in dit inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet.

10 §

Förfarandet är skriftligt. Uppgifter får dock lämnas och inhämtas muntligt, om det kan antas vara till fördel för utredningen. Muntliga uppgifter ska, om de tillför ärendet någonting av betydelse, noga dokumenteras.

Förfarandet är skriftligt. Uppgifter får dock lämnas och inhämtas muntligt, om det kan antas vara till fördel för utredningen. Muntliga uppgifter ska, om de tillför ärendet någonting av betydelse, noga dokumenteras. *En handling ska bekräftas av avsändaren om överprövningsinstansen anser att det behövs.*

Detta beslut träder i kraft den 1 januari 2024.

1.1 Ärendet och dess beredning

1.2.1 Uppdraget om handlägningsregler m.m.

Kyrkostyrelsen beslutade den 9 april 2015 att uppdra till arbetsutskottet att belysa nuvarande kyrkoordningsreglering gällande vissa frågor om prästs eller diakons behörighet att utöva vigningstjänsten. Arbetsutskottet konstaterade den 23 april 2015 att en utredning skulle tas fram där dessa frågor belystes ur ett rättssäkerhetsperspektiv. En utredning beslutades och Hans Gunnar Axberger utredde bland annat vissa rättssäkerhetsaspekter och lämnade ett antal förslag att överväga ytterligare i *Promemoria med belysning av vissa rättssäkerhetsaspekter i nuvarande kyrkoordning*.¹ Mot denna bakgrund uppdrog kyrkostyrelsens arbetsutskott åt generalsekreteraren att bereda aktuella frågor. Även kyrkomötets tillsyns- och uppdragsutskott uttalade 2016, med anledning av behandlingen av en motion om rättssäkerheten, att det behövs en allmän översyn av förfarandereglererna vid tillsynsärenden i betänkandet TU 2016:3.

I december 2020 beslutades om en utredning med uppdrag att överväga införandet av fler förfaranderegler för domkapitlens tillsyn över präster och diakoner i kyrkoordningen i syfte att stärka rättssäkerheten (nedan kallad utredningen).² Till utredare utsågs professor, jur.dr Eric Bylander och till utredningssekreterare tf. hovrättsassessorn, jur.dr Gustaf Almkvist. Vidare skulle utredningen föreslå regler för beslutsföret i domkapitlen när både ordföranden och vice ordföranden är jäviga. Kyrkomötet beslutade 2015, i enlighet med tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2015:17, att lägga Svenska kyrkans överklagandenämnds verksamhetsberättelse för år 2014 till handlingarna och att uppdra till kyrkostyrelsen att lägga fram förslag till ändringar i kyrkoordningen så att domkapitlet kan vara beslutsfört i alla typer av ärenden även om såväl ordföranden som vice ordförande är jäviga (KmSkr 2015:5). Frågan diskuterades även vid domkapitelsöverläggningen i oktober 2014.

Dessutom skulle utredningen överväga en förändring rörande kravet på egenhändigt undertecknande av överklagande och begäran om beslutsprövning, samt analysera behovet av och om så befinnes lämpligt föreslå regler för beslutsfattande på distans i domkapitel och i nämnderna på nationell nivå. När bestämmelser om deltagande på distans i Svenska kyrkans beslutande och verkställande organ infördes 2020, omfattades inte domkapitel och nämnder på nationell nivå i det uppdrag som ledde fram till dessa bestämmelser, eftersom domkapitlens och nämndernas särskilda uppgifter innebar att de behövde utredas i särskild ordning (KsSkr 2019:4 s.92).

Utredningen överlämnade sina förslag den 14 januari 2022 i promemorian *Handlägningsregler i domkapitlet m.m.* (nedan kallad promemorian).³ Förslagen behandlades på domkapitelsöverläggningen i oktober 2022. Under överläggningen ställdes frågor till utredaren bland annat om de föreslagna begreppen och tillämpningen av EU:s dataskyddsförordning.⁴

Promemorian remitterades under 2022 till stiftens Ansvarsnämnden för biskopar, Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation, Arvodesnämnden för den nationella nivån, Valprovsnämnden, Överklagandenämnden, samt 51 församlingar och pastorat. Remissvar har inkommit från samtliga stift samt från Överklagandenämnden,

¹ Dnr KS 2016-0246

² Utredningen skulle vid bedömningen av behovet av förfaranderegler utgå från promemorian från 2016, men på vilket sätt det gjorts redovisas inte.

³ Dnr KS 2015-1178

⁴ Förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning).

Ansvarsnämnden och Valprovsnämnden. Därutöver har remissvar inkommit från nio församlingar och pastorat. En församling har meddelat att den avstår från att lämna synpunkter. Remissvaren finns tillgängliga i ärendet KS 2020-1620.

1.2.2 Utredningens förslag

Utredningens förslag baseras bland annat på synpunkter från domkapitlen, jämförelser med rättsordningarna i Sveriges grannländer och andra stora samfund, samt med sekulära regleringar. Utredningen lyfter som en av dess viktigaste iakttagelser att en detaljerad reglering ökar likabehandlingen och förutsebarheten. Utredningen föreslår att detaljerade regler införs i kyrkoordningen, i syfte att få en tydligare och delvis ändrad reglering som i grunden bygger på rådande ordning. I korthet föreslår utredningen följande.

Närmare regler behövs för domkapitlens tillsyn över präster och diakoner. Mer regelstyrd handläggning ger bättre stöd till dem som deltar i handläggningen och en större förutsebarhet för dem som berörs. Ärenden om prövning av behörighet att utöva vigningstjänst, inklusive provotid och skriftlig erinran, kallas ärenden om vigningstjänstpåföljd och kan förkortas VTP. En tydlig åtskillnad görs mellan ett utrednings- och ett beslutsskede. Stiftsjuristen blir huvudansvarig för beredningen av ärendet, alltså utredningsskedet, och kan ta hjälp av till exempel den ledamoten som är eller varit ordinarie domare (nedan kallad domarledamoten) eller dennes ersättare. Domarledamoten bör inte leda utredningen och om denne, dennes ersättare eller någon annan domkapitelsledamot bistår stiftsjuristen i utredningen får de inte delta i beslutet. Skillnad görs mellan obehörighets/provotids- och erinransärenden och följer två olika handläggningsspar, beroende på allvarlighetsgraden av den påstådda handlingen. Ett beslut att skriva av ärendet eller att övergå till beslutsskedet fattas av domkapitlet, vanligen på delegation. Ärendets beslutsskede inleds med att prästen eller diakonen som är föremål för tillsynen (av utredningen kallad tillsynspersonen) föreläggs att svara på ett så kallat tillsynspåstående med bilagd utredning. Beslutsskedet kan därefter vara antingen muntligt, i obehörighetsärenden, eller i regel skriftligt, i erinransärenden. Rätten till biträde i alla ärenden tydliggörs och en möjlighet att avvisa olämpliga biträden införs. I obehörighetsärenden kan tillsynspersonen ha rätt till ersättning för skäligena kostnader för att anlita ett rättsligt biträde eller, om det föreligger särskilda skäl, ett annat biträde. Domkapitlet ska kunna fortsätta att utreda ett ärende om vigningstjänstpåföljd även om en tillsynsperson själv begär att obehörigförklaras eller utträder ur Svenska kyrkan. Om det finns särskilda skäl ska även ett ärende om vigningstjänstpåföljd kunna inledas trots att påföljd inte längre är möjlig.

Vidare föreslår utredningen också att domarledamoten eller dennes ersättare ska tjänstgöra som domkapitlets ordförande vid handläggningen av ett ärende där både ordföranden och vice ordföranden är jäviga. Kravet att ett överklagande eller en begäran om beslutsprövning ska vara egenhändigt undertecknad föreslås tas bort. En möjlighet att delta på distans i domkapitlets och de nationella nämndernas sammanträden föreslås vidare införas. Bedömningen görs vidare att inga övergångsbestämmelser behövs. Inga särskilda konsekvenser förutses, förutom konsekvenser av att stiftsjuristens ansvar blir större, vilket ställer krav på utbildningsinsatser och i förlängningen väcker frågor om krav vid rekryteringen av en stiftsjurist såsom erfarenhet från domstol. Vidare förutses vissa ökade kostnader för stiftet för ersättning till biträden.

1.3 Bakgrund och gällande bestämmelser

1.3.1 Handläggningsregler i domkapitlen

Den som är behörig att utöva vinningstjänsten i Svenska kyrkan (biskop, präst eller diakon) står under tillsyn enligt 57 kap. 1–3 §§ kyrkoordningen. Denna tillsyn utövas av stiftsbiskopen (för präster och diakoner) respektive av biskopsmötet och Ansvarsnämnden (för biskopar) och domkapitlet (för präster och diakoner).⁵ Domkapitlets tillsyn består främst av att pröva behörigheten att utöva kyrkans vinningstjänst.

Enligt 31 respektive 32 kap. 11 § *ska* en präst, respektive en diakon, förklaras obehörig att utöva kyrkans vinningstjänst om han eller hon har i) övergett Svenska kyrkans lära, ii) genom egen ansökan begär det, eller iii) har utträtt ur Svenska kyrkan. Enligt 31 kap. 12 § *får* domkapitlet förklara en präst obehörig att utöva kyrkans vinningstjänst, besluta om prövotid för fortsatt behörighet eller tilldela prästen en skriftlig erinran, om prästen i) och ii) brutit vigningslöftena eller tystnadsplikten, iii) har förlorat förmåga att rätt utöva vinningstjänsten, eller iv) genom brottslig gärning, på grund av sitt levnadssätt eller på annat sätt i avsevärd mån har skadat det anseende en präst bör ha. En liknande reglering finns för diakoner i 32 kap.⁶

I denna skrivelse kallas nu aktuella ärendeslag ”ärende av obehörighet att utöva kyrkans vinningstjänst” eller ”obehörighetsärende”, oavsett om det avser ärenden som kan leda till beslut om obehörighet, prövotid eller en skriftlig erinran.⁷ Utredningen använder i stället begreppet ”vinningstjänstpåföljd”. Den präst eller diakon som är föremål för ett sådant ärende kallas i denna skrivelse ”den som är föremål för prövningen” eller helt enkelt ”prästen eller diakonen”. Det kan jämföras med begreppet ”tillsynsperson” som används av utredningen.

En präst eller diakon som har förklarats obehörig kan förklaras behörig på nytt, om förhållandena ändras på ett sådant sätt att denne kan anses lämplig att utöva sitt uppdrag. Biskopen måste godkänna förklaringen enligt 31 kap. 13 § respektive 32 kap. 13 § kyrkoordningen.

Den nuvarande strukturen för tillsynen kom i samband med relationsändringen år 2000. Systemet bygger på en distinktion mellan uppdraget (ämbetet) som präst eller diakon och befattningen (anställningen) som sådan. Domkapitlet har beslutanderätt i den första frågan, medan arbetsgivaren beslutar om arbetsrättsliga påföljder.⁸ Systemet har rötter i den sekulära rättsordningen, främst i reglerna för tillsyn över legitimationssyrken.⁹ Initialt var det endast möjligt för domkapitlet att förklara en präst eller diakon obehörig. Efter ett beslut från kyrkomötet 2003 blev det möjligt att föreskriva om prövotid eller besluta om en skriftlig erinran.¹⁰ Prövotiden gäller under tre år.

Handläggningen av obehörighetsärenden regleras inte i kyrkoordningen, utan främst genom praxis från Överklagandenämnden. Den disciplinära tillsynen har en förvaltningsrättslig prägel, men genom praxis har den kompletterats med inslag från straffprocessen och artikel 6 i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (nedan kallad Europakonventionen) om rätten till en rättvis rättegång.¹¹

⁵ Tillsyn av biskopar berörs inte vidare i denna skrivelse.

⁶ Om det i skrivelsen görs en hänvisning till präst avses det även omfatta diakon eller tvärt om.

⁷ Jfr t.ex. 9 kap. 7 § andra stycket och 57 kap. 1 § första stycket 5 kyrkoordningen eller ÖN 2001/01.

⁸ Se vidare promemorian s. 18.

⁹ SKU 1998:6 s. 70 ff.

¹⁰ Se vidare t.ex. KsSkr 2003:7 avsnitt 5.

¹¹ Se vidare t.ex. promemorian s. 17 ff., Almkvist, Det kyrkorättsliga disciplinansvaret i Nordenstorm (red.). Med god ordning och efter Guds vilja – En antologi om kyrkorätt, 2019, ÖN beslut 2001/04 och 2004/14.

Ett ärende kan inledas på olika sätt, genom en anmälan till domkapitlet om att en präst eller diakon anses ha gjort något som aktualiserar domkapitlets tillsyn eller genom domkapitlets egna initiativ, främst från biskopens icke-disciplinära tillsyn över stiftets präster och diakoner när något har framkommit där som biskopen anser bör utredas och prövas. En präst eller diakon kan också själv begära att förklaras obehörig, ett så kallat egenbegäransärende. Då ska domkapitlet fatta beslut om detta, vilket kan ske på delegation. I förarbetena har det förutsatts att sådana beslut föregås av ett samtal mellan biskopen eller domprosten och den berörda prästen eller diakonen.¹² Utredningen utgörs då oftast av själva ansökan eller utträdesbeslutet. Domkapitlet kan även besluta om att inte inleda ett tillsynsärende, vilket enligt praxis från Överklagandenämnden, inte kan överklagas eftersom det inte finns någon bestämmelse i 58 kap. som medger det.¹³ Den som anmäler en präst eller diakon har ingen ställning som part och kan inte överklaga domkapitlets beslut.¹⁴ Vilket domkapitel som är behörigt att pröva ett ärende om obehörighet att utöva kyrkans vigningstjänst följer av 31 kap. 16 § respektive 32 kap. 16 § kyrkoordningen. Kyrkoordningen reglerar i vilka situationer domkapitlet får delegera beslutanderätt i 9 kap. 5 a och 5 b §§ och domkapitlet beslutar om sina delegationsbestämmelser. Exempelvis får ordföranden, vice ordföranden, domarledamoten eller den ledamotens ersättare fatta beslut som inte innefattar ett slutligt avgörande eller att ärendet ska prövas i sak.

Riktlinjer för handläggningen finns i praxis, bland annat i beslut 2001/01. I beslutet anges att de handläggningsregler som finns i 58 kap. kyrkoordningen om överklaganden bör beaktas, liksom de principer som är vedertagna för samhällets rättsordning. Vidare anges att handläggningen ska ske på ett sätt som tar hänsyn till den ifrågasatte prästens rättssäkerhet, exempelvis med vägledning av straffprocessens principer för en rättssäker handläggning och att Europakonventionen är av väsentlig betydelse, särskilt artikel 6 i tillämpliga delar. I beslutet framgår även att uppgifter bör dokumenteras noga och att utredningen bör sammanställas på lämpligt sätt, samt innehålla en sammanhållen detaljerad redogörelse avseende innebörden av och grunden för anklagelserna, det vill säga närmast att jämföra med en gärningsbeskrivning i brottmål.¹⁵

Vidare framgår av nämnda beslut 2001/01, att prästen eller diakonen ska få tillfälle att yttra sig över utredningen och att ange sin inställning till anklagelserna, samt att detta i vissa fall kan medföra att utredningen behöver kompletteras. Förfarandet i obehörighetsärenden är i regel skriftligt, men om prästen eller diakonen begär det, bör denne ges tillfälle att försvara sig och lämna uppgifter muntligen inför domkapitlet, personligen eller genom ett juridiskt biträde.¹⁶ Beviskravet är strikt, vilket innebär att det ska vara ställt utom rimligt tvivel.¹⁷ Betydande brister i handläggningen kan medföra att beslutet undanröjs av Överklagandenämnden.¹⁸ Dessa principer har fortsatt att tillämpas därefter.¹⁹

¹² KsSkr 2003:7 s. 46.

¹³ Se t.ex. ÖN 2015/07 jfr även ÖN 2003/21 och 2004/14.

¹⁴ Anmälaren saknar både klagorätt och klagointresse, se vidare t.ex. 31 kap. 18 § och 58 kap. 3 § kyrkoordningen samt ÖN 2000/16, 2001/03, 2007/05 och 2011/02.

¹⁵ Se även ÖN 2008/30 och 2014/17.

¹⁶ Se även ÖN 2012/05.

¹⁷ Se även t.ex. ÖN 2008/01 och 2004/16.

¹⁸ Se vidare angående handläggningen t.ex. ÖN 2001/01, 2004/16, 2007/31, 2008/01, 2008/30, 2009/17 och 2012/27.

¹⁹ Genom beslut av kyrkomötet 2003 kompletterades 31 kap. 12 § och 32 kap. 12 § kyrkoordningen med en möjlighet att besluta om provotid och erinran, utöver obehörighet. ÖN uttalade i 2004/16 och 2008/1

Domkapitlets sammansättning regleras i 9 kap. 1–2 c §§ kyrkoordningen och beslutsförhet i 9 kap. 5 §, se vidare avsnittet nedan. För att garantera en rättvis prövning i obehörighetsärenden ska domarledamoten eller dennes ersättare vara närvarande och ha beslutanderätt.²⁰ Enligt praxis bör utredningen normalt ske under ledning av domarledamoten eller dennes ersättare.²¹ Utredningen fann dock att det nog ofta är stiftsjuristen som i praktiken sköter detta arbete, eller delar av det.²²

Rättegångsbalkens regler om omröstning i brottmål och om jäv är tillämpliga enligt 9 kap. 6 och 7 §§ kyrkoordningen. Domkapitlet ska ta ställning enbart till den anklagelse som prästen eller diakonen fått tillfälle att yttra sig över, annars kan beslutet undanröjas.²³ Ett beslut att meddela påföljd gäller i regel omedelbart.²⁴ Ett sådant beslut får överklagas av den präst eller diakon som beslutet gäller till Överklagandenämnden inom tre veckor enligt 58 kap. 4 § kyrkoordningen. I avvaktan på slutlig prövning kan Överklagandenämnden besluta om verkställighetsförbud, så kallad inhibition, enligt 58 kap. 14 § kyrkoordningen.

Ett beslut att inte meddela påföljd eller att meddela en mildare påföljd än obehörigförklaring kan inte överklagas till prästens eller diakonens nackdel, förutom av biskopen på den grunden att prästen eller diakonen har övergivit Svenska kyrkans lära, enligt 31 kap. 18 §. Det slutliga avgörandet av ärendet får inte gå utöver vad den klagande har yrkat enligt 58 kap. 15 § kyrkoordningen. Endast om det föreligger synnerliga skäl kan Överklagandenämnden besluta om omprövning enligt 58 kap. 18 § kyrkoordningen.

1.3.2 Beslutsförhet i domkapitlet i vissa fall

Domkapitlets sammansättning regleras i 9 kap. 1–2 c §§ kyrkoordningen. För att domkapitlet ska vara beslutsfört måste ordföranden eller vice ordföranden vara närvarande, enligt 9 kap. 5 § första stycket kyrkoordningen. När domkapitlet fullgör sina domstolsliknande uppgifter måste domarledamoten vara närvarande.²⁵ Det gäller ärenden om kyrkans vinningstjänst (31 kap. 11–14 §§ och 32 kap. 11–14 §§), ärenden om beslutsprövning (57 kap. 8–18 §§) och överklagningsärenden (58 kap.), enligt 9 kap. 2 b § och 9 kap. 5 § tredje stycket. Vid förhinder för både ordföranden och vice ordföranden kan domkapitlet ändå vara beslutsfört, genom att domarledamoten eller dennes ersättare träder in som ordförande med stöd av 9 kap. 5 § andra stycket kyrkoordningen. Bestämmelsen är direkt tillämplig endast när det är fråga om handläggning av ärenden enligt 57 kap. 8–18 §§ kyrkoordningen, det vill säga ärenden om beslutsprövning. Vidare är denna bestämmelse avsedd att tillämpas endast vid förhinder på grund av jäv enligt 9 kap. 6 § kyrkoordningen men är enligt sin ordalydelse tillämplig även vid förhinder i allmänhet.²⁶

Överklagandenämnden konstaterade i beslut 2014/38 att kyrkoordningen inte anvisar någon lösning när både ordföranden och vice ordföranden på grund av jäv är förhindrade att delta i handläggningen av ärenden om annat än beslutsprövning. Det fallet gällde ett obehörighetsärende enligt 31 kap. 12 § kyrkoordningen. Överklagandenämnden

att samma beviskrav och principer som i 2001/01 bör givetvis iakttas också vid andra former av ingripande enligt 31 kap. 12 § kyrkoordningen.

²⁰ Se t.ex. 2KL 1999:1 s. 110.

²¹ Se t.ex. ÖN 2001/01 och 2007/05.

²² Promemorian s. 19.

²³ Se t.ex. ÖN 2008/30, 2009/17 och 2011/27.

²⁴ ÖN 2002/48.

²⁵ CsSkr 1999:3 2-372

²⁶ Se Edqvist m.fl., Kyrkoordning för Svenska kyrkan med kommentarer och angränsande lagstiftning, Verbum, 2022, s. 236 f. med hänvisningar.

konstaterade att varken den ersättare som ska finnas för biskopen och domprosten som ledamot eller någon annan ledamot i domkapitlet enligt den uttryckliga regleringen i 9 kap. 1 § första stycket 1 och 2 kyrkoordningen kan gå in och tjänstgöra som ordförande eller vice ordförande i domkapitlet. Med följande resonemang gjorde Överklagandenämnden bedömningen att den lämpligaste lösningen var en analog tillämpning av 9 kap. 5 § andra stycket kyrkoordningen:

För denna lösning talar att domarledamoten eller ersättaren vid handläggningen av ärenden enligt bland annat 31 kap. 12 § kyrkoordningen ska vara närvarande och beslutande även i fall då det inte föreligger hinder för biskopen eller domprosten, se 9 kap. 5 § sista stycket kyrkoordningen. I dessa ärenden, då domkapitlet har en mer domstolsliknande funktion, har det vid besluten varit viktigt att trygga att domarledamotens juridiska kompetens finns tillgänglig vid beslutsfattandet (CsSkr 1999:3 s. 2–136). Vid den intresseavvägning som, enligt vad som uttalats i 12/2000, ska göras, finner Överklagandenämnden att domarledamotens deltagande garanterar objektivitet och opartiskhet vid behandlingen av ärendet i sådan mån att det bör kunna accepteras att denne går in som ordförande i fall som det aktuella.

Intresseavvägningen i beslut 2000/12 avsåg att väga syftet att i största möjliga utsträckning garantera objektivitet och opartiskhet vid behandlingen av ett ärende, mot vikten av att beslutet fattas i enlighet med reglerna om beslutsförhet. I Överklagandenämndens beslut 2018/16 godtogs detta tillvägagångssätt.

Överklagandenämnden påtalade i sin verksamhetsberättelse år 2014, med hänvisning till beslutet 2014/38, att det borde övervägas att förtydliga kyrkoordningen på denna punkt.²⁷ Kyrkomötet beslutade 2015 att i enlighet med Tillsyns- och uppdragsutskottets förslag med anledning av verksamhetsberättelsen uppdra till kyrkostyrelsen att lägga fram förslag till sådana ändringar i kyrkoordningen att domkapitlet kan vara beslutfört i alla typer av ärenden även om såväl ordförande som vice ordförande är jäviga.²⁸ Utredningen fick i uppdrag att utreda denna fråga.

1.3.3 Vissa krav på egenhändigt undertecknande

En begäran om beslutsprövning ska vara egenhändigt undertecknad enligt 57 kap. 9 § andra stycket kyrkoordningen. Även ett överklagande ska vara egenhändigt undertecknat enligt 58 kap. 4 § kyrkoordningen. Att begäran eller överklagandet ska vara egenhändigt undertecknade innebär att de ska vara underskrivna för hand av den enskilde själv eller av ett ombud som fått en fullmakt av den enskilde. Saknas en sådan underskrift, som när skrivelsen getts in per e-post, anses överklagandefristen ha iakttagits om en egenhändigt undertecknad originalhandling också ges in. Överklagandenämnden uttalade sig om denna situation i beslut 2011/29:

När det gäller att avgöra om ett överklagande har inkommit i rätt tid och vilka formella krav som ställs i fråga om egenhändigt undertecknande av detsamma har de regler som gäller för förvaltningsdomstolarna motsvarande tillämpning. Dessa regler innebär sammanfattningsvis att ett e-postmeddelande som inkommit inom överklagandetiden godtas som ett överklagande eller begäran om beslutsprövning bland annat om det åtföljs av en undertecknad handling i original. Om ett överklagande inte

²⁷ Ks 2015:1178 s. 5.

²⁸ TU 2015:17 och KmSkr 2015:5.

är egenhändigt undertecknat ska prövningsinstansen förelägga klaganden att avhjälpa bristen. Avvisning kan ske först om begärd komplettering inte inkommer.

Reglerna för förvaltningsdomstolarna, förvaltningsprocesslagen (1971:291), har ändrats sedan detta beslut. Kravet att ansökningar och överklaganden av enskilda ska vara egenhändigt undertecknade togs bort den 1 juli 2013. Sådana handlingar ska dock bekräftas av avsändaren om rätten anser att det behövs enligt 43 a §. Denna ändring gjorde det möjligt för medborgarna att kommunicera elektroniskt med domstolarna, vilket ansågs ha efterfrågats i allt större utsträckning. Samtidigt bedömdes risken som mycket liten för att ett avskaffande av kravet på egenhändigt undertecknande skulle leda till att det obehörigen görs ansökningar eller överklagas i andras namn. Lagstiftaren pekade på domstolens möjlighet, som anpassades till det slojade kravet på egenhändighet, att begära att avsändaren bekräftar en handling om rätten av någon särskild anledning är tveksam till om en ingiven handling verkligen härrör från parten.²⁹ Motsvarande bestämmelse har också införts i 21 § förvaltningslagen (2017:900).

Mot denna utveckling fick utredningen i uppdrag att överväga en förändring rörande kravet på egenhändigt undertecknande av överklagande och begäran om beslutsprövning. Utredningen skulle överväga möjligheten och lämpligheten av ändringar som motsvarar utvecklingen inom offentlig förvaltning – vilket bland annat skulle innebära att ett överklagande eller en begäran kan ges in på elektronisk väg. När det gäller behovet tog utredningen fasta på att digitala kommunikationsmedel ökar i snart sagt alla sammanhang där kommunikation sker och att regeringen har en tydlig ambition i frågan om ökad digitalisering, men att det givetvis står Svenska kyrkan fritt att gör sin egen bedömning av behovet.³⁰ Utredningen lyfte även att det i inledningen till kyrkoordningens trettonde avdelning, *Tillsyn och överklagande*, anges att kunskapen och erfarenheten från samhällets rättsväsende tas till vara i de organ som kyrkan har för överprövning. Utredningen lyfte vidare att förväntningarna att kunna använda digitala kommunikationsmedel vid kontakt med Svenska kyrkan lär öka i takt med att sådan kommunikation görs möjlig i samhället i övrigt.

Utvecklingen i de allmänna domstolarna mot en mer teknikneutral processrättslig reglering har fortsatt sedan det har konstaterats att de ovan berörda reformerna avseende förvaltningsprocessen har fallit väl ut. Utgångspunkten har varit att processrättsliga formkrav som hindrar digital kommunikation ska anpassas eller tas bort. Detta har bland annat lett till ändringar i rättegångsbalken som började gälla 2021 och innebär att en handling ska bekräftas av avsändaren om rätten anser att det behövs, vilket framgår av 33 kap. 2 a § rättegångsbalken. En så kallad utställarverifikation anses kunna fylla en viktig funktion om det finns en beaktansvärd risk för att ett förfarande obehörigen inleds i en annan persons namn.

1.3.4 Beslutsfattande på distans i domkapitel och i nämnderna på nationell nivå

Sedan januari 2020 har deltagande på distans i sammanträden med Svenska kyrkans beslutande och verkställande organ, bland annat kyrkoråd, stiftsstyrelse och kyrkostyrelsen, kunnat hållas.³¹ Förutsättningarna för att sammanträda med ledamöter

²⁹ Se prop. 2012/13:45 s. 98 f. och s. 179.

³⁰ Se promemorian s. 50 f. med hänvisningar.

³¹ Se vidare främst 3 kap. 17 a § och 4 kap. 15 a § kyrkoordningen, till vilka hänvisningar görs i flera andra bestämmelser, samt 5 a § kyrkomötets beslut (SvKB 1999:4) om Instruktion för kyrkostyrelsen.

närvarande på distans i dessa organ är att ljud- och bildöverföring sker i realtid och på ett sådant sätt att samtliga deltagare kan se och höra varandra på lika villkor. Regleringen är teknikneutral genom att den anger krav som måste uppfyllas utan att ange vilka tekniska lösningar som ska användas. Att delta på distans är en särskilt definierad form av deltagande som likställs med att vara på plats, genom att deltagaren därmed räknas som närvarande. Att delta utan att vara på plats men på ett sätt som inte uppfyller kraven på att delta på distans, till exempel på telefon, kan göra det möjligt för deltagaren att tillvarata sin rätt att ta del av det som sägs och att yttra sig. Det utgör dock inte sådan närvaro som uppfyller kraven för beslutsförhet. Ordföranden för sammanträdet ska alltid vara närvarande på den plats där sammanträdet hålls.

I förarbetena till bestämmelserna om deltagande på distans som beskrivits ovan, uttalade kyrkostyrelsen följande om varför domkapitel och nämnder på nationell nivå inte innefattades i det uppdrag som ledde fram till dessa bestämmelser:

Skälet för detta är att dessa organ inte är att betrakta som beslutande eller verkställande organ i kyrkoordningens mening. De har vidare särskilda uppgifter av domstolsliknande karaktär. För organen finns särskilda bestämmelser om sammansättning, beslutsförhets- och omröstningsregler. Beslutsförhetsbestämmelserna förutsätter närvaro av organens ledamöter. Detta talar enligt kyrkostyrelsen för att även ledamöter i dessa organ måste vara fysiskt närvarande vid sammanträdet för att formellt kunna anses närvarande.

För att möjliggöra närvaro på distans torde även för dessa organ krävas särskilda bestämmelser som medger detta. Med hänsyn till organens särskilda uppgifter bör en sådan fråga utredas i särskild ordning, inte minst med beaktande av de särskilda rättssäkerhetsaspekter som gör sig gällande inom domstolsliknande förfaranden. Kyrkostyrelsen avser att återkomma med en översyn av kyrkostyrelsens bestämmelser om kyrkoordningens handläggningsregler i ärenden som omfattar domkapitlens uppgifter. Det framstår därför som lämpligt att i det sammanhanget också beakta om det finns anledning att klargöra under vilka förutsättningar de nu nämnda organen får eller kan hålla sammanträden på distans och i samband med detta för[e]slå vilken reglering som bör gälla.³²

I utredningens direktiv anges att behovet av regler på området har funnits under en längre tid men fick särskild aktualitet under 2020 då rekommendationer om att ställa in eller i vart fall kraftigt minska resor och fysiska möten utfärdades av myndigheter av smittskyddsskäl. Med anledning av covid-19-pandemin beslutade kyrkostyrelsen den 26 mars 2020 att utfärda riktlinjer för beslutsfattande under särskilda omständigheter för organ inom Svenska kyrkan. Med stöd av dessa riktlinjer kunde en ledamot som deltar på distans under vissa närmare angivna omständigheter anses vara närvarande på ett sammanträde i ett organ inom Svenska kyrkan, däribland i domkapitel och i nämnderna på nationell nivå. Enligt riktlinjerna skulle deltagandet på distans företrädesvis ske genom ljud- och bildöverföring i realtid och på ett sådant sätt att samtliga ledamöter kan delta på lika villkor, alltså i överensstämmelse med

Förfarbetena till bestämmelserna utgörs av Kyrkomötets protokoll den 18 november 2019 § 36, organisationsutskottets betänkande O 2019:3, KsSkr 2019:4 och en inom kyrkokansliet upprättad promemoria av den 20 mars 2019 (Dnr KS 2019-0391).

³² KsSkr 2019:4 s. 92.

kyrkoordningens bestämmelser om deltagande på distans i sammanträden med Svenska kyrkans beslutande och verkställande organ enligt ovan. I den utsträckning detta inte var möjligt fick dock deltagandet i stället ske genom enbart ljudöverföring i realtid. Ordföranden behövde enligt riktlinjerna inte befinna sig på den plats där sammanträdet äger rum. Därmed har sammanträden kunnat hållas med samtliga ledamöter närvarande på distans.

När utredningen frågade domkapitlen om behovet av en möjlighet till beslutande på distans svarade en absolut majoritet att de såg ett sådant behov, med vissa kvalificeringar.³³ Flera domkapitel betonade dock att huvudregeln bör vara deltagande på plats vid ett sammanträde, men att möjligheten till närvaro på distans bör finnas i undantagsfall, för att säkra domkapitlets beslutsförhet. Med hänsyn till disciplinärendenas emellanåt mycket känsliga karaktär, lyfte vissa av domkapitlen att det var viktigt med den slutna fysiska mötesformen och att den känsliga frågan om hantering av personuppgifter utgjorde skäl för att inta en restriktiv syn när det gäller beslutsfattande på distans. Domkapitlet i Visby stift lyfte till utredningen att höga reskostnader för ledamöterna från Svenska kyrkan i utlandet gjorde det särskilt angeläget med en sådan möjlighet, men även i övrigt vid brådskande ärenden. Dock ansåg domkapitlet att beslut i disciplinärenden bör undantas.

Utredningen kontaktade också föredragandena i nämnderna på nationell nivå genom vilket framkom att nämnderna redan före pandemin har hållit sammanträden per telefon eller fattat beslut genom att ett skriftligt beslutsförslag distribueras till ledamöterna, vilket ansågs ha fungerat väl. Valprovsnämnden uppgav i sin kontakt med utredningen att det var önskvärt med flexibla handläggningsformer och att digitala sammanträden bör vara den normala sammanträdesformen framöver. Nämnden hade då inte kunnat identifiera någon ärendekategori eller liknande där det borde krävas särskilda skäl eller liknande för att ett sammanträde med nämnden skulle kunna genomföras med samtliga ledamöter närvarande på distans.

1.4 Överväganden och förslag

1.4.1 Utgångspunkten för en reglering av handläggningsreglerna

Kyrkostyrelsens bedömning: Nuvarande reglering av domkapitlens handläggning av obehörighetsärenden ändras inte, men kompletteras med en kodifiering i kyrkoordningen av vissa principer från Överklagandenämndens praxis, utifrån utredningens förslag. Utredningens förslag till en detaljerad reglering införs inte i sin helhet i kyrkoordningen.

Utredningens förslag överensstämmer inte med kyrkostyrelsens förslag. Utredningen föreslår en detaljerad reglering av handläggningen av obehörighetsärenden, främst genom nya bestämmelser i 57 kap. En formaliserad skillnad föreslås mellan ärendets utrednings- och beslutsskede som innebär att domkapitlets beslutande ledamöter inte får delta i beredningen av ärendet. Därför föreslås ett tillägg till nuvarande jävsbestämmelse som innebär att endast personer som inte har biträtt stiftsjuristen i beredningen får delta i beslutet. Stiftsjuristen föreslås få ansvaret för att bereda och föredra ärendet, med stöd av främst domarledamoten. Domstolskompetens bör vara ett krav vid rekrytering av stiftsjurist. Beredningen avslutas med att stiftsjuristen tar fram ett förslag till ett så kallat tillsynspåstående, det vill säga en beskrivning av vad som görs gällande mot prästen eller diakonen. Domkapitlet föreslås

³³ Se promemorian s. 55 och bilaga 3 b.

besluta om ärendet ska avskrivas eller utredas vidare, och efter fortsatt utredning besluta om ärendet då ska avskrivas eller prästen eller diakonen ska föreläggas att svara på ett tillsynspåstående. Efter detta föreslås domkapitlet även besluta om ärendet ska handläggas som ett av två handläggningsspår – antingen som ett obehörighets- eller erinransärende – beroende på hur allvarligt ärendet är. Handläggningsspåren kan ändras enligt förslaget. En ändring av delegationsbestämmelsen föreslås. Utredningen förespråkar också att delegation används för vissa beslut, exempelvis avskrivning. För erinransärenden föreslås en i huvudsak skriftlig beslutsfas, men i obehörighetsärenden (som gäller både obehörighet och prøvotid) får prästen eller diakonen höras muntligen vid beslutssammanträdet. I övrigt får tillsynspersonen eller andra personer endast höras inför domkapitlet om det finns särskilda skäl. Vidare föreslås nya begrepp som ”vigningstjänstpåföljd” för ärenden om obehörighet, prøvotid eller skriftlig erinran, ”tillsynsperson” för den präst eller diakon tillsynen avser och ”tillsynspåstående” för vad som görs gällande mot prästen eller diakonen. Bestämmelserna om vilket domkapitel som är behörigt att pröva ett ärende föreslås flyttas till 57 kap. och kompletteras med en skyldighet att lämna över ett ärende som kommit in till fel domkapitel. Ett antal hänvisningsbestämmelser i 57 kap. och en viss ändring av 57 kap. 1 § om stiftets tillsyn föreslås.

Remissinstanserna: Remissutfallet är blandat i frågan om utgångspunkten för förslaget – en ny detaljerad reglering i kyrkoordningen av handläggningen av obehörighetsärenden i domkapitlet. Ett antal remissinstanser tillstyrker utredningens förslag i sin helhet, medan andra motsätter sig olika delar, exempelvis detaljeringsgraden och uppdelningen i handläggningsspår.

Översiktligt om remissvarens innehåll

Domkapitlet i *Uppsala stift* är i stort positivt till en reglering i kyrkoordningen, men har frågor om vissa förslag, exempelvis anses ordningen med olika handläggningsspår vara svåröverskådlig med den enda fördelen att prästen eller diakonen tidigt kan få veta om erinran är den enda påföljden. Domkapitlet ser ett värde i att skilja på utrednings- och beslutsfas, samt att domarledamoten som deltagit i utredningen inte deltar i beslutet, men att det kan medföra problem i praktiken, till exempel vid vakans eller frånvaro. Därför anser domkapitlet att ytterligare åtgärder bör utredas för att lösa dessa och liknande problem, till exempel att utöka domkapitlets möjligheter att bistå varandra, dela kompetens och samarbeta, att ytterligare stärka stiftsjuristernas ställning, kompetens och samarbete, samt helt koppla bort domarledamöterna från utredningen eller att överväga att ärenden avgörs i ett gemensamt organ för flera stift eller för hela Svenska kyrkan. Vidare anser domkapitlet att det är en brist att förslaget inte säkerställer teologisk kompetens tidigt i utredningen. Förslaget om stiftsjuristens ansvar tillstyrks, men det konstateras innebära att stiftsjuristen ”alltid och överallt” ska kunna svara för alla bedömningar självständigt under beredningen, trots att det kan gå lång tid mellan obehörighetsärenden, samt att utredningar måste kunna göras vid vakans/frånvaro. Förutsättningarna att anställa stiftsjurister ser olika ut, enligt domkapitlet, som också tillägger att möjligheten att stift delar på en stiftsjurist eller att stiftsjuristerna tar extern hjälp eller hjälp av varandra bör bejakas. Domkapitlet anser också att forumreglerna bör rikta in sig på beslutsfasen och inte beredningsfasen.

Domkapitlet i *Linköpings stift* är i stort positivt till de föreslagna ändringarna, men ser svårigheter med några av förslagen, exempelvis att redan vid utredningsskedets slut kunna besluta om handläggningsspår. Domkapitlet anger vidare att det även tydligt bör framgå att stiftsjuristen ska kunna samråda med ledamoten för vignings-

tjänsten eller dennes ersättare, samt med biskop eller domprost, samt att den av ledamoten respektive ersättaren som deltar i utredningen inte deltar i beslutsskedet. Slutligen anser domkapitlet att domstolserfarenhet inte måste vara ett krav vid rekrytering av stiftsjurist.

Domkapitlet i *Skara stift* är också i stort positivt till en mer regelstyrd och detaljerad process som ger en tydlighet och större enhetlighet, samt tillstyrker stiftsjuristens och domarledamotens tydligare roller. Domkapitlet motsätter sig två handläggningsspår och förespråkar nuvarande ordning, främst eftersom förslaget kan leda till en för tidig bedömning av påföljdsdelen och att det är rättsosäkert att spåret kan ändras. Prästen eller diakonen bör få veta tidigare än vid beslutsskedet att en utredning pågår och alltid få yttra sig muntligt, även om det är ett erinransärende. Domkapitlet ser fördelar med beslut om avskrivning tidigt. Vidare lyfter domkapitlet att stiftsjuristen ska ges möjlighet att anlita relevant kompetens för utredningen, samtidigt som stiftsjuristens kraftigt utökade mandat kan medföra en isolerad och utsatt position, inte minst i ett avskrivningsskede. Domkapitlet bör ansvara för sådana beslut och att delegation finns, även om avskrivningsbeslut oftast bör fattas av hela domkapitlet. Domkapitlet tillstyrker förslaget att endast den som inte deltagit i utredningen får besluta, men avstyrker övriga förslag om beslutsfasen.

Domkapitlet i *Strängnäs stift* avstyrker den omfattande föreslagna regleringen av olika skäl, exempelvis att vägledning redan finns genom Överklagandenämndens praxis. Vidare ser domkapitlet risker med en detaljerad reglering, exempelvis gränsdragningsproblem. Domkapitlet förordar i stället att interna riktlinjer tas fram i samråd med domkapitlet, samt understryker att teologi och juridik behöver samverka. Vissa förslag skulle kunna tillstyrkas efter bearbetning. Domkapitlet avstyrker två handläggningsspår och anger att det är svårt att bestämma påföljd så tidigt, det kan skapa onödigt fördröjning om spåren byts och att rådande ordning fungerar väl. Domkapitlet avstyrker en del av förslagen som en överreglering, till exempel bestämmelsen om stiftsjuristens roll och den nya jävsbestämmelsen. Domkapitlet tillstyrker också vissa förslag, exempelvis hur ärenden inleds och beslutas.

Västerås stift är generellt positivt till en formalisering av handläggningsreglerna på ett övergripande plan för en ökad likriktning, ökad rättssäkerhet m.m., men ser en risk för att vissa teologiska aspekter förminskas. Domkapitlet uttalar sig inte särskilt om handläggningsspåren, men vill lyfta principiella frågor till exempel om utredningens förslag ger en onödigt inkvisitorisk och polariserad process eller om det går att säkerställa en "mjuk" process som präglas av förståelse, öppenhet och ärlighet. Domkapitlet ser positivt på att stiftsjuristens och domarledamotens roll förtydligas, vilket i stort speglar rådande ordning. Stiftet vill också lyfta behovet av teologisk kompetens i utredningsfasen, som bedömningar i relation till vigningslöftena, och att nya bestämmelser inte får hindra att teologisk kompetens används. Domkapitlet delar inte bedömningen att domstolserfarenhet ska vara ett krav för stiftsjurister, utan lyfter vikten av att stiftsjuristen kan få hjälp. En utbildning bör tas fram för stiftsjurister och domkapitlets ledamöter. Stiftet lyfter frågor om utformningen av delegationsbestämmelserna, samt om forumreglerna när det är oklart var prästen eller diakonen bor och hur ärenden hanteras om prästen eller diakonen inte deltar i utredningen.

Domkapitlet i *Växjö stift* välkomnar förtydligande av handläggningsregler i kyrkoordningen men ifrågasätter starkt detaljeringsgraden i förslaget och anser att några få, ur rättssäkerhetssynpunkt centrala bestämmelser bör räcka, till exempel att få tillgång och yttra sig över det som tillförts ärendet och vad som påstås ha skett. Vidare ifrågasätter domkapitlet om förfarandet ska vara domstolsliknande och om tillräckliga resurser finns, till exempel vad gäller juristkompetens som är en bristvara. Domkapitlet anser att handläggningsspåren är otydliga och kan mynna ut i erinransärenden båda

två, samt att det är tveksamt att delegera till domarledamoten eller stiftsjuristen att fatta beslut om spår, eftersom det begränsar domkapitlets möjlighet att välja påföljd. Domkapitlet har svårt att se hur nuvarande praxis skulle vara ett problem ur rätts-säkerhetssynpunkt, det vill säga att domarledamoten eller dennes ersättare deltar i beredningen men inte i beslutet, men anger att en sådan bestämmelse eventuellt kan införas i kyrkoordningen. Domkapitlet ser att stora utbildningsinsatser krävs för stiftsjuristerna och ifrågasätter om de får ett för stort ansvar, samt om det är lämpligt att reglera deras roll i kyrkoordningen.

Domkapitlet i *Lunds stift* anser efter viss tvekan att förslagen är förenliga med subsidiaritetsprincipen och tillstyrker på ett övergripande plan förslagen som i stora delar ses som kodifiering av praxis, men har även vissa invändningar. Domkapitlet avstyrker exempelvis olika handläggningsspår, eftersom det riskerar att bagatellisera erinransärenden när de flesta upplever redan risken för att bedömas ha agerat olämpligt som allvarlig och ifrågasätter om det ger en mer effektiv användning av resurser. Enligt domkapitlet är det bättre för prästen eller diakonen att alltid vara tillförsäkrad rättigheter under handläggningen. Domkapitlet anser att det bör klargöras att det initialt behöriga domkapitlet beslutar i ärendet även om prästen eller diakonen flyttar. Förslagen om en tydlig åtskillnad mellan utrednings- och beslutsskede tillstyrks, liksom att stiftsjuristen är ansvarig för utredningsskedet, att det tydliggörs att ärenden ska kunna avskrivas redan då, samt att beslutsskedet inleds med ett tillsynspåstående.

Domkapitlet i *Göteborgs stift* tillstyrker att det införs handläggningsregler i kyrkoordningen och anser att flera av förslagen är bra, men att upplägget och bestämmelserna behöver arbetas om. Domkapitlet ser inte tillräckliga fördelar med olika handläggningsspår, bland annat eftersom obehörighetsspåret även omfattar provotid och att spåren kan ändras, samt att det är svårt att göra uppdelningen av ärenden så tidigt. Vidare talar den låga ändringsfrekvensen i Överklagandenämnden för att nuvarande ordning fungerar väl enligt domkapitlet, men en kodifiering med förvaltningsprocessen som grund kan övervägas. Domkapitlet anser att nuvarande reglering inte öppnar för godtycke, eftersom hanteringen sköts av en stiftsjurist i nära samråd med en domarledamot som därefter inte fattar beslut. Förslagen om domarledamoten är bra, men bidrar samtidigt till sårbarhet. Prästen eller diakonen bör kunna ta del av anmälan, få veta om rätt till biträde och yttra sig skriftligt tidigare än i förslaget. Domkapitlet anser att prästen eller diakonen alltid ska ha möjlighet att yttra sig inför domkapitlet, samt även slutligen få yttra sig skriftligen över utredningen, oavsett ärendetyp eller om denne avser att närvara vid sammanträdet. Utredningen beskriver inte konsekvenserna om den domarledamot som inte deltagit i utredningen får förhinder. Domkapitlet anser att förslaget om jäv inte bör hindra att domarledamoten biträder stiftsjuristen vid överläggningen i domkapitlet. Vidare frågar domkapitlet om förslaget innebär ”jäv” om stiftsjuristen vänder sig till biskopen, domprosten eller hela domkapitlet för teologisk kompetens. Domarledamotens roll under utredningsskedet bör förtydligas, eftersom den ser annorlunda ut i dag, och det vore rimligt med ersättning om denne förväntas delta i beslut oftare. Även förutsättningarna för överklagande bör förtydligas.

Domkapitlet i *Karlstads stift* tillstyrker i huvudsak förslagen som är väl genomtänkta och syftar till att stärka rättssäkerheten.

Domkapitlet i *Härnösands stift* är i stort positivt till en reglering i kyrkoordningen, men anger att förslaget om ny jävsgrund kan innebära svårigheter, eftersom den ena av två domarledamöter regelmässigt kommer att vara jävig vid beslut i ärendet. Om domarledamoten inte kan fortsätta utredningen kan ersättaren inte ta över eftersom denne också blir jävig. Motsvarande gäller om ersättaren är frånvarande eller jävig av

andra skäl. Domkapitlet föreslår i stället att den domarledamot som deltagit i beredningen inte blir jävig, men att den inte får delta om den andre kan delta, i likhet med 3 kap. 7 § rättegångsbalken. Vidare anser domkapitlet att förslaget strider mot gällande rättsprinciper eftersom den inte undantar stiftsjuristen som är sekreterare vid sammanträdet. Domkapitlet uttalar sig inte i frågan om olika handläggningsspår.

Domkapitlet i *Luleå stift* avstyrker förslagen om regleringen av handläggningsreglerna i kyrkoordningen, med önskan om att frågorna utreds vidare och nya förslag tas fram med hänsyn till framförda synpunkter. Domkapitlet har också förslag till fortsatt utredning, exempelvis en reglering av handläggningsregler för Överklagandenämnden. Domkapitlet ser hellre en övergripande reglering i kyrkoordningen och att detaljer kan regleras på annat sätt. Domkapitlet anser att nu gällande regler och rutiner tillförsäkrar den enskilde en rättssäker prövning och att en detaljreglering kan försvåra domkapitlens arbete, öka sårbarheten och minska anpassningsmöjligheterna. Det går inte att välja handläggningsspår och besluta om tillsynspåstående så tidigt som utredningen föreslår, eftersom en gedigen utredning krävs enligt domkapitlet. Domkapitlet är kritiskt till att utredningen inte lyfter det centrala i att tillsynsärenden handläggs och utreds även av teologer. Förslagen försvårar biskopens roll, genom att endast den som inte har biträtt stiftsjuristen i beredningen får delta i beslutet. Detta skulle kunna tolkas så att biskopen inte ska ha insyn eller påverkan i pågående utredningar och processer, vilket inte är gångbart. Det åligger biskopen att utöva tillsyn och ha kännedom om vad som pågår, även om det inte är biskopen som rent faktiskt utreder eller handlägger ett ärende. Rätten till biträde kan domkapitlet tillstyrka, men på vilket sätt och vart de bör införas bör övervägas. Domkapitlet framhåller också stiftsjuristens roll som sekreterare i domkapitlet och att utökade krav vid rekrytering av stiftsjurist kan vara svårt. Möjligheterna till överklagande ifrågasätts också.

Domkapitlet i *Visby stift* noterar det vällovliga syftet, men anser att det dessvärre innebär i många delar inte bara en detaljreglering utan även en omständligare handläggning. Domkapitlet föreslår i stället att delar av beslut 2001/01 införs i kyrkoordningen. Olika handläggningsspår kan vilseleda prästen eller diakonen eftersom det är svårt att tidigt avgöra ärendets karaktär enligt domkapitlet som lägger till att erinran kan upplevas väl så ingripande som en prövotid. Domkapitlet noterar stiftsjuristens ansvar och möjlighet till samarbete med domarledamöterna och ifrågasätter att övriga ledamöter i stort ska vara bortkopplade från utredningen. Kravet på domstolserfarenhet vid rekrytering av en stiftsjurist är svårt. Domkapitlet delar inte utredningens syn på detaljerade bestämmelser eller att en åtskillnad ska göras mellan utredande och beslutande domarledamot, eftersom det kan behövas samtal mellan dem. Delegation bör som nu regleras i arbetsordningen, inte kyrkoordningen.

Domkapitlet i *Stockholms stift* anser att förslaget är onödigt komplicerat och behovet är begränsat eftersom det finns välfungerande praxis. Domkapitlet avstyrker handläggningsspåren, bland annat eftersom en erinran också kan upplevas som ingripande samt att det kan vara vilseledande för prästen eller diakonen. Domkapitlet har ingen invändning mot en tydligare roll för stiftsjuristen, men anser det överflödigt att reglera i kyrkoordningen samt anför vidare bland annat följande. Stiftsjuristen behöver samarbeta med domarledamoten och dennes ersättare, men utredningsansvaret för stiftsjuristen är oklart. Delegation behöver inte regleras i kyrkoordningen och domkapitlet ser inget behov av att delegera tidiga avskrivningsbeslut eller av hänvisningsbestämmelser. Samarbetet mellan domarledamoten, dennes ersättare och stiftsjuristen bör inte brytas upp genom att en utredande domarledamot inte får vara beslutande (som endast en av flera beslutande i domkapitlet). Ärendena kräver ofta samtal mellan domarledamöterna. Domkapitlet har inte mötts av misstanken att det är

fel att domarledamoten är med i utredningen. Övriga ledamöter deltar också i viss mån genom beslut under beredningen. Förslaget skulle leda till en uppdelning i utredande och beslutande personer endast i en av ärendetyperna, vilket ger en falsk bild av åtskillnaden mellan de olika rollerna i domkapitlet. För verklig åtskillnad skulle det krävas en utredande enhet, vilket inte är önskvärt av olika skäl.

Gävle församling tillstyrker förslaget och delar bedömningen av att det finns ett behov av en reglering och att förslaget ger en tydligare ordning, men lyfter även behovet av initiala resurser för utbildning. *Enköpings pastorat* väljer att inte svara. *Kramfors pastorat* har ingen erinran mot förslagen om handläggningsreglerna. *Norrköpings pastorat*, *Falköpings pastorat*, *Arbogabygdens församling*, *Lundby församling* och *Botkyrka församling* tillstyrker förslagen. Även *Vetlanda pastorat* tillstyrker förslagen i stort och välkomnar bland annat utredningens förtydligande att handläggningen innebär att pröva om en person fortsättningsvis bör ha kyrkans förtroende att verka som diakon eller präst och att skydda människor och kyrkan från de som eventuellt är olämpliga för sitt uppdrag. *Boo församling* välkomnar förslaget som innebär önskvärda och nödvändiga förändringar för bättre rättssäkerhet och tydlighet, men anger att reglerna om jäv och åtskillnad mellan utredningsskedet och beslutsskede hade kunnat vara än mer långtgående. Vidare anser församlingen att det vore önskvärt att koppla beslut om obehörighet till anställningen och frågar om fler erinringar kan kumuleras till olämplighet.

Överklagandenämnden och *Ansvarsnämnden* lämnar likartade remissvar och anser att förslagen är genomarbetade och väl motiverade samt anger bland annat följande. Handläggningen följer befintlig praxis och mot den bakgrunden är det snarast kontraproduktivt med en så pass detaljerad reglering som den föreslagna. Överklagandenämnden har i beslut slagit fast vilka principer som ska gälla vid handläggningen och anser att principerna upprätthålls, att kvaliteten på de beslut nämnden prövar har förbättrats och att de nu oftast håller hög kvalitet. De två nämnderna avstyrker två handläggningsspår, eftersom det skulle innebära att domkapitlet får ta ställning tidigt och om handläggningsformen senare ändras blir det överraskande för prästen eller diakonen. För denne är det med stor sannolikhet viktigare att veta att man under hela förfarandet är tillförsäkrad rättigheter, till exempel att få lägga fram sin sak muntligen. Vidare anger nämnderna att domarledamotens kompetens tillvaratas vid beredningen, kanske i varierande grad i olika stift, men att stiftsjuristen därigenom har möjlighet att få stöd under beredningen. Det kan enligt nämnderna ifrågasättas om stiftsjuristens ansvar behöver regleras i kyrkoordningen, utan det torde vara tillräckligt med en bestämmelse i arbetsordningen. Att en domarledamot eller dennes ersättare har medverkat i beredningen bör inte utesluta att samma ledamot deltar i domkapitlets beslut. Det ligger i uppdraget som ordinarie domare att hålla sig neutral vid beslutsfattandet. Ansvarsnämnden tar också upp frågan om biskopens tillsyn anger bland annat att det allmänna tillsynsuppdraget i 57 kap. 1 § även fortsättningsvis bör tillkomma biskop och domkapitel.

Valprövningsnämnden uttalar sig inte om handläggningsreglerna.

När det gäller nya begrepp har ett antal remissinstanser tillstyrkt förslagen i stort. *Vetlanda* och *Boo församling* ser begreppet vigningstjänstpåföljd som en förbättring. Domkapitlet i *Uppsala*, *Strängnäs*, *Linköpings*, *Skara*, *Växjö*, *Västerås*, *Lunds*, *Karlstads*, *Härnösands*, *Stockholms* och *Visby stift*, samt *Ansvarsnämnden* och *Överklagandenämnden* har invändningar mot begreppet "tillsynsperson", främst eftersom det har annan betydelse i normalt språkbruk och kan leda till missförstånd. Remissinstanserna ger flera alternativ, till exempel "svaranden", "den som är föremål för provningen", "den som är föremål för tillsynen", "den anmälde" "den anmälde prästen eller diakonen", "tillsynssubjektet", "vigningstjänst innehavaren" eller "den vigde".

Domkapitlet i *Luleå stift* anser att vedertagna begrepp bör användas så långt det är möjligt och att ”tillsynsärende” är ett vedertaget begrepp, i stället för ”vigningstjänstpåföljd, VTP”. Alternativa förslag är ”tillsynsåtgärd” eller ”vigningstjänståtgärd”. Domkapitlet i *Strängnäs och Stockholms stift* lyfter även att förkortningar kan bli exkluderande. Några remissinstanser har också invändningar mot det begreppet och mot ”tillsynspåstående” och bland annat förs fram att de kan ge ett straffrättsligt intryck, alternativ som föreslagits är bland annat ”gärnings- eller handlingspåstående”.

Skälen för kyrkostyrelsens bedömning

Utgångspunkten för regleringen av handläggningen i domkapitlet

Kyrkoordningen innehåller inga detaljerade bestämmelser om domkapitlets handläggning av obehörighetsärenden i dag, utan den styrs främst av praxis från Överklagandenämnden. Utredningen anser att det finns ett behov av en reglering bland annat för att bristen på tydliga regler ger en oklar ordning som öppnar för olikabehandling och godtycke, att bristen på skillnad mellan utrednings- och beslutsfas ökar risken för att beslutsorganet inte ska se på ärendet med tillräckligt opåverkad och kritisk blick, att den nuvarande ordningen innebär att beslut vanligen kommer att fattas av personer som prästen eller diakonen haft kontakt med tidigare, samt att det finns en risk att praxis skiljer sig åt mellan stiftet. Utredningen anser vidare att förslagen ökar likabehandlingen och förutsebarheten, vilket skulle stärka rättssäkerheten. Utredningen föreslår både en kodifiering av praxis och nyheter i handläggningen.

Flera remissinstanser tillstyrker utredningens förslag om handläggningsreglerna, men det är ett blandat remissutfall främst bland domkapitlet, samt Överklaganderespektive Ansvarsnämnden. Remissinstansernas synpunkter spänner från ett huvudsakligt stöd för förslaget, till ett ifrågasättande av olika delar, detaljeringsgraden eller att det ens finns ett behov av utredningens förslag. Några remissinstanser ifrågasätter om kyrkoordningen är rätt plats för en sådan reglering. Ett antal remissinstanser lyfter även fram att nuvarande ordning fungerar förhållandevis väl, utan en detaljerad reglering i kyrkoordningen. Överklagandenämnden och Ansvarsnämnden anser exempelvis att en detaljreglering snarast skulle kunna bli kontraproduktiv, mot bakgrund att det redan finns tydliga principer fastslagna i praxis.

Vad gäller behovet av den föreslagna detaljerade regleringen delar kyrkostyrelsen inte utredningens motivering fullt ut. Bland annat finns redan i dag en upparbetad praxis som avser att stärka rättssäkerheten och motverka godtycke. Kyrkostyrelsen anser vidare att remissinstansernas spretiga synpunkter och kvarvarande frågetecken visar på svårigheterna med att införa en ny detaljerad reglering som i vissa delar skiljer sig från dagens ordning. Exempelvis kan förslaget om två separata handläggningsspår bidra till en ökad komplexitet i handläggningen, särskilt eftersom det gäller ett begränsat antal ärenden och att ett ärendes handläggning kan komma att ändras från att vara ett erinransärende till ett obehörighetsärende, eller tvärt om, under handläggningen. Bedömningen av vilken åtgärd av obehörighet, prövotid eller erinran som är möjlig föreslås komma tidigare i ärendets handläggning än i nuvarande ordning. Kyrkostyrelsen delar även till viss del nämndernas farhåga att utredningens förslag riskerar att delvis motverka sitt syfte. Exempelvis riskerar det att uppstå oklarheter kring hur den föreslagna regleringen förhåller sig till de principer som redan tillämpas.

Remissinstanserna har också lyft frågan hur utredningens förslag säkerställer teologisk kompetens, exempelvis om den behövs tidigt i utredningsfasen. Även om utredningens förslag inte hindrar att de teologiska frågorna beaktas, ligger mycket fokus på stiftsjuristens och domarledamotens roller i utredningsfasen. Liknande farhågor uttalas även kring juridisk kompetens, exempelvis att eventuell frånvaro eller

vakans i juristrollerna kan innebära risk för sårbarhet vid utredning och i beslutsfattande i domkapitlen. Även detta talar enligt kyrkostyrelsen för att behålla nuvarande ordning och ge domkapitlen fortsatt möjlighet att säkerställa teologisk och juridisk kompetens på motsvarande sätt som i dag, oavsett när i handläggningen den behövs. Mot denna bakgrund anser kyrkostyrelsen att det inte är ändamålsenligt att införa utredningens förslag till detaljerade bestämmelser i kyrkoordningen i sin helhet.

Ett antal remissinstanser har lyft betydelsen av att ett ärende kan avskrivas redan under utredningsfasen. Kyrkostyrelsen avser emellertid inte att föreslå någon ytterligare detaljreglering kring formerna för handläggning av överprövning, exempelvis förutsättningarna för domkapitlens möjlighet att avskriva ärenden eller att delegera beslutanderätt. Det ger domkapitlen fortsatt samma förutsättningar för handläggningen som i dag. För prästen eller diakonen kan det givetvis underlätta att få information om vilka förutsättningar som gäller för ärendet så tidigt som möjligt.

Samtidigt ser kyrkostyrelsen fördelar med utredningens förslag och att nuvarande ordning framgår tydligare i kyrkoordningen. Därför anser kyrkostyrelsen, i likhet med bland annat domkapitlet i *Visby stift*, att det vore en fördel med en kodifiering av befintlig praxis med utgångspunkt i Överklagandenämndens beslut 2001/01. Som domkapitlet i *Växjö stift* angett bör fokus ligga på de bestämmelser som har stor betydelse för rättssäkerheten. Kyrkostyrelsen anser att en kodifiering av några grundläggande principer kan bidra till förtydligande genom att det inte längre enbart framgår av praxis utan även i kyrkoordningen. Vilka bestämmelser som kyrkostyrelsen föreslår beskrivs närmare i avsnitten nedan. De har sin utgångspunkt i utredningens förslag. Bestämmelserna bör, som utredningen föreslår, införas i 57 kap. Kyrkostyrelsen anser varken att några bestämmelser bör flyttas eller att några hänvisningsbestämmelser behöver införas. Bestämmelserna om behörigt domkapitel och delegation föreslås också kvarstå oförändrade, liksom 57 kap. 1 § om stiftens tillsyn.

Remissinstansernas förslag om utredning av ytterligare åtgärder för domkapitlens samverkan m.m. kan inte tas vidare inom ramen för nu aktuellt arbete.

Nya begrepp i kyrkoordningen

Kyrkostyrelsen håller med utredningen om att det kan finnas fördelar med ett nytt begrepp när det gäller ärendeslaget som i dag benämns ”obehörighet att utöva kyrkans vigningstjänst”³⁴ eller ”obehörighetsärende”³⁵, eftersom det i dag används oavsett om ärendet kan leda till beslut om obehörighet, prövotid eller skriftlig erinran. Det kan alltså anses missvisande i vissa avseenden. Samtidigt riskerar det av utredningen föreslagna begreppet ”vigningstjänstpåföljd” att ge straffrättsliga konnotationer, vilket vissa remissinstanser lyft. Kyrkostyrelsen anser vidare, i likhet med domkapitlet i Luleå stift, att det finns en fördel att använda befintliga begrepp i möjligaste mån, bland annat utifrån en önskan om att inte komplicera regelverket. Kyrkostyrelsen ser en viss risk att ett nytt begrepp kan bidra till komplexitet om de introduceras i ett redan befintligt förfarande, särskilt så om det redan inledningsvis antas användas som en förkortning. Vidare avser kyrkostyrelsen inte att föreslå någon omfattande reglering. Behovet av nya begrepp är alltså begränsat. Kyrkostyrelsen anser att ärende om obehörighet att utöva kyrkans vigningstjänst eller obehörighetsärende kan fungera väl även fortsättningsvis.

³⁴ Se t.ex. 9 kap. 7 § och 57 kap. 1 § första stycket 5 kyrkoordningen. Denna ärendetyp har i kyrkoordningen kallats för ärende om behörighet att utöva kyrkans vigningstjänst även efter det att det även blev möjligt att besluta om prövotid eller skriftlig erinran.

³⁵ Se t.ex. ÖN 2001/01.

Begreppet ”tillsynsperson” kan ge intryck av att avse den som utövar tillsynen i stället för den som är föremål för tillsyn, vilket flera remissinstanser påtalat. I praxis från Överklagandenämnden talas det bland annat om ”den ifrågasatte prästen”. Det finns inget begrepp för den som är föremål för tillsynen i kyrkoordningen i dag och remissinstanserna har flera förslag. Kyrkostyrelsen anser dock att man fortsatt kan tala om den präst eller diakon som ärendet avser, i likhet med hur 31 och 32 kap. är utformade i dag.

1.4.2 Rätt till yttrande

Kyrkostyrelsens förslag: Innan ett ärende om att förklara en präst eller en diakon obehörig att utöva kyrkans vinningstjänst, besluta om provotid för fortsatt behörighet eller tilldela en skriftlig erinran avgörs i sak ska prästen eller diakonen ges tillfälle att yttra sig över utredningen och ange sin inställning till vad som görs gällande mot denne, om det inte är uppenbart obehövt.

Prästen eller diakonen ska beredas tillfälle att lämna uppgifter muntligen inför domkapitlet, om denne begär det och det inte är uppenbart obehövt.

Ändrad paragraf: 57 kap. 21 § kyrkoordningen.

Utredningens förslag överensstämmer endast delvis med kyrkostyrelsens förslag. Utredningen föreslår en mer detaljerad bestämmelse om vad som ska ingå i ett så kallat svarsföreläggande till prästen eller diakonen. Bland annat det så kallade tillsynspåståendet, tid för beslutssammanträde, information om rätt till biträde, att prästen eller diakonen förväntas delta i utredningen, samt att det till svarsföreläggandet ska fogas den utredning som har legat till grund för domkapitlets beslut att inte avskryva ärendet. Beslutsskedet föreslås därefter kunna vara antingen muntligt, i obehörighetsärenden, eller i huvudsak skriftligt, i erinransärenden. Vidare föreslår utredningen även att stiftsjuristen ska vidta ytterligare utredningsåtgärder på begäran av prästen eller diakonen, om åtgärderna inte framstår som uppenbart obehövt.

Remissinstanserna: Som angetts ovan är det ett blandat remissutfall när det gäller utredningens förslag i stort, vilket gäller även förslagen om svarsföreläggande, rätt att yttra sig och begäran av komplettering av utredningen.

Övergripande om remissvarens innehåll

De åtta församlingar och pastorat som svarat tillstyrker förslagen i stort, liksom domkapitlet i *Karlstad stift*, men har inte uttalat sig särskilt om förslagen i detta avsnitt. Inte heller domkapitlet i *Uppsala, Linköpings, Härnösands* och *Västerås stift* uttalar sig särskilt om dessa förslag, men uttrycker sig positivt till en reglering generellt sett. Domkapitlet i *Skara stift* avstyrker att prästen eller diakonen inte ska ha rätt att muntligen lägga fram sin sak för domkapitlet i ett erinransärende, om inte särskilda skäl föreligger. Vidare anger domkapitlet att det måste vara mycket tydligt att muntligt förfarande är en rättighet, oaktat ärendets utfall. Nuvarande ordning med ett skriftligt förfaringsätt, men med rätt till muntligt företräde är en god ordning enligt domkapitlet. Domkapitlet i *Strängnäs stift* avstyrker flera av bestämmelserna som ett exempel på överreglering, samt anger att prästen eller diakonen inte bör kunna styra utredningen genom att begära komplettering som det föreslås, utan denne har rätt att uttrycka sin mening i yttrandet medan det är domkapitlet som vidtar utredningsåtgärder. Handläggningen bör vara skriftlig, men prästen eller diakonen ska erbjudas möjlighet till muntligt företräde enligt domkapitlet. Domkapitlet i *Växjö stift* anser att

rätten att närvara vid domkapitlets sammanträde och muntligt framföra sina synpunkter i obehörighetsärenden bör regleras i kyrkoordningen. Domkapitlet i *Lunds stift* ifrågasätter bland annat att det i svarsföreläggandet ska finnas en påminnelse om att prästen eller diakonen är skyldig att medverka, eftersom denne riskerar yrkesförbud och har rättigheter enligt artikel 6 Europakonventionen. Domkapitlet i *Göteborgs stift* anger bland annat att prästen eller diakonen bör ha möjlighet att yttra sig muntligen och att domkapitlet därefter beslutar, med beaktande av stiftsjuristens och domarledamotens beslutsförslag. Domkapitlet i *Luleå stift* anger att de bereder präster och diakoner möjlighet att närvara vid domkapitlets sammanträde när ärendet ska avgöras slutligt mot bakgrund av artikel 6 Europakonventionen, och att inte få närvara i ett erinransärende torde kunna ifrågasättas utifrån denna artikel. Vidare undrar domkapitlet bland annat om ett beslut att inte göra någon komplettering kan överklagas och om utredningens slutsatser om rättskraft. Domkapitlet i *Visby stift* delar inte utredningens syn och anser som angetts tidigare att detaljreglering är onödig. Domkapitlet i *Stockholms stift* anser att det är centralt att prästen eller diakonen har en reell möjlighet att föra sin talan och ser positivt på att denne ska ges tillfälle att begära kompletterande utredning.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Som angetts ovan finns riktlinjer för handläggningen av obehörighetsärenden främst i praxis. Överklagandenämnden har i beslut 2001/01³⁶ angett följande om kraven på utredningen av ett obehörighetsärende och möjligheten att höras muntligen:

Utredningen bör sammanställas på lämpligt sätt och innehålla en sammanhållen detaljerad redogörelse avseende innebörden av och grunden för anklagelserna, dvs. närmast att jämföra med en gärningsbeskrivning i brottmål. Den ifrågasatte prästen skall ges tillfälle att yttra sig över utredningen och att ange sin inställning till anklagelserna. Detta kan i vissa fall medföra att utredningen behöver kompletteras. Om den ifrågasatte prästen begär det, bör denne också kunna få möjlighet att försvara sig personligen (muntligen) eller genom juridiskt biträde inför domkapitlet.

Även om detta redan är gällande praxis, föreslår kyrkostyrelsen att en bestämmelse med motsvarande innebörd tas in i kyrkoordningen i syfte att ytterligare förtydliga förutsättningarna i obehörighetsärenden, som stöd för den som handlägger eller på annat sätt deltar i ett sådant ärende. Den föreslagna bestämmelsen har utformats generellt och övergripande i syfte att ange grunderna för att prästen eller diakonen får yttra sig över utredningen och ange sin inställning till vad som görs gällande mot denne i ärendet, innan ärendet avgörs i sak. Vidare föreslås att det finns en rätt för prästen eller diakonen att få yttra sig muntligen, om denne så begär och det inte bedöms vara uppenbart obehövt.

Överklagandenämnden har i sin praxis alltså angett hur utredningen ska sammanställas och ställt krav på en detaljerad redogörelse. Överklagandenämnden har vidare understrukit betydelsen av att prästen eller diakonen ska underrättas om innebörden av och grunden för den anklagelse som domkapitlet gjort gällande mot denne, samt få tid och möjlighet att förbereda sitt försvar.³⁷ I praktiken liknar det hanteringen av en gärningsbeskrivning i ett brottmål. Enligt kyrkostyrelsen är det lämpligt att kodifiera dessa förutsättningar, det vill säga att domkapitlet ska ange vad som görs gällande

³⁶ Se t.ex. även vad som sägs i ÖN 2008/30, 2009/17 och 2011/27.

³⁷ ÖN 2011/27.

mot prästen eller diakonen, och att denne ska ges möjlighet att ange sin inställning till detta, samt yttra sig över utredningen. Om det är uppenbart obehövligt föreligger inget krav på kommunikation med prästen eller diakonen, vilket exempelvis skulle kunna vara fallet när prästen eller diakonen själv ansökt om obehörigförklaring eller trätt ur Svenska kyrkan. Däremot anges i förarbetena att biskopen eller domprosten i regel håller ett samtal med den berörda prästen eller diakonen i en sådan situation.³⁸

Ett antal remissinstanser har uttalat stöd för prästens eller diakonens rätt att yttra sig muntligen, oavsett om det gäller ett ärende om obehörighet eller erinran. Detta har även lyfts som ett exempel på en grundläggande princip som bör kodifieras med hänsyn till dess betydelse för rättssäkerheten. Kyrkostyrelsen håller med om att det finns en fördel med en kodifiering av en sådan rätt att höras muntligen, om prästen eller diakonen begär det. Rätten bör utformas på liknande sätt som den uttrycks i befintlig praxis som utgår från att handläggningen i huvudsak är skriftlig.³⁹ Vidare anser kyrkostyrelsen att det bör förtydligas i bestämmelsen att domkapitlet inte behöver bereda tillfälle till muntligt yttrande inför domkapitlet om det är uppenbart obehövligt, exempelvis i ett egenbegäransärende. Kyrkostyrelsens avsikt är en kodifiering av gällande principer fastslagna i praxis. Någon ändring i sak är inte avsedd.

Utredningen föreslår även att prästen eller diakonen ska upplysas om möjligheten att begära komplettering av utredningen och att stiftsjuristen då ska göra en komplettering om det inte är uppenbart obehövligt. En i det närmaste ovillkorlig möjlighet för prästen eller diakonen att begära kompletteringar riskerar enligt kyrkostyrelsen dock att leda till svårigheter i tillämpningen. Förslaget genomförs därför inte i denna del.

1.4.3 Rätt till biträde

Kyrkostyrelsens förslag: Prästen eller diakonen har rätt att anlita ett biträde i ett ärende om att förklara en präst eller en diakon obehörig att utöva kyrkans vignings-tjänst, besluta om prøvotid för fortsatt behörighet eller tilldela en skriftlig erinran.

Om ett biträde bedöms vara olämpligt för sitt uppdrag får domkapitlet avvisa biträdet.

Ändrad paragraf: 57 kap. 22 § kyrkoordningen.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med kyrkostyrelsens förslag. Utredningen föreslår dock även att biträdet ska kallas till beslutssammanträdet och att prästen eller diakonen ska få rätt till skälig ersättning från domkapitlet för ett rättsligt biträde (som uppfyller kraven på att anställas som domare), eller om särskilda skäl föreligger även för andra biträden, i ärenden som rör obehörighet och prøvotid.

Remissinstanserna: Det finns ett starkt stöd för möjligheten att anlita ett biträde och att domkapitlet ska få avvisa ett olämpligt biträde, men ett splittrat utfall vad gäller rätten att få ersättning för ett biträde.

Övergripande om remissvarens innehåll

Som angetts ovan finns ett antal församlingar, pastorat och ett par stift som tillstyrkt utredningens förslag i sin helhet eller i stort. Domkapitlet i *Uppsala stift* tillstyrker rätten till biträde, viss rätt till ersättning för sådant biträde och att det ska gå att avvisa ett olämpligt biträde. Domkapitlet i *Linköpings stift* avstyrker förslaget om rätt till ersättning för biträde, bland annat eftersom det riskerar att medföra att ett domkapitel

³⁸ KsSkr 2003:7 s. 46.

³⁹ Se t.ex. ÖN 2001/01 och 2011/27.

inte väcker ett obehörighetsärende av ekonomiska skäl. Vidare ifrågasätts om domkapitlet bör stå kostnaderna och om advokathjälp behövs i ärenden som i grunden avser vigningslöftena. Det noteras att liknande rättighet vid prövningen av läkarlegitimation eller i Statens ansvarsnämnd inte föreligger. Vidare ser domkapitlet en uppenbar risk att rättsliga biträden tar in yttranden från teologiska experter till höga kostnader när det är domkapitlet som ska utreda ärendet. I likhet med disciplinärenden vid statliga myndigheter bör det vara en försäkringsfråga för prästen eller diakonen.

Domkapitlet i *Skara stift* tillstyrker utredningens förslag, men anser att prästens eller diakonens rätt ska gälla under både utrednings- och beslutsprocessen för att säkerställa dennes rättsskydd och att biträdet bidrar till och är ett stöd för utredningen. Domkapitlet i *Strängnäs stift* tillstyrker möjligheten till biträde, men föreslår begreppet stödperson eftersom det inte är samma sak som ett juridiskt biträde i en rättegång och anger följande. Biträdet kan inte föra prästen eller diakonens talan eftersom situationen bygger på relationen mellan en person i vinningstjänst och domkapitlet, där själva samtalet i sig är en del av tillsynen. Ett biträdes funktion handlar om att vara stöd för prästen eller diakonen, men domkapitlet behöver kunna relatera till denne och inte enbart till biträdet. Rätt till ersättning avstyrks av domkapitlet. Förslaget att ett biträde får avvisas av domkapitlet kan godtas, men domkapitlet menar dock att den möjligheten redan finns. Vidare lyfter domkapitlet att en jämförelse kan göras med ärenden i högskolornas disciplinnämnder, där biträde förekommer utan att ersättning utgår.

Domkapitlet i *Växjö stift* tillstyrker utredningens förslag om rätten att anlita biträde och möjligheten att avvisa olämpliga biträden, men efterfrågar förtydliganden exempelvis om hur kostnaderna ska beräknas och varför rätten till ersättning främst gäller jurister med domarbehörighet, samt om ett beslut om ersättning ska kunna överklagas. Domkapitlet i *Lunds stift* tillstyrker förslaget att rätten till biträde tydliggörs, att olämpliga biträden kan avvisas och att rätt till viss ersättning införs som dock bör gälla alla ärenden oavsett typ och att skälighetsbedömningen bör kunna överklagas. Domkapitlet anser det oklart om rätten till ersättning ska omfatta arbete under utredningsfasen, vilket den bör göra.

Domkapitlet i *Göteborgs stift* är i huvudsak positivt till att biträden anlitas i tillsynsärenden, men anser att stiftet inte ska stå för hela kostnaden, utan det bör övervägas gälla endast där obehörighet övervägs samt att det kan vara rimligt att prästen eller diakonen ska stå för en betydande del eller hela kostnaden själv om denne förklaras obehörig på grund av misskötsamhet. Utredningen borde ha analyserat kostnaden för stiftet, till exempel genom att jämföra med andra yrkeskategorier. Domkapitlet anser att det krävs tydliga kriterier för en sådan bedömning.

Domkapitlet i *Karlstads stift* anser att även andra biträden än jurister bör ha rätt till ersättning, även om det inte föreligger särskilda skäl och att kostnadsersättningen bör anpassas till en lägre timkostnadsnorm än i förslaget.

Domkapitlet i *Luleå stift* gör gällande att en fördjupad analys bör ske om Svenska kyrkans medlemmar ska betala för ersättning till biträde i dessa fall, och om så, i sådana fall om ersättning bör utgå oavsett ärendets karaktär och allvarlighetsgrad. Vidare bör prästen eller diakonen erinras om andra sätt att få ersättning för biträdeskostnader och rätt till kostnadsfria ombud, som till exempel försäkringar och arbetstagarorganisationer. Om handläggningen byter spår behöver eventuell rätt till ersättning övervägas. Domkapitlet är positivt till rätten att anlita ett biträde och att biträdet kallas till beslutssammanträde, men det bör övervägas hur bestämmelserna ska införas.

Domkapitlet i *Visby stift* tillstyrker förslaget att anlita biträde och att en möjlighet att avvisa olämpliga biträden införs, men är mycket tveksamt till rätten till ersättning. Domkapitlet i *Stockholms stift* har liknande åsikter och ifrågasätter även om rätten till

ersättning bör gälla alla biträden och om inte tillämpningen riskerar att bli svår och skilja sig åt mellan stiftet. Domkapitlet anger vidare att det är oklart vilken kompetens som kan förväntas av biträdena och att dessa inte granskas av någon organisation, samt att jurister vidare kommer att behöva läsa in kyrkorätt, vilket kommer att leda till höga kostnadsanspråk. Om handläggningen sker i två spår ska det ges möjlighet till ersättning för biträde även i erinransärenden enligt domkapitlet, som även anser att rätten till ersättning i stället bör kopplas till prästen eller diakonens behov av biträde, till exempel om det finns en inte obetydlig risk för att ärendet ska resultera i ett beslut om påföljd.

Boo församling anser att det är bra att rätten till biträde tydliggörs, men förslaget formulering ”visar sig olämplig” bör enligt församlingen ersättas av ”kan anses olämplig” för att biträden vars inkompetens eller olämplighet domkapitlet redan har kännedom om ska kunna avvisas i ett tidigare skede.

Överklagandenämnden och *Ansvarsnämnden* lämnar liknande remissvar och har ingen erinran mot rätten att anlita ett biträde och att biträdet ska kunna avvisas, men anser att bestämmelsen kan utformas som i 14 § förvaltningslagen samt för vidare fram i huvudsak följande. Redan i dag finns möjligheten och inget som hindrar att en olämplig person avvisas enligt nämnderna. Frågan om ersättning till biträdet bör utredas ytterligare enligt nämnderna, eftersom det är svårt att uppskatta vilka kostnader som skulle kunna drabba stiftet. Det kan också ifrågasättas varför ersättning skulle kunna utgå endast vid anlitan av ett juridiskt biträde, när det kan finnas behov av annat biträde. Förslaget att använda den s.k. brottmålstaxan som tillämpas av allmänna domstolar är inte adekvat.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Utredningen anger att förekomsten av biträden varierar mellan stiftet men att det tycks ha blivit allt vanligare, i vart fall vid allvarigare anklagelser mot prästen eller diakonen.⁴⁰ Det kan finnas flera anledningar för prästen eller diakonen att använda sig av biträde i ett obehörighetsärende. Det kan exempelvis handla om en upplevd eller verklig oförmåga att uttrycka sig på ett tillräckligt precist sätt i skrift. Det kan röra sig om ett behov av stöd i den oro man känner inför handläggningen och dess utgång. Det kan också botten i prästens eller diakonens behov av hjälp att på ett professionellt sätt lägga fram de främsta argumenten mot riktigheten i vad som görs gällande mot denne eller för en mild bedömning. Syftet är såväl att stärka såväl kvaliteten i handläggningen och bedömningen, som prästen eller diakonens upplevelse av att få en rättvis behandling.

Enligt kyrkostyrelsen saknas det skäl att ifrågasätta rätten att ta hjälp av ett biträde i ett ärende av detta slag. Som utredningen lyfter bör det däremot understrykas att det rör sig om just ett biträde och inte något ombud för att vidta rätts- eller processhandlingar. Ett biträde har inte sådan behörighet under handläggningen i domkapitlet, eftersom det rör sig om ett personligt ärende. Biträdets ställning är också något som vissa remissinstanser berört. Även den som har anlitat ett biträde bör alltså exempelvis få del av handlingar i ärendet personligen, även om biträdet också bör få en kopia. Det finns i dag ingen begränsning när det gäller vem som kan anlitas som biträde. Det kan exempelvis vara en god vän eller kollega, en präst i stiftet, eller en jurist. En jurist är inte nödvändigtvis bäst lämpad att uppträda som biträde i ett ärende om obehörighet. De flesta jurister känner sannolikt inte närmare till vilken prövning som ska göras och vad en prästs eller diakons vigningslöften innebär. Även fortsättningsvis bör det

⁴⁰ Promemorian s. 43.

därför vara möjligt för prästen eller diakonen att anlita någon denne känner förtroende för som biträde, oberoende av dennes formella kvalifikationer. Detta ligger också i linje med vad som gäller för ombud och privata försvarare i brottmål enligt 12 kap. 2–4 §§ och 21 kap. 3 § rättegångsbalken.

En övervägande del av remissinstanserna har uttryckt sig positivt om prästens eller diakonens möjlighet att ta hjälp av ett biträde. Vissa har även understrukit betydelsen av att det är just ett biträde som ska vara ett stöd och att det inte behöver vara en jurist. Kyrkostyrelsen anser mot denna bakgrund att det bör framgå uttryckligen i kyrkoordningen att prästen eller diakonen har möjlighet att anlita ett biträde. Enligt kyrkostyrelsen saknas det behov av att ytterligare understryka biträdets stödjande funktion genom att använda begreppet stödperson, på det sätt Strängnäs stift föreslagit.

I kyrkoordningen finns i dag ingen uttrycklig möjlighet att avvisa ett biträde som framstår som olämpligt, antingen med hänsyn till personens förhållanden eller uppträdande i handläggningen av ärendet. Överklagandenämnden anger dock i sitt remissvar att motsvarande möjlighet gäller redan i dag. Nämnden har ingen erinran mot förslagen, men anger att regleringen med fördel kan utformas som i 14 § förvaltningslagen. Boo församling har också föreslagit en lydelse som mer liknar den i förvaltningslagen.

Rätten att kunna avvisa ett biträde har fått ett brett stöd hos remissinstanserna. Enligt kyrkostyrelsen är det motiverat att uttryckligen införa även denna möjlighet. Inte minst åtgärdens karaktär talar för att detta bör framgå tydligt av kyrkoordningen. Möjligheten bör, precis som i rättegångsbalken, knytas till att biträdet är olämpligt, vilket bör framgå av bestämmelsen. De kriterier som anges i 12 kap. 2–5 §§ rättegångsbalken, och den praxis som har utvecklats i anslutning till dessa bestämmelser, skulle kunna tjäna som förebild vid den närmare bedömningen. Som utredningen anger kan det finnas skäl att tillämpa en sådan möjlighet med omdöme och restriktivitet.⁴¹ Däremot anser kyrkostyrelsen, till skillnad från utredningens förslag, att det inte behöver framgå uttryckligen att biträdet ska kallas till ett sammanträde dit prästen eller diakonen har kallats. Att så ska ske får anses följa av allmänna principer.

Utredningen föreslår att domkapitlen ska ersätta skäligena kostnader för ett biträde i ärenden om obehörighet och prövotid, i första hand för ett rättsligt biträde, men också vid särskilda skäl för ett annat biträde. Med rättsligt biträde avses i utredningen någon som uppfyller kraven på domartjänstgöring.⁴² Eftersom kyrkostyrelsen inte går vidare med förslaget om två olika handläggningsspår kan utredningens förslag inte genomföras i sin helhet. Dessutom har stödet för utredningens förslag inte varit odelat positivt hos remissinstanserna. Det finns också olika syn hos de remissinstanser som i och för sig är positiva till en rätt till ersättning, exempelvis går åsikterna isär vad gäller i vilka situationer rätten till ersättning bör föreligga. Vad som ska ingå i ”skäligen kostnad”, hur domkapitlen ska kunna bedöma skäligheten och vilken timkostnad ersättningen ska utgå ifrån är också frågor som remissinstanserna lyfter. Utredningen har inte presenterat någon utredning eller uppskattning av vilka kostnader införandet av regleringen skulle kunna innebära för stiftet.

Kyrkostyrelsen noterar att det i exempelvis i Statens ansvarsnämnd saknas möjlighet att få ersättning för ett biträde med offentliga medel, liksom även i Försvarets personalansvarsnämnd. Däremot händer det även där att den som är föremål för ett

⁴¹ Promemorian s. 43 och 64.

⁴² Enligt 4 kap. 1 § rättegångsbalken ska en lagfaren (juristutbildad) domare vara svensk medborgare och ha avlagt för behörighet till domarämbetet föreskrivna kunskapsprov. Med föreskrivna kunskapsprov avses juristexamen eller annan motsvarande examen, se förordningen (2007:386) om kunskapsprov för behörighet som domare, m.m. Den som utövar domartjänst får inte vara försatt i konkurs eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

ärende har med sig facklig representation eller annat biträde. Mot bakgrund bland annat av att utredningens förslag till handläggningsspår inte införs, det splittrade remissutfallet i frågan om ersättning samt att motsvarande möjlighet saknas i processer av liknande slag, föreslår kyrkostyrelsen att en sådan rätt till ersättning för biträde som utredningen har föreslagit inte ska införas i kyrkoordningen.

1.4.4 Beslut

Kyrkostyrelsens förslag: Ett beslut i ett ärende om att förklara en präst eller en diakon obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst, besluta om provotid för fortsatt behörighet eller tilldela en skriftlig erinran får inte avse annat eller mer än vad som gjorts gällande mot prästen eller diakonen.

Ett sådant beslut får heller inte grundas på uppgifter eller underlag som prästen eller diakonen inte har fått del av och tillfälle att bemöta, om det inte är uppenbart obehövligt.

Ändrad paragraf: 57 kap. 23 § kyrkoordningen

Utredningens förslag överensstämmer delvis med kyrkostyrelsens förslag. Utredningens förslag innehåller ytterligare bestämmelser kring beslutet i ett ärende, exempelvis att ett beslut som innebär att ingen påföljd meddelas, inte får innehålla något ytterligare än att ärendet överlämnas till biskopen för fortsatt handläggning, alltså ingen annan kritik. Vidare föreslår utredningen även att ett ärende där prästen eller diakonen förelagts att yttra sig, inte får avslutas utan att domkapitlet beslutar om att meddela vigningstjänstpåföljd eller inte. Dessutom föreslår utredningen att domkapitlets beslut ska skickas till prästen eller diakonen, den som anmält ärendet till domkapitlet, prästen eller diakonens arbetsgivare och samtliga stift.

Remissinstanserna: Även avseende dessa förslag föreligger i huvudsak ett stöd hos de församlingar och pastorat som svarat, samt ett mer blandat remissinfall bland domkapitlen.

Övergripande om remissvarens innehåll

Domkapitlet i *Uppsala stift* anser att besluten inte bör skickas till alla stift, men att en underrättelse (dock inte hela beslutet) om en präst eller diakon har blivit obehörig-förklarad behöver förmedlas för kännedom. För mer enhetlig praxis vore det bra om besluten kunde publiceras avidentifierade så att domkapitlen kan ta del av beslut från andra stift och samtidigt undvika att sprida känsliga personuppgifter. Domkapitlet i *Skara stift* tillstyrker utredningens förslag om underrättelser om beslutet. Domkapitlet i *Strängnäs stift* avstyrker utredningens förslag om beslutet när det gäller att tilldela kritik även om påföljd inte är aktuell, eftersom det vid en samlad bedömning kan anses att viss kritik är befogad och att det framgår tydligt varför domkapitlet ansåg att någon påföljd inte var aktuell. Vidare avstyrks förslaget om att beslutet endast får avse vad prästen eller diakonen yttrat sig över som en överreglering mer passande i en handbok. Däremot tillstyrker domkapitlet att beslutet bör kommuniceras, men att prästen eller diakonen också ska meddelas muntligt och att det ska ske innan någon annan meddelas beslutet.

Domkapitlet i *Lunds stift* anger att förslaget om kommunikation av beslut innebär ett delande av personuppgifter vars tillåtlighet torde behöva utredas närmare utifrån EU:s dataskyddsförordning. Domkapitlet i *Göteborgs stift* anser att det finns ett stort värde för stiftsjuristerna och domkapitlen som helhet att kunna ta del av beslut från domkapitel i andra stift, gärna samlat på nationell nivå, digitalt och anonymiserat.

Domkapitlet i *Luleå stift* är tveksamt till förslaget att ärendet ska överlämnas till biskopens tillsyn. Domkapitlet i *Stockholms stift* välkomnar att det ska framgå i kyrkoordningen att domkapitlet ska underrätta prästen eller diakonen, anmälare och arbetsgivaren om beslutet. Domkapitlet instämmer i att det kan vara problematiskt att förena ett avskrivningsbeslut med kritik, men att gränsen dock är diffus mellan domkapitlets bedömning och vad som är att uttala kritik. Det är enligt domkapitlet inte lämpligt att kyrkoordningen innehåller regler som förbjuder informell kritik, utan rimligare att lita på domkapitlets kompetens att undvika olämpliga uttalanden. Domkapitlet i *Visby stift* tillstyrker kommunikation av beslutet, men anser att den detaljerade regleringen kring beslutet kan vara onödig.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Kyrkostyrelsen avser som angetts i avsnitt 1.4.1 ovan, att inte gå vidare med utredningens förslag till handläggningsregler i dess helhet. När det gäller utredningens bestämmelser om beslutet i ett ärende om obehörighet är remissutfallet blandat. Ett par remissinstanser anser till exempel att utredningens förslag att domkapitlet ska kunna överlämna ett ärende till biskopens tillsyn kan missförstås. Andra är tveksamma till gränsdragningen vad gäller utredningens förslag att domkapitlet inte ska kunna uttala kritik i ett beslut som innebär att någon påföljd inte meddelas.

När det gäller frågan om att inte uttrycka någon ytterligare kritik i ett beslut som är gynnande och inte kan överklagas, är det en allmän princip som tillämpas bland annat i straffprocessen. Kyrkostyrelsen är dock tveksam till att ta in ett sådant uttryckligt förbud i kyrkoordningen, främst med hänsyn till att det skulle kunna leda till gränsdragningsproblem när det gäller att avgöra vad som är beslutets motivering och andra uttalanden. Det kan även vara tveksamt om det i kyrkoordningen bör anges att domkapitlet överlämnar ett ärende till biskopens tillsyn, eftersom det skulle kunna missförstås som att domkapitlet lämnar ett konkret uppdrag åt biskopen. En uttrycklig bestämmelse om att kommunicera beslutet i en vidare krets kräver ytterligare överväganden bland annat av förenligheten med EU:s dataskyddsförordning.

Däremot föreslår kyrkostyrelsen att en bestämmelse införs i kyrkoordningen som anger grundläggande rättsstatliga principer om att ett beslut inte får avse annat eller mer än vad gjorts gällande mot prästen eller diakonen och som denne fått möjlighet att yttra sig över, alltså det som i praktiken liknar en gärningsbeskrivning. Rätten att yttra sig föreslås framgå av 57 kap. 21 § som beskrivs i avsnitt 1.4.2 ovan. Utredning och uppgifter som ligger till grund för beslutet ska prästen eller diakonen ha fått del av om det inte är uppenbart obehövt. Bestämmelsen avses vara förenlig med befintlig praxis från Överklagandenämnden, exempelvis beslut 2001/01. I likhet med vad utredningen tagit upp, kan ärendet ändå avgöras om det endast rör sig om enstaka uppgifter som har tillförts, utan att det påverkar vad som gjorts gällande mot prästen eller diakonen, eller om denne har fått del av uppgifterna på annat sätt. Bestämmelsen hindrar inte att uppgifter som prästen eller diakonen inte har fått del av beaktas vid ett beslut som innebär att någon påföljd inte meddelas.

1.4.5 Krav på dokumentation

KsSkr 2023:4

Kyrkostyrelsens förslag: Ett ärende om att förklara en präst eller en diakon obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst, besluta om provotid för fortsatt behörighet eller tilldela en skriftlig erinran ska dokumenteras och sammanställas på lämpligt sätt. Muntliga uppgifter ska noga dokumenteras om de tillför ärendet någonting av betydelse. En handling ska bekräftas av avsändaren om domkapitlet anser att det behövs.

Ändrad paragraf: 57 kap. 24 § kyrkoordningen

Utredningens förslag överensstämmer i stort med kyrkostyrelsens förslag.

Remissinstanserna: Även avseende dessa förslag finns ett brett stöd hos de församlingar och pastorat som svarat, samt ett blandat remissinfall bland domkapitlet. Få remissinstanser har uttalat sig särskilt om dokumentationskravet, men domkapitlet i *Strängnäs stift* avstyrker förslaget eftersom detta gäller i alla ärenden som handläggs av domkapitlet.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Överklagandenämnden har i bland annat i besluten 2001/01 och 2007/31, tydliggjort en skyldighet att dokumentera ärendet på ett lämpligt sätt både under och efter avslutad handläggning. Det innebär exempelvis att samtal med inblandade ska nedtecknas på ett så fylligt sätt att andra kan använda dokumentation på ett tillförlitligt sätt för att fatta ett beslut i ärendet. Eftersom en utredning många gånger kan vara relevant även efter ett fattat beslut, exempelvis vid en begäran att åter förklaras behörig att utöva vigningstjänsten, är det viktigt att utredningen bevaras på ett lämpligt sätt även sedan ärendet avslutats.

Vidare föreslår kyrkostyrelsen att det, mot bakgrund av att digital kommunikation är en viktig del i handläggningen av ärenden, är en fördel att det framgår att inlagor m.m. inte behöver vara egenhändigt undertecknade, men att domkapitlet kan begära att en sådan inlaga eller liknande bekräftas av avsändaren vid behov. Kyrkostyrelsens förslag om möjligheten att begära in en sådan bekräftelse ligger också i linje med kyrkostyrelsens förslag till ändring i handläggningen av beslutsprövningsärenden, 57 kap. 12 § sista meningen, och överklagandeärenden, 58 kap. 10 § sista meningen kyrkoordningen, se vidare avsnitt 1.4.8 nedan.

1.4.6 Utredning när åtgärder mot den som är föremål för prövningen inte är möjliga

Kyrkostyrelsens bedömning: Förutsättningarna för domkapitlet att utreda tillsynsärenden även i de fall prästen eller diakonen genom egen ansökan begärt att få obehörigförklaras eller har utträtt ur Svenska kyrkan bör utredas vidare.

Utredningens förslag överensstämmer inte med kyrkostyrelsens förslag. Utredningen föreslår att domkapitlet ska kunna fortsätta att utreda ett ärende om obehörighet även om prästen eller diakonen själv begär att obehörigförklaras eller utträder ur Svenska kyrkan, om ärendet pågick när begäran eller utträdet skedde. Även om något ärende inte pågår och någon åtgärd inte längre är möjlig, ska det enligt utredningen, vara möjligt att inleda ett ärende för att utreda den som tidigare utövat kyrkans vigningstjänst, om det finns särskilda skäl.

Remissinstansernas synpunkter: Ett flertal remissinstanser tillstyrker utredningens förslag. Några av dem ifrågasätter dock om förslaget är förenligt med EU:s dataskyddsförordning, Europakonventionen och grundläggande fri- och rättigheter. Ett par instanser yttrar sig inte särskilt om förslaget.

Översiktligt om remissvarens innehåll

Som angetts ovan finns ett antal församlingar, pastorat och ett par stift som i stort är positiva till utredningen i sin helhet. Domkapitlet i *Uppsala stift* tillstyrker förslaget att domkapitlet i de fall när personen begärt obehörigförklaring ska kunna fortsätta att utreda, och om det finns särskilda skäl även inleda ett tillsynsärende. Domkapitlet i *Skara stift* tillstyrker utredningens förslag, men undrar om personuppgiftsbehandlingen är i enlighet med EU:s dataskyddsförordning, eftersom den som är föremål för prövningen redan är obehörigförklarad och inte längre innehar vigningstjänst. Domkapitlet i *Strängnäs stift* tillstyrker med glädje förslaget, men föreslår även att om en präst eller diakon själv inkommer med begäran om att förklaras obehörig eller ha utträtt ur Svenska kyrkan får domkapitlet dröja med beslut om beviljande, i avvaktan på beslutet i tillsynsärendet. *Växjö stift* anger att det kan finnas starka skäl att fortsätta en pågående utredning, men att frågan behöver belysas bredare innan några sådana bestämmelser införs i kyrkoordningen, främst med avseende på Europakonventionen och grundläggande fri- och rättigheter. Domkapitlet i *Lunds stift* tillstyrker i princip förslaget om fortsatt utredning, förutsatt att behandlingen av personuppgifter under sådan fortsatt utredning går att motivera i enlighet med EU:s dataskyddsförordning. Domkapitlet i *Luleå stift* anser att det är tveksamt om rättslig grund enligt EU:s dataskyddsförordning finns att inleda eller fortsätta utreda ett tillsynsärende när tillsynen har upphört, varför fortsatt utredning krävs. Domkapitlet i *Visby stift* tillstyrker förslaget i den del som avser att domkapitlet kan fortsätta utreda ett ärende, men anger att det dock torde vara uteslutet att begära medverkan av den som är föremål för prövningen. Domkapitlet avstyrker förslaget att det ska gå att inleda ett ärende för att utreda den som tidigare har utövat kyrkans vigningstjänst. Domkapitlet i *Stockholms stift* anger att en präst eller diakon ska förklaras obehörig om hen begär det, men att det inte kan hanteras som ett erinransärende utan bör göras snarast. Vidare lyfts fram att i Stockholms stift kan dessa ärenden beslutas av ordföranden eller vice ordföranden på delegation. Om domkapitlet redan handlägger ett obehörighetsärende när en egen ansökan kommer in kan möjligen handläggningen fortsätta. Prästen eller diakonen kan knappast förväntas medverka och det är svårt att se på vilken grund medverkan kan begäras enligt domkapitlet, som lägger till att om en person redan har blivit obehörigförklarad när det kommer in en anmälan finns det inte förutsättningar att öppna ett ärende. Svenska kyrkan och allmänheten har ett intresse av att domkapitlets tillsyn även inbegriper den som inte längre är präst eller diakon, men intresset är dock inte lika starkt som intresset att tillsyn utövas över dem som är i vigningstjänst. Domkapitlet anser därför att vid en tillämpning av artikel 6.1 f EU:s dataskyddsförordning kommer de enskilda prästernas och diakonernas intresse av skydd för personuppgifter att väga tyngre än Svenska kyrkans intresse av tillsyn, oavsett av om personuppgifterna behandlas automatiserat enligt artikel 2.

Vetlanda pastorat tillstyrker förslaget med viss tvekan, eftersom det kan vara positivt men anger att baksidan av förslaget är att det möjliggör olika tillämpningar och att praxis i denna typ av ärenden kan komma att variera mellan stiftet, så om man strävar efter enhetlighet och större förutsägbarhet i handläggningen kanske det borde vara en skyldighet att utreda och dokumentera ett påbörjat ärende, även om den det

avser på egen begäran lämnat vigningstjänsten. *Överklagandenämnden* och *Ansvarsnämnden* tillstyrker att domkapitlet ska kunna fortsätta att utreda ett ärende även om någon påföljd inte längre är möjlig.

Skälen för kyrkostyrelsens bedömning

Utredningen har haft i uppdrag och utrett frågan hur ett domkapitel ska agera om en anmäld inför en förestående eller påbörjad tillsynsutredning självmant begär att bli förklarad obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst eller utträder ur Svenska kyrkan enligt 31 kap. 11 § 2 och 3 respektive 32 kap. 11 § 2 och 3 kyrkoordningen. Utredningen anger att domkapitlet nästan genomgående har ansett att de i dag saknar möjlighet att i en sådan situation fortsätta en utredning i ett tillsynsärende.⁴³ Som utredningen anför kan detta exempelvis få till följd att eventuell misskötsel inte dokumenteras, vilket kan leda till svårigheter om personen senare begär åter att förklaras behörig enligt 31 kap. 13 § eller 32 kap. 13 § kyrkoordningen. Även den motsvarande situationen gäller enligt kyrkostyrelsen, att det kan leda till att någon utredning inte genomförs även om den kunde ha visat på att den anmälda händelsen inte utgjorde misskötsel.

När en präst eller diakon själv begär att förklaras obehörig att utöva vigningstjänsten eller utträder ur Svenska kyrkan ska domkapitlet fatta beslut om obehörighet. Därefter saknas grund för domkapitlet att fatta ytterligare beslut om påföljd. Frågan om förutsättningarna för domkapitlet att utreda och dokumentera händelser som inträffat före tillsynens upphörande har diskuterats under en längre tid.⁴⁴ Som utredningen anger kan en sådan möjlighet att fortsätta utreda en sådan händelse vara relevant exempelvis om det senare görs en begäran att åter förklaras behörig att utöva vigningstjänsten.

Utredningen föreslår en sådan möjlighet till fortsatt utredning om prästen eller diakonen själv begär att obehörigförklaras eller utträder ur Svenska kyrkan, om ärendet pågick när begäran eller utträde skedde. Även om något ärende om obehörighet inte pågår och påföljd inte är möjlig borde det, enligt utredningen, vara möjligt att inleda ett ärende avseende den som tidigare utövat kyrkans vigningstjänst, om det finns särskilda skäl.⁴⁵ Förslaget har ett stöd bland ett antal remissinstanser, medan vissa remissinstanser menar att förenligheten med annan reglering är tveksam.

Mot bakgrund av att det finns kvarvarande frågetecken kring rättssäkerhet och förutsättningarna för ett eventuellt deltagande i en utredning, hanteringen av känsliga personuppgifter, dataskyddsregleringen m.m. bör frågan fortsatt utredas.

⁴³ Promemorian s. 41.

⁴⁴ Se vidare t.ex. Promemoria med belysning av vissa rättssäkerhetsaspekter i nuvarande kyrkoordning, Axberger och direktiven till utredningen om handläggningsregler i domkapitlet med mera.

⁴⁵ Se vidare avsnitt 7.4 i promemorian.

1.4.7 Beslutsförhet i domkapitlet i vissa fall

Kyrkostyrelsens förslag: Vid förhinder för både ordföranden och vice ordföranden ska domkapitlet – när fråga är om handläggning av ärenden om beslutsprövning, om behörighet att utöva kyrkans vinningstjänst och överklagningsärenden – vara beslutsfört med den ledamot som är eller har varit ordinarie domare som tjänstgörande ordförande eller den ledamotens ersättare.

Den ledamot som är eller har varit ordinarie domare eller den ledamotens ersättare ska vara beslutande vid handläggningen av de ärenden som anges ovan, även i de fall denne inte tjänstgör som ordförande.

Ändrad paragraf: 9 kap. 5 § andra och tredje styckena kyrkoordningen

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med kyrkostyrelsens förslag, men med den skillnaden att utredningens förslag avser att domarledamoten, eller den ledamotens ersättare, ska kunna gå in som ordförande och därigenom beslutande i alla ärendeslag.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag, lämnar det utan erinran eller kommenterar det inte särskilt. Domkapitlet i *Luleå stift* tillstyrker förslaget men föreslår en omformulering av andra stycket. Domkapitlet i *Linköpings stift* ser ett behov av fördjupade överväganden när det kommer till jäv i domkapitlet och brister på möjligheten att lyfta över ett ärende till ett annat domkapitel. Detta behöver utredas vidare enligt domkapitlet, som även ser att det exempelvis skulle kunna uppstå ett behov av att lyfta över ett ärende när prästen eller diakonen har en nära anknytning till stiftskansliet. Även domkapitlet i *Uppsala stift* har gjort liknande överväganden att ytterligare åtgärder bör övervägas när det gäller samverkan mellan stiftet. Domkapitlet i *Strängnäs stift* tillstyrker och ser positivt på förslaget att angivandet av paragrafer försvinner till förmån för att det anges vilken ärendetyp som avses. *Kramfors pastorat* anser istället att den vigde ledamoten som är ersättare för biskopen och domprosten ska tjänstgöra som ordförande i dessa fall för att tydliggöra den episkopala linjen så långt det är möjligt.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Utredningen anger att kyrkomötet redan hade identifierat behovet av en lösning gällande behovet av bestämmelsen om beslutsbehörighet och ansåg sig sakna anledning att ytterligare överväga behovet. Kyrkostyrelsen delar denna bedömning, som utgår från vad Överklagandenämnden anger i sin verksamhetsberättelse för 2014.⁴⁶ De flesta remissinstanser som yttrat sig över utredningens förslag är positiva. *Kramfors pastorat* anser att ersättaren för biskopen eller domprosten i stället ska tjänstgöra som ordförande. Domkapitlet i *Uppsala* och *Linköpings stift* har även lyft ett behov av fördjupade överväganden och utredning när det kommer till jäv i domkapitlet.

Kyrkostyrelsen föreslår i likhet med utredningen att domarledamoten eller dennes ersättare ska ha möjlighet att tjänstgöra som ordförande vid handläggningen av ett ärende i domkapitlet där både ordföranden och vice ordföranden har sådant förhinder. Ändringen avses motsvara vad som tidigare har godtagits i Överklagandenämndens praxis som en lösning på en sådan jävssituation.⁴⁷ Ingen ändring i sak är avsedd.

⁴⁶ Se vidare avsnitt 7.5 i promemorian och dess bilaga 3 b. Enligt svaren från sju av de tolv stift som besvarade frågan har det inte förekommit någon sådan situation och att de stift som hade haft den situationen, hade domarledamoten gått in som ordförande.

⁴⁷ Se framförallt ÖN 2014/38.

Bestämmelsen är inte avsedd att tillämpas vid förhinder i allmänhet utan ska, i enlighet med vad som hittills varit avsett, tillämpas endast vid förhinder avseende ett specifikt ärende.⁴⁸ Utredningen betonar detta genom att föreslå nya formuleringar i bestämmelsen i 9 kap. 5 § kyrkoordningen genom att i stället för ”handläggning av ärenden” skriva ”handläggningen av ett ärende”. Kyrkostyrelsen anser dock inte att någon språklig ändring är nödvändig, eftersom bestämmelsen redan tolkas på detta sätt, det vill säga tillämpas vid hinder i ett specifikt ärende. Däremot vill kyrkostyrelsen förtydliga att domarledamoten eller dennes ersättare går in som *tjänstgörande* ordförande.

Kyrkostyrelsen håller dock inte med utredningens förslag att domarledamoten eller dennes ersättare ska kunna tjänstgöra som ordförande i alla ärenden i domkapitlet. Förslaget har som angetts ovan fått ett starkt stöd, oaktat detta anser kyrkostyrelsen att domarledamoten eller dennes ersättare endast ska kunna tjänstgöra som ordförande i de ärenden där domkapitlet har en mer domstolsliknande roll. Det saknas beredningsunderlag för en bestämmelse att domarledamoten får tjänstgöra som ordförande i samtliga ärenden för närvarande. Domkapitlet har en mer domstolsliknande roll i ärenden om beslutsprövning, obehörighetsärenden och överklagningsärenden enligt förarbetena till kyrkoordningen.⁴⁹

Skälen till kyrkostyrelsens förslag är dels att det förefaller följa befintlig praxis, dels överensstämma med de överväganden som gjordes tidigare i vilka situationer domarledamoten bör ha beslutanderätt. Det är nämligen ett avgörande skäl att domarledamoten när denne tjänstgör som ordförande ska ha rösträtt, eftersom detta annars skulle kunna komma i strid med regler om ordförandens utslagsröst.⁵⁰

När det gäller i vilka övriga ärendeslag domarledamoten eller dennes ersättare ska kunna tjänstgöra som ordförande noterar kyrkostyrelsen att Överklagandenämnden i beslut 2014/38, som avsåg obehörighet, hänvisar till domkapitlets domstolsliknande funktion och att domarledamoten eller ersättaren kan träda in ”i fall som det aktuella”. Det ärendet gällde som angetts ovan obehörighet. Andra kyrkolagsutskottet föreslog att den ordinarie domaren bara skulle ha rösträtt i ärenden som specificerades i 9 kap. 5 § andra stycket i dess då föreslagna lydelse, det vill säga i sådana ärenden där det också fanns en obligatorisk närvaroplikt föreslagen för domarledamoten. En motivering till detta var att inte rubba balansen mellan vigda och icke vigda i domkapitlet.⁵¹ De överväganden som gjordes då talar enligt kyrkostyrelsen för att förslaget om möjligheten för domarledamoten att tjänstgöra som ordförande bör begränsas till att gälla ärenden där domarledamoten redan har beslutanderätt, i vart fall så tills en annan utredning eller intresseavvägning har gjorts. De ärenden som domarledamoten har beslutanderätt i, är när domkapitlet har en domstolsliknande roll som redogjorts för ovan. Denna roll är också något som Överklagandenämnden tar upp i nu nämnda beslut.

Kyrkostyrelsen föreslår mot denna bakgrund att domarledamoten eller dennes ersättare kan tjänstgöra som ordförande i de ärenden där domarledamoten har beslutanderätt, i stället för att som utredningen föreslår – att domarledamoten i denna situation skulle få beslutanderätt i alla ärendeslag i de fall när denne tjänstgör som ordförande. Detta innebär vidare att domarledamoten eller dennes ersättares beslutanderätt är densamma när denne tjänstgör som ordförande, som i de fall när

⁴⁸ Se Edqvist m.fl., Kyrkoordning för Svenska kyrkan med kommentarer och angränsande lagstiftning, Verbum, 2022, s. 236 f. med hänvisningar 2022 s. 236 med referenser där.

⁴⁹ CsSkr 1999:3 2-372 f.

⁵⁰ Se 9 kap. 7 § kyrkoordningen samt 16 kap. 3 § och 29 kap. 3 § rättegångsbalken.

⁵¹ 2KL 1999:1 s. 110, se vidare även Se Edqvist m.fl., Kyrkoordning för Svenska kyrkan med kommentarer och angränsande lagstiftning, Verbum, 2022, s. 231 f. med hänvisningar.

denne deltar i beslutet som ledamot, vilket kyrkostyrelsen föreslår förtydligas i 9 kap. 5 § tredje stycket kyrkoordningen.

När det gäller remissynpunkten att den vigde ledamoten i stället bör gå in som ordförande anser kyrkostyrelsen att det inte bör införas en sådan bestämmelse eftersom detta inte följer befintlig praxis. Förslagen från domkapitlen i Uppsala och Linköpings stift om ytterligare åtgärder eller möjligheter till samverkan mellan stiftet kan inte heller tas vidare inom ramen för nu aktuellt arbete. Linköpings stift angav vidare att de såg en fördel med att använda begrepp för ärendeslag i stället för att hänvisa till aktuella bestämmelser i kyrkoordningen, det är dock enligt kyrkostyrelsen inte tillräckligt precist. Därför bör paragrafhänvisningar finnas kvar i bestämmelsen.

1.4.8 Vissa krav på egenhändigt undertecknande

Kyrkostyrelsens förslag: Kravet att en begäran om beslutsprövning ska vara egenhändigt undertecknad och kravet att ett överklagande ska vara egenhändigt undertecknat tas bort för att möjliggöra helt digital kommunikation. I stället införs en möjlighet att i förfaranden om beslutsprövning respektive överklagande begära att en handling ska bekräftas av avsändaren om prövnings- eller överprövningsinstansen anser att detta behövs. Motsvarande möjlighet införs i obehörighetsärenden.

Ändrade paragrafer: 57 kap. 9, 12 och 24 §§, 58 kap. 4 och 10 §§ kyrkoordningen

Utredningens förslag överensstämmer med kyrkostyrelsens förslag.

Remissinstansernas synpunkter: Remissinstanserna har tillstyrkt förslaget i stort. *Strängnäs stift* har avstyrkt förslagen till ändring i 57 kap. 12 och 24 §§.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

När det gäller krav på egenhändigt undertecknande av ett överklagande enligt kyrkoordningen, har de regler som gäller för förvaltningsdomstolarna tillämpats på motsvarande sätt enligt vad Överklagandenämnden uttalade i sitt beslut 2011/29. Det saknas enligt kyrkostyrelsens bedömning anledning att överge denna koppling till reglerna som gäller för förvaltningsdomstolarna. Dessa regler ändrades för åtta år sedan för att göra det möjligt med en helt digital kommunikation i förvaltningsdomstolarna. Enligt kyrkostyrelsen bör en liknande ordning införas även för överklaganden inom Svenska kyrkan, men även för beslutsprövning och obehörighetsärenden.

Risken för att det obehörigen görs ansökningar eller överklagas i andras namn i nämnda förfaranden är sannolikt mycket liten. Om det finns någon sådan risk eller prövningsinstansen är tveksam till om en handling verkligen kommer från avsändaren, kan prövningsinstansen begära att avsändaren bekräftar handlingen.

Mot denna bakgrund föreslår kyrkostyrelsen att kraven på egenhändigt undertecknande i förfaranden om beslutsprövning eller överklagande tas bort för att möjliggöra helt digital kommunikation. I stället införs en möjlighet för prövnings- eller överprövningsinstansen att begära att avsändaren bekräftar handlingen om det behövs. Samma möjlighet införs i ärenden om obehörighet att utöva kyrkans vigningstjänst se vidare avsnitt 1.4.5 ovan.

Med handling avses alla former av inlagor. Det kan exempelvis gälla e-postmeddelanden eller andra meddelanden som saknar avsändarens egenhändiga underskrift. En bekräftelse syftar till att göra det möjligt att avgöra om en inlaga verkligen kommer från en viss person och därmed kan läggas till grund för en prövning i sak. Det är alltså ett sätt att inhämta ytterligare utredning i identitetsfrågan. Formerna för hur en bekräftelse ska ske regleras inte. Prövningsinstansen kan begära att en handling

bekräftas av avsändaren genom egenhändigt undertecknande, om den anser att det är lämpligt. Bekräftelsen kan dock även ske muntligen eller skriftligen på något annat sätt än genom undertecknande. Verkan av utebliven eller otillräcklig bekräftelse är att prövningsinstansen får bortse från handlingen.⁵²

1.4.9 Beslutsfattande på distans i domkapitel och i nämnderna på nationell nivå

Kyrkostyrelsens förslag: Ledamöter i domkapitel och nämnderna på nationell nivå får delta på distans i dessa organs sammanträden, om och i den utsträckning som respektive organ har bestämt det. Ledamöter som deltar på distans i enlighet med bestämmelserna ska anses vara närvarande.

Ledamöter får delta på distans i domkapitlens sammanträden om det sker genom ljud- och bildöverföring i realtid, på ett sådant sätt att samtliga deltagare kan se och höra varandra och delta på lika villkor. Deltagande på distans i ett sammanträde vid vilket någon ska höras inför domkapitlet eller som gäller beslut i ett ärende om att förklara en präst eller en diakon obehörig att utöva kyrkans vinningstjänst, besluta om prövotid för fortsatt behörighet eller tilldela en skriftlig erinran får endast ske om det finns synnerliga skäl.

Ledamöter får på lämpligt sätt delta på distans i ett sammanträde i Ansvarsnämnden, Valprövningsnämnden respektive Överklagandenämnden. Deltagande på distans i ett sammanträde vid vilket någon ska höras inför Överklagandenämnden, Ansvarsnämnden eller i ett sammanträde som gäller beslut att förklara en biskop obehörig att utöva kyrkans vinningstjänst får endast ske om det finns synnerliga skäl. Deltagande på distans i ett sammanträde med Överklagandenämnden för beslut i ärende om att förklara en präst eller en diakon obehörig att utöva kyrkans vinningstjänst, besluta om prövotid för fortsatt behörighet eller tilldela en skriftlig erinran får endast ske om det finns särskilda skäl.

Ändrade paragrafer: 9 kap. 5 c §, 14 kap. 4 a §, 15 kap. 4 a §, 16 kap. 4 a § kyrkoordningen.

Utredningens förslag överensstämmer med kyrkostyrelsens förslag.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker i stort förslaget om möjlighet för nämnderna att fatta beslut på distans, inklusive samtliga stift samt *Överklagandenämnden*, *Ansvarsnämnden* och *Valprövningsnämnden* (gällande bestämmelsen avseende Valprövningsnämnden). Detsamma gäller även beslutsfattande i domkapitlet, men domkapitlet i *Skara stift* avstyrker dock utredningens förslag i den del som gäller att deltagande på distans i ett sammanträde där någon ska höras inför domkapitlet i ett obehörighetsärende endast får ske om det finns synnerliga skäl och menar att deltagande på distans inte ska kunna ske i sådana fall. I övriga delar tillstyrker domkapitlet utredningens förslag. Domkapitlet i *Strängnäs stift* tillstyrker förslagen med det tillägget att sekretessen i den avlagda domkapitelförsäkran kan säkerställas, samt att den särskilda sekretess som gäller för Ansvarsnämnden, Valprövningsnämnden och Överklagandenämnden kan säkerställas. Domkapitlet i *Göteborgs stift* anger att det inte framgår om den som är föremål för prövning om obehörighet, biträden och föredraganden får delta på distans i sammanträden i domkapitlet, vilket bör tydliggöras direkt i bestämmelsen eller i vart fall i kommentaren till bestämmelsen.

⁵² Jfr prop. 2019/20:189 s. 53 f. och s. 69 samt prop. 2012/13:45 s. 100 f.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Den tekniska utvecklingen har inneburit att direkt ljud- och bildöverföring numera utgör en allmänt tillgänglig teknik för att sammanträda. Efter covid-19-pandemin finns en utbredd vana att använda sådan teknik. Distansmötens för- och nackdelar har blivit tydligare för allt fler. Kyrkostyrelsen delar utredningens övergripande bedömning att det finns behov av sammanträden med ledamöter närvarande på distans även under andra omständigheter, än under covid-19-pandemin som har föranlett riktlinjerna för beslutsfattande under särskilda omständigheter för organ inom Svenska kyrkan. Det starka stödet från remissinstanserna talar också för denna bedömning. Möjligheten till beslutsfattande på distans är en fördel även ur ett beredskapsperspektiv.

Ledamöternas fysiska närvaro för att formellt kunna anses närvarande vid ett sammanträde var en förutsättning för beslutsförelsesbestämmelserna för deltagande på distans i sammanträden med Svenska kyrkans beslutande och verkställande organ, vilka trädde i kraft den 1 januari 2020.⁵³ Motsvarande bedömning kan göras avseende domkapitel och nämnderna på nationell nivå. Enligt kyrkostyrelsens bedömning av de sammanträdesformer som förekommer och hur dessa fungerar framstår det som lämpligt att ledamöter – med vilka jämföras tjänstgörande ersättare – åtminstone i viss utsträckning ska kunna delta på distans i sammanträden med domkapitel och nämnder på nationell nivå. Mot denna bakgrund bör förutsättningarna för sådant deltagande regleras.

Utgångspunkten är att sammanträden ska genomföras med ledamöterna och andra deltagare på plats. Nämnderna på nationell nivå bör ha frihet att bestämma när avsteg från denna utgångspunkt ska kunna göras och hur. Var och en av dem är den enda instansen av sitt slag, vilket innebär att de har en samlad överblick över handläggningsformernas lämplighet.

Vissa inskränkningar i den friheten bör dock övervägas med hänsyn till de olika organens särskilda uppgifter. Utredningen såg inget behov av inskränkningar i några ärendekategorier i Valprovsnämndens möjlighet att besluta om lämpligt sätt för deltagande på distans i nämndens sammanträden och i vilka fall sådant deltagande kan tillämpas. Kyrkostyrelsen delar denna bedömning. Ansvarsnämndens och Överklagandenämndens respektive verksamhet innefattar däremot mer domstolsliknande förfaranden med de särskilda rättssäkerhetsaspekter som gör sig gällande. Det förekommer dock numera till och med i brottmål i allmän domstol att parter, vittnen och andra som ska delta i ett sammanträde inför rätten deltar genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring, enligt 5 kap. 10 § rättegångsbalken. Dessa former behöver i och för sig inte vara utslutna att tillämpa. Mer tveksamt är det i vilken utsträckning rättens ledamöter själva kan delta på distans.⁵⁴ Svenska kyrkans verksamhet och antal ärenden som kommer till nämndernas prövning skiljer sig emellertid från de allmänna domstolarna. Vad som gäller där måste inte nödvändigtvis gälla för Svenska kyrkan, men rättsutvecklingen i de allmänna domstolarna bör beaktas. Kyrkostyrelsen delar utredningens bedömning att den som ska höras inför Ansvarsnämnden och Överklagandenämnden närmast undantagslöst bör möta ledamöterna på plats, eftersom en sådan handläggning är ägnad att inskräpa situationens allvar och skapa goda möjligheter för en nyansrik kommunikation. Liknande överväganden gör sig gällande i fråga om sammanträden för beslut angående obehörighet att utöva kyrkans vinningstjänst.

⁵³ Se KsSkr 2019:4 s. 83 f. om vad som i kyrkoordningen avses med närvaro vid sammanträde.

⁵⁴ Se vidare Promemorian s. 55 och hänvisningen i not 48.

I fråga om domkapitlen är det, som dessa själva framhållit till utredningen, påkallat med starkare styrning och mer restriktiva möjligheter till avsteg från utgångspunkten att sammanträden ska genomföras med ledamöterna och andra deltagare på plats. När det gäller formen för deltagande på distans bör det vara ljud- och bildöverföring som sker i realtid på ett sådant sätt att samtliga deltagare kan se och höra varandra och delta på lika villkor, i likhet med Svenska kyrkans verkställande och beslutande organ. Några av remissinstanserna avstyrkte denna möjlighet eftersom de ansåg att deltagande på distans inte ska vara möjligt vid obehörighetsärenden. Kyrkostyrelsen anser dock att det bör finnas en möjlighet till beslutsfattande på distans även i dessa ärenden, men att den ska vara restriktiv, alltså kunna tillämpas när det föreligger synnerliga skäl att hålla ett sådant sammanträde. Domkapitlen kan då själva avgöra om och när denna restriktiva möjlighet ska kunna användas eller begränsa den ytterligare, när de beslutar om deltagande på distans ska vara möjligt och hur. Inte minst ur ett beredskapsperspektiv kan det vara en fördel att denna möjlighet finns även i tillsynsärenden. När det gäller exempelvis ärenden om egenbegäran, om de inte fattas på delegation, bör den omständigheten att beslut inte bör dröja beaktas när det gäller förutsättningarna för distansbeslut.

Ordförandens funktion att upprätthålla ordningen är inte lika tydlig i de nationella nämnderna eller domkapitlen, jämfört med övriga sammanträden, eftersom de inte är öppna för allmänheten.⁵⁵ Det bör därför inte vara uteslutet att ordföranden är närvarande på distans.⁵⁶ När organet i fråga beslutar att ledamöter får delta på distans i dess sammanträden ska det också anges i vilken utsträckning sådant deltagande får ske. En av de frågor som då bör övervägas är om sammanträden ska kunna hållas med samtliga ledamöter närvarande på distans, vilket föreslagna regler (i likhet med kyrkostyrelsens nämnda riktlinjer) inte hindrar. En annan fråga som också bör övervägas är om ersättare som kan delta på plats bör tjänstgöra som beslutande i stället för ordinarie ledamöter som endast kan delta på distans.

Överlag gäller att tekniska lösningar för olika typer av deltagande på distans – även om de inte uppfyller kraven för att formellt anses vara närvarande – måste uppfylla de krav som följer av sekretess- och dataskyddsregleringen. Det innebär bland annat att det är en fråga för domkapitlen att säkerställa att sekretessen i den avlagda domkapitelsförsäkran kan upprätthållas eller i övrigt den sekretess och dataskyddsreglering som gäller för respektive organ. Kyrkostyrelsens förslag avser beslutsfattandet. I vilken mån andra än ledamöterna bör få delta på distans omfattas inte direkt av förslaget.

1.5 Ikraftträdande

Förslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2024. Det bedöms inte finnas något behov av övergångsbestämmelser.

När det gäller handlägningsreglerna utgör kyrkostyrelsens förslag, till skillnad från utredningens förslag, endast en kodifiering av vad som redan får betraktas som gällande kyrkorätt i domkapitlens handläggning av obehörighetsärenden. Mot denna bakgrund bör bestämmelserna inte medföra några tillämpningsproblem eller olägenheter. Även om ett ärende pågår när bestämmelserna träder i kraft påverkas det inte i

⁵⁵ Jfr KsSkr 2019:4 s. 88.

⁵⁶ Jfr bland annat bestämmelsen i 3 kap. 17 a § första stycket andra meningen kyrkoordningen att den som är ordförande för sammanträde med kyrkofullmäktige inte får delta på distans.

någon större omfattning. Därför behövs ingen övergångsbestämmelse eller tid innan bestämmelserna träder i kraft.

Detsamma gäller också de nya förslagen som innebär att kravet på att egenhändigt undertecknande slopas och som ger vissa möjligheter till beslutsfattande på distans, samt beslutsförhet i domkapitlet. Ikraftträdandet av dessa bestämmelser innebär ingen egentlig nackdel eller tillämpningsproblem i ett pågående ärende. När det gäller exempelvis möjligheten till möten på distans krävs att respektive organ beslutar om denna möjlighet först och kan då ta hänsyn till om det skulle innebära någon olägenhet.

Ett par remissinstanser har ifrågasatt utredningens förslag om att övergångsbestämmelser inte ansågs nödvändiga. Kyrkostyrelsen gör bedömningen att de invändningar som rests exempelvis gällande dataskyddslagstiftningen m.m. inte gäller kyrkostyrelsens förslag som främst innebär en kodifiering.

1.6 Konsekvenser och framtida utvärdering

1.6.1 Konsekvenser för barn

Barnet intar en särställning i kristen tro och mot den bakgrunden gäller sedan den 1 januari 2013 ett kyrkoordningsreglerat krav på att genomföra barnkonsekvensanalyser inför avgörande beslut, bland annat för den nationella nivån. Förslagen till ändringar och tillägg gäller kyrkoordningens bestämmelser avseende handläggningsreglerna i domkapitlet, men också vad gäller förfarandet i de nationella nämnderna. Förslagen bedöms inte ha några direkta konsekvenser specifikt för barn. I stora delar innebär de en kodifiering av handläggningsreglerna och ingen egentlig ändring i sak är avsedd där. Som utredningen påpekar gäller sedan tidigare att den som utreder ett ärende om obehörighet noga måste överväga om och på vilket sätt ett barn som kan tillföra upplysningar till ärendet ska höras. Utredningen ansåg det inte motiverat med några särskilda bestämmelser om detta. Kyrkostyrelsen delar den bedömningen. Möjligheterna till beslutsfattande på distans och slopat krav på undertecknande får inte heller någon direkt betydelse för barn.

1.6.2 Övriga konsekvenser

I övrigt förutses inga större konsekvenser genom att förslagen till handläggningsregler är en kodifiering av praxis. Det slopade kravet på egenhändigt undertecknande och beslutsförhet i domkapitlet förutses förenkla förfarandet. När det gäller deltagande på distans ges genom de nya bestämmelserna vissa förutsättningar för att möjliggöra detta. Det är dock upp till respektive organ att fatta beslut om deltagande på distans och göra bedömningen av hur det ska ske, exempelvis hur sekretess och dataskyddslagstiftning ska säkerställas.

1.6.3 Framtida utvärdering

Utvärdering av de föreslagna bestämmelserna förväntas ske framför allt genom de nationella nämndernas årliga verksamhetsberättelser.

1.7 Kommentrar till bestämmelser i kyrkoordningen

9 kap.

5 §

Bestämmelsens andra stycke har ändrats så att domarledamoten eller dennas ersättare ska ha möjlighet att tjänstgöra som ordförande vid handläggningen av ett ärende i domkapitlet där både ordföranden och vice ordföranden har förhinder. Det gäller i ärenden om beslutsprövning, obehörighet och överklagande. Normalt bör detta aktualiseras endast vid jäv. Ändringen motsvarar vad som tidigare har godtagits i Överklagandenämndens praxis som en lösning på en sådan jävssituation. Undantagsbestämmelsen angående tjänstgörande ordförande är inte avsedd att tillämpas vid förhinder i allmänhet utan ska, i enlighet med vad som redan hittills varit avsett, tillämpas endast vid förhinder avseende ett specifikt ärende. Den som tjänstgör som ordförande med stöd av andra stycket är vid handläggningen i fråga också den ordförande, vars närvaro enligt det oförändrade första stycket krävs för att domkapitlet ska vara beslutsfört. Att den tjänstgörande ordföranden också är en av dem som fattar beslut framgår av tredje stycket i dess nya lydelse (jfr 9 kap. 2 b § kyrkoordningen om rösträtt i andra fall). Domarledamotens eller dennes ersättares rösträtt som tjänstgörande ordförande överensstämmer med de ärenden där domarledamoten har rösträtt även i övriga situationer.

Övervägandena finns i avsnitt 1.4.7.

5 c §

Bestämmelsen, som är ny, innebär en möjlighet för domkapitlet att låta ledamöter delta på distans i sammanträden. Kraven som måste vara uppfyllda för att en ledamot som inte befinner sig i sammanträdeslokalen ska anses vara närvarande i kyrkoordningens mening överensstämmer med de som i dag stadgas i 3 kap. 17 a § kyrkoordningen. Detsamma gäller beslut om i vilken utsträckning sådant deltagande får ske enligt den nya bestämmelsens tredje stycke. Om det finns en arbetsordning för domkapitlet bör de närmare förutsättningarna anges i denna, annars i ett särskilt beslut.

De föreslagna reglerna hindrar inte att sammanträden, i fall då det bedöms lämpligt, hålls med samtliga ledamöter närvarande på distans. Kraven på synnerliga skäl för deltagande på distans i ett sammanträde vid vilket någon ska höras inför domkapitlet eller i ett sammanträde för beslut i ett ärende om obehörighet, prövotid eller skriftlig erinran innebär att sådant deltagande är en förutsättning för att sammanträdet med ett beslutsfört domkapitel alls ska kunna genomföras eller genomföras inom skälig tid.

Övervägandena finns i avsnitt 1.4.9

14 kap.

4 a §

Bestämmelsen, som är ny, innebär en reglering av möjligheterna för Ansvarsnämnden att låta ledamöter delta på distans i nämndens sammanträden. Är bara sättet för deltagande lämpligt för att uppfylla ändamålen med sammanträdetets genomförande kan även enklare former för deltagande på distans, än de som anges i bland annat 3 kap. 17 a § kyrkoordningen, vara tillräckliga för att en ledamot som inte befinner sig i sammanträdeslokalen ska anses vara närvarande i kyrkoordningens mening. Exempelvis kan deltagande per telefon i vissa fall bedömas uppfylla kraven. De föreslagna reglerna hindrar inte att sammanträden, i fall då det bedöms lämpligt, hålls med samtliga ledamöter närvarande på distans. De närmare förutsättningarna bör anges i Ansvarsnämndens arbetsordning.

Kravet på synnerliga skäl för deltagande på distans i ett sammanträde vid vilket någon ska höras inför Ansvarsnämnden eller i ett sammanträde för beslut i ett ärende om att förklara en biskop obehörig att utöva kyrkans vinningstjänst innebär att sådant deltagande är en förutsättning för att sammanträdet med en beslutsför nämnd alls ska kunna genomföras eller genomföras inom skälig tid.

Övervägandena finns i avsnitt 1.4.9.

15 kap.

4 a §

Bestämmelsen, som är ny, innebär en reglering av möjligheterna för Valprovsnämnden att låta ledamöter delta på distans i nämndens sammanträden. Är bara sättet för deltagande lämpligt för att uppfylla ändamålen med sammanträdet kan även enklare former för deltagande på distans, än de som anges i bland annat 3 kap. 17 a § kyrkoordningen vara tillräckliga för att en ledamot som inte befinner sig i sammanträdeslokalen ska anses vara närvarande i kyrkoordningens mening. Exempelvis kan deltagande per telefon i vissa fall uppfylla kraven. De föreslagna reglerna hindrar inte att sammanträden, i fall då det bedöms lämpligt, hålls med samtliga ledamöter närvarande på distans. De närmare förutsättningarna bör anges i Valprovsnämndens arbetsordning.

Ingen ärendegrupp eller liknande är generellt undantagen från möjligheten att låta ledamöter delta på distans i nämndens sammanträden, men bedömningen av lämpligheten av deltagande ska ske skulle kunna leda till att inte någon form av deltagande på distans bedöms som lämplig i ett visst fall.

Övervägandena finns i avsnitt 1.4.9.

16 kap.

4 a §

Bestämmelsen, som är ny, innebär en reglering av möjligheterna för Överklagandenämnden att låta ledamöter delta på distans i nämndens sammanträden. Är bara sättet för deltagande lämpligt för att uppfylla ändamålen med sammanträdet kan även enklare former för deltagande på distans, än de som anges i bland annat 3 kap. 17 a § kyrkoordningen vara tillräckliga för att en ledamot som inte befinner sig i sammanträdeslokalen ska anses vara närvarande i kyrkoordningens mening. Exempelvis kan deltagande per telefon i vissa fall uppfylla kraven. De föreslagna reglerna hindrar inte att sammanträden, i fall då det bedöms lämpligt, hålls med samtliga ledamöter närvarande på distans. De närmare förutsättningarna bör anges i Överklagandenämndens arbetsordning.

Kraven på synnerliga skäl för deltagande på distans i ett sammanträde vid vilket någon ska höras inför Överklagandenämnden innebär att sådant deltagande är en förutsättning för att sammanträdet med en beslutsför nämnd alls ska kunna genomföras eller genomföras inom skälig tid. I sådana fall bör i första hand sådana former för deltagande på distans, som anges i bland annat 3 kap. 17 a § kyrkoordningen, komma i fråga. Genom krav på särskilda skäl markeras att utgångspunkten ska vara deltagande på plats i ett sammanträde för avgörande i ärenden om obehörighet, prövotid eller skriftlig erinran. Vid bedömningen kan påföljdens stränghet beaktas, liksom risken för att prövningen dröjer. Även här bör i första hand sådana former för deltagande på distans, som anges i bland annat 3 kap. 17 a § kyrkoordningen, komma i fråga, om utgångspunkten måste frångås.

Övervägandena finns i avsnitt 1.4.9.

57 kap.**9 §**

Bestämmelsen ändras på så sätt att en begäran om beslutsprövning inte längre behöver vara egenhändigt undertecknad.

Övervägandena finns i avsnitt 1.4.8.

12 §

Bestämmelsen ändras på så sätt att en handling ska bekräftas av avsändaren om prövningsinstansen anser att det behövs. Bestämmelsen överensstämmer med 57 kap. 24 § sista meningen och 58 kap. 10 § sista meningen kyrkoordningen.

Övervägandena finns i avsnitt 1.4.8.

21 §

Bestämmelsen, som är ny, reglerar i första stycket att innan ett ärende om obehörighet, prövotid eller skriftlig erinran avgörs i sak ska prästen eller diakonen ges tillfälle att yttra sig över utredningen och ange sin inställning till vad som görs gällande mot denne, om det inte är uppenbart obehövligt, på motsvarande sätt som gäller enligt fastslagen praxis i dag. Bestämmelsen anger den grundläggande principen om rätt till yttrande.

Enligt bestämmelsens andra stycke ska prästen eller diakonen beredas tillfälle att lämna uppgifter muntligen inför domkapitlet, om denne begär det och det inte är uppenbart obehövligt. Detta stycke är också utformat i enlighet med Överklagandenämndens praxis och avser ingen skillnad i sak jämfört med nuvarande ordning. I sådana fall ska domkapitlet bereda prästen eller diakonen sådan möjlighet, om det inte är uppenbart obehövligt, exempelvis i ett ärende där prästen eller diakonen själv begärt att förklaras obehörig eller inte vill höras.

Avsikten med bestämmelsen är främst att kodifiera gällande praxis i kyrkoordningen.

Överväganden finns i avsnitt 1.4.2.

22 §

Bestämmelsen, som är ny, reglerar prästen eller diakonens rätt att anlita ett biträde i ärenden om obehörighet, prövotid eller erinran. Dessutom införs en möjlighet för domkapitlet att avvisa olämpliga biträden. Ett biträde är inte något ombud för vidtagande av rättshandlingar eller processhandlingar. Ett biträde har inte någon behörighet med avseende på handläggningen i domkapitlet, just med hänsyn till att det rör sig om ett personligt ärende. Även den som har anlitat biträde bör alltså exempelvis få del av handlingar i ärendet personligen och biträdet bör också få en kopia. Det finns ingen begränsning när det gäller vem som kan anlitas som biträde. Det kan vara exempelvis en god vän eller kollega, en respekterad präst i stiftet, eller en jurist. Detta ligger också i linje med vad som gäller för ombud och privata försvarare i brottmål enligt 12 kap. 2–4 §§ och 21 kap. 3 § rättegångsbalken.

Övervägandena finns i avsnitt 1.4.3.

23 §

Bestämmelsen, som är ny, tydliggör den grundläggande rättsstatliga principen om att ett beslut i ärende om obehörighet endast får avse den utredning och vad som görs gällande mot prästen eller diakonen och som denne har fått möjlighet att yttra sig över, om det inte bedöms uppenbart obehövligt. Bestämmelsen hindrar inte att uppgifter

KsSkr 2023:4 som prästen eller diakonen inte har fått del av beaktas vid ett beslut som inte mynnar ut i någon åtgärd.

Övervägandena finns i avsnitt 1.4.4.

24 §

Bestämmelsen, som är ny, tydliggör en skyldighet både under och efter avslutad handläggning att dokumentera ärendet på ett lämpligt sätt. Det innebär exempelvis att samtal med inblandade ska nedtecknas på ett så fylligt sätt att andra kan använda dokumentation på ett tillförlitligt sätt för att fatta ett beslut i ärendet. Eftersom en utredning många gånger kan vara relevant även efter fattat beslut, exempelvis vid en begäran att åter förklaras behörig att utöva vinningstjänsten, är det viktigt att utredningen bevaras på ett lämpligt sätt även sedan ärendet avslutats.

Bestämmelsens sista mening överensstämmer med 57 kap. 12 § sista meningen och 58 kap. 10 § sista meningen kyrkoordningen. Den avser möjliggöra för digital kommunikation och innebär även att domkapitlet kan begära att en handling ska bekräftas av avsändaren om domkapitlet anser att det behövs.

Övervägandena i denna del finns i avsnitt 1.4.5 och 1.4.8.

58 kap.

4 §

Bestämmelsen ändras på så sätt att ett överklagande inte längre behöver vara egenhändigt undertecknat.

Övervägandena finns i avsnitt 1.4.8.

10 §

Bestämmelsen ändras på så sätt att den överensstämmer med 57 kap. 12 § och 24 § sista meningen kyrkoordningen, det vill säga att en handling ska bekräftas av avsändaren om överprövningsinstansen anser att det behövs.

Övervägandena finns i avsnitt 1.4.8.

2 Domkyrkornas ställning i Svenska kyrkan

KsSkr 2023:4

2.1 Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen.

2.2 Förslag till ändringar i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar i fråga om kyrkoordningen,

dels att 6 kap. 4 §, 40 kap. 3 och 4 §§ och 57 kap. 5 § ska ha följande lydelse,

dels att inledningen till kyrkoordningens tionde avdelning ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

4 §

Stiftet ska främja och ha tillsyn över församlingarnas uppgift att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. Stiftet ska också främja en god förvaltning i stiftets församlingar, pastorat och samfälligheter för särskilda uppgifter och ha tillsyn över förvaltningen och över hur uppdraget som huvudman för begravningsverksamheten fullgörs. Det finns närmare bestämmelser om stiftets tillsyn i 57 kap.

Stiftet får lämna bidrag till internationell diakoni och mission.

Det finns särskilda bestämmelser i kyrkoordningen om övriga uppgifter som stiftet, biskopen, domkapitlet och stiftsstyrelsen ska fullgöra.

Stiftet ska anställa och avlöna den personal samt anskaffa och underhålla den egendom som behövs för stiftets verksamhet.

Stiftet ska i sitt främjandearbete beakta katedralen som en särskild resurs i relation till församlingens grundläggande uppgift och därvid verka för katedralen som en konkret gestaltning av Svenska kyrkan som episkopal kyrka i enlighet med Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära.

Tionde avdelningen: Kyrkobyggnader

Inledning

Sedan tidig kristen tid har församlingarna rest särskilda byggnader som samlingsplatser för de gemensamma gudstjänsterna. Dessa byggnader gavs namnet kyrka, samma namn som användes om det folk som samlades där. Ordet kommer från grekiskans *kyriake*, som betyder ”det som hör Herren till”.

Kyrkans erfarenhet visar att det behövs särskilda kyrkorum, avskilda för att tjäna församlingens gudstjänstliv, även om det inte är nödvändigt med särskilda lokaler för att Guds folk ska kunna samlas till gudstjänst. De helgade kyrkorummen är över hela landet tecken på Guds närvaro. De är för många förknippade med avgörande skeden i livet. De rymmer också mycket av en bygds identitet och är en del av det offentliga

rummet. Kyrkorummet behöver vara tillgängligt för alla som söker sig till det. Efter-
som det är avskilt för sitt särskilda ändamål ska där inte förekomma något som strider
mot kyrkans tro, bekännelse och lära eller i övrigt kränker kyrkorummets helgd.

Domkyrkan har en särskild ställning
bland kyrkorna i ett stift. Förutom att vara
församlingskyrka är den också biskopens
kyrka och den normala platsen för stiftets
högtider och vigningsgudstjänster.

Domkyrkan har en särskild ställning
bland kyrkorna i ett stift. Förutom att vara
församlingskyrka är den också biskopens
kyrka, *stiftets katedral* och den normala
platsen för stiftets högtider och vignings-
gudstjänster.

40 kap.

3 §

I varje stift ska det finnas en domkyrka.

*Domkyrkan är såväl församlings-
kyrka som biskopens kyrka och stiftets
katedral. Såväl domkyrkoförsamlingen
och om denna ingår i ett pastorat, även
pastoratet, som stiftet ska verka för att
domkyrkan kan fungera som församlings-
kyrka och stiftskatedral.*

4 §

När en domkyrkoförsamling eller ett pastorat avgör ärenden om domkyrkans för-
valtning ska biskopen eller en företrädare för stiftet, utsedd av biskopen, ha rätt att
delta med yttranderätt och förslagsrätt samt rätt att få sin mening antecknad i
protokollet.

*Den rätt som enligt första stycket till-
kommer biskopen, eller någon av denne
utsedd företrädare för stiftet, ska även
gälla när en domkyrkoförsamling eller ett
pastorat avgör ärenden av betydelse för
vad som enligt 57 kap. 5 § andra stycket
är angivet beträffande domkyrkan i gäl-
lande församlingsinstruktion.*

57 kap.

5 §

För varje församling ska det finnas en
församlingsinstruktion. Församlingar som
ingår i ett pastorat ska ha en gemensam
församlingsinstruktion. Förslag till för-
samlingsinstruktion ska utarbetas av
kyrkoherden och kyrkorådet i samråd
med domkapitlet. När det gäller en gemen-
sam församlingsinstruktion ska kyrkorådet
även samråda med församlingsråden
inom pastoratet. Instruktionsen ska inne-
hålla

För varje församling ska det finnas en
församlingsinstruktion. Församlingar som
ingår i ett pastorat ska ha en gemensam
församlingsinstruktion. Förslag till för-
samlingsinstruktion ska utarbetas av
kyrkoherden och kyrkorådet i samråd
med domkapitlet. *Avseende den redo-
visning som avses i andra stycket ska
samrådet ske med stiftet.* När det gäller en
gemensam församlingsinstruktion ska

kyrkorådet även samråda med församlingsråden inom pastoratet. Instruktionen ska innehålla

1. de regler för församlingen och församlingens verksamhet som domkapitlet får besluta enligt bestämmelser i denna kyrkoordning,

2. ett pastoralt program för församlingens grundläggande uppgift att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. I det pastorala programmet ska även behandlas dels församlingens verksamhet på de andra språk än svenska som behöver användas för att församlingen ska kunna fullgöra sin grundläggande uppgift dels barnets perspektiv utifrån en barnkonsekvensanalys.

För en domkyrkoförsamling ska särskilt redovisas hur domkyrkans funktion kommer till uttryck som församlingskyrka och stiftskatedral.

När det finns flera kyrkor i en församling ska redovisas hur dessa i huvudsak används.

Utöver vad som sägs i första *och andra* styckena ska i en gemensam församlingsinstruktion för församlingarna i ett pastorat även redovisas hur ansvaret för församlingens grundläggande uppgift är fördelat mellan församlingarna och pastoratet. Där ska också redovisas hur de befattningar som präst som ska finnas inrättade enligt 37 kap. 19 § i huvudsak disponeras.

Utöver vad som sägs i första *till tredje* styckena ska i en gemensam församlingsinstruktion för församlingarna i ett pastorat även redovisas hur ansvaret för församlingens grundläggande uppgift är fördelat mellan församlingarna och pastoratet. Där ska också redovisas hur de befattningar som präst som ska finnas inrättade enligt 37 kap. 19 § i huvudsak disponeras.

1. Detta beslut träder i kraft den 1 januari 2024.

2. Bestämmelsen i 57 kap. 5 § i den nya lydelsen tillämpas första gången i samband med att kyrkorådet i respektive domkyrkoförsamling – eller om domkyrkoförsamlingen ingår i ett pastorat – kyrkorådet i pastoratet, i enlighet med 57 kap. 6 § tredje stycket kyrkoordningen prövar om det ska ske en ändring av församlingsinstruktionen.

2.3 Ärendet och dess beredning

2.3.1 Uppdraget från kyrkomötet

Kyrkomötet 2018 beslöt, i enlighet med förvaltarens utskottets förslag i betänkande F 2018:3, bifalla motion 2018:61 *Domkyrkornas ställning i Svenska kyrkan*, av Johan Dalman m.fl., att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda och föreslå förändringar av domkyrkornas organisatoriska ställning och förutsättningar i Svenska kyrkan, för att bättre stödja och ta till vara domkyrkornas unika identitet och uppdrag (KmSkr 2018:15).

Motionärerna till motion 2018:61 menade bland annat att Svenska kyrkans domkyrkor, som katedraler och samlande resurser i respektive stift och i Svenska kyrkan, innehar en särställning historiskt, teologiskt och i det praktiska kyrkolivet. De påpekade vidare att denna särställning inte motsvaras, utom vad gäller domkyrkan i Lund, av en reglering i kyrkoordningen som tar hänsyn till eller stödjer domkyrkornas särskilda roll. Motionärerna menade att domkyrkornas unika uppgift i Svenska kyrkan och det svenska samhället skulle vinna på att deras identitet och uppdrag tydligare än nu formuleras i kyrkoordningen. Utskottet anförde i sina överväganden att man delade motionärernas uppfattning om att domkyrkorna har en särställning och en uppgift i Svenska kyrkan, men att nuvarande reglering och teologiska resonemang kring domkyrkorna är otydliga och inte genomlysts sedan relationsförändringen. Utskottet anförde vidare följande.

Även om kyrkoordningen benämner det som biskopens kyrka och den normala platsen för stiftets högtider och vigningsgudstjänster, önskar utskottet precis som motionärerna att domkyrkan kan fungera som en samlings- och mötesplats för hela stiftet. Detta perspektiv upplever utskottet saknas i dagens reglering och förhållningssätt kring domkyrkornas ställning, samt att det till viss del skiljer sig åt mellan stiftet.

Utskottet anförde avslutningsvis att "[o]m Svenska kyrkan menar allvar med att domkyrkor har en särställning behöver det manifesteras tydligare i den inomkyrkliga regleringen och ekonomiska fördelningen" och att det sammantaget vore värdefullt att såväl utreda som föreslå förändringar kring domkyrkornas organisatoriska ställning och uppgift, samt förutsättningarna för desamma.

Kyrkostyrelsen beslöt den 18 december 2019 att tillsätta en särskild utredningsgrupp om sju ledamöter, bestående av fem förtroendevalda, en domprost och en biskop, för genomförande av det givna uppdraget. Kyrkostyrelsen hade den 17 november 2019 beslutat om direktiv för utredningen. Utredningsgruppen påbörjade sitt arbete under februari 2020 och antog namnet Domkyrkoutredningen.

2.3.2 Betänkandet *Domkyrkan som katedral – identitet och uppdrag* (SKU 2021:1)

Utredningen överlämnade sitt betänkande *Domkyrkan som katedral – identitet och uppdrag; en utredning om domkyrkornas ställning i Svenska kyrkan* till kyrkostyrelsen den 29 oktober 2021. I betänkandet föreslår utredningen, som är enig om sina förslag, några ändringar i kyrkoordningen, i syfte att dels klargöra domkyrkans särställning som bland annat stiftets katedral, dels att stärka den samverkan mellan domkyrkoförsamling och stift som bedöms vara nödvändig och avgörande för att domkyrkan ska nå sin potential som församlingskyrka, biskopens kyrka och stiftskatedral. Utredningen föreslår också att ett temporärt verksamhetsbidrag ska utgå till varje stift under fem års tid, i syfte att stärka och utveckla stiftskatedralens uppdrag.

Utredningens förslag har sin grund i den teologiskt grundade förståelsen av domkyrkan som katedral – den kyrka där cathedran; biskopsstolen, står – och därmed i synen på katedralen som ett konkret uttryck för episkopé; biskopsuppdraget. Utredningen menar att stiftskatedralen besitter en unik potential när det gäller att samla, ena, stärka och inspirera verksamhet och medarbetare inom hela stiftet och i förlängningen hela Svenska kyrkan. Vidare skriver utredningen i avsnittet *Vår vision och vägen dit* att

Målet för vårt arbete – vår vision – har varit att finna ändamålsenliga former och strukturer för en närmare och mer strukturellt hållbar samverkan mellan domkyrkoförsamling och stift. En sådan samverkan, grundad i den teologiska förståelsen av katedralens funktion, menar vi är nyckeln till att fullt ut frigöra och ta tillvara katedralens unika potential och därmed tydligare göra den till en samlade resurs för stiftet.

Utredningen har inhämtat synpunkter och erfarenheter från olika befattningshavare med koppling till domkyrkan. Mot denna bakgrund konstaterar utredningen att domkyrkorna redan idag, om än i varierande utsträckning, synes svara och sträva mot en vision av domkyrkan som stiftets katedral. Utredningen har dock identifierat några svagheter och utmaningar i nuvarande förhållanden, vilka på olika sätt bidrar till att begränsa stiftskatedralens fulla potential. Dessa svagheter och utmaningar menar utredningen sammanfattat kan hänföras till följande områden:

- ◆ obearbetad teologisk förståelse,
- ◆ bristande samsyn hos ledande funktioner inom stift respektive domkyrkoförsamling (pastorat),
- ◆ bristande balans mellan stiftskansliets och katedralens uppdrag,
- ◆ bristande medvetenhet/gensvar hos stiftets övriga församlingar vad gäller domkyrkan som stiftets katedral, samt
- ◆ brister i den ekonomiska fördelningen.

Utredningen skriver att den tidigt valde att huvudsakligen benämna domkyrkan som ”katedralen” eftersom detta begrepp på ett mer precist sätt beskriver domkyrkans enande identitet och uppdrag. I kraft av sin roll som ett konkret uttryck för episkopé binder katedralen samman en rad grundläggande pastorala aspekter med bäring på stiftet som helhet. I avsnittet *Katedral – domkyrka* utvecklar utredningen sin tolkning av de båda begreppen domkyrka och katedral och varför utredningen menar att begreppen i viss mån kan användas parallellt. Utredningens slutsats är – bland annat med utgångspunkt i konstaterandet om att ordet domkyrka betyder Herrens hus – att det kan finnas flera domkyrkor i ett stift, men att det som gör domkyrkan till katedral är att den är rum för biskopens lärostol, stiftets huvudaltare och normala plats för stiftets högtider och vagningsgudstjänster.

I avsnittet *Katedralens teologi* utvecklar utredningen sin syn på katedralen som bland annat ett verktyg och uttryck för episkopé. Utredningen lämnar följande förslag till ändringar i kyrkoordningen.

- ◆ I inledningstexten till kyrkoordningens tionde avdelning Kyrkobyggnader ska ett tillägg göras i syfte att klargöra att domkyrkan, utöver att vara församlingskyrka och biskopens kyrka, även är stiftets katedral.
- ◆ Såväl församlingen och om domkyrkoförsamlingen ingår i ett pastorat, även pastoratet, som stiftet ska verka för att domkyrkan kan fullgöra sin uppgift som församlingskyrka och stiftskatedral.

- ◆ Stiftet ska i sitt främjandearbete beakta katedralen som en särskild resurs i relation till församlingens grundläggande uppgift och därvid verka för katedralen som en konkret gestaltning av Svenska kyrkan som episkopal kyrka i enlighet med Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära.
- ◆ I församlingsinstruktionen ska för en domkyrkoförsamling särskilt redovisas hur domkyrkan gestaltar uppdraget som församlingskyrka och stiftskatedral. Utarbetandet av församlingsinstruktionen ska i denna del ske i samråd med stiftet.
- ◆ Den rätt att delta med yttranderätt och förslagsrätt samt rätt att få sin mening antecknad i protokollet, som enligt 40 kap. 4 § kyrkoordningen tillkommer biskopen, eller någon av denne utsedd företrädare för stiftet, när en domkyrkoförsamling eller ett pastorat avgör ärenden om domkyrkans förvaltning, ska även gälla när en domkyrkoförsamling eller ett pastorat avgör ärenden som är av betydelse för vad som är angivet beträffande domkyrkan i församlingsinstruktionen.
- ◆ I frågor som rör den kyrkomusikaliska verksamheten i stiftet är domkyrkoorganisten alltid föredragande. Möjligheten att i domkyrkoorganistens ställe utse någon annan musiksakkunnig som föredragande i domkapitlet utgår.

Utredningen föreslår även att ett särskilt ekonomiskt bidrag – för sådana kostnader för katedralverksamhet som uppkommer i relation till den redovisning som ska ske avseende domkyrkan i församlingsinstruktionen – under en övergångsperiod om fem år ska utgå till varje stift från nationell nivå med ett belopp om 1 miljon kronor per år. Efter denna övergångsperiod förutsätts stiftet ha anpassat verksamhet och ekonomi på ett sådant sätt att kostnaden för domkyrkan som stiftskatedral ryms inom stiftets ordinarie budget.

Slutligen lämnar utredningen också några särskilda reflektioner när det kommer till frågor om vård av vissa kyrkliga inventarier, närmare bestämt avseende biskopens stav och skrud. I detta sammanhang framhåller utredningen vikten av en medveten hantering av dessa kulturhistoriskt värdefulla föremål och därmed vikten av dialog mellan stift och församling gällande exempelvis vård och förvaring. Mot bakgrund av att domkyrkorna kräver särskild prioritet gällande vård och underhåll lämnar utredningen också några särskilda reflektioner över nivån på den kyrkoantikvariska ersättningen och vill i sammanhanget understryka vikten av att kyrkostyrelsen håller frågan om ersättningsnivåns betydelse aktuell i dialog med regeringen.

Utredningens betänkande redovisades vid kyrkostyrelsens domkapitelsöverläggning i oktober 2022.

2.3.3 Remissbehandling

Betänkandet remitterades i maj 2022 till samtliga stift, samtliga domkyrkoförsamlingar respektive de pastorat dessa i förekommande fall ingår i, 40 ytterligare församlingar/-pastorat, nämnderna på den nationella nivån och Svenska kyrkans Arbetsgivarorganisation.

Remissvar inkom från samtliga stift, 17 domkyrkoförsamlingar/pastorat, Svenska kyrkans Arbetsgivarorganisation och två ytterligare församlingar/pastorat. Ett spontanyttrande har inkommit från Domkyrkorådet i Lund. Överklagandenämnden, Valprövningsnämnden och två ytterligare församlingar/pastorat har meddelat att de avstår från att yttra sig. Remissvaren finns tillgängliga i ärendet KS 2018-1375.

2.3.3.1 Övergripande remissynpunkter

Utredningens förslag har generellt sett fått ett övervägande positivt mottagande, bortsett från förslaget om att domkyrkoorganisten alltid ska vara föredragande i

kyrkomusikaliska frågor i domkapitlet. Förslaget om finansiering har fått ett splittrat mottagande.

Särskilt stiftet är generellt sett positiva till utredningens förslag och flera stift framhåller att det är bra att förtydliga och stärka domkyrkans ställning som stiftets katedral, liksom att även tydliggöra ett delat ansvar och former för samverkan. *Uppsala stift* är dock generellt sett negativt inställt till utredningens förslag och menar att dessa inte är nödvändiga eller tillräckligt motiverade.

Ett par remissinstanser menar att ytterligare utredning behövs innan det går att ta ställning till utredningens förslag, nämligen Uppsala och Borås pastorat. *Uppsala pastorat* – som på ett övergripande plan framhåller att utredningen inte berör den avgörande frågan om Uppsala domkyrkas roll som rikshelgedom, två biskopars domkyrka samt tillkommande uppdrag och ekonomiskt ansvar för genomförande av verksamhet för Svenska kyrkans nationella nivå – menar att en fullständig analys av hur utredningens förslag kan tillämpas och vilket utfall det får, inte går att göra med mindre än att en ny utredning tillsätts med uppdrag att utreda Uppsala domkyrkas flerdelade roll, utöver den som församlingskyrka och stiftskatedral. *Borås pastorat* pekar på behovet av en utblick mot andra lutherska kyrkor och framför allt de nordiska systerkyrkorna, fördjupad utredning sett till stiftens övriga församlingar, geografiska förhållanden och behovet av en fördjupad teologisk analys. Ett par remissinstanser ifrågasätter varför utredningen inte har ställt frågor till andra församlingar än domkyrkoförsamlingar/pastorat. Någon remissinstans menar att en kartläggning av kostnaderna för domkyrkornas drift och verksamhet borde ha gjorts och att olika alternativ för domkyrkornas organisatoriska ställning i Svenska kyrkan, liksom konsekvenser av dessa, borde ha utretts och presenterats.

Några remissinstanser menar att förslagen är allmänt hållna och därmed riskerar att få en begränsad praktisk verkan. Det finns samtidigt positiva synpunkter på den flexibilitet som förslagen medger. Några remissinstanser påpekar att redan nuvarande förhållanden/reglering ger domkyrkan en särställning som fungerar bra och att det därmed kan ifrågasättas om föreslagna ändringar är nödvändiga.

Bland remissvaren finns ett antal frågeställningar avseende valda uttryck och begrepp. Några remissinstanser har frågor beträffande uttrycket ”stiftets katedral”, liksom även beträffande det faktum att uttrycket ”stiftskatedral” används vid sidan av stiftets katedral. *Linköpings stift* menar att formuleringen ”katedralen i stiftet” ska användas i stället för ”stiftets katedral”. Som skäl anförs att formuleringen ”katedralen i stiftet” framhåller katedralens sammanhållande funktion, medan ”stiftets katedral” kan uppfattas som om katedralen är stiftsorganisationens, stiftskansliets; katedralen ägs inte av stiftet. *Uppsala pastorat* föreslår en enhetlig användning av ordet stiftskatedral och menar att det är det begrepp som bör användas i kyrkoordningen, detta för att understryka domkyrkans särskilda ställning som kyrka för församling, biskop och stift. Det anges vidare att uttrycket stiftskatedral bäst tjänar syftet att beskriva domkyrkan som ett gemensamt forum och att uttrycket stiftets katedral skulle antyda en överhöghet i relation till domkyrkan som församlingskyrka och rikshelgedom. *Lunds domkyrkoförsamling*, till vars yttrande *Lunds pastorat* anslutit sig, är kritisk till att införa begreppet stiftets katedral i kyrkoordningen eftersom man inte kan se vad detta skulle tillföra som inte redan ryms i begreppet biskopens katedral. Det anses ur ett teologiskt perspektiv vara problematiskt om biskop och stift i förhållande till katedralen uppfattas som två skilda subjekt. Formuleringen stiftets katedral anses ge uttryck för att stiftets katedral är något annat än biskopens katedral. *Västerås domkyrkoförsamling* och *Västerås pastorat* menar att införa/stärka katedralsbegreppet förskjuter betydelsen från Guds hus (domus Dei) till biskopens hus och att detta rent av kan upplevas förminskande. Vidare anförs att det episkopala

stiftsperspektivet ryms i skrivningen ”biskopens kyrka”, samt att om man vill betona stiftsperspektivet kan man tänka sig skrivningen ”[...] utöver att vara församlingskyrka och biskopens kyrka, även är hela stiftets kyrka”. *Domkapitlet* liksom *stiftsstyrelsen i Uppsala stift* menar att en begreppsförvirring synes råda i utredningen gällande benämningen ”stiftet”. Det anses i flera fall vara oklart om ”stiftet” syftar på det geografiska området stiftet med dess församlingar, pastorat och stiftskansli eller om utredningen syftar enbart på stiftskansliet med dess tjänstemän, ämbetsinnehavare och förtroendevalda.

Såväl *Kalmar domkyrkoförsamling* som *Kalmar pastorat* har uttryckt önskemål om att möjligheten prövas att en biskop kan ha flera ”cathedror” och därtill föreslagit att Växjö stift får i uppdrag att arbeta med sina två domkyrkor så att Kalmar domkyrka i vision och funktion blir ett komplement till stiftets huvudkyrka och en tillgång för stiftets och biskopens uppdrag. Utifrån detta perspektiv menar nämnda remissinstanser bland annat att förslaget om tillägg avseende domkyrkan i församlingsinstruktionen även ska gälla avseende Kalmar domkyrka och att Växjö stift mot den bakgrunden ska erhålla ett högre ekonomiskt bidrag, sett till att katedralverksamhet bedrivs på två platser.

Flera remissinstanser påtalar behovet av långsiktiga lösningar avseende domkyrkornas finansiering och det efterfrågas till exempel en tilläggsutredning vars syfte ska vara att föreslå hur nationell nivå ska kunna stödfinansiera framtida vård, underhåll och investeringar. Vidare efterfrågas särskilda anpassningar avseende den kyrkoantikvariska ersättningen (KAE) gällande domkyrkorna.

Vissa remissinstanser har lämnat mer övergripande synpunkter utan att tydligt redovisa sin uppfattning avseende varje förslag. Här kan nämnas *Karlstads domkyrkoförsamling* och *pastorat* som i sin samlade bedömning anger att utredningen är ytterst välgjord och att förslagen sannolikt bidrar till att stärka domkyrkornas och katedralernas funktioner att vara utvecklande och samlande platser för stiftens och församlingarnas kyrkoliv. Liknande övergripande synpunkter framförs från *Karlstads stift*. I sammanhanget kan även nämnas *domkyrkorådet i Lund*, som i sitt spontanyttrande anger – mot bakgrund av att utredningen gör tydligt att det inte är möjligt att göra landets övriga domkyrkor till självständiga rättssubjekt – att utredningens förslag i huvudsak välkomnas. Förslagen uppges kunna ha betydelse även för Lunds domkyrkas roll i Lunds stift. Domkyrkorådet poängterar att samverkan mellan domkyrkoförsamlingen och Lunds pastorat rörande domkyrkan fungerar på ett utmärkt sätt.

I remissvaren lyfts också några frågor som inte har direkt koppling till de förslag som utredningen presenterar. *Uppsala stift* menar att församlingsrådets inflytande i domkyrkoförsamlingarna inte har beaktats i tillräcklig utsträckning och menar att församlingsrådet, såsom församlingens styrelse, bör vara representerat i tillsättningsnämnden då domprost utses och vid tillsättning av domkyrkoorganist och församlingsherde. *Västerås stift* framför synpunkter kopplade till de ”Övriga reflektioner”, avseende biskopens stav och skrud respektive den kyrkoantikvariska ersättningen, som utredningen presenterar under avsnitt 15.4. Stiftet menar att det inte finns något stöd för uppfattningen att biskopens föremål omfattas av gällande kulturmiljölagstiftning eller att föremålen ska eller ens kan uppföras på en församlings inventarieförteckning, i vart fall inte som kulturhistoriskt värdefullt kyrkligt inventarium. Gällande den kyrkoantikvariska ersättningen menar stiftet att regeringen bör uppvaktas i syfte att kräva en uppräknings samt att det bör fortsätta utredas hur det kan säkerställas att det finns medel avsatta för vården av domkyrkorna genom KAE, men också hur åtgärder och kostnader som inte är berättigade till KAE ska hanteras.

2.4 Överväganden och förslag

2.4.1 Kyrkostyrelsens utgångspunkter

Det uppdrag som gavs till kyrkostyrelsen 2018 handlar om att finna former för att bättre stödja och ta till vara domkyrkornas unika identitet och uppdrag. Av det utskottsbetänkande som låg till grund för uppdraget, liksom av utredningens direktiv, framgår att en målbild är att domkyrkan ska kunna fungera som en samlings- och mötesplats för hela stiftet. Utskottet menade att detta perspektiv saknas i dagens reglering och förhållningssätt kring domkyrkornas ställning och att det till viss del skiljer sig åt mellan stiftet.

Domkyrkoutredningen har konstaterat att det är domkyrkans funktion som katedral som gör domkyrkorna unika. Ordet katedral kommer från latinets *ecclesia cathedralis* vilket berättar att detta är kyrkan där cathedran, biskopsstolen, står. Domkyrkan/katedralen är därmed stiftets huvudkyrka och platsen för stiftets huvudaltare. Utredningen menar sammanfattningsvis att katedralen utgör både ett verktyg och uttryck för episkopé; biskopsuppdraget och att den därigenom besitter en unik potential när det gäller att samla, ena, stärka och inspirera verksamhet och medarbetare inom hela stiftet och i förlängningen hela Svenska kyrkan. Kyrkostyrelsen delar dessa grundläggande slutsatser avseende domkyrkornas unika identitet och uppdrag. Detta innebär att det är domkyrkans ställning som katedral, liksom förutsättningarna för domkyrkan att kunna fungera som katedral, som behöver stärkas. Givetvis behöver detta ske med beaktandet av att domkyrkorna samtidigt och i grund och botten också är församlingskyrkor, något som utredningen också har poängterat.

Mot den ovan redovisade bakgrunden har utredningen föreslagit några ändringar i kyrkoordningen, i syfte att dels klargöra domkyrkans särställning som bland annat stiftets katedral, dels att stärka den samverkan mellan domkyrkoförsamling och stift som bedöms vara nödvändig och avgörande för att domkyrkan ska nå sin potential som församlingskyrka, biskopens kyrka och stiftskatedral. Vid en sammanvägd bedömning av de förslag som Domkyrkoutredningen presenterat och med beaktande av det samlade remissutfallet, anser kyrkostyrelsen att det finns skäl att till kyrkomötet lägga fram fem av utredningens sju förslag. De förslag som läggs fram och närmare presenteras nedan är följande.

- ◆ Domkyrkan som stiftets katedral,
- ◆ Församling och stifts ansvar att verka för att domkyrkan kan fullgöra sin uppgift,
- ◆ Stiftets ansvar att beakta katedralen som en särskild resurs,
- ◆ Särskild redovisning om domkyrkan i församlingsinstruktionen samt
- ◆ Biskopens närvarorätt vid avgöranden av vissa ärenden om domkyrkan.

Kyrkostyrelsen finner däremot inte skäl att till kyrkomötet lägga fram något förslag i följande delar.

- ◆ Domkyrkoorganisten som föredragande i kyrkomusikaliska frågor i domkapitlet
- ◆ Finansiering

Kyrkostyrelsen delar utredningens uppfattning att den teologiskt grundade förståelsen av domkyrkans identitet och uppdrag som stiftets katedral behöver stärkas. Ett sätt att öka medvetenheten om detta förhållande är att domkyrkans ställning som katedral synliggörs och regleras i kyrkoordningen. Mot denna bakgrund behöver den teologiska inledningstexten till kyrkoordningens tionde avdelning Kyrkobyggnader kompletteras med en skrivning om att domkyrkan också är stiftets katedral, i enlighet med vad utredningen har föreslagit. Kyrkostyrelsen delar också utredningens uppfattning om att domkyrkans särställning är så pass grundläggande för inriktningen på den

verksamhet som ska bedrivas i och med koppling till densamma, att dess särställning i koncentrerad form bör framgå inte enbart av inledningstexten, utan även av kyrkoordningens bestämmelser. Kyrkostyrelsen delar även utredningens uppfattning om att ett ömsesidigt ansvarstagande och samverkan mellan domkyrkoförsamling och stift är helt avgörande för att domkyrkan ska kunna fungera som både församlingskyrka och stiftets katedral. De förslag till kyrkoordningsregleringar som utredningen har presenterat i syfte att åstadkomma en sådan samverkan och ansvarstagande framstår enligt kyrkostyrelsen som ändamålsenliga och väl avvägda. Kyrkostyrelsen menar sammanfattningsvis att de förslag som nu läggs fram för kyrkomötet skapar goda förutsättningar för att domkyrkorna ska kunna stödjas och tas tillvara i sina unika uppdrag som katedraler och därmed som samlings- och mötesplatser i stiftet.

De skäl som ligger till grund för kyrkostyrelsens bedömning att inte lägga fram några förslag i de delar som rör domkyrkoorganisten som föredragande i domkapitlet respektive finansieringsfrågan redovisas under respektive rubriker i avsnittet *Överväganden och förslag*.

2.4.2 Bemötande av några övergripande remissynpunkter

Fortsatt utredning m.m.

Bland remissvaren finns påpekanden om att fortsatt utredning behöver ske i vissa frågor för att det ska vara möjligt att ta ställning till utredningens förslag. Kyrkostyrelsens samlade bedömning är dock att ytterligare utredning inte är nödvändig mot bakgrund av det underlag som utredningen har presenterat genom sitt betänkande. Det har i sammanhanget också betydelse att det redan av det av kyrkomötet antagna utskottsbetänkandet, liksom av utredningens direktiv, framgår att ett mål för utredningen varit att finna former för domkyrkorna att fungera som samlings- och mötesplatser för hela stiftet.

Vad gäller synpunkterna från *Uppsala pastorat* om att fortsatt utredning behöver ske avseende Uppsala domkyrkas flerdelade roll, utöver den som församlingskyrka och stiftskatedral, vill kyrkostyrelsen anföra följande. I likhet med vad pastoratet påtalat, menar kyrkostyrelsen att Uppsala domkyrka har en särskild ställning bland domkyrkorna i Svenska kyrkan, detta både sett till historiska som nutida förhållanden. Denna särställning har också utredningen noterat och utvecklat sin syn på under avsnitt 15.1.5 i sitt betänkande. Kyrkostyrelsen delar den syn på Uppsala domkyrka som utredningen redovisat; den har genom sitt unika historiska och nutida sammanhang en särskild nationell betydelse. Teologiskt sett har den, precis som utredningen har konstaterat, emellertid samma uppdrag som övriga domkyrkor, nämligen att balansera sin funktion som såväl församlingskyrka som katedral. Det faktum att Uppsala domkyrka därtill är platsen för särskilda högtider av nationell och internationell karaktär fordrar givetvis en särskild medvetenhet, förståelse och lyhördhet i kontakterna mellan samtliga berörda parter, det vill säga församling, pastorat, stift och nationell nivå. För att Uppsala domkyrka ska kunna fungera väl i samtliga sina viktiga funktioner är det av avgörande betydelse att dessa kontakter, avseende exempelvis planering och ekonomi, präglas av ömsesidig förståelse och vilja till lösningar i samförstånd. Mot bakgrund av dessa konstateranden är det kyrkostyrelsens uppfattning att någon ytterligare utredning i frågan inte är påkallad. Svar på specifika frågeställningar avseende Uppsala domkyrka i relation till de förslag till ändringar i kyrkoordningen som kyrkostyrelsen presenterar nedan redovisas under respektive förslag.

Det faktum att utredningen inte har ställt frågor till andra församlingar än domkyrkoförsamlingar och pastorat, menar kyrkostyrelsen är en omständighet som

inte påverkar kyrkostyrelsens bedömning i relation till här presenterade förslag. I detta sammanhang har det också betydelse att ett urval av stiftens övriga församlingar särskilt har inbjudits att lämna synpunkter inom ramen för remitteringen av utredningens betänkande. Inte heller avsaknaden av en kartläggning avseende drifts- och verksamhetskostnader påverkar kyrkostyrelsens bedömning. Enligt kyrkostyrelsens mening motsvarar utredningens betänkande det genom direktiven preciserade uppdraget. Detsamma gäller avseende frågan om olika alternativ avseende domkyrkornas organisatoriska ställning. Utredningen har avseende denna fråga övervägt alternativa lösningar, jfr betänkandet avsnitt 15.1.6.

Förslagen i relation till nuvarande förhållanden

Bland remissvaren finns vissa påpekanden om att redan nuvarande förhållanden/reglering ger domkyrkan en särställning som fungerar bra och att det därmed kan ifrågasättas om föreslagna ändringar är nödvändiga. I likhet med utredningen anser dock kyrkostyrelsen att begreppet katedral tillför kyrkoordningen och dess beskrivning av domkyrkans särställning ett centralt perspektiv, nämligen domkyrkans enande identitet och uppdrag. Genom att i kyrkoordningen tydliggöra detta perspektiv stärks den kyrkorättsliga strukturen avseende domkyrkans episkopala funktion, vilket skapar förutsättningar för en i grunden gemensam syn på och förståelse av domkyrkornas centrala betydelse och funktion. Även om nämnda perspektiv på sina håll synes genomsyra verksamheten i och kring domkyrkorna redan idag, finns enligt kyrkostyrelsen all anledning att stadfästa detta centrala perspektiv i kyrkoordningen.

Några remissinstanser menar att förslagen är allmänt hållna och därmed riskerar att få en begränsad praktisk verkan. Kyrkostyrelsen vill avseende dessa påpekanden instämma i vad utredningen, liksom även flera remissinstanser, har framhållit beträffande att det fortsatt behöver finnas ett stort utrymme för lokala och regionala variationer när det kommer till att finna mer precisa former för en stärkt samverkan, liksom även när det kommer till att närmare avgöra vilken verksamhet som ska bedrivas i och med koppling till katedralen. *Västerås stift* har framhållit att det är viktigt med en ”god balans mellan tvingande regler och autonomi” och enligt kyrkostyrelsens mening uppnås just en sådan balans genom här aktuella förslag, detta genom att ansvar läggs på såväl stift som församling/pastorat genom att dessa *ska verka för* att domkyrkan kan fullgöra sin uppgift (...), samtidigt som stor frihet medges avseende de närmare formerna för hur detta ”verka för” kommer till uttryck. De föreslagna regleringarna är därmed i linje med den subsidiaritetsprincip som gäller inom Svenska kyrkan (jfr 6 § andra stycket lag (1998:1591) om Svenska kyrkan). Inom ramen för den föreslagna regleringen finns således utrymme för stift och församling/pastorat att beakta respektive domkyrkas nutida och historiska förhållanden, inklusive exempelvis geografiska förutsättningar.

Kalmar domkyrka

Såväl Kalmar domkyrkoförsamling som Kalmar pastorat har uttryckt önskemål om att möjligheten prövas att en biskop kan ha flera ”cathedror” och har därtill föreslagit att Växjö stift får i uppdrag att arbeta med sina två domkyrkor så att Kalmar domkyrka i vision och funktion blir ett komplement till stiftets huvudkyrka och en tillgång för stiftets och biskopens uppdrag. Kyrkostyrelsen konstaterar att det inte är en uppgift för nationell nivå att ge ett sådant uppdrag som efterfrågats.

Valda uttryck och begrepp

Bland remissvaren finns, som tidigare framgått, några frågeställningar avseende valda uttryck och begrepp. Några remissinstanser har frågor beträffande uttrycket ”stiftets katedral”, liksom även beträffande det faktum att uttrycket ”stiftskatedral” används vid sidan av stiftets katedral. Det har även ställts frågor avseende innebörden av begreppet ”stiftet”.

Kyrkostyrelsen vill med anledning av dessa frågeställningar framhålla följande. Det finns goda skäl att komplettera kyrkoordningens beskrivning av domkyrkans särställning genom att på förslaget sätt ange att den även är stiftets katedral, detta eftersom formuleringen beskriver domkyrkans enande identitet och uppdrag i relation till hela stiftet som pastoralt område. Sett till nuvarande formulering av inledningstexten till kyrkoordningens tionde avdelning, ryms i själva verket både formuleringen ”biskopens kyrka” och ”den normala platsen för stiftets högtider och vigningsgudstjänster” i innebörden av uttrycket stiftets katedral/stiftskatedral, något som också utredningen har konstaterat (jfr SKU 2021:1 s. 136 f. och 134). När det i inledningstexten anges att domkyrkan, förutom att vara församlingskyrka, också är biskopens kyrka, stiftets katedral och den normala platsen för stiftets högtider och vigningsgudstjänster, råder alltså inget motsatsförhållande. De tre sistnämnda formuleringarna uttrycker utifrån olika perspektiv vad domkyrkan är i det episkopala sammanhanget. Det är inte heller någon skillnad i innebörden av formuleringarna stiftets katedral och stiftskatedral, vilket innebär att båda formuleringarna kan användas på de sätt som utredningen har föreslagit. Det är dock värt att understryka att med ”stiftets” i detta sammanhang naturligtvis avses stiftet som pastoralt område, precis som *Strängnäs domkyrkoförsamling med Aspö* framhåller. När det i förslagen till kompletteringar av kyrkoordningens bestämmelser däremot talas om ”stiftet”, exempelvis att stiftet ska verka för (40 kap. 3 §) respektive att stiftet i sitt främjandearbete ska beakta katedralen som en särskild resurs (6 kap. 4 §) avses däremot stiftet som juridisk person.

Vid en sammanvägd bedömning av alternativa sätt att uttrycka domkyrkans funktion som katedral anser kyrkostyrelsen att det av utredningen föreslagna uttrycket stiftets katedral är det som på ett mest ändamålsenligt sätt återspeglar domkyrkans funktion som katedral för hela stiftet. Formuleringen ”katedralen i stiftet” riskerar enligt kyrkostyrelsens mening ge intrycket av att det finns katedraler på andra håll än i stiftet. Formuleringen ”biskopens katedral” speglar inte på samma sätt som ”stiftets katedral” domkyrkans/katedralens relation till stiftet som helhet. Formuleringen ”hela stiftets kyrka” ger i sin tur inte tydligt uttryck för det katedralperspektiv som kyrkostyrelsen, av tidigare redovisade skäl, är angelägen att betona. Kyrkostyrelsen vill avslutningsvis framhålla att den inte delar *Västerås domkyrkoförsamling* och *Västerås pastorats* uppfattning om att katedralsbegreppet förskjuter betydelsen från Guds hus (domus Dei) till biskopens hus. De kyrkoordningsförslag som här är aktuella påverkar nämligen inte den generella användningen eller innebörden av ordet domkyrka (domus Dei) i kyrkoordningen, utan kompletterar endast förståelsen av vad domkyrkan är.

Övriga remissynpunkter

Kyrkostyrelsen konstaterar att vad *Uppsala stift* anfört beträffande församlingrådets representation i tillsättningsnämnden då domprost utses och vid tillsättning av domkyrkoorganist och församlingsherde, är frågor som ligger utanför det aktuella kyrkomötesuppdraget och behandlas därför inte vidare i detta sammanhang.

Vad gäller de synpunkter som *Västerås stift* har framfört med anledning av vad utredningen fört fram under avsnittet ”Övriga reflektioner”, avseende bland annat

hanteringen av biskopens stav och skrud i relation till förändret av inventarieförteckning, kan kyrkostyrelsen konstatera att detta är frågeställningar som handlar om tolkning och tillämpning av lag och att dessa frågor därför måste avgöras lokalt, vid behov i samråd med berörda myndigheter och samrådsgrupper. Kyrkostyrelsen finner mot den bakgrunden inte anledning att i detta sammanhang ytterligare kommentera dessa frågor. Apropå frågan om nivån för den kyrkoantikvariska ersättningen, vill kyrkostyrelsen framhålla att frågan om ersättningens storlek är en viktig del av kyrkostyrelsens förberedelser inför kontrollstation 2024.

2.4.3 Domkyrkan som stiftets katedral

Kyrkostyrelsens förslag: I inledningstexten till kyrkoordningens tionde avdelning *Kyrkobyggnader* ska ett tillägg göras i syfte att klargöra att domkyrkan, utöver att vara församlingskyrka och biskopens kyrka, även är stiftets katedral.

Ändrad inledningstext: Tionde avdelningen.

Utredningens förslag överensstämmer med kyrkostyrelsens förslag.

Utredningens motivering

Utredningen konstaterar att inledningstexterna till kyrkoordningen, dess olika avdelningar och i vissa fall kapitel, var en nyhet som infördes i samband med kyrkoordningens tillkomst vid relationsändringen år 2000. Det uttalade syftet med inledningstexterna är att tydliggöra den teologiska reflektionens primära betydelse för kyrkoordningens innehåll och utformning. Avsikten är att texterna ska ge en koncentrerad framställning av det som utgör grunden och sammanhanget för de bestämmelser som finns i de följande paragraferna.

Utredningen föreslår mot denna bakgrund att inledningstexten till kyrkoordningens tionde avdelning *Kyrkobyggnader* kompletteras i skrivningarna avseende domkyrkans särskilda ställning, på så sätt att det klargörs att domkyrkan, utöver att vara församlingskyrka och biskopens kyrka, även är stiftets katedral.

Utredningen menar att domkyrkorna och hela Svenska kyrkan har mycket att vinna på att domkyrkans uppgift som stiftets katedral, tydliggörs och lyfts fram i kyrkoordningen. Eftersom förståelsen av domkyrkan som stiftets katedral i första hand är teologiskt grundad menar utredningen att denna beskrivning bör framgå redan av den teologiska inledningstexten.

Genom att tydliggöra domkyrkans ställning som stiftskatedral i inledningstexten, liksom i övriga berörda bestämmelser enligt de ytterligare förslag som utredningen lämnar, menar utredningen att den kyrkorättsliga strukturen kring domkyrkan som katedral stärks och att domkyrkan därmed ges bättre förutsättningar att fullgöra sin uppgift som församlingskyrka och stiftskatedral.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna ser positivt på utredningens förslag, däribland samtliga stift förutom *Uppsala stift*. *Linköpings stift* tillstyrker förslaget med reservation för en alternativ formulering avseende begreppet ”stiftets katedral”. Bland övriga remissinstanser är utfallet mer splittrat, även om det endast är en mindre andel som tydligt avstyrker förslaget. Invändningarna mot förslaget handlar bland annat om att det är svårt att se vad förslaget tillför kyrkoordningen, liksom att det riskerar skapa oklarheter. Ett par remissinstanser efterlyser ytterligare utredning.

Stiftsstyrelsen och domkapitlet i *Härnösands stift* välkomnar den föreslagna kompletteringen i inledningen till kyrkoordningens tionde avdelning. Stiftet delar utredningens resonemang om att tydliggöra domkyrkornas unicitet och den teologiskt grundade synen på domkyrkan som katedral. Domkyrkans ställning som biskopens kyrka blir på så sätt tydliggjord och katedralen som ett konkret uttryck för episkopé – biskopens särskilda uppdrag i kyrkan. En av de viktigaste aspekterna av episkopé och därmed också i biskopens uppdrag är att visa på kyrkans enhet och universella gemenskap. I den teologiska tanken av domkyrkan som katedral blir domkyrkan mot bakgrund av detta ett viktigt tecken för denna enhet i stiftet. Vidare anges att det i dag finns skillnader mellan stiftet i synen på domkyrkans ställning och att genom de nu föreslagna kompletteringarna och tilläggen får domkyrkorna i landet en likartad ställning. Stiftsstyrelsen i *Stockholms stift* bejakar förslaget. *Lunds stift* tillstyrker förslaget och menar att det finns goda skäl att förtydliga och stärka domkyrkans ställning som stiftets katedral och därmed som en mötes- och inspirationsplats för hela stiftet. Vidare framhålls att befintlig ordning, innebärande en speciell ordning såväl statligt som inomkyrkligt avseende Lunds domkyrka, fungerar mycket bra och bidrar till en god samverkan i frågor rörande domkyrkan, dess användning och dess funktion som hela stiftets katedral. Lunds stift ser det därför som positivt att nuvarande reglering avseende Lunds domkyrka föreslås bestå och har i sammanhanget också förståelse för att det av praktiska skäl saknas förutsättningar att tillskapa en liknande ordning för övriga domkyrkor. *Västerås stift* menar att förslaget är ett välkommet tillägg i kyrkoordningen, detta mot bakgrund av att förslaget synes syfta till att explicit stadfästa domkyrkans funktion som stiftets katedral. Stiftsstyrelsen i *Visby stift* tillstyrker förslaget. Domkapitlet och stiftsstyrelsen i *Luleå stift* tillstyrker förslaget och anger att stiftet välkomnar klargörandet om att domkyrkan, utöver att vara församlingskyrka och biskopens kyrka, även är stiftets katedral. Stiftsstyrelsen och domkapitlet i *Karlstads stift* menar att utredningen är ytterst välgjord och kan komma att bidra till att relationen domkyrkoförsamling-stift-biskop stärks. Vidare anges att därmed främjas också utredningens övergripande syfte, att främja domkyrkans funktion som stiftets katedral. Domkapitlet i *Göteborgs stift* tillstyrker förslaget och menar att ett förtydligande i kyrkoordningen vad det betyder att domkyrkan är stiftets och biskopens kyrka är på sin plats, både vad gäller domkyrkoförsamlingen och stiftets möjligheter och skyldigheter. Vidare framhålls att om katedralens ställning går förlorad så försvagas hela stiftets och Svenska kyrkans episkopala identitet. Stiftsstyrelsen och domkapitlet i *Strängnäs stift* har inget att erinra mot utredningens förslag och anger vidare att promemorian väl belyser relationen mellan stiftet och dess biskop och domkyrkoförsamlingen och dess domprost och att relationen förtydligas och fördjupas genom de ändringar i kyrkoordningen som föreslås. Såväl stiftsstyrelsen som domkapitlet i *Skara stift* uppger att man inte har något att erinra mot utredningens förslag. Domkapitlet och stiftsstyrelsen i *Växjö stift* anger att man accepterar den föreslagna förändringen.

Linköpings stift tillstyrker förslaget med reservation för att formuleringen ”katedralen i stiftet” ska användas i stället för ”stiftets katedral”. Som skäl anförs att formuleringen ”katedralen i stiftet” framhåller katedralens sammanhållande funktion, medan ”stiftets katedral” kan uppfattas som om katedralen är *stiftsorganisationens*, *stiftskansliets*; katedralen ägs inte av stiftet.

Stiftsstyrelsen och domkapitlet i *Uppsala stift* avstyrker förslaget mot bakgrund av att det inte är nödvändigt ur teologiskt, organisatoriskt eller förvaltningsmässigt perspektiv. Vidare framhålls att domkyrka är den väl inarbetade benämningen och att

den är tillräcklig och inte behöver fyllas ut. Det anförs att domkyrka förenklat betyder ”Guds hus” och ger den mest relevanta betydelsen av vad byggnaden används till, så väl teologiskt som praktiskt. Det anges att kopplingen till biskop och stift redan finns i kyrkoordningen, varför tillägget ”stiftets katedral” inte behövs. Vidare framhålls att benämningen katedral även används om en del församlingskyrkor ute i landet. Det anges att domkyrkan knappast blir stiftets andliga centrum för att den benämns ”stiftets katedral” i kyrkoordningen. Stiftskansliet bör främja fler andliga centrum än att bara fokusera på ett. Vidare anges det i utredningen råda en begreppsförvirring gällande benämningen stiftet. Domkapitlet menar härutöver att det hade varit naturligt att i utredningen belysa de särskilda konsekvenserna av att Uppsala domkyrka också är rikshelgedom och att det genom att detta inte berörs, inte framgår om utredningen anser att Uppsala domkyrka är fullt ut jämförbar med andra domkyrkor.

Mariestads församling, Visby domkyrkoförsamling och Härnösands pastorat tillstyrker/ställer sig bakom förslaget. *Karlstads pastorat* och *Karlstads domkyrkoförsamling* menar att utredningen är ytterst välgjord och att förslagen sannolikt bidrar till att stärka domkyrkornas och katedralernas funktioner att vara utvecklande och samlade platser för stiftens och församlingarnas kyrkoliv. *Kalmar domkyrkoförsamling* instämmer i utredningens förslag. Domkyrkoförsamlingen vill att möjligheten prövas att en biskop kan ha flera ”cathedror”, i Växjö stift två och föreslår att Växjö stift får uppdrag för att arbeta med sina två domkyrkor så att Kalmar domkyrka i vision och funktion blir ett komplement till stiftets huvudkyrka. *Växjö stads- och domkyrkoförsamling* tillstyrker förslaget och menar att stiftets katedral som begrepp klargör domkyrkans ställning, genom att tydliggöra vikten av vad domkyrkan är utifrån det episkopala sammanhanget. *Växjö pastorat* tillstyrker förslaget och anger att begreppet stiftets katedral inte bidrar i sak med mer innehåll i vad en domkyrka är, men kan bidra med att tydliggöra vikten av domkyrkan utifrån det episkopala sammanhanget. *Strängnäs domkyrkoförsamling med Aspö* tillstyrker förslaget och anger samtidigt att det genomgående behöver vara tydligt att med begreppet ”stiftet” avses i detta sammanhang stiftet som pastoralt område med sina församlingar snarare än stiftsorganisationen, det vill säga framför allt ur ett episkopalt perspektiv.

Linköpings domkyrkopastorat menar att utredningens förslag bör justeras till ”katedralen i stiftet”, detta mot bakgrund av att katedralen på så vis sätts i fokus och att den finns till som en resurs för stiftet som helhet.

Uppsala pastorat anger att pastoratet i och för sig inte avstyrker bland annat här aktuellt förslag. Pastoratet menar dock att en fullständig analys av hur utredningens förslag kan tillämpas och vilket utfall det får, inte går att göra med mindre än att en ny utredning tillsätts med uppdrag att utreda Uppsala domkyrkas flerdelade roll, utöver den som församlingskyrka och stiftskatedral. Pastoratet konstaterar vidare att utredningen använder begreppen stiftets katedral och stiftskatedral omväxlande och föreslår en enhetlig användning av ordet stiftskatedral.

Lunds domkyrkoförsamling, till vars yttrande *Lunds pastorat* anslutit sig, avstyrker förslaget mot bakgrund av risk för otydlighet och teologisk oklarhet. Däremot ställer sig domkyrkoförsamlingen positiv till att i beskrivande text framhålla katedralen som en samlade plats för stiftet. *Västerås domkyrkoförsamling* och *Västerås pastorat* avstyrker förslaget genom ett gemensamt yttrande. Det anges att införa/stärka katedralsbegreppet förskjuter betydelsen från Guds hus (domus Dei) till biskopens hus och att detta rent av kan upplevas förminskande. Vidare anförs att det episkopala stiftsperspektivet ryms i skrivningen ”biskopens kyrka”, samt att om man vill betona stiftsperspektivet kan man tänka sig skrivningen ”[...] utöver att vara församlingskyrka och biskopens kyrka, även är hela stiftets kyrka”. *Kalmar pastorat* menar att det är svårt att se vad det tillför till kyrkoordningen att införa det nya begreppet stiftets

katedral. Liksom domkyrkoförsamlingen vill pastoratet att möjligheten prövas att en biskop kan ha flera ”cathedror”, i Växjö stift två och föreslår att Växjö stift får i uppdrag att arbeta med sina två domkyrkor så att Kalmar domkyrka i vision och funktion blir ett komplement till stiftets huvudkyrka.

Domkyrkoförsamlingen och domkyrkopastoratet i Göteborg ser inget skäl till att införa begreppet katedral i kyrkoordningen och menar att förslaget snarare skapar förvirring än förtydligande. Det noteras att i förslagsdelen används orden domkyrka och katedral omväxlande, utan att man entydigt definierar begreppen eller förklarar varför det i den ena paragrafen står domkyrka och i den andra katedral. Vidare anges att det är svårt att se att införande av ordet katedral i enstaka paragrafer i kyrkoordningen kommer att leda till de effekter som utredningen vill se genomförda. *Borås pastorat* anser inte att det är möjligt att ta ställning till de enskilda förslagen i dagsläget. Det anförs att det är en stor förändring att införa ett nytt teologiskt begrepp i kyrkoordningen, nämligen ordet katedral i stället för domkyrka, som behöver en betydligt djupare teologisk analys.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Kyrkostyrelsen delar utredningens uppfattning om att den teologiskt grundade förståelsen av domkyrkan som katedral behöver stärkas. I likhet med utredningen anser också kyrkostyrelsen att domkyrkorna och hela Svenska kyrkan har mycket att vinna på att domkyrkans uppgift som stiftets katedral, tydliggörs och lyfts fram i kyrkoordningen. Enligt kyrkostyrelsens mening är ett sådant tydliggörande grundläggande för att åstadkomma de förändringar som uppdraget från 2018 års kyrkomöte syftade till; att bättre stödja och ta till vara domkyrkornas unika identitet och uppdrag.

Genom att tydliggöra domkyrkans ställning som stiftskatedral i inledningstexten, liksom i övriga berörda bestämmelser enligt förslagen nedan, menar kyrkostyrelsen, i likhet med utredningen, att den kyrkorättsliga strukturen kring domkyrkan som katedral stärks och att domkyrkan därmed ges bättre förutsättningar att fullgöra sin uppgift som församlingskyrka och stiftskatedral. Mot bakgrund av att förslaget också fått ett brett stöd av remissinstanserna menar kyrkostyrelsen att det sammantaget finns goda skäl att föreslå kyrkomötet att besluta om det aktuella tillägget i inledningstexten till kyrkoordningens tionde avdelning.

Flera remissinstanser har uttryckligen angivit att det är positivt att i kyrkoordningen förtydliga och stärka domkyrkans ställning som stiftets katedral. Från *Härnösands stift* framhålls att en av de viktigaste aspekterna av episkopé och därmed också i biskopens uppdrag är att visa på kyrkans enhet och universella gemenskap och att i den teologiska tanken av domkyrkan som katedral blir domkyrkan mot denna bakgrund ett viktigt tecken för denna enhet i stiftet. *Domkapitlet i Göteborg* framhåller att om katedralens ställning går förlorad så försvagas hela stiftets och Svenska kyrkans episkopala identitet. Kyrkostyrelsen instämmer i dessa synpunkter. Det är således av stort värde att kyrkoordningen kompletteras med den föreslagna beskrivningen av domkyrkan som bland annat stiftets katedral, inte minst i syfte att stärka och säkerställa förutsättningarna för en enhetlig förståelse av domkyrkan som katedral i samtliga stift och hela Svenska kyrkan.

Kyrkostyrelsen har i avsnitt 2.4.2 redogjort för skälen till att ställa sig bakom den av utredningen föreslagna formuleringen ”stiftets katedral” och varför kyrkostyrelsen anser att denna formulering på ett mest ändamålsenligt sätt återspeglar domkyrkans funktion som katedral för hela stiftet. Kyrkostyrelsen har i detta avsnitt också bland annat redogjort för varför någon ytterligare utredning i frågan inte är påkallad, liksom

hur kyrkostyrelsen ser på önskemålet från Kalmar pastorat/domkyrkoförsamling avseende flera cathedror.

KsSkr 2023:4

2.4.4 Församling och stifts ansvar att verka för att domkyrkan kan fullgöra sin uppgift

Kyrkostyrelsens förslag: Domkyrkan är såväl församlingskyrka som biskopens kyrka och stiftets katedral. Såväl domkyrkoförsamlingen och om denna ingår i ett pastorat, även pastoratet, som stiftet ska verka för att domkyrkan kan fungera som församlingskyrka och stiftskatedral.

Ändrad paragraf: 40 kap. 3 § kyrkoordningen.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med kyrkostyrelsens förslag. Jämfört med utredningens förslag innebär kyrkostyrelsens förslag ett språkligt förtydligande i syfte att klargöra att förslaget syftar på domkyrkoförsamlingen samt att formuleringen ”domkyrkan kan fullgöra sin uppgift” ersätts av formuleringen ”domkyrkan kan fungera som”.

Utredningens motivering

Utredningen konstaterar att domkyrkans särskilda ställning idag, i koncentrerad form, enbart anges i inledningstexten till kyrkoordningens tionde avdelning *Kyrkobyggnader*. Till denna inledningstext har utredningen föreslagit ett tillägg, genom vilket det klargörs att domkyrkan också är stiftets katedral.

Utredningen menar att domkyrkans särställning är så pass grundläggande för inriktningen på den verksamhet som ska bedrivas i och med koppling till densamma, att denna särställning i koncentrerad form bör framgå även av kyrkoordningens bestämmelser. Vidare menar utredningen att ett ömsesidigt ansvarstagande och samverkan mellan domkyrkoförsamling och stift är helt avgörande för att domkyrkan ska kunna tjäna sin funktion som samtidigt varande församlingskyrka, biskopens kyrka och stiftets katedral. Även detta förhållande menar utredningen bör fastslås i en bestämmelse i kyrkoordningen. Utredningen anser att en naturlig plats för en sådan bestämmelse är tionde avdelningen *Kyrkobyggnader* och föreslår därmed att 40 kap. 3 §, vilken idag anger att det i varje stift ska finnas en domkyrka, kompletteras med ett andra stycke som dels, med utgångspunkt i skrivningarna om domkyrkan i avdelningens inledningstext, anger att domkyrkan är såväl församlingskyrka som biskopens kyrka och stiftets katedral, dels att såväl församlingen och i förekommande fall givetvis även pastoratet, som stiftet ska verka för att domkyrkan kan fullgöra sin uppgift som församlingskyrka och stiftskatedral.

Utredningen konstaterar att formuleringen ”och den normala platsen för stiftets högtider och vigningsgudstjänster” saknas i den bestämmelse som utredningen föreslår, jämfört med beskrivningen av domkyrkans ställning i inledningstexten. Utredningen menar att formuleringen kan utgå i bestämmelsens text, dels eftersom det fortsatt uttrycks i inledningstexten, dels eftersom detta förhållande fastslås på andra ställen i kyrkoordningen (se exempelvis 25 kap. Vigningshandlingar) och slutligen dels eftersom det är något som i hög utsträckning ligger i innebörden av katedralfunktionen.

Utredningen menar att det faktum att ansvarstagandet består i ett ”verka för” innebär stor frihet att anpassa insatserna till vad som mot bakgrund av varje stifts och domkyrkoförsamlings unika situation – sett till såväl historiska som nutida förhållanden – framstår som mest ändamålsenligt. Samtidigt menar utredningen att den i det följande föreslår några konkreta sätt som detta ”verkande för” ska ske på, gällande både församling och stift. För domkyrkoförsamlingen/pastoratets del

handlar det om att det föreslås att ett tillägg ska göras i församlingsinstruktionen, i vilken särskilt ska redovisas hur domkyrkan gestaltar uppdraget som församlingskyrka och stiftskatedral. För stiftets del handlar det om att det föreslås att det i kyrkoordningen anges att stiftet i sitt främjandearbete ska beakta katedralen som en särskild resurs och därvid verka för denna som en konkret gestaltning av Svenska kyrkan som episkopal kyrka i enlighet med Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Vidare föreslås att stiftet görs delaktigt vid utarbetandet av församlingsinstruktionen i den del som avser domkyrkoförsamlingens redovisning av domkyrkans uppdrag. Utredningen menar att det därutöver inte minst handlar om att stiftet behöver beakta de merkostnader som uppstår hos domkyrkoförsamlingarna till följd av domkyrkans funktion som katedral och ersätta dessa med ett bidrag baserat på de faktiska merkostnaderna.

Remissinstanserna: En stor majoritet av remissinstanserna ser positivt på utredningens förslag, däribland samtliga stift förutom *Uppsala stift*. *Linköpings stift* tillstyrker förslaget med reservation för en alternativ formulering. Ytterligare några remissinstanser har synpunkter på förslagets utformning. Ett fåtal remissinstanser ifrågasätter nödvändigheten i förslaget. Ett par remissinstanser efterfrågar ytterligare utredning.

Översiktligt om remissvarens innehåll

Domkapitlet i *Göteborgs stift* tillstyrker förslaget och menar att ett förtydligande i kyrkoordningen vad det betyder att domkyrkan är stiftets och biskopens kyrka är på sin plats, både vad gäller domkyrkoförsamlingen och stiftets möjligheter och skyldigheter. Domkapitlet menar att då formerna för samverkan formaliseras och förtydligas i kyrkoordningen vilar de inte enbart på personliga relationer och förväntningar utan kan fortgå oberoende av person. Vidare framhålls att om katedralens ställning går förlorad så försvagas hela stiftets och Svenska kyrkans episkopala identitet. *Lunds stift* tillstyrker förslaget och menar att det finns goda skäl att förtydliga och stärka domkyrkans ställning som stiftets katedral och därmed som en mötes- och inspirationsplats för hela stiftet. Stiftsstyrelsen i *Stockholms stift* bejakar förslaget. Stiftsstyrelsen i *Visby stift* tillstyrker förslaget. Stiftsstyrelsen och domkapitlet i *Strängnäs stift* har inget att erinra mot utredningens förslag och anger vidare att promemorian väl belyser relationen mellan stiftet och dess biskop och domkyrkoförsamlingen och dess domprost och att relationen förtydligas och fördjupas genom de ändringar i kyrkoordningen som föreslås. En förtydligande justering föreslås av andra meningens i andra stycket i här aktuell paragraf, på så vis att det anges domkyrkoförsamlingen, där det i förslaget endast anges församlingen.

Såväl stiftsstyrelsen som domkapitlet i *Skara stift* uppger att man inte har något att erinra mot utredningens förslag. Stiftsstyrelsen och domkapitlet i *Härnösands stift* ställer sig bakom den föreslagna kompletteringen och menar att det är viktigt med ett ömsesidigt ansvarstagande och samverkan mellan domkyrkoförsamling och stift. Vidare framhålls att denna samverkan är helt avgörande för att domkyrkan ska kunna fungera som församlingskyrka, biskopens kyrka och stiftets katedral. Stiftsstyrelsen och domkapitlet i *Karlstads stift* menar att utredningen är ytterst välgjord och kan komma att bidra till att relationen domkyrkoförsamling-stift-biskop stärks. Vidare anges att därmed främjas också utredningens övergripande syfte, att främja domkyrkans funktion som stiftets katedral. Domkapitlet och stiftsstyrelsen i *Luleå stift* tillstyrker förslaget, men uppmuntrar till en generell översyn av den föreslagna formuleringen i syfte att hitta en tydligare formulering. Domkapitlet och stiftsstyrelsen i *Växjö stift* anger att man bejakar den föreslagna förändringen och anför att

det med tanke på domkyrkornas särställning inom Svenska kyrkan finns skäl att tydliggöra ett delat ansvar, men också att dessa gudstjänstrums ställning behöver värnas i ett lokalt prioriteringsarbete. *Västerås stift* ställer sig generellt positivt till förslaget, men vill samtidigt flagga för den begränsade verkan som ändringen i sig riskerar att medföra.

Linköpings stift tillstyrker förslaget med reservation för att aktuell paragraf bör ges följande formulering ”Domkyrkan är såväl församlingskyrka som biskopens kyrka och *katedralen i stiftet*. Såväl församlingen och om domkyrkoförsamlingen ingår i ett pastorat, även pastoratet, som stiftet ska verka för att *domkyrkan kan fungera* som församlingskyrka och *katedralen i stiftet*”. Vad beträffar formuleringen ”domkyrkan kan fungera”, i relation till utredningens förslag, så menar stiftet att eftersom domkyrkan inte är en juridisk person så kan den inte fullgöra en uppgift.

Stiftsstyrelsen och domkapitlet i *Uppsala stift* avstyrker förslaget mot bakgrund av att det inte är nödvändigt ur teologiskt eller organisatoriskt perspektiv. Det är oklart vad utredningen vill åstadkomma med förslaget eftersom det redan förekommer olika former av samverkan. Det är också oklart vad det är för uppgift/ytterligare uppgifter som domkyrkan ska utföra. Däremot menar stiftet att en fråga som aktualiseras i sammanhanget är ansvaret för hur stifts- och församlingsverksamhet i domkyrkan ska finansieras i framtiden. Det anförs att utredningen är otydlig med hur den använder benämningen ”stiftet” och vidare att så som remissinstanserna tolkar ”stiftet” (det vill säga som alla församlingar och pastorat i stiftet) förefaller förslaget vara ett önsketänkande.

Mariestads församling, Visby domkyrkoförsamling, Strängnäs domkyrkoförsamling med Aspö, Kalmar domkyrkoförsamling och *Härnösands pastorat* tillstyrker/ställer sig bakom/instämmer i förslaget. *Karlstads pastorat* och *Karlstads domkyrkoförsamling* menar att utredningen är ytterst välgjord och att förslagen sannolikt bidrar till att stärka domkyrkornas och katedralernas funktioner att vara utvecklande och samlade platser för stiftens och församlingarnas kyrkoliv.

Växjö stads- och domkyrkoförsamling liksom *Växjö pastorat* tillstyrker förslaget och anger att det är bra för såväl stiftet som domkyrkoförsamlingen att den ursprungliga relationen tydliggörs. *Domkyrkoförsamlingen* och *domkyrkopastoratet i Göteborg* tolkar utredningens förslag som att det nuvarande första stycket i 40 kap. 3 § kyrkoordningen ska utgå, något som dessa remissinstanser motsätter sig. Nuvarande första stycke föreslås behållas och utvecklas enligt följande lydelse ”I varje stift ska det finnas en domkyrka, vars kostnader bärs gemensamt av stiftet och domkyrkoförsamlingen/pastoratet”. Utredningens förslag till ett nytt andra stycke tillstyrks.

Linköpings domkyrkopastorat har inget att erinra mot förslaget i sak, men vill se en annan meningsbyggnad enligt följande lydelse. ”Domkyrkan är församlingskyrka, biskopens kyrka och katedralen i stiftet. Församlingen om domkyrkoförsamlingen ingår i ett pastorat, även pastoratet, och stiftet ska verka för att domkyrkan kan fullgöra sin uppgift som församlingskyrka och katedralen i stiftet.” *Lunds domkyrkoförsamling*, till vars yttrande *Lunds pastorat* anslutit sig, ser med tillfredsställelse att såväl pastoratets som stiftsnivåns stöd av domkyrkans dubbla uppdrag betonas, men föreslår samtidigt att stiftskatedral ändras till biskopens katedral.

Uppsala pastorat anger att pastoratet i och för sig inte avstyrker bland annat här aktuellt förslag. Pastoratet menar dock att en fullständig analys av hur utredningens förslag kan tillämpas och vilket utfall det får, inte går att göra med mindre än att en ny utredning tillsätts med uppdrag att utreda Uppsala domkyrkas flerdelade roll, utöver den som församlingskyrka och stiftskatedral. Pastoratet framhåller samtidigt att en ökad samverkan behöver ske mellan domkyrkoförsamling/pastorat och stift för att skapa bästa möjliga förutsättningar för domkyrkan att fullgöra sin uppgift som

församlingskyrka och stiftskatedral. Det konstateras att ett poängterande av domkyrkans ställning som församlingskyrka, biskopens kyrka och stiftskatedral kan öka den ömsesidiga respekten och att det finns skäl att stadfästa samverkan i kyrkoordningen. Samtidigt betonas att ändringar i kyrkoordningen eller ett tillägg till skrivningen i en församlingsinstruktion inte räcker för att vara eller bli stiftskatedral. Biskopen måste i varje fall vilja se och använda domkyrkan som sin cathedra. Härtill måste också stiftet erkänna det ekonomiska ansvar en domkyrkas roll som stiftskatedral innebär. Det anges också att i Uppsala domkyrkas fall brukas domkyrkan oftare av nationell nivå än av stiftet.

Kalmar domkyrkoförsamling instämmer i förslaget och menar att Kalmar domkyrka ska ses som ett komplement och en tillgång i Växjö stift. Domkyrkoförsamlingen vill att möjligheten prövas att en biskop kan ha flera ”cathedror”, i Växjö stift två och föreslår att Växjö stift får uppdrag för att arbeta med sina två domkyrkor så att Kalmar domkyrka i vision och funktion blir ett komplement till stiftets huvudkyrka. *Kalmar pastorat* ifrågasätter vad det nya begreppet stiftets katedral tillför i här aktuellt sammanhang. I likhet med domkyrkoförsamlingen menar pastoratet att Kalmar domkyrka ska ses som ett komplement och en tillgång i Växjö stift och vill att möjligheten prövas att en biskop kan ha flera ”cathedror”, i Växjö stift två. Även pastoratet föreslår att Växjö stift får i uppdrag att arbeta med sina två domkyrkor så att Kalmar domkyrka i vision och funktion blir ett komplement till stiftets huvudkyrka. *Västerås domkyrkoförsamling* och *Västerås pastorat* avstyrker förslaget genom ett gemensamt yttrande. Remissinstanserna instämmer dock i att domkyrkans uppgift rör både församling/pastorat och stift och att det finns ett delvis överlappande ansvar för denna, men menar att det ryms i befintlig reglering och utan att katedral-begreppet är nödvändigt. Vidare anges att begreppet ”biskopens kyrka” skulle vara tillräckligt även i detta sammanhang. *Borås pastorat* anser inte att det är möjligt att ta ställning till de enskilda förslagen i dagsläget. Bland annat anförs att det behövs en fördjupad utredning.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Som tidigare framhållits anser kyrkostyrelsen att det finns goda skäl att klargöra domkyrkans särställning i kyrkoordningens bestämmelser. Det är likaså angeläget att klargöra ett ömsesidigt ansvarstagande och samverkan mellan domkyrkoförsamling/-pastorat och stift i syfte att domkyrkan ska kunna fungera som såväl församlingskyrka som stiftskatedral, detta även om det på sina håll redan idag förekommer olika former av samverkan. Som kyrkostyrelsen tidigare har framhållit, under avsnitt 2.4.2, avses med ”stiftet” i detta sammanhang stiftet som juridisk person.

I likhet med vad domkapitlet i *Göteborgs stift* framhållit menar kyrkostyrelsen att en kyrkoordningsreglering innebär att formerna för ansvar och samverkan formaliseras och förtydligas och därmed inte enbart vilar på personliga relationer och förväntningar, utan förväntas fortgå oberoende av person. Utredningens förslag har också ett starkt stöd hos remissinstanserna och kyrkostyrelsen menar mot denna sammantagna bakgrund att förslaget bör genomföras, dock med ett par mindre justeringar. I enlighet med vad *Strängnäs stift* har påtalat bör det i det föreslagna nya styckets andra mening förtydligas att med församlingen avses domkyrkoförsamlingen. Vidare ansluter sig kyrkostyrelsen till vad *Linköpings stift* anfört avseende att ersätta formuleringen ”fullgöra sin uppgift” med ”fungera som”. Däremot anser kyrkostyrelsen inte att begreppet stiftets katedral ska ersättas av något av alternativen ”katedralen i stiftet” eller ”biskopens kyrka”, detta av de skäl som tidigare utvecklats under avsnitt 2.4.2.

Apropå vad *domkyrkoförsamlingen* och *domkyrkopastoratet i Göteborg* har påtalat avseende här aktuell paragrafs första stycke vill kyrkostyrelsen anföra följande. Nuvarande lydelse av 40 kap. 3 § kyrkoordningen föreslås kvarstå oförändrad och ange att ”I varje stift ska det finnas en domkyrka.”. Kyrkostyrelsen anser inte att det finns skäl att komplettera detta stycke på det sätt som nämnda remissinstanser föreslagit, nämligen att till nuvarande stycke tillfoga bisatsen ”vars kostnader bärs gemensamt av stiftet och domkyrkoförsamlingen/pastoratet”. Ett ekonomiskt ansvarstagande från stiftets sida avseende kostnader kopplade till domkyrkan som stiftskatedral får anses följa av såväl nuvarande som föreslagna bestämmelser i kyrkoordningen genom vilka det klargörs att domkyrkan också fungerar som stiftskatedral. Av utredningen framgår också att stiftet, om än i varierande utsträckning, redan idag ger bidrag till domkyrkoförsamlingarna/pastoraten med anledning av domkyrkans stiftsrelaterade verksamhet. Genom de förslag som kyrkostyrelsen nu lämnar blir stiftets ansvar att verka för domkyrkan som stiftskatedral än tydligare och med detta ansvar följer givetvis ett ekonomiskt ansvarstagande. Eftersom domkyrkan som katedral är stiftets angelägenhet är det en självklarhet att stiftet måste prioritera sina resurser på ett sådant sätt att katedralens verksamhet kan garanteras. Det kan i sammanhanget också noteras att stiftet, enligt 6 kap. 4 § kyrkoordningen, har ett allmänt ansvar att anställa och avlöna den personal samt anskaffa och underhålla den egendom som behövs för stiftets verksamhet.

2.4.5 Stiftets ansvar att beakta katedralen som en särskild resurs

Kyrkostyrelsens förslag: Stiftet ska i sitt främjandearbete beakta katedralen som en särskild resurs i relation till församlingens grundläggande uppgift och därvid verka för katedralen som en konkret gestaltning av Svenska kyrkan som episkopal kyrka i enlighet med Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Detta ansvar ska uttryckligen anges i kyrkoordningen.

Ändrad paragraf: 6 kap. 4 § kyrkoordningen.

Utredningens förslag överensstämmer med kyrkostyrelsens förslag.

Utredningens motivering:

Utredningen konstaterar att stiftets uppdrag regleras i 6 kap. kyrkoordningen. Dess grundläggande uppgift är att främja och ha tillsyn över församlingslivet. Stiftet har också förvaltande uppgifter. Vidare konstateras att begreppen främjande och tillsyn utgör två kompletterande aspekter på stiftets episkopé-uppgifter och att utredningen närmare har utvecklat dessa under avsnittet 4.3 i betänkandet. Stiftets uppgifter är närmare preciserade i 6 kap. 4 § och där anges bland annat på ett mer konkret sätt vad som innefattas i stiftets främjande och tillsyn.

Utredningen föreslår att det uttryckligen ska anges i kyrkoordningens bestämmelser om stiftets uppgifter att stiftet i sitt främjandearbete ska beakta katedralen som en särskild resurs i relation till församlingens grundläggande uppgift och därvid verka för katedralen som en konkret gestaltning av Svenska kyrkan som episkopal kyrka i enlighet med Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Genom att på förslaget sätt i nämnd bestämmelse lyfta fram och synliggöra katedralen som en särskild resurs i stiftets främjandearbete menar utredningen att stiftskatedralens betydelse understryks, inte bara för stiftet utan för hela Svenska kyrkan. I det senare sammanhanget poängterar utredningen också att stiftens katedraler, på ett alldeles särskilt sätt, har en roll att fylla som ”skyltfönster” för hela Svenska kyrkans räkning. Ur ett sådant perspektiv menar utredningen att även nationell nivå bör betrakta stiftskatedralerna som en särskild resurs.

Utredningen menar vidare att en kyrkoordningensreglering på föreslaget sätt är av stor vikt för att i praktiken uppnå ett genomslag av visionen av domkyrkan som stiftets katedral. Samtidigt framhåller utredningen att den komplettering av bestämmelsen om stiftets uppgifter som föreslås, i teori och praktik inte innebär något nytt, utan ett synliggörande av vad som även tidigare gällt, nämligen att stiftets arbete ska vara förankrat i och utgå från stiftets gemensamma altare.

Utredningen framhåller, i likhet med vad som anförts gällande sättet att verka för domkyrkan enligt förslaget avseende tillägget i bestämmelsen i 40 kap. 3 §, att det naturligtvis måste råda stor frihet och variation gällande vad det i praktiken kan innebära för respektive stift att beakta katedralen som en särskild resurs. En ledstjärna för detta arbete bör dock enligt utredningen vara att domkyrkan som katedral ska fungera som en mötes- och inspirationsplats för hela stiftet. Som en hjälp och inspiration till detta arbete hänvisar utredningen till vad som framhållits och utvecklats under avsnittet 15.1.1.5, *Katedralen som uttryck för episkopé*, i vilket utredningen utvecklat sin syn på hur det mångfasetterade biskopsuppdraget episkopé kommer till uttryck i katedralen. Bland dessa uttryck lyfts särskilt det pedagogiska uppdraget fram. Som biskopens kyrka och plats för dennes lärostol har katedralen en direkt koppling till biskopens läroansvar. Ur ett historiskt perspektiv har domkyrkan en stark undervisningstradition, både avseende teologi och övrig bildning. Utredningen menar därför att det finns goda skäl för stiftet att i sitt främjandearbete särskilt beakta katedralen som resurs när det kommer till lärofrågor och detta i relation till församlingens grundläggande uppgift. I detta sammanhang nämns särskilt arbetet med katedralakademier eller motsvarande som goda och inspirerande exempel.

Utredningen ser också en stor potential i tanken på domkyrkan som stiftets kyrkomusikaliska centrum, detta i allt från resurs och plattform vad gäller rekrytering, utbildning och fortbildning av kyrkomusiker, till gudstjänstutveckling och kyrkomusikalisk fördjupning.

Vad gäller sättet för stiftets främjande hänvisar utredningen slutligen till vad som har framhållits i avsnittet om Finansiering, beträffande att stiftet bör tillskjuta ett ekonomiskt bidrag baserat på domkyrkoförsamlingarnas faktiska merkostnader för domkyrkan som stiftskatedral.

Remissinstanserna: Förslaget har fått ett starkt stöd av remissinstanserna. Samtliga stift, förutom *Uppsala stift*, tillstyrker eller har inget att erinra mot förslaget. *Växjö stift* önskar dock att ”ska” ersätts av ”bör”. De invändningar som rests mots förslaget handlar i huvudsak om att förslaget är onödigt att genomföra eftersom dess innebörd redan är uppfylld.

Översiktligt om remissvarens innehåll

Stiftsstyrelsen i *Stockholms stift* bejakar förslaget. Stiftsstyrelsen i *Visby stift*, liksom domkapitlet och stiftsstyrelsen i *Luleå stift* samt *Linköpings stift* tillstyrker förslaget. Stiftsstyrelsen och domkapitlet i *Härnösands stift* anser att det är bra att lyfta och tydligt synliggöra katedralen som en viktig resurs i stiftets främjande arbete. Domkyrkan ska som biskopens kyrka i stiftet vara en viktig förebild och källa till inspiration för stiftets församlingar och pastorat. Detta anges även gälla för nationell nivå, varför det också är viktigt att även den nationella nivån betraktar stiftskatedralerna som en särskild resurs. Stiftet menar att det är viktigt att det även för framtiden måste få råda stor frihet och möjlighet till variation avseende vad förslaget rent praktiskt innebär för stiftet. Vidare bejakar stiftet särskilt de pedagogiska och musikaliska aspekterna av katedralen som en särskild resurs. *Lunds stift* tillstyrker

förslaget och menar att det finns goda skäl att förtydliga och stärka domkyrkans ställning som stiftets katedral och därmed som en mötes- och inspirationsplats för hela stiftet. Stiftsstyrelsen och domkapitlet i *Karlstads stift* menar att utredningen är ytterst välgjord och kan komma att bidra till att relationen domkyrkoförsamling-stift-biskop stärks. Vidare anges att därmed främjas också utredningens övergripande syfte, att främja domkyrkans funktion som stiftets katedral. Domkapitlet i *Göteborgs stift* tillstyrker förslaget och menar att ett förtydligande i kyrkoordningen vad det betyder att domkyrkan är stiftets och biskopens kyrka är på sin plats, både vad gäller domkyrkoförsamlingen och stiftets möjligheter och skyldigheter. Vidare framhålls att om katedralens ställning går förlorad så försvagas hela stiftets och Svenska kyrkans episkopala identitet.

Stiftsstyrelsen och domkapitlet i *Strängnäs stift* har inget att erinra mot utredningens förslag. Såväl stiftsstyrelsen som domkapitlet i *Skara stift* anför att man inte har något att erinra mot utredningens förslag. Stiftet betonar särskilt vikten av att hålla fast vid undervisningstraditionen och att lyfta fram katedralen som en resurs när det kommer till lärofrågor gentemot stiftets församlingar och stiftets främjande uppgift. I detta sammanhang vill stiftet också föreslå att någon form av koppling/samarbete mellan katedralerna och Svenska kyrkans utbildningsinstitut och deras fyra profilutbildningar bör utredas. Detta anges kunna vara en delösning för att klara av det framtida rekryteringsbehovet. *Västerås stift* ställer sig positiv till den underliggande tanken, men vill samtidigt flagga för att ändringen, mot bakgrund av verbet ”beakta”, riskerar att i realiteten ha liten inverkan. Stiftet nämner att man, för att få en tydligare känsla av att domkyrkan är hela stiftets kyrka, bör överväga om inte vissa högmässor regelbundet skulle ledas av församlingar och körer från olika delar av stiftet. Vidare nämns de katedralakademier som finns på vissa håll som ett gott exempel på hur man tagit sig an det pedagogiska uppdraget. Domkapitlet och stiftsstyrelsen i *Växjö stift* instämmer med viss tvekan i förslaget. Det anges att det katedralsbegrepp som utredningen vill införa knappast är en nyhet på svenska. Den föreslagna skrivningen är skarpt formulerad och skulle innebära att stiftens främjandearbete tydligt knyts till domkyrkorna. Stiftet önskar att verbet ”ska” ersätts av det svagare ”bör”.

Stiftsstyrelsen och domkapitlet i *Uppsala stift* avstyrker förslaget och menar att domkyrkan redan är en resurs och att samverkan mellan stiftsorganisationen och domkyrkoförsamlingen redan förekommer. Det anges som en svaghet att utredningen enbart vänt sig till funktioner knutna till domkyrkor och frågat vad domkyrkan kan bidra med, vilket ger en mycket obalanserad bild av vilka kompetenser och vilket kunnande som finns i stiftet som helhet. Det upplevs finnas en tendens i utredningens förslag att vilja centralisera stiftskansliets främjande arbete till domkyrkan och att en sådan centralisering förefaller distansera stiftskansliet från uppdraget att verka för hela stiftet.

Mariestads församling, Visby domkyrkoförsamling, Strängnäs domkyrkoförsamling med Aspö, Linköpings domkyrkopastorat och Härnösands pastorat tillstyrker/ställer sig bakom förslaget. *Kalmar domkyrkoförsamling* instämmer i förslaget och menar att även Kalmar domkyrka ska ses som ”en särskild resurs i relation till församlingens grundläggande uppgift”, dock utan att detta behöver anges i kyrkoordningen. *Karlstads pastorat* och *Karlstads domkyrkoförsamling* menar att utredningen är ytterst välgjord och att förslagen sannolikt bidrar till att stärka domkyrkornas och katedralernas funktioner att vara utvecklande och samlade platser för stiftens och församlingarnas kyrkoliv. *Lunds domkyrkoförsamling*, till vars yttrande *Lunds pastorat* anslutit sig, ställer sig bakom utredningens förslag och menar att det är positivt om stiftet ser katedralen som en resurs och verkar för att synliggöra att katedralen är en konkret gestaltning av Svenska kyrkan som episkopal kyrka. *Växjö pastorat* liksom *Växjö*

stads- och domkyrkoförsamling tillstyrker förslaget och menar att stiftets domkyrka är en ovärderlig, men stundtals underutnyttjad, resurs för stiftet som helhet.

Kalmar pastorat menar att även Kalmar domkyrka ska ses som ”en särskild resurs i relation till församlingens grundläggande uppgift”, dock utan att detta behöver anges i kyrkoordningen.

Borås pastorat anser inte att det är möjligt att ta ställning till de enskilda förslagen i dagsläget. Bland annat anförs att det behövs en fördjupad utredning som även ser till övriga församlingar i stiftet. *Domkyrkoförsamlingen* och *domkyrkopastoratet i Göteborg* avstyrker förslaget och menar att det materiella innehållet i det föreslagna tillägget i aktuell paragraf, i praktiken är tillgodosett genom det föreslagna nya stycket i 40 kap. 3 §. Vidare anförs att den språkliga utformningen är en smula svulstig för att vara kyrkoordningstext och ger liten ledning i fråga om vad stiftet i praktiken ska göra. *Västerås domkyrkoförsamling* och *Västerås pastorat* avstyrker förslaget genom ett gemensamt yttrande. Det anges att förslaget är allmänt hållet och kan betyda allt eller inget, särskilt som det betonas att stor frihet måste gälla. Vidare ifrågasätts hur nödvändig förändringen är eftersom det, som utredningen också konstaterat, främst är ett synliggörande av vad som tidigare gällt.

Uppsala pastorat anger att pastoratet i och för sig inte avstyrker bland annat här aktuellt förslag. Pastoratet menar dock att en fullständig analys av hur utredningens förslag kan tillämpas och vilket utfall det får, inte går att göra med mindre än att en ny utredning tillsätts med uppdrag att utreda Uppsala domkyrkas flerdelade roll, utöver den som församlingskyrka och stiftskatedral. Det anges vidare att för att domkyrkorna ska uppfattas som stiftskatedraler, krävs inte bara en förändring av hur församling och pastorat ser på dem, utan domkyrkorna måste också ianspråktagas som sådana av sina respektive biskopar.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Kyrkostyrelsen delar utredningens uppfattning om att det är angeläget att lyfta fram och synliggöra katedralen som en särskild resurs i stiftets främjandearbete. Liksom utredningen menar kyrkostyrelsen att denna kyrkoordningsreglering är av stor vikt för att nå ett praktiskt genomslag av visionen av domkyrkan som stiftets katedral. Även om det redan förekommer att stiftet betraktar och använder domkyrkan på detta sätt, instämmer kyrkostyrelsen i utredningens uppfattning att en reglering av detta förhållande är angelägen, detta i syfte att befästa och utveckla katedralen som en särskild resurs i varje stifts främjandearbete. Genom den aktuella regleringen understryks stiftskatedralens betydelse, inte bara för stiftet utan för hela Svenska kyrkan. Kyrkostyrelsen noterar i detta sammanhang att *Skara stift* föreslagit att någon form av koppling/samarbete mellan katedralerna och Svenska kyrkans utbildningsinstitut och deras fyra profiltutbildningar bör utredas.

Domkyrkoförsamlingen och *domkyrkopastoratet i Göteborg* menar att det materiella innehållet i förslaget redan är tillgodosett genom det föreslagna nya stycket i 40 kap. 3 § kyrkoordningen. Kyrkostyrelsen instämmer i uppfattningen att de aktuella bestämmelserna visserligen överlappar varandra innehållsligt, men menar att de ändå är motiverade var för sig. Det föreslagna andra stycket i 40 kap. 3 § anger stiftets övergripande ansvar när det kommer till att verka för att domkyrkan kan fungera som såväl församlingskyrka som stiftskatedral, alltså ett ansvar att verka för domkyrkan sett till dess dubbla funktioner, medan här aktuell bestämmelse preciserar stiftets ansvar sett till domkyrkan som katedral och i relation till stiftets främjandearbete.

Domkapitlet liksom stiftsstyrelsen i *Växjö stift* har önskemål om att verbet ”ska” ersätts av ”bör”. Det framhålls bland annat att den föreslagna skrivningen är skarpt formulerad och skulle innebära att stiftets främjandearbete tydligt knyts till domkyrkorna. Domkapitlet liksom stiftsstyrelsen i *Uppsala stift* menar att det finns en tendens i utredningens förslag att vilja centralisera stiftskansliets främjande arbete till domkyrkan. Det anges vidare att en sådan centralisering förefaller distansera stiftskansliet från uppdraget att verka för hela stiftet. Kyrkostyrelsen menar att verbet *ska* är motiverat. Precis som utredningen har konstaterat, ska stiftets arbete vara förankrat i och utgå från stiftets gemensamma altare. Enligt kyrkostyrelsens mening innebär därtill verbet ”beakta” en ändamålsenlig frihet när det kommer till i vilken utsträckning och på vilket sätt som katedralen ska användas som en särskild resurs. Vad gäller frågan om centralisering vill kyrkostyrelsen betona att stiftets ansvar i detta sammanhang handlar om att katedralen, i stiftets övergripande främjandearbete inom hela stiftet, ska beaktas som *en särskild* resurs, alltså som *en* tillgång och möjlighet bland flera. Som ett särskilt verktyg och uttryck för stiftets episkopala uppdrag ska katedralen alltså beaktas som en särskild resurs, detta med utgångspunkt i sin unika potential att samla, ena, stärka och inspirera verksamhet och medarbetare inom hela stiftet. Med detta synsätt blir katedralen en mötes- och inspirationsplats för hela stiftet. Givetvis behöver dock stiftets främjandeverksamhet i stort även ta sig andra uttryck.

2.4.6 Särskild redovisning om domkyrkan i församlingsinstruktionen

Kyrkostyrelsens förslag: I församlingsinstruktionen ska för en domkyrkoförsamling särskilt redovisas hur domkyrkans funktion kommer till uttryck som församlingskyrka och stiftskatedral. Utarbetandet av församlingsinstruktionen ska i denna del ske i samråd med stiftet.

Ändrad paragraf: 57 kap. 5 § kyrkoordningen.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med kyrkostyrelsens förslag. Jämfört med utredningens förslag innebär kyrkostyrelsens förslag att formuleringen ”hur domkyrkan gestaltar uppdraget” har ersatts av ”hur domkyrkans funktion kommer till uttryck som”. Jämfört med utredningens förslag har meningen om att samrådet i denna del ska ske med stiftet tidigarelagts en mening.

Utredningens motivering

Utredningen konstaterar att det av 2 kap. 6 § kyrkoordningen framgår att det för varje församling ska finnas en församlingsinstruktion som anger hur församlingen fullgör sin grundläggande uppgift. När flera församlingar samverkar i ett pastorat har de en gemensam församlingsinstruktion. Församlingsinstruktionen är ett instrument för stiftets tillsyn. Därför finns huvudbestämmelserna om församlingsinstruktionen i kyrkoordningens kapitel 57 om tillsyn. Utredningen har i avsnitt 4.3.3 lämnat en närmare redogörelse för bakgrunden till kyrkoordningens bestämmelser om församlingsinstruktionen.

Utredningen konstaterar att en domkyrkoförsamling har att fullgöra sin grundläggande uppgift med den särskilda dimension det innebär att domkyrkan inte bara är församlingskyrka utan även stiftets katedral. Fullgörandet av församlingens grundläggande uppgift; att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission, påverkas naturligtvis av att domkyrkan också är stiftets katedral och sätter sin särskilda prägel på varje nämnd aspekt av församlingens grundläggande uppgift. Vidare menar utredningen att det är både nödvändigt och värdefullt för såväl församling som stift att reflektera över och klargöra på vilket sätt och i vilka sammanhang som domkyrkan gestaltar uppdraget som stiftets katedral. En tydliggörande

reflektion i det lokala och regionala sammanhanget är nödvändig för att domkyrkan ska ha möjlighet att i praktiken nå fullt genomslag som församlingskyrka och stiftskatedral. Utredningen föreslår därför att ett tillägg ska göras i kyrkoordningens bestämmelser om församlingsinstruktionens innehåll, på så vis att det anges att det för en domkyrkoförsamling särskilt ska redovisas hur domkyrkan gestaltar uppdraget som församlingskyrka och stiftskatedral. Aspekten ”biskopens kyrka” menar utredningen ryms inom begreppet stiftskatedral, varför den benämningen kan uteslutas i detta sammanhang. Utredningen menar vidare att utarbetandet av församlingsinstruktionen i denna del ska ske i samråd med stiftet, i stället för med domkapitlet. På det viset ges den samlade stiftsledningen (biskop, domkapitel och stiftsstyrelse) tillfälle att bli delaktiga i arbetet och i samrådet med församlingen. Utredningen menar att detta är viktigt eftersom skrivningarna om domkyrkan som katedral är relevanta inte minst för stiftsstyrelsen.

Genom ett krav på skrivningar i församlingsinstruktionen om hur domkyrkan gestaltar uppdraget som församlingskyrka och stiftskatedral skapas en garanti för att dessa reflektioner på ett konkret sätt kommer till stånd avseende varje domkyrkoförsamling, så väl som hos stiftet. Eftersom katedralaspekten har stor betydelse för domkyrkoförsamlingens utförande av sin grundläggande uppgift, menar utredningen att en redovisning om hur domkyrkan gestaltar sitt uppdrag som katedral på ett naturligt sätt hör hemma i domkyrkoförsamlingarnas församlingsinstruktion. Utredningen konstaterar att församlingsinstruktionen är ett identitets- och grunddokument för församlingen och i första hand ett tillsynsinstrument för stiftet. Mot denna bakgrund menar utredningen att det därför är viktigt att skrivningarna om hur domkyrkan gestaltar sitt uppdrag som stiftskatedral inte ges karaktären av krav eller åligganden gentemot stiftet, detta eftersom det skulle innebära en förskjutning av församlingsinstruktionens karaktär.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna stödjer förslaget. Samtliga stift, förutom *Uppsala* och *Västerås stift*, ställer sig positiva till förslaget, samtidigt som det i något fall påtalas behov av justerad lydelse och befarad jävsproblematik. Några remissinstanser menar att samrådet även i denna del bör ske med domkapitlet.

Översiktligt om remissvarens innehåll

Stiftsstyrelsen i *Visby stift*, liksom domkapitlet och stiftsstyrelsen i *Luleå stift* tillstyrker förslaget. Domkapitlet och stiftsstyrelsen i *Växjö stift* bejakar förslaget, liksom stiftsstyrelsen i *Stockholms stift*. *Göteborgs stift* tillstyrker förslaget och konstaterar att stiftet får en roll i dialog i skrivandet av församlingsinstruktion, eftersom det också handlar om pastoral strategi för stiftet. Såväl stiftsstyrelsen som domkapitlet i *Lunds stift* tillstyrker förslaget och menar att det finns goda skäl att förtydliga och stärka domkyrkans ställning som stiftets katedral och därmed som en mötes- och inspirationsplats för hela stiftet. Stiftsstyrelsen och domkapitlet i *Karlstads stift* menar att utredningen är ytterst välgjord och kan komma att bidra till att relationen domkyrkoförsamling-stift-biskop stärks. Vidare anges att här aktuellt förslag är grundläggande för att på ett framgångsrikt sätt kunna förverkliga domkyrkans dubbla funktion som både församlingskyrka och stiftskatedral. Det anges vara angeläget att förslagets möjliga komplexitet står tillbaka för ett resultatorienterat samarbete. Stiftsstyrelsen och domkapitlet i *Skara stift*, liksom i *Strängnäs stift*, uppger att man inte har något att erinra mot utredningens förslag. Sistnämnda stift konstaterar att det för att domkyrkans roll som stiftets katedral ska bli tydligare också finns andra förutsättningar att ta hänsyn till, exempelvis på vilket sätt domkyrkan används i den grundläggande

uppgiften gentemot församlingarna och vad detta får för konsekvenser i församlingarnas liv. Det framhålls att domkyrkans ställning som stiftets katedral är en fråga för varje församling/pastorat att beakta i den gemensamma ansvarslinjen. Vidare konstateras att det inte finns något förslag om att en församling/pastorat, utöver domkyrkoförsamlingen, ska benämna domkyrkans ställning i den egna församlingsinstruktionen och hur den relaterar till församlingslivet och den grundläggande uppgiften.

Stiftsstyrelsen och domkapitlet i *Härnösands stift* menar att förslaget både är viktigt och en direkt konsekvens av domkyrkornas stärkta och delvis nya funktion som stiftskatedral. Stiftet ser dock en komplikation som behöver utredas ytterligare, nämligen det förhållandet att om biskopen ska vara medagerande i församlingsinstruktionsarbetet från stiftet så kommer såväl biskopen som domprosten att vara jäviga när det gäller utfärdandet av församlingsinstruktionen. Det finns ingen som kan ersätta biskopen eller domprosten som ordförande i denna typ av ärenden, vilket medför att församlingsinstruktionen inte kommer kunna utfärdas av domkapitlet. *Linköpings stift* tillstyrker förslaget med reservation för att det nya stycket ska ges följande utformning. ”För en domkyrkoförsamling ska särskilt redovisas hur domkyrkans funktion kommer till uttryck som församlingskyrka och som katedralen i stiftet, vilket ska ske i samråd med domkapitlet.” Stiftet menar att domkyrkan inte är en juridisk person och därför inte kan fullgöra en uppgift. Vidare anförs att ”katedralen i stiftet” framhåller katedralens sammanhållande funktion, medan stiftets katedral kan uppfattas som att katedralen är stiftsorganisationens eller stiftskansliets; katedralen ägs inte av stiftet. *Västerås stift* uppger att man ser en risk för att stiftet blir kontrollinstans över sig självt, beroende på hur samrådet sker. Stiftet menar att samråd med stiftet redan är rådande praxis, då samråd sker med särskilda stiftsadjunkter som stöttar församlingarna i sitt arbete med församlingsinstruktionerna innan dessa presenteras och utfärdas av domkapitlet. Det framhålls att det är viktigt att inte sätta stiftsorganisationen generellt eller biskopen specifikt på dubbla stolar, där dessa kan komma att utöva tillsyn eller överpröva sig själva.

Stiftsstyrelsen och domkapitlet i *Uppsala stift* avstyrker förslaget eftersom det är tveksamt om det kommer att göra någon verklig skillnad, samt att det därtill är stor risk att den redovisning som efterfrågas kommer att stå i strid med församlingsinstruktionen som tillsynsinstrument. Det anförs att varje administrativt krav som läggs till i kyrkoordningen måste vara nödvändigt. Vidare påpekas att tydliga redovisningar kan medföra hinder och ytterligare administration om man i framtiden behöver göra avsteg från dessa redovisningar, eftersom avsteg från församlingsinstruktionen kräver medgivande av domkapitlet. Det framhålls också att det är viktigt att det klart framgår att domkyrkans kyrkoråd också ska samråda med församlingsrådet.

Mariestads församling, *Visby domkyrkoförsamling* och *Härnösands pastorat* tillstyrker/ställer sig bakom förslaget. *Kalmar domkyrkoförsamling* instämmer i förslaget och menar att detta även ska gälla Kalmar domkyrka, Växjö stifts andra domkyrka. Domkyrkoförsamlingen föreslår att det i församlingsinstruktionen för Kalmar pastorat särskilt ska redovisas hur domkyrkan gestaltar det uppdrag som Växjö stift ger för Kalmar domkyrka att gestalta uppdraget att jämte att vara församlingskyrka även vara stiftets andra domkyrka. Även *Kalmar pastorat* menar att förslaget ska gälla även Kalmar domkyrka, Växjö stifts andra domkyrka. *Domkyrkoförsamlingen* och *domkyrkopastoratet i Göteborg* anger att man inte har något emot en reglering av domkyrkans ställning i församlingsinstruktionen, men avstyrker förslaget i dess föreslagna språkliga utformning. Det anges att regleringen möjligen kan ges följande formulering ”För en domkyrkoförsamling ska särskilt redovisas hur församlingen avser att gestalta domkyrkans uppdrag som församlingskyrka och stiftets domkyrka”.

Lunds domkyrkoförsamling, till vars yttrande *Lunds pastorat* anslutit sig, föreslår följande justering till utredningens förslag "[...] utarbetandet av församlingsinstruktionen ska i denna del ske i samråd med stiftet genom domkapitlet". *Linköpings domkyrkopastorat* menar att stiftskatedral ska ersättas av "katedralen i stiftet". Vidare anges att hela utarbetandet av församlingsinstruktionen sker med stiftet och inte bara denna del. *Karlstads pastorat* och *Karlstads domkyrkoförsamling* menar att ett i grunden gott samarbete mellan stift, församling och pastorat är en förutsättning för att förverkliga domkyrkans dubbla roll som församlingskyrka och stiftskatedral. Vidare påpekas att det är angeläget att denna punkts möjliga komplexitet står tillbaka för ett resultatorienterat samarbete. *Strängnäs domkyrkoförsamling med Aspö* tillstyrker förslaget, samtidigt som två ändringar föreslås. Det anges att just denna del i församlingsinstruktionen behöver vara ömsesidig, det vill säga formuleras av församling och stift tillsammans och vara ömsesidigt förpliktigande. Skrivningarna i församlingsinstruktionen ska alltså vara förpliktigande även för stiftet. Vidare anges att samrådet även i denna del bör ske med domkapitlet. Vidare framhålls att det bör övervägas om inte stiftets samtliga församlingar i sina församlingsinstruktioner ska redogöra för hur man avser att gestalta sin anknnytning till stiftets katedral.

Växjö pastorat tillstyrker förslaget och menar att utformandet av församlingsinstruktionen sker som helhet i samverkan med stiftet och utifrån stiftets direktiv, men att det är relevant att särskilt betona det när det gäller domkyrkan om vi vill att samarbete ska fördjupas och utvecklas. *Växjö stads- och domkyrkoförsamling* menar att stiftet, med utredningens förslag, riskerar att bli både den som formulerar och godkänner församlingsinstruktionen. Församlingen vill se en process där församlingen formulerar och efter samråd med stiftet slutför arbetet innan domkapitlet utfärdar. Med denna reservation tillstyrks förslaget.

Västerås domkyrkoförsamling och *Västerås pastorat* avstyrker förslaget genom ett gemensamt yttrande. Det anges att redovisningen om domkyrkan riskerar bli omfattande och väl operativ och detaljerad, där man som regel vill hålla församlingsinstruktionen som ett övergripande styrdokument av mer visionär karaktär. Vidare framhålls att det är oklart hur denna del ska utarbetas och att det är oklart varför stiftsstyrelsen ska medverka eftersom både domprost och biskop är representerade i domkapitlet. Det anges att samråd mellan församling/pastorat och stift bör kunna ske i befintliga former. Vidare ifrågasätts vem som "bestämmer" vid oenighet mellan stiftsstyrelse och församling. *Borås pastorat* anser inte att det är möjligt att ta ställning till de enskilda förslagen i dagsläget. Bland annat anförs att det behövs en fördjupad utredning som även ser till övriga församlingar i stiftet och pastoratet menar att avsaknaden av ett sådant perspektiv gör det omöjligt att ta ställning till förslaget om hur domkyrkan ska relatera till hela stiftet.

Uppsala pastorat ifrågasätter om här aktuellt förslag bör införas före det att Uppsala domkyrkas ställning som rikshelgedom, två biskopars domkyrka och uppgifter för nationell nivå ytterligare utretts. Det anges att förslaget antingen kan bidra till att befästa bilden av biskopen/stiftet som besökare och kontrollant eller till att nedmontera den och att samrådets utformning är avgörande för vilket det blir. Det anges att det är ett dynamiskt utbyte som krävs, en konkret yta för samverkan mellan församlingskyrkan och stiftskatedralen, inte ett färdigt förslag från domkyrkoförsamlingen/pastoratet till stiftet som bifalles, med eller utan stiftets tillägg, eller avslås. Vidare framhålls att det redan idag är ett stort arbete att ta fram en församlingsinstruktion för pastoratets alla församlingar, utan att utrymmet eller ekonomin tar slut och att lägga till ett avsnitt om hur pastoratet och domkyrkoförsamlingen lever upp till ställningen som stiftskatedral är inte oproblemiskt. Vad gäller frågan om samrådet, så menar pastoratet att biskopen bör vara part i detta och att det är nödvändigt om

katedralen ska vara ett uttryck för biskopens episkopé. Vidare ställs frågan om hur samrådet ska ske avseende Uppsala stifts båda biskopar. Pastoratet lyfter också frågan om nationell nivåns ianspråktagande av domkyrkan, till exempel vid öppnandet av och gudstjänster i samband med kyrkomötet. Det anförs att eftersom ärkebiskopen enligt överenskommelse med Uppsala stift är anställd av nationell nivå, har nationell nivå brukande av domkyrkan ibland kommit att förknippas med ärkebiskopen och setts som dennes ianspråktagande av sin domkyrka. Samtidigt konstateras att ärkebiskopen i kyrkorättslig mening inte hör till nationell nivå. Pastoratet lyfter mot denna bakgrund frågan om huruvida gestaltningen av uppdraget för nationell nivå ska redovisas i församlingsinstruktionen.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Kyrkostyrelsen delar utredningens uppfattning om att en domkyrkoförsamling har att fullgöra sin grundläggande uppgift med den särskilda dimension det innebär att domkyrkan inte bara är församlingskyrka utan även stiftets katedral. Fullgörandet av församlingens grundläggande uppgift; att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission, påverkas naturligtvis av att domkyrkan också är stiftets katedral och sätter sin särskilda prägel på varje nämnd aspekt av församlingens grundläggande uppgift. När domkyrkoförsamlingen/pastoratet i sin församlingsinstruktion har att redovisa hur den grundläggande uppgiften fullgörs, är därför katedralaspekten av betydelse och därmed hör skrivningar om hur domkyrkan fungerar både som församlingskyrka och stiftskatedral på ett naturligt sätt hemma i domkyrkoförsamlingarnas församlingsinstruktion. Som utredningen också har konstaterat återfinns beskrivningar av domkyrkan som stiftskatedral i församlingsinstruktioner redan idag. Att en domkyrkoförsamlings/pastorats församlingsinstruktion innehåller skrivningar om hur domkyrkan fungerar som stiftskatedral, ligger mot denna bakgrund i linje med den syn på församlingsinstruktionen som Tillsyns- och uppdragsutskottet givit uttryck för, nämligen som ett identitets- och grunddokument byggt på teologiska reflektioner om församlingens uppdrag i det sammanhang där den är satt att verka (TU 2006:4). Av betydelse i sammanhanget är också vad som i samband med församlingsinstruktionens tillkomst uttalades av Andra kyrkolagsutskottet, om församlingsinstruktionen som ett uttryck för samspelet mellan församling och stift (2 KL 1999:1).

Kyrkostyrelsen instämmer också i utredningens slutsatser om att det är både nödvändigt och värdefullt för såväl församling som stift att reflektera över och klargöra på vilket sätt och i vilka sammanhang som domkyrkan gestaltar uppdraget som stiftets katedral. En tydliggörande reflektion i det lokala och regionala sammanhanget är nödvändig för att domkyrkan ska ha möjlighet att i praktiken nå fullt genomslag som församlingskyrka och stiftskatedral. Genom ett krav på skrivningar i församlingsinstruktionen om hur domkyrkan fungerar som församlingskyrka och stiftskatedral skapas en garanti för att dessa reflektioner på ett konkret sätt kommer till stånd hos varje domkyrkoförsamling, så väl som hos stiftet. Kyrkostyrelsen föreslår mot denna bakgrund, i likhet med utredningen, att kyrkoordningens bestämmelser om församlingsinstruktionens innehåll ska kompletteras med ett krav på att det ska finnas en särskild redovisning om domkyrkan i en domkyrkoförsamlings/pastorats församlingsinstruktion. Kyrkostyrelsen föreslår dock en språklig justering, jämfört med utredningens förslag, detta mot bakgrund av vad *Linköpings stift* framhållit i sitt remissvar och i linje med den justering som kyrkostyrelsen också föreslagit avseende bestämmelsen i 40 kap. 3 § andra stycket. Utredningens förslag avseende här aktuell bestämmelse bör därmed justeras genom att ”hur domkyrkan gestaltar uppdraget som ...” ersätts av formuleringen ”hur domkyrkans *funktion kommer till uttryck* som ...”.

Utredningen har föreslagit att det samråd avseende utarbetandet av församlingsinstruktionen som enligt gällande bestämmelse idag ska ske med domkapitlet, i stället ska ske med stiftet avseende redovisningen av domkyrkan. Utredningen menar att skrivningarna om domkyrkan som katedral är relevanta inte minst för stiftsstyrelsen och därför bör den samlade stiftsledningen (biskop, domkapitel och stiftsstyrelse) ges tillfälle att bli delaktiga i samrådet med församlingen/pastoratet. Kyrkostyrelsen delar denna uppfattning. Mot bakgrund av vad domkapitlet och stiftsstyrelsen i *Uppsala stift* har påtalat om vikten av att kyrkorådet också samråder med församlingsrådet, anser kyrkostyrelsen att det föreslagna tillägget avseende samråd med stiftet, i förtydligande syfte, tidigareläggs en mening.

Uppsala pastorat har lyft frågan om hur samrådet ska ske sett till Uppsala stifts två biskopar. Kyrkostyrelsen konstaterar att de närmare formerna för hur samrådet ska utformas inte föreslås regleras och att det inte heller är något som framstår som lämpligt. Inte heller det samråd med domkapitlet, som i övrigt gäller vid utarbetandet av församlingsinstruktionen, är närmare reglerat. Hur samrådet ska utformas är därmed en fråga för stift och församling/pastorat att gemensamt finna former för. Det gäller även avseende Uppsala stift.

Domkapitlet och stiftsstyrelsen i *Härnösands stift* menar att om biskopen ska vara medagerande i församlingsinstruktionsarbetet från stiftet så kommer såväl biskopen som domprosten att vara jäviga när det gäller utfärdandet av församlingsinstruktionen. Kyrkostyrelsen delar inte denna farhåga. Enligt 9 kap. 6 § kyrkoordningen ska för domkapitel i fråga om jäv tillämpas föreskrifterna i 4 kap. 13–15 §§ rättegångsbalken om jäv mot domare. En domare är jävig om det föreligger någon omständighet som är ägnad att rubba förtroendet för dennes opartiskhet i målet. I 4 kap. 13 § rättegångsbalken finns en exemplifierande uppräkningslista av olika jävssituationer. Bland annat framgår det att jäv föreligger om domaren tidigare har befattat sig med den fråga som ärendet gäller. Av de kyrkliga förarbetena till bestämmelsen om jäv i domkapitlet framgår som exempel på en jävssituation att ledamoten har fattat beslut i frågan i ett tidigare skede. Syftet är att undvika att någon handlägger ärendet som kan tänkas ha en förutfattad mening om saken. Inte varje befattning med saken behöver därför utgöra jäv enligt denna bestämmelse. (se CsSkr 1999:3, s. 2–373). Överklagandenämnden prövade i beslut 2005/41 frågan om några ledamöter som suttit med i en utredningsgrupp som skulle granska förhållandena i en församling därmed hade varit jäviga när domkapitlet skulle besluta i ärendet. Överklagandenämnden menade att så inte varit fallet och uttalade att det är ett normalt förfarande att domkapitlets ledamöter på detta sätt agerar inom ramen för tillsynsverksamheten. Överklagandenämnden menade att detta förhållande i sig inte diskriminerade dem från att senare vara med och fatta beslut i det aktuella ärendet i domkapitlet. Överklagandenämnden menade att för att det ska vara fråga om jäv måste någon ytterligare omständighet föreligga, till exempel att de har fattat ett beslut i ärendet i ett tidigare skede.

Kyrkostyrelsen anser mot denna bakgrund att den omständigheten att biskopen kan ha varit delaktig under samrådsförfarandet med stiftet avseende den del av församlingsinstruktionen som avser domkyrkan, inte torde medföra att en jävssituation uppkommer för biskopen då domkapitlet i ett senare skede har att fatta beslut om utfärdandet av församlingsinstruktionen i dess helhet. Det har i sammanhanget också betydelse att redan dagens samrådsförfarande avseende församlingsinstruktionen tar sikte på domkapitlet som i ett senare skede även har att fatta beslut om utfärdande av församlingsinstruktionen.

Strängnäs domkyrkoförsamling med Aspö menar att skrivningarna i församlingsinstruktionen ska vara förpliktigande även för stiftet. Vidare framhålls att det bör övervägas om inte stiftets samtliga församlingar i sina församlingsinstruktioner ska

redogöra för hur man avser att gestalta sin anknytning till stiftets katedral. Vad avser församlingsinstruktionens förhållande till stiftet, vill kyrkostyrelsen återknyta till vad utredningen har anfört om att det är viktigt att skrivningarna om hur domkyrkan gestaltar sitt uppdrag som stiftskatedral inte ges karaktären av krav eller åligganden gentemot stiftet, eftersom det skulle innebära en förskjutning av församlingsinstruktionens karaktär. Församlingsinstruktionen är ett identitets- och grunddokument för församlingen och ett tillsynsinstrument för stiftet. Formellt sett kan därför inte församlingsinstruktionen vara förpliktigande, i bemärkelsen bindande, för stiftet. Det bör däremot givetvis ändå kunna förutsättas att stiftet står bakom och i budget och verksamhetsplanering följer de skrivningar som har gjorts i församlingsinstruktionen om domkyrkan som stiftskatedral.

Vad gäller frågan om huruvida stiftets övriga församlingar i sina församlingsinstruktioner ska redogöra för hur man avser att gestalta sin anknytning till stiftets katedral, menar kyrkostyrelsen att det i och för sig är en sympatisk tanke, men vill trots detta inte föreslå en utvidgning av bestämmelsen om församlingsinstruktionens innehåll i detta hänseende. En förståelse för katedralens unika funktion, liksom ett gensvar gällande denna bland stiftets samtliga församlingar och pastorat är förvisso en förutsättning för att domkyrkan i praktiken ska kunna fungera som stiftets katedral. Som utredningen har konstaterat i sitt betänkande under avsnitt 15.1.4; *Först i mötet med de övriga församlingarna kan katedralen bli det som den är tänkt att vara*. Som utredningen vidare har konstaterat, är det dock upp till varje stift och församling att gemensamt finna former för i vilka sammanhang som detta i praktiken kan ske. Enligt kyrkostyrelsens mening finns inget hinder, sett till nuvarande bestämmelser i kyrkoordningen om församlingsinstruktionen, mot att stiftets församlingar, exempelvis i en omvärldsanalys, anger hur församlingen relaterar till stiftets katedral. Mot bakgrund av att församlingsinstruktionen emellertid har ett lokalt fokus i och med att den syftar till att ange hur församlingen fullgör sin grundläggande uppgift (jfr 2 kap. 6 § kyrkoordningen) anser dock inte kyrkostyrelsen att något tillägg ska göras till kyrkoordningens reglering om församlingsinstruktionens innehåll avseende samtliga församlingars anknytning till stiftets katedral. Kyrkostyrelsen har ett liknande synsätt när det kommer till den fråga som *Uppsala pastorat* har ställt gällande huruvida gestaltningen av uppdragen för nationell nivå ska redovisas i församlingsinstruktionen. Uppdragen för nationell nivå ligger utanför Uppsala domkyrkas funktion som stiftskatedral, vilket innebär att dessa inte hör till sådant som ska redovisas enligt den föreslagna bestämmelsen. Däremot ser kyrkostyrelsen inga hinder mot att uppdragen för nationell nivå omtalas/beskrivs i aktuell församlingsinstruktion i den mån församlingen/pastoratet och stiftet finner det ändamålsenligt.

Kyrkostyrelsen vill avslutningsvis instämma i vad *Karlstads stift*, domkyrkoförsamling och pastorat har framhållit om att det är angeläget att här aktuellt förslags möjliga komplexitet står tillbaka för ett resultatorienterat arbete.

2.4.7 Biskopens närvarorätt vid avgöranden om vissa ärenden om domkyrkan

Kyrkostyrelsens förslag: Den rätt att delta med yttranderätt och förslagsrätt samt rätt att få sin mening antecknad i protokollet, som enligt 40 kap. 4 § kyrkoordningen tillkommer biskopen, eller någon av denne utsedd företrädare för stiftet, när en domkyrkoförsamling eller ett pastorat avgör ärenden om domkyrkans förvaltning, ska även gälla när en domkyrkoförsamling eller ett pastorat avgör ärenden som är av betydelse för vad som enligt 57 kap. 5 § andra stycket är angivet beträffande domkyrkan i gällande församlingsinstruktion.

Ändrad paragraf: 40 kap. 4 § kyrkoordningen.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med kyrkostyrelsens förslag. Jämfört med utredningens förslag föreslår kyrkostyrelsen en förtydligande språklig justering i syfte att undvika en upprepning av formuleringen ”enligt första stycket”.

Utredningens motivering

Utredningen konstaterar att enligt dagens reglering i 40 kap. 4 § kyrkoordningen stadgas en yttrande- och förslagsrätt för biskopen, eller en företrädare för stiftet, utsedd av biskopen, när en domkyrkoförsamling eller ett pastorat avgör ärenden om domkyrkans förvaltning. Med närvarorätten följer också en rätt att få sin mening antecknad i protokollet. Bestämmelsen i kyrkoordningen tillkom i samband med relationsändringen och tillförsäkrar biskopen, eller en av denne utsedd person, en möjlighet att närvara och delta i överläggningarna när en domkyrkoförsamling eller pastorat avgör ärenden om domkyrkans förvaltning.

Utredningen menar att dagens reglering i 40 kap. 4 § om biskopens närvaro- och yttranderätt sannolikt knappast omfattar alla ärenden som kan vara av betydelse för de skrivningar som, utifrån utredningens tidigare redovisade förslag, är gjorda avseende domkyrkan som stiftskatedral i församlingsinstruktionen. Det skulle till exempel kunna handla om att det i församlingsinstruktionen har angivits att domkyrkan ska utgöra platsen för vissa arrangemang och att församlingen/pastoratet i ett senare skede behandlar ett ärende vars förslag negativt påverkar eller omöjliggör vad som angivits i församlingsinstruktionen om katedralens verksamhet. Mot denna bakgrund föreslår utredningen att aktuell bestämmelse kompletteras med ett andra stycke, vilket klargör att biskopens, eller dennes företrädares, närvarorätt även ska gälla i ärenden av betydelse för vad som enligt 57 kap. 5 § andra stycket är angivet beträffande domkyrkan i gällande församlingsinstruktion. Genom ett sådant tillägg tillförsäkras biskopen, eller företrädare för denne, en rätt att närvara och delta i överläggningen beträffande sådana ärenden som är av betydelse för vad som är angivet om katedralen i församlingsinstruktionen, oavsett om de kan anses beröra domkyrkans förvaltning eller inte. Genom detta tillägg tillförsäkras biskopen och därmed även stiftet, insyn och delaktighet i beredningen av ärenden som kan påverka vad domkyrkoförsamling/pastorat och stift tidigare samverkat kring i anslutning till utarbetandet av församlingsinstruktionen. Formuleringen ”gällande församlingsinstruktion” är tänkt att indikera att biskopen inte har närvarorätt när kyrkorådet utarbetar förslag till ny församlingsinstruktion. I de situationerna är ju biskopen delaktig i processen genom samrådet med domkapitlet/stiftet.

Remissinstanserna: Förslaget har fått ett starkt stöd av remissinstanserna. Av stiften är det endast *Uppsala stift* som avstyrker förslaget. *Västerås stift* föreslår en justering med innebörden att det i första hand är en av biskopen utsedd företrädare från stiftet som deltar.

Stiftsstyrelsen i *Stockholms stift* liksom domkapitlet och stiftsstyrelsen i *Växjö stift* bejakar förslaget. *Linköpings stift*, Stiftsstyrelsen i *Visby stift*, liksom domkapitlet och stiftsstyrelsen i *Lunds stift* och *Luleå stift* tillstyrker förslaget. Sistnämnda stift föreslår en justerad ordalydelse i syfte att undvika en upprepning av ”enligt första stycket”. Domkapitlet i *Göteborgs stift* tillstyrker förslaget. Såväl stiftsstyrelsen som domkapitlet i *Skara stift*, liksom i *Strängnäs stift*, uppger att man inte har något att erinra mot utredningens förslag. Stiftsstyrelsen och domkapitlet i *Härnösands stift* uppger att det är rimligt, om processen med församlingsinstruktioner genomförs enligt utredningsförslaget, att bestämmelsen enligt 57 kap. 5 § kompletteras och också tillförsäkras biskopen eller dennes företrädare närvarorätt och rätt att delta i överläggningarna när det gäller ärenden som gäller domkyrkan i gällande församlingsinstruktion. Stiftsstyrelsen och domkapitlet i *Karlstads stift* menar att utredningen är ytterst välgjord och kan komma att bidra till att relationen domkyrkoförsamling-stift-biskop stärks. Vidare anges att bland annat här aktuellt förslag är grundläggande för att på ett framgångsrikt sätt kunna förverkliga domkyrkans dubbla funktion som både församlingskyrka och stiftskatedral. *Västerås stift* menar att förslaget i praktiken redan är i funktion genom att förändringar i församlingsinstruktionen alltid ska ske i samråd med domkapitlet där biskopen är ordförande. Däremot anges att det finns ett behov av en kontaktyta mellan domkyrkan och biskopen som rör domkyrkans faktiska gestaltning och liturgins utformning och det anges att förändringar i inredning och arkitektur borde beredas i samråd med biskopen, likaså gudstjänstlivets inriktning. För att dessa processer ska bli självklara och fruktbara behöver en formell form hittas, som kan se olika ut för olika stift. Stiftet föreslår att förslaget om i första hand biskopens delaktighet i församlingsinstruktionsärenden ändras så att det i första hand är en av biskopen utsedd företrädare från stiftet som deltar.

Stiftsstyrelsen och domkapitlet i *Uppsala stift* avstyrker förslaget och menar att det inte är tillräckligt motiverat ur vare sig teologiska, organisatoriska eller förvaltningsmässiga perspektiv. Det anförs vidare att det redan finns en fungerande form för att biskop och stiftskansli ska kunna påverka domkyrkoförsamlingens församlingsinstruktion.

Mariestads församling, *Visby domkyrkoförsamling*, *Linköpings domkyrkopastorat*, *Lunds domkyrkoförsamling*, *Lunds pastorat*, *Växjö stads- och domkyrkoförsamling* och *Härnösands pastorat* tillstyrker/ställer sig bakom förslaget. *Kalmar domkyrkoförsamling* och *Kalmar pastorat* instämmer i/bejakar förslaget. *Karlstads pastorat* och *Karlstads domkyrkoförsamling* menar att utredningen är ytterst välgjord och att förslagen sannolikt bidrar till att stärka domkyrkornas och katedralernas funktioner att vara utvecklande och samlande platser för stiftens och församlingarnas kyrkoliv. *Växjö pastorat* tillstyrker förslaget och menar att det innebär en utökad rätt för biskopen att yttra sig och komma med förslag, inte bara gällande domkyrkans förvaltning utan även beträffande hur den grundläggande uppgiften utförs i domkyrkan, något som anses ligga i linje med hela utredningen.

Strängnäs domkyrkoförsamling med Aspö tillstyrker förslaget, men påpekar att den som utses av biskopen väl bör företräda biskopen och inte stiftet. *Domkyrkoförsamlingen* och *domkyrkopastoratet i Göteborg* anför att förslaget innebär att biskopen avses medverka i beredningen av ärenden som rör domkyrkans ställning i församlingsinstruktionen. Vidare anges att biskopen är ordförande i domkapitlet och därmed en av de beslutande om samma församlingsinstruktion, vilket uppges kanske inte vara helt optimalt, särskilt som förslaget till församlingsinstruktion föreläggs domkapitlet av kyrkofullmäktige och domprosten var för sig. Det anges att det kan

verka märkligt att ha biskopen delaktig i beredningen från formell synpunkt. Dock förutsätts att närvarorätten kommer att utövas av någon som biskopen utser, varmed den principiellt tveksamma hanteringen undviks och med detta tillstyrks förslaget.

Västerås domkyrkoförsamling och *Västerås pastorat* avstyrker förslaget genom ett gemensamt yttrande. Det anförs att denna uppgift riskerar att bli omfattande i och med att denna typ av beslut torde fattas ofta. Vidare påpekas att besluten ofta torde fattas på tjänstemannanivå i stället för inom förtroendemannaorganen. Det anges att biskopen riskerar få ett oproportionerligt stort inflytande även om biskopen inte är beslutande. Slutligen ifrågasätts om inte domprosten är den som ska tillse att stiftsintressen bevakas gällande domkyrkan och att domkyrkan med detta förslag riskerar att bli allt mindre församlingskyrka och alltmer stiftskyrka. *Uppsala pastorat* avstyrker förslaget mot bakgrund av att det är för generellt och inte tydligt nog definierar vad som ska anses vara ärenden av betydelse för hur domkyrkan gestaltar uppdraget som församlingskyrka och stiftskatedral. Det anförs att det går att anse att nära nog samtliga ärenden som en domkyrkoförsamling eller pastorat avgör har betydelse för hur domkyrkan gestaltar nämnda uppdrag. *Borås pastorat* anser inte att det är möjligt att ta ställning till de enskilda förslagen i dagsläget. Bland annat anförs att utredningen visar att nuvarande ordning fungerar bra, varför pastoratet inte ser någon anledning att förändra regelverket. Vidare anges att en fördjupad utredning behövs om regelverket ska förändras.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Kyrkostyrelsen vill inledningsvis betona att biskopens, eller någon av denne utsedd företrädare för stiftets, närvarorätt inte avser ärenden i församlingen/pastoratet om utarbetandet av församlingsinstruktionen i sig. Förslaget avser ärenden i en domkyrkoförsamling/pastorat som har en koppling till, i bemärkelsen av betydelse för, vad som är angivet om domkyrkan i församlingsinstruktionen utifrån det föreslagna nya andra stycket i 57 kap. 5 §, det vill säga den särskilda redovisningen om hur domkyrkans funktion kommer till uttryck som församlingskyrka och stiftskatedral.

Genom det ovan presenterade förslaget om tillägg avseende församlingsinstruktionens innehåll knyts stift och domkyrkoförsamling/pastorat närmre varandra på ett formellt sätt, när det kommer till samarbete beträffande domkyrkan som församlingskyrka och stiftskatedral. Kyrkostyrelsen instämmer i utredningens bedömning att det mot den bakgrunden är rimligt att denna närmare samverkan även får ett formellt genomslag när det kommer till biskopens närvarorätt i domkyrkoförsamlingen/pastoratet, vid avgöranden av vissa ytterligare ärenden med koppling till domkyrkan.

Uppsala pastorat, som avstyrker förslaget, menar att det är för generellt och inte tydligt nog definierar vilka ärenden som avses. Kyrkostyrelsen anser dock att någon närmare precisering knappast låter sig göras, detta eftersom de skrivningar i församlingsinstruktionen som närvarorätten är kopplad till, med nödvändighet kommer att skilja sig åt. Kyrkostyrelsen vill däremot betona att det ska vara fråga om ärenden som anses vara av betydelse för vad som enligt 57 kap. 5 § andra stycket är angivet beträffande domkyrkan. Detta uttryck ska enligt kyrkostyrelsen förstås som att närvarorätten inte gäller alla ärenden avseende domkyrkan som sådan, utan att det handlar om ärenden som på ett tydligt sätt kan påverka förverkligandet av skrivningarna om domkyrkan som församlingskyrka och stiftskatedral. Utgångspunkten i en sådan bedömning blir snarast att avgöra om det aktuella ärendet kan komma att påverka domkyrkans funktion som stiftskatedral. Om så är fallet gäller närvarorätten. Respektive domkyrkoförsamling/pastorat och stift behöver givetvis finna former för hur denna ska ges mest ändamålsenliga förutsättningar.

Ett par remissinstanser väcker frågan om inte närvarorätten i första hand bör utövas av en av biskopen utsedd företrädare. Kyrkostyrelsen konstaterar att utredningens förslag innebär att den här aktuella närvarorätten direkt relaterar till befintlig närvarorätt för biskopen eller någon av denne utsedd företrädare för stiftet, detta genom att det nya andra stycket i befintlig bestämmelse direkt hänvisar tillbaka till befintlig reglering som därmed kommer att utgöra aktuell bestämmelses första stycke. Mot bakgrund av att här aktuellt förslag innebär en utökning av gällande närvarorätt för biskopen, ser kyrkostyrelsen inga skäl till att den närvarorätt som nu föreslås gälla enligt det nya andra stycket skulle skilja sig från hur gällande närvarorätt är utformad. Närvarorätten ska därmed gälla i första hand för biskopen, men med möjlighet för denne att utse en företrädare. *Strängnäs domkyrkoförsamling med Aspö* ifrågasätter om inte den som utses av biskopen bör företräda biskopen och inte stiftet. Kyrkostyrelsen konstaterar att det av förarbetena till gällande närvarorätt enligt här aktuell bestämmelse framgår att avsikten varit att ge biskopen en rätt att närvara i egenskap av företrädare för stiftet (CsSkr 1999:3 s. 2–423). Grunden för närvarorätten är också föranledd av domkyrkans speciella ställning i stiftet (CsSkr 1999:3 s. 2–268, jfr SKU 1998:5 s. 130). Den nu aktuella utökade närvarorätten relaterar dessutom till skrivningarna om domkyrkan i församlingsinstruktionen, vilken i denna del föreslås utarbetas i samråd med just stiftet. Även av den anledningen är det alltså motiverat att den företrädare som biskopen kan sätta i sitt ställe ska vara en företrädare för stiftet.

Formuleringen ”i gällande församlingsinstruktion” innebär att närvarorätten inte omfattar ärenden när kyrkorådet utarbetar förslag till en ny församlingsinstruktion. I den situationen finns möjlighet för biskopen att vara delaktig i processen genom samrådsförfarandet enligt 57 kap. 5 § kyrkoordningen.

I likhet med vad *Luleå stift* påtalat, menar kyrkostyrelsen att en förtydligande språklig justering ska göras av den föreslagna bestämmelsen i syfte att undvika en upprepning av formuleringen ”enligt första stycket”.

2.4.8 Domkyrkoorganisten som föredragande i kyrkomusikaliska frågor i domkapitlet

Kyrkostyrelsens bedömning: Bestämmelsen om vem som kan vara föredragande i domkapitlet i frågor som rör den kyrkomusikaliska verksamheten i stiftet ändras inte.

Utredningens förslag överensstämmer inte med kyrkostyrelsens förslag. Utredningen har föreslagit att möjligheten att i domkyrkoorganistens ställe utse någon annan musiksakkunnig som föredragande i domkapitlet ska utgå och att domkyrkoorganisten därmed alltid ska vara föredragande i sådana frågor.

Utredningens motivering: Utredningen har konstaterat att enligt gällande reglering i kyrkoordningen är domkyrkoorganisten, eller annan musiksakkunnig, föredragande i domkapitlet i frågor som rör den kyrkomusikaliska verksamheten i stiftet (9 kap. 3 § andra stycket). När möjligheten att förordna även någon annan än domkyrkoorganisten som föredragande i domkapitlet i kyrkomusikaliska frågor infördes 1990, gällde ett kompetenskrav i form av organistbehörighet, för den som skulle kunna förordnas i domkyrkoorganistens ställe. I samband med relationsändringen och kyrkoordningens tillkomst slopades kravet på organistbehörighet för den som jämte domkyrkoorganisten kunde utses till föredragande.

Utredningen menar att det finns all anledning att slå vakt om kyrkomusikens ställning, samt med den sammanhängande frågan om relevant kompetens hos Svenska kyrkans musiker. Mot denna bakgrund konstaterar utredningen att med dagens reglering i kyrkoordningen finns det ingen garanti för att domkyrkoorganisten är

domkapitlets föredragande och sakkunnig i kyrkomusikaliska frågor. Vid relationsändringen slopades kravet på organistbehörighet för den som jämte domkyrkoorganisten skulle kunna utses till föredragande i domkapitlet, vilket innebär att domkapitlets föredragande och musiksakkunnig idag teoretiskt sett helt skulle kunna sakna musikalisk utbildning. Sett till att domkyrkoorganisten har högsta kyrkomusikerexamen och även är verksam som kyrkomusiker i stiftets katedral, menar utredningen att det är naturligt att det är domkyrkoorganisten som ska vara föredragande och sakkunnig i frågor som rör den kyrkomusikaliska verksamheten i stiftet. Genom att på detta sätt garantera att domkyrkoorganistens kyrkomusikaliska kompetens och erfarenhet kommer stiftet till del, menar utredningen att goda förutsättningar finns för ett indirekt stärkande av relevant kyrkomusikalisk kompetens och erfarenhet i stiftets församlingar. Utredningen menar vidare att en sådan ordning också innebär ett formellt stärkande av den samverkan mellan domkyrkoförsamling och stift som utredningen har eftersträvat och är helt i linje med visionen om domkyrkan som stiftets katedral och utredningens förslag i övrigt.

Remissinstanserna: Förslaget har fått ett förhållandevis svagt stöd av remissinstanserna. Endast fyra stift stödjer förslaget och de flesta svarande ser problem med utredningens förslag, inte minst sett till behovet av ersättare för domkyrkoorganisten. Vidare påtalas från flera håll att nuvarande ordning fungerar väl.

Översiktligt om remissvarens innehåll

Linköpings stift, domkapitlet och stiftsstyrelsen i *Luleå stift*, stiftsstyrelsen i *Stockholms stift* och stiftsstyrelsen och domkapitlet i *Strängnäs stift* och tillstyrker/bejakar/har inget att erinra mot förslaget.

Stiftsstyrelsen i *Visby stift* menar att annan organist som är försteorganist ska kunna vara musiksakkunnig i domkapitlet. Domkapitlet i *Göteborgs stift* föreslår att möjligheten att förordna någon annan kvarstår men att kompetenskravet för denna också ska vara kyrkomusikerexamen på A-nivå, vilket skulle ge en större flexibilitet samtidigt som kompetensen värnas.

Västerås stift avstyrker förslaget och menar att det inte bedöms ha någon pastoral-teologisk, episkopal eller folkkyrklig effekt, samtidigt som det innebär en begränsning av en väldigt väl fungerande ordning. Förslaget riskerar också att skapa en administrativ belastning på domkyrkoorganisten, oklarheter kring hur stor del av domkyrkoorganistens tjänst som i praktiken ligger under stiftet samt en opraktisk begränsning i den nu rådande ordningen där domkapitlet dynamiskt kan begagna sig av den som är mest lämpad för det specifika ärendet. Stiftsstyrelsen och domkapitlet i *Härnösands stift* ställer sig inte bakom förslaget utan menar att det är naturligt att också stiftsmusikern, i likhet med andra stiftsanställda, kan kallas som sakkunniga inom sina respektive specialområden vid föredragning i domkapitlet. *Lunds stift* avstyrker förslaget och föreslår, om aktuell bestämmelse ska ändras, att den ges följande lydelse. ”I frågor som rör den kyrkomusikaliska verksamheten i stiftet är domkyrkoorganisten eller annan musiksakkunnig *med behörighet att anställas som försteorganist* föredragande. I andra frågor är en ledamot, sekreteraren eller någon annan i stiftet anställd person föredragande.” Stiftet anser att utredningen sannolikt överskattar förslagets potentiellt stärkande effekter på den löpande samverkan mellan domkyrkoförsamling och stift. Vidare har stiftet svårt att se att den teoretiska risken för att domkapitlets föredragande i kyrkomusikaliska frågor helt skulle sakna kyrkomusikalisk kompetens, någonsin varit eller kommer att vara fallet i praktiken. Det framhålls att stiftets musiksakkunnig, precis som domkyrkoorganisten, är behörig att anställas på som försteorganist och att såvitt framkommit gäller detsamma de flesta, om inte samtliga,

stiftsanställda musiksakkunniga i övriga stift. Det anges vidare finnas klara fördelar med att även annan musiksakkunnig ska kunna vara föredragande i domkapitlet. Bland annat anges att de kyrkomusikaliska frågor som tas upp i domkapitlet i de flesta fall har en naturlig koppling till de löpande arbetsuppgifter som en stiftsanställd musiksakkunnig utför.

Stiftsstyrelsen och domkapitlet i *Karlstads stift* avstyrker förslaget, detta mot bakgrund av att nuvarande ordning fungerar väl och på ett bra sätt beskriver realiteten i den kyrkomusikaliska stiftsverksamheten. Vidare anges att förslaget skulle kunna ge upphov till större sårbarhet, liksom organisatoriska oklarheter, för det kyrkomusikaliska arbetet på stiftsnivå. Såväl stiftsstyrelsen som domkapitlet i *Skara stift* avstyrker förslaget och menar att nuvarande ordning ska gälla, åtminstone i de stift där musiksakkunnig finns och innehar en sådan uppgift. Domkapitlet och stiftsstyrelsen i *Växjö stift* menar att uppdraget som domkyrkoorganist kan behöva förtydligas samtidigt som här aktuellt förslag kan komma att öka dennes administrativa börda. Stiftet vill se en annan lydelse av aktuell bestämmelse och presenterar följande alternativ. ”I frågor som rör den kyrkomusikaliska verksamheten i stiftet är domkyrkoorganisten föredragande. *Domkapitlet kan också utse annan musiksakkunnig till föredragande.* I andra frågor är en ledamot, sekreteraren eller någon annan i stiftet anställd person föredragande.” Stiftsstyrelsen i *Uppsala stift* föreslår ett tillägg till utredningens förslag enligt följande. ”I frågor som rör den kyrkomusikaliska verksamheten i stiftet är domkyrkoorganisten föredragande *eller annan ersättare med organists behörighet, som domkapitlet utser.*” Som motivering anförs att om biskopen kan ha en ersättare i domkapitlet bör detsamma rimligen gälla för domkyrkoorganisten. Även domkapitlet i Uppsala stift menar att domkyrkoorganisten bör kunna ha en ersättare som föredragande och föreslår ett tillägg som innebär att domkapitlet kan utse en ersättare som ska ha minst organists behörighet.

Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation (Skao) avstyrker förslaget och menar att även nuvarande bestämmelse bör utgå, liksom som en konsekvens därav, även 34 kap. 2 § tredje stycket sista meningen om domkapitlets yttrande när en domkyrkoorganist ska anställas. Arbetsgivarorganisationen menar att det finns en inbyggd problematik i att en anställd i en församling eller ett pastorat har arbetsuppgifter åt en annan arbetsgivare och därmed står under dubbel arbetsledning och därmed får dubbla lojaliteter i anställningen. Vidare konstaterar Skao att de flesta stift valt att ha stiftskansliets musiksakkunnige som föredragande i de få ärenden om kyrkomusikaliska frågor som förekommer i domkapitlet. Därmed uppfattar Skao det som att domkyrkoorganisten i allmänhet inte är föredragande i domkapitlet, vilket leder till slutsatsen att dessa inte är rekryterade för den uppgift som utredningen föreslår ska bli obligatorisk.

Domkyrkoförsamlingen och *domkyrkopastoratet i Göteborg* avstyrker förslaget och anger att det är svårt att se vilka stora praktiska problem som avses lösas. Vidare framhålls en risk för att ärenden rörande den kyrkomusikaliska verksamheten kan komma att fördröjas i situationer där domkyrkoorganisten är förhindrad att tjänstgöra. Det framhålls att även biskopen har ersättare vid förhinder i såväl domkapitel som stiftsstyrelse och att nyttan med de nuvarande reglerna väger upp de risker som antyds i utredningen. *Kalmar pastorat* avvisar förslaget och menar att det borde kopplas bort från utredningen. Det anges att det även fortsatt bör finnas möjlighet att utse någon annan musiksakkunnig i domkapitlet än domkyrkoorganisten, exempelvis en av stiftet anställd stiftsmusiker. *Västerås domkyrkoförsamling* och *Västerås pastorat* avstyrker förslaget genom ett gemensamt yttrande och anger att någon annan än domkyrkoorganisten kan vara mer lämpad som föredragande, beroende på ärendets karaktär. Det framhålls att den föreslagna regleringen är extra olämplig i ett ärende där

domkapitlet ska beredas tillfälle att yttra sig över de sökande till domkyrkoorganist-tjänsten då denna ska tillsättas. Det anges vara en otänkbar ordning att den avgående organisten ska föredra ärendet i domkapitlet och yttra sig över sin efterträdare. *Strängnäs domkyrkoförsamling med Aspö* avstyrker förslaget och anger att domkyrkoorganisten som föredragande bör vara grundläggande ordning men med möjlighet att vid behov utse en ersättare. *Borås pastorat* anser inte att det är möjligt att ta ställning till de enskilda förslagen i dagsläget. Bland annat anförs att en fördjupad utredning behövs om regelverket ska förändras.

Linköpings domkyrkopastorat, Mariestads församling, Kalmar domkyrkoförsamling och *Härnösands pastorat* tillstyrker/instämmer i/ställer sig bakom förslaget. *Visby domkyrkoförsamling* tillstyrker förslaget med tillägget att i de fall anställd stiftsmusiker är försteorganist bör denne kunna ges möjlighet att vara sakkunnig i domkapitlet. *Växjö stads- och domkyrkoförsamling* liksom *Växjö pastorat* tillstyrker förslaget mot bakgrund av att domkyrkoorganisten har en särställning i stiftet på det kyrkomusikaliska området och att förslaget stärker relationen mellan stift och domkyrkoförsamlingen på ett naturligt sätt. *Lunds domkyrkoförsamling* och *Lunds pastorat* är positiva till domkyrkoorganisten som föredragande, men betonar att ordningen förutsätter att tid kan frigöras för detta uppdrag och att bidrag, utöver vad utredningen föreslagit, utgår till domkyrkoförsamlingen för att kunna ersätta vikarie vid de arbetsuppgifter som domkyrkoorganisten annars skulle ha utfört. Pastoratet betonar också vikten av att domkyrkoorganisten i tillämpliga fall inhämtar kunskap från eller tar hjälp av stiftsmusiker, musikkonsulent eller annan vid stiftet anställd musiker vid sin handläggning. Även *Karlstads pastorat* och *Karlstads domkyrkoförsamling* ser positivt på att domkyrkoorganisten används för att föredra ärenden i domkapitlet, även om dagens ordning uppges fungera väl. Om domkyrkoorganisten ska användas som stiftets musiksakkunnige i större utsträckning, måste det få genomslag i såväl stiftets som domkyrkoförsamlingens budget- och resursplanering. *Uppsala pastorat* anger att pastoratet i och för sig inte avstyrker bland annat här aktuellt förslag, men menar på ett övergripande plan att en fullständig analys av hur utredningens förslag kan tillämpas och vilket utfall det får, inte går att göra med mindre än att en ny utredning tillsätts med uppdrag att utreda Uppsala domkyrkas flerdelade roll, utöver den som församlingskyrka och stiftskatedral.

Skälen för kyrkostyrelsens bedömning

Utredningens förslag har sin grund i ett önskemål om att slå vakt om kyrkomusikens ställning, innefattande frågan om relevant kompetens hos Svenska kyrkans musiker. Kyrkostyrelsen delar i och för sig utredningens intentioner, men konstaterar samtidigt att en sådan strävan kan och behöver ta sig flera olika uttryck. Det förslag som utredningen har presenterat har mött betydande kritik och kyrkostyrelsen menar att flera relevanta invändningar mot förslaget har framkommit. Enligt kyrkostyrelsens mening måste det tillmätas stor vikt att endast en tredjedel av stiftet ställer sig bakom förslaget i nuvarande lydelse, liksom att det från flera håll framhållits att nuvarande ordning fungerar väl. Av remissutfallet framgår tydligt att det finns ett behov av att även någon annan än domkyrkoorganisten kan föredra här aktuella ärenden i domkapitlet. Mot denna bakgrund anser kyrkostyrelsen inte att det finns skäl att ändra nuvarande ordning. Detta innebär att kyrkostyrelsen inte heller, på det sätt som Skao föreslagit, ändrar nuvarande ordning och bestämmelse generellt. Kyrkostyrelsen anser inte heller att det finns skäl till att ta några sådana initiativ.

Kyrkostyrelsens bedömning: Kyrkostyrelsen avser inte att bereda vidare förslaget om ett särskilt ekonomiskt bidrag avseende kostnader för katedralverksamhet.

Utredningens förslag överensstämmer inte med kyrkostyrelsens förslag. Utredningen har föreslagit att ett särskilt ekonomiskt bidrag – för sådana kostnader för katedralverksamhet som uppkommer i relation till den redovisning som ska ske avseende domkyrkan i församlingsinstruktionen – under en övergångsperiod om fem år ska utgå till varje stift från nationell nivå med ett belopp om 1 miljon kronor per år. Efter denna övergångsperiod förutsätts stiftens ha anpassat verksamhet och ekonomi på ett sådant sätt att kostnaden för domkyrkan som stiftskatedral ryms inom stiftets ordinarie budget.

Utredningens motivering:

Utredningen har konstaterat att det faktum att domkyrkan har en funktion som sträcker sig utöver församlingens kyrkans, innebär en rad särskilda kostnader. Det handlar till exempel om ett högre verksamhetsutbud, om visningsverksamhet, generösare öppettider, men också om särskild prioritet vad gäller underhåll. Vidare konstaterar utredningen att det naturligtvis inte är rimligt att domkyrkoförsamlingarna själva ska bära de extra kostnader som med nödvändighet uppstår till följd av domkyrkans särskilda ställning som stiftets katedral, liksom sådana kostnader som uppstår i samband med särskilda gudstjänster/samlingar av nationell karaktär. Sett till att katedralen är stiftets angelägenhet och dessutom en grundläggande sådan, menar utredningen att det är en uppgift för stiftet att prioritera sina resurser på ett sådant sätt att katedralens verksamhet kan garanteras. I det ligger, menar utredningen, att stiftet bland annat tillskjuter bidrag baserat på domkyrkoförsamlingarnas/pastoratens faktiska merkostnader, men inte minst att stiftet planerar sin verksamhet till och med utgångspunkt i katedralen; platsen för dess huvudaltare. Den närmare omfattningen på aktuellt bidrag och hur verksamheten i övrigt bör planeras i och med koppling till katedralen menar utredningen är upp till varje stift att avgöra i samverkan med respektive domkyrkoförsamling/pastorat och att skrivningarna om domkyrkan i församlingsinstruktionen, i enlighet med det tillägg som föreslagits i 57 kap. 5 § kyrkoordningen, kommer att utgöra den naturliga utgångspunkten för ett sådant arbete. Utredningen har dock identifierat några specifika merkostnader som uppträder i samtliga domkyrkoförsamlingar och som det förutsätts att stiftet kompenserar för, nämligen merkostnader för domprost, kaplan och domkyrkoorganist.

Utredningen konstaterar vidare att verksamheten i och kring domkyrkan kan utvecklas på många sätt i syfte att domkyrkan som katedral ska bli en samlande och enande plats för hela stiftet och att det blir stiftets uppgift att planera för ett sådant arbete. Utredningen menar dock att även om det som utgångspunkt är stiftets ansvar att tillse att resurser prioriteras till katedralen, har flera stift ett ansträngt ekonomiskt läge och att omprioriteringar av stiftets verksamhet i syfte att stärka och utveckla verksamhet vid katedralen tar tid. Mot denna bakgrund och med syfte att stimulera till ett utvecklingsarbete mellan stift och domkyrkoförsamling/pastorat avseende domkyrkan som stiftskatedral, föreslår utredningen att ett årligt bidrag under en övergångsperiod om fem år ska tillskjutas varje stift från nationell nivå. Bidraget föreslås uppgå till en miljon kronor per stift och år. Utredningen framhåller att det under denna period är viktigt att stiftet själva planerar och anpassar sin verksamhet och sina resurser på ett sådant sätt att kostnaderna för domkyrkan som stiftskatedral framgent kan bäras – direkt eller, om kostnaden uppstår hos domkyrkoförsamlingen/pastoratet, indirekt – av stiftet.

Remissinstanserna

Utredningens förslag har fått ett splittrat mottagande av remissinstanserna. Drygt hälften av stiftet har i olika ordalag ställt sig positiva till utredningens förslag, men även bland dessa finns frågor kring bidragets beräkning, liksom önskemål om fortsatt utredning avseende framtida vård, underhåll och investeringar. Stiftsstyrelsen och domkapitlet i *Uppsala stift* avstyrker förslaget i dess nuvarande form och menar att utredningens förslag inte medför någon långsiktig eller uppenbar lösning på domkyrkornas behov av stabilare finansiering sett till deras särskilda uppdrag.

Även bland övriga remissinstanser är utfallet splittrat. Även om de flesta ser positivt på det föreslagna bidraget finns flertalet påpekanden och frågeställningar, exempelvis avseende utformning, bristande långsiktighet och behov av ytterligare utredning gällande bland annat framtida vård, underhåll och investeringar, liksom önskemål om översyn och anpassningar avseende KAE. Även bland dessa remissinstanser finns sådana som avstyrker utredningens förslag.

Översiktligt om remissynpunkternas innehåll

Linköpings stift, som påpekar att bidraget avser 1 miljon kronor *per år*, stiftsstyrelsen i *Visby stift*, domkapitlet i *Göteborgs stift*, stiftsstyrelsen i *Stockholms stift* och *Karlstads stift* tillstyrker/bejakar förslaget. *Luleå stift* tillstyrker förslaget och konstaterar att det saknas bestämmelser om hur stort bidrag som ska lämnas från stiftet till domkyrkoförsamlingen. Stiftet anger vidare att om det förutsätts att bidraget om 1 mkr årligen ska utgå som bidrag från stiftet till domkyrkoförsamlingen, så förordas i stället att detta belopp blir en del av utjämnningssystemet och att stiftsbidraget reduceras med samma belopp.

Domkapitlet och stiftsstyrelsen i *Skara stift* anser att det finns flera oklarheter kring förslaget, nämligen avseende beräkningsgrund, huruvida medlen utgörs av omfördelning av andra bidragsmedel eller utgörs av ”nya” pengar, huruvida bidraget från stiftet förutsätts fortsätta vara på samma nivå efter de fem åren, huruvida domkyrkoförsamlingen har möjlighet att kräva medel från stiftet samt huruvida nationell nivå kommer att efterfråga återrapportering från stiftet avseende hur bidragsmedlen används. Domkapitlet och stiftsstyrelsen i *Växjö stift* uppskattar förslaget, men ställer sig tvekan till att det ska utgöras av ett schablonbelopp till samtliga stift och menar att det är mer rimligt att det i stället utbetalas med i förhand definierade kriterier som grund. Stiftsstyrelsen och domkapitlet i *Härnösands stift* ställer sig bakom förslaget, men menar samtidigt att en tilläggsutredning ska tillsättas med syftet att föreslå hur finansiering av framtida vård, underhåll och investeringar i domkyrkan ska kunna stödfinansieras av nationell nivå. Stiftsstyrelsen och domkapitlet i *Uppsala stift* avstyrker förslaget i dess nuvarande form och menar att utredningens förslag inte medför någon långsiktig eller uppenbar lösning på domkyrkornas behov av stabilare finansiering sett till deras särskilda uppdrag. Det anförs att bidraget behövs men att det är oklart vad det ska användas till. Vidare påpekas att det lär dröja några år innan redovisning tas in i församlingsinstruktionen vilket leder till frågan vad bidraget ska användas till dessförinnan. Det anförs vidare att denna typ av redovisningar snarare hör hemma i en verksamhetsplan än i en församlingsinstruktion, vilket innebär att utredningen tänjer på vad en församlingsinstruktion ska vara.

Strängnäs, Västerås och *Lunds stift* kommenterar inte förslaget.

Uppsala pastorat menar att förslaget om en miljon per stift och år i fem år inte framstår som genomtänkt, detta mot bakgrund av att utredningens förslag har ett långsiktigt perspektiv och handlar om en rörelse mot att vara stiftskatedral som måste vara ständigt pågående. Det framhålls att Uppsala domkyrkas unika ställning som

församlingskyrka, två biskopars kyrka, rikshelgedom och med uppdrag för nationell nivå innebär att frågan om långsiktig förvaltning och finansiering är helt avgörande och att det på detta område krävs ytterligare utredning. Pastoratet menar att det inte går att ta ställning till hur en långsiktig plan för förvaltning och finansiering ska se ut innan det klargjorts hur Uppsala domkyrka står i relation till rollerna som församlingskyrka, stiftskatedral för två biskopar, rikshelgedom och med uppdrag för nationell nivå. *Visby domkyrkoförsamling* menar att bidraget bör tillfalla domkyrkoförsamlingen eftersom det handlar om verksamhetsutveckling och att den grundläggande uppgiften utförs i församlingen. Samtidigt framhålls att utvecklingen av domkyrkan som katedral naturligtvis måste ske i mycket nära samverkan med stiftet. *Härnösands pastorat* ställer sig bakom förslaget men menar att en tilläggsutredning ska tillsättas med syftet att föreslå hur finansiering av framtida vård, underhåll och investeringar i domkyrkan ska kunna stödfinansieras av nationell nivå. *Mariestads församling* uppger att man tillstyrker principen men tar inte ställning till beloppet. *Linköpings domkyrkopastorat* tillstyrker förslaget och menar att det är efterlängtat och mycket viktigt. *Domkyrkoförsamlingen* och *domkyrkopastoratet i Göteborg* tillstyrker förslaget och föreslår också att stiftets delansvar för den långsiktiga finansieringen av domkyrkan anges genom ett tillägg i 40 kap. 3 § kyrkoordningen. *Växjö stads- och domkyrkoförsamling* liksom *Växjö pastorat* tillstyrker förslaget och menar att det kan bidra till att stärka relationen mellan biskop/stiftsorganisation och domkyrkoförsamlingen. Pastoratet menar att det ligger i förslagets anda att beslut om hur medlen används bör ske i samråd mellan stift och församling. *Lunds domkyrkoförsamling* och *Lunds pastorat* välkomnar förslaget och understryker att det är viktigt att samråd sker mellan domkyrkoförsamling, pastoratsnivå och stift kring hur bidraget kan tjäna sitt syfte på bästa sätt. Pastoratet vill också belysa behovet av en översyn av process och modell gällande KAE och det föreslås att KAE avseende domkyrkorna skulle kunna ersättas med särskilda förutbestämda bidrag. *Karlstads pastorat* och *Karlstads domkyrkoförsamling* ser positivt på förslaget men framhåller samtidigt att bidraget inte i längden kan utgöra grunden för ett hållbart och fördjupat samarbete, varför det är synnerligen nödvändigt att utreda möjligheten till ett framtida kontinuerligt bidrag. *Kalmar pastorat* och *Kalmar domkyrkoförsamling* menar att ett större bidrag, i form av ytterligare 500 000 kr, bör utgå till Växjö stift eftersom katedralverksamhet bedrivs i två domkyrkor. Domkyrkoförsamlingen menar att det ska framgå av respektive domkyrkopastorats församlingsinstruktion hur bidraget används.

Västerås pastorat och *Västerås domkyrkoförsamling* avstyrker förslaget och menar att det trots allt skulle utgöra ett relativt blygsamt bidrag som kan vara svårt att genomföra i praktiken. Det anges att bestämningen av vilka kostnader som ska klassas som ”kostnader för katedralverksamhet” inte låter sig enkelt göras. Vidare ifrågasätts vilken beräkning som ligger till grund för bidraget och det anges också att det framstår som aningen naivt att anta att stiftet med självklarhet skulle ha samma pengar till domkyrkan efter den inledande femårsperioden. *Strängnäs domkyrkoförsamling med Aspö* tillstyrker förslaget men menar att det är önskvärt med ett mer långsiktigt och omfattande åtagande för Svenska kyrkan som helhet för domkyrkornas fortbestånd och vitalitet i sin funktion som stiftets katedral. Det anges att en särskild kvot i KAE bör övervägas, liksom ett minimibelopp (indexerat) som verksamhetsbidrag och för fastighetens förvaltning, detta för att säkerställa domkyrkornas stiftsuppdrag över tid. *Borås pastorat* konstaterar att förslaget inbegriper betydande belopp utan någon beräkningsgrund att ta ställning till och menar att det, sett till en minskande ekonomi för Svenska kyrkan, vore oansvarigt att utlova dessa medel utan en tydligare beräkning av kostnader och olika parter finansieringsansvar.

Skälen för kyrkostyrelsens bedömning

Kyrkostyrelsen instämmer i utredningens uppfattning att det som utgångspunkt är stiftens ansvar att planera för och därmed att avsätta resurser för ett sådant utvecklingsarbete som behöver ske i syfte att stärka domkyrkans funktion som stiftets katedral. Denna planering behöver givetvis också ske i nära samverkan med domkyrkoförsamling/pastorat. I de fall merkostnader uppstår hos domkyrkoförsamling/pastorat med anledning av domkyrkans funktion som stiftskatedral, behöver dessa ersättas av stiftet. Denna princip gäller redan idag men torde bli alltmer angelägen att beakta sett till sådant utvecklingsarbete som bör följa av kyrkostyrelsens ovan presenterade förslag. Det är likaså givetvis fortsatt viktigt att berörda domkyrkoförsamlingar/pastorat ersätts för sådana kostnader som uppstår i samband med särskilda gudstjänster/högtider av nationell och internationell karaktär.

Kyrkostyrelsen kan vidare konstatera att utredningen har presenterat ett förslag innebärande att ett verksamhetsbidrag – för sådana kostnader för katedralverksamhet som uppkommer i relation till den redovisning som ska ske avseende domkyrkan i församlingsinstruktionen – om en miljon kronor per stift och år ska utgå från nationell nivå under fem års tid. Förslaget har fått ett splittrat mottagande bland remissinstanserna och flera frågetecken har rests beträffande bland annat beräkning och långsiktighet. Det har också framhållits att även andra parametrar behöver utredas och beaktas när det kommer till diskussioner avseende domkyrkornas finansiering. Kyrkostyrelsen, som i detta sammanhang även har att ta hänsyn till den samlade budgetsituationen för nationell nivå, är mot denna bakgrund inte beredd att bereda vidare utredningens bidragsförslag. De frågor som i remissvaren har väckts beträffande behov av ytterligare utredning gällande bland annat framtida vård, underhåll och investeringar, liksom önskemål om översyn och anpassningar avseende KAE, kan kyrkostyrelsen ha anledning att återkomma till i andra sammanhang.

2.5 Ikraftträdande och övergångsbestämmelse

Kyrkostyrelsen anser i likhet med utredningen att förslagen till kyrkoordningsändringar kan träda i kraft direkt vid efterföljande årsskifte sedan kyrkomötet beslutat om dem, vilket innebär att kyrkostyrelsen föreslår ett ikraftträdande satt till den 1 januari 2024. Samtidigt menar kyrkostyrelsen, även detta i likhet med vad utredningen har föreslagit, att det är tillräckligt att domkyrkoförsamlingarna/pastoraten anpassar sina skrivningar i församlingsinstruktionen, med hänsyn till det nya kravet som föreslås gälla för en domkyrkoförsamling, i anslutning till sina respektive ordinarie processer med att se över församlingsinstruktionen. Kyrkostyrelsen föreslår därför en övergångsbestämmelse som anger att ”bestämmelsen i 57 kap. 5 § i den nya lydelsen tillämpas första gången i samband med att kyrkorådet i respektive domkyrkoförsamling- eller om domkyrkoförsamlingen ingår i ett pastorat – kyrkorådet i pastoratet, i enlighet med 57 kap. 6 § tredje stycket kyrkoordningen prövar om det ska ske en ändring av församlingsinstruktionen”.

Med hänsyn till det krav som enligt 57 kap. 6 § tredje stycket kyrkoordningen ställs på kyrkorådet att minst vart fjärde år pröva om det ska ske en ändring av församlingsinstruktionen, kan kyrkostyrelsen konstatera att samtliga berörda kyrkoråd ska ha tillämpat bestämmelsen senast den 1 januari 2028.

Kyrkostyrelsen ser inget behov av några övergångsbestämmelser i övrigt.

2.6 Konsekvenser

Konsekvenser för barn

Barnet intar en särställning i kristen tro och mot den bakgrunden gäller sedan den 1 januari 2013 ett kyrkoordningsreglerat krav på att genomföra barnkonsekvensanalyser inför beslut, bland annat för den nationella nivån.

Förslagen till ändringar och tillägg i kyrkoordningens bestämmelser avseende domkyrkan har inte några *direkta* konsekvenser specifikt för barn. Det är däremot kyrkostyrelsens förhoppning att förslagen i sin förlängning kommer att leda till flera gynnsamma konsekvenser för barn.

Barnkonventionen, vilken sedan den 1 januari 2020 har inkorporerats i svensk lag, stadgar en rätt för barn till bland annat andlighet och kultur. Kyrkostyrelsen menar att en relation till domkyrkan är av stort värde ur båda dessa perspektiv för barn, detta oavsett om barnet tillhör Svenska kyrkan eller inte.

Kyrkostyrelsens förslag syftar till att stärka domkyrkans identitet och uppdrag som stiftets katedral. Omsatt i handling bör dessa förslag innebära att fler tillfällen uppstår för barn att i olika sammanhang besöka domkyrkan och ta del av dess speciella miljö och sammanhang. Det kan tänkas handla om särskilda besökstillfällen som stiftet och/eller domkyrkoförsamlingen inbjuder till, till exempel för körer eller andra särskilda grupper, eller om initiativ som väcks runt om i stiftets övriga församlingar, till exempel besök i domkyrkan i samband med konfirmationsundervisning, eller andra besöksresor. Ett stärkande av domkyrkans ställning och utveckling av verksamheten där har förstås även betydelse för barn i respektive domkyrkoförsamling/pastorat på så vis att de förhoppningsvis upplever en ökad nyfikenhet på domkyrkan.

Teologiskt perspektiv

Kyrkostyrelsens förslag, att i kyrkoordningen klargöra och fastslå domkyrkans unika uppdrag som stiftets katedral och därmed som ett konkret uttryck för episkopé, innebär ett tydliggörande och stärkande av Svenska kyrkans episkopala identitet. I tillägget i inledningstexten till tionde avdelningen redovisas den teologiska förståelsen av domkyrkan som stiftets katedral och genom de bestämmelser som i övrigt föreslås skapas förutsättningar för denna förståelse att nå ett praktiskt genomslag.

Stiftets grundläggande uppgift är att främja och ha tillsyn över församlinglivet. Med kyrkostyrelsens förslag tydliggörs katedralen som en särskild resurs i detta arbete och därmed markeras att stiftets uppgift är direkt relaterat till dess huvudaltare.

Som föremål för stiftets främjandearbete bör kyrkostyrelsens förslag innebära att församlingarna i sin tur stärks i sin grundläggande uppgift. Detta genom att domkyrkan som stiftskatedral har stor betydelse för varje aspekt av församlingens grundläggande uppgift (att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission) när det kommer till att samla, ena och inspirera det arbete som sker i församlingarna.

2.7 Kyrkoordningskommentarer

6 kap.

4 §

I bestämmelsen om stiftets uppgifter införs ett femte stycke i vilket det anges att stiftet i sitt främjandearbete ska beakta katedralen som en särskild resurs i relation till församlingens grundläggande uppgift och därvid verka för katedralen som en konkret gestaltning av Svenska kyrkan som episkopal kyrka i enlighet med Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära.

Övervägandena finns i avsnitt 2.4.5 och 2.4.2.

Tionde avdelningen: Kyrkobyggnader

Inledningen

I inledningstexten till tionde avdelningen om kyrkobyggnader görs ett tillägg i tredje stycket om domkyrkan, vilket beskriver domkyrkans särskilda ställning bland kyrkorna i ett stift. Genom tillägget klargörs att domkyrkan också är stiftets katedral.

Uttrycket ”stiftets katedral” innefattar de båda aspekterna ”biskopens kyrka” och ”den normala platsen för stiftets högtider och vigningsgudstjänster”. Dessa tre aspekter uttrycker från olika perspektiv vad domkyrkan är i det episkopala sammanhanget.

Övervägandena finns i avsnitt 2.4.3 och 2.4.2 .

40 kap.

3 §

I bestämmelsen om att det ska finnas en domkyrka i varje stift införs ett andra stycke i vilket domkyrkans särskilda ställning fastställs. I detta stycke införs också en skyldighet för såväl domkyrkoförsamlingen, eller om denna ingår i ett pastorat, även pastoratet, som stiftet att verka för att domkyrkan kan fungera som församlingskyrka och stiftskatedral.

Övervägandena finns i avsnitt 2.4.4 och 2.4.2.

4 §

I bestämmelsen om rätt för biskopen, eller en företrädare för stiftet utsedd av biskopen, att delta med yttranderätt och förslagsrätt samt rätt att få sin mening antecknad i protokollet när en domkyrkoförsamling eller ett pastorat avgör ärenden om domkyrkans förvaltning, införs ett andra stycke i syfte att utsträcka nämnda rätt till att även omfatta sådana ärenden som är av betydelse för vad som är angivet om domkyrkan i gällande församlingsinstruktion i enlighet med regleringen i 57 kap. 5 § andra stycket kyrkoordningen. Formuleringen ”i gällande församlingsinstruktion” innebär att närvarorätten inte omfattar ärenden när kyrkorådet utarbetar förslag till en ny församlingsinstruktion. I den situationen finns möjlighet för biskopen att vara delaktig i processen genom samrådsförfarandet enligt 57 kap. 5 § kyrkoordningen.

Övervägandena finns i avsnitt 2.4.7 och 2.4.2.

57 kap.

5 §

I bestämmelsen om församlingsinstruktionens innehåll görs två tillägg och en konsekvensändring. Dels införs ett nytt andra stycke i vilket det anges att det för en domkyrkoförsamling särskilt ska redovisas hur domkyrkans funktion kommer till uttryck som församlingskyrka och stiftskatedral, dels görs ett tillägg i första stycket i vilket det anges att samråd vid utarbetandet av församlingsinstruktionen i denna del ska ske med stiftet, till skillnad mot det samråd som i övrigt ska ske med domkapitlet.

Med hänsyn till att aktuell bestämmelse tillförs ett nytt andra stycke krävs en konsekvensändring av bestämmelsens sista stycke, på så vis att det i den nya lydelsen hänvisas till första till tredje styckena i stället för till första till andra styckena.

Övervägandena finns i avsnitt 2.4.6 och 2.4.2.

3 Förbud mot att röja uppgifter vid rekrytering

KsSkr 2023:4

3.1 Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen.

3.2 Förslag till ändringar i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar i fråga om kyrkoordningen,

dels att 54 kap. 15 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 54 kap. 4 f § av följande lydelse,

dels att det närmast före 54 kap. 4 f § ska införas en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

54 kap.

Förbud mot att röja uppgifter vid rekrytering

4 f §

Förbud gäller mot att röja uppgifter som lämnar eller kan bidra till upplysning om en enskild kandidats identitet i ärende om anställning av chefen för kyrkokansliet, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider men.

15 §

Förbud mot att röja uppgifter enligt 2 § första stycket, 3, 4 § första och andra styckena, 4 a–4 d, 5–11 a, 11 b § första stycket, 11 c, 12 och 13 §§ hindrar inte att uppgiften lämnas till	Förbud mot att röja uppgifter enligt 2 § första stycket, 3, 4 § första och andra styckena, 4 a–4 d, 4 f, 5–11 a, 11 b § första stycket, 11 c, 12 och 13 §§ hindrar inte att uppgiften lämnas till
--	---

1. kyrkans organisation för revision, tillsyn och överprövning,
2. en myndighet, om uppgiftsskyldigheten följer av en lag eller har beslutats med stöd av en lag,
3. socialnämnden enligt 13 a §, eller
4. företrädare för en arbetstagarorganisation eller till skyddsombud, om uppgifts- eller informationsplikten följer av en lag eller ett kollektivavtal.

Detta beslut träder i kraft den 1 december 2023.

3.3 Ärendet och dess beredning

3.3.1 Allmänt

Inom det allmänna gäller sedan 2010 sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) vid anställning av myndighetschef vid en förvaltningsmyndighet som lyder omedelbart under regeringen. Sekretessen gäller enligt 39 kap. 5 b § för uppgift som lämnar eller kan bidra till upplysning om en enskild kandidats identitet, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider men. Det kan, även för Svenska kyrkans vidkommande, finnas en risk att lämpliga kandidater till ledande befattningar avhåller sig från att söka anställning om det blir offentligt att de sökt en viss anställning. Frågan har därför väckts om behovet av en ny bestämmelse om förbud att röja uppgift som kan avslöja vem som är kandidat i en rekrytering till en tjänst i ledande ställning. Mot denna bakgrund togs en promemoria fram inom kyrkokansliet med förslag till ändringar i kyrkoordningen för att genomföra detta.

Promemorian remitterades den 19 december 2022 till stiftens, Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar, Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation (nedan Skao), Svenska kyrkans arvodesnämnd för den nationella nivån, Svenska kyrkans valprovsningsnämnd, Svenska kyrkans överklagandenämnd, samt 51 församlingar och pastorat. Remissvar har inkommit från 13 stift (två svar från Visby stift, stiftsstyrelsen och domkapitlet), tolv församlingar och pastorat, samt från Svenska kyrkans överklagandenämnd, Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar och Skao. Svenska kyrkans valprovsningsnämnd har valt att inte svara eftersom förslaget inte gäller den. Kramfors pastorat har meddelat att det inte har några synpunkter. Remissvaren finns tillgängliga i ärendet KS 2022-5417.

3.3.2 Promemorians förslag

I promemorian föreslås vissa ändringar i och tillägg till bestämmelserna om undantag från handlingsoffentligheten i 54 kap. kyrkoordningen. En ny bestämmelse föreslås i syfte att göra det möjligt att hemlighålla uppgifter i ärende om anställning av person i ledande ställning bland de anställda i Trossamfundet Svenska kyrkan, i ett stift, ett pastorat eller i en församling. Det avses gälla uppgifter som kan bidra till upplysning om en enskild kandidats identitet, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider men. Förslaget syftar till att kunna skydda uppgifter som identifierar vilka som är kandidater i rekryteringen av högre chefstjänster. Vidare föreslås ett undantag från förbudet att röja sådana uppgifter, att det inte ska gälla särskilt kyrkoordningsreglerade befattningar på lokal- och stiftsnivå, som kyrkoherde och biskop samt andra tillsättningar som kräver behörighetsprovning. Det föreslås också ett undantag som medger att sådana uppgifter ska kunna lämnas till bland annat de fackliga företrädarna. Förslagen till ändringar i kyrkoordningen är avsedda att fylla motsvarande funktion som 10 kap. 11 § och 39 kap. 5 b § offentlighets- och sekretesslagen i den omfattning som är nödvändig i ärende om anställning av högre chefsbefattningar inom Svenska kyrkan.

3.4 Bakgrund och gällande rätt

3.4.1 Inledning

Inom Svenska kyrkan finns en offentlighetsprincip som bland annat innebär att alla ska kunna få tillgång till handlingar inom kyrkans verksamhet. Det finns dock undantag från denna princip. Inom Svenska kyrkans personaladministrativa verksamhet gäller förbud mot att röja uppgifter om en anställds eller förtroendevalds personliga

förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att personen i fråga eller någon närstående lider men. Däremot finns det inget generellt förbud mot att röja uppgifter om vem som har sökt en viss anställning i Svenska kyrkan.

För det offentliga finns däremot en reglering om sekretess vid anställning av myndighetschefen vid en förvaltningsmyndighet som lyder omedelbart under regeringen samt riksbankschefen och vice riksbankschefen. Det innebär att sekretess gäller för uppgifter som skulle röja vem som är kandidat i ett ärende om anställning som myndighetschef. Ett liknande behov av skydd för sådana uppgifter kan antas finnas inom Svenska kyrkan. Vidare finns det i nuvarande inomkyrkliga regelverk ett starkare skydd för uppgifter om interna sökande än externa, vilket riskerar att skapa obalans i rekryteringsärenden.

3.4.2 Handlingsoffentlighet

I samband med relationsändringen år 2000 kom den statliga offentlighetsprincipen som tidigare gällt inom Svenska kyrkan att ersättas av en så kallad inomkyrklig offentlighetsprincip genom 11 § lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan. Den statliga offentlighetsprincipen gäller dock fortsättningsvis för de allmänna handlingar som förvaras hos Svenska kyrkan efter relationsändringen, vilket bland annat är historiska handlingar, handlingar som hör till begravningsverksamheten och handlingar som avser fördelning och användning av den kyrkoantikvariska ersättningen, enligt 10 § lagen om Svenska kyrkan.

Den inomkyrkliga regleringen utgår alltså från lagen om Svenska kyrkan och utvecklas genom kyrkoordningen. Regleringen utgår från och följer i stort samma mönster som den statliga offentlighetsprincipen. Även om den offentlighetsrättsliga regleringen inte är direkt tillämplig på större delen av Svenska kyrkans verksamhet har det ansetts viktigt att kyrkans verksamhet även fortsättningsvis bedrivs under öppenhet och att allmänheten har tillgång till handlingar i samma utsträckning som tidigare (prop. 1997/98:116 s. 67).

Alla ska ha rätt att ta del av Svenska kyrkans handlingar enligt 11 § lagen om Svenska kyrkan. Det har förtydligats i 53 kap. 3 § kyrkoordningen. Rätten till insyn får bara begränsas om det är särskilt motiverat med hänsyn till 1) skyddet för enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden, 2) Svenska kyrkans ekonomiska intresse eller 3) något synnerligen väsentligt intresse. Angående begränsningar av rätten att ta del av handlingar uttalades i förarbetena till lagen att regeringen förutsatte att Svenska kyrkan beaktar integritetsaspekter och att de områden där begränsningar bör komma i fråga framför allt är inom verksamheterna själavård, församlingsvård, personalvård och säkerhetsfrågor (prop. 1997/98:116 s. 65).

I 53 kap. kyrkoordningen regleras offentlighet för handlingar i kyrkan. I 54 kap. regleras undantagen från offentlighet för handlingar och vissa tystnadsplikter. Bestämmelserna i dessa kapitel omfattas av den så kallade särskilda beslutsordningen enligt 11 kap. 19 § kyrkoordningen, vilken bland annat innebär krav på kvalificerad majoritet vid ändringar i regelverket. För att ändra bestämmelser i kyrkoordningens 54 kap. måste minst tre fjärdedelar av de röstande vara ense om beslutet. Om inte minst tre fjärdedelar av de röstande beslutar att ändra en bestämmelse som avses i första stycket får kyrkomötet ändra bestämmelsen med enkel majoritet genom två likalydande beslut. Det andra beslutet ska fattas vid kyrkomötets andra sammanträde året efter att val till kyrkomötet har ägt rum.

3.4.3 Offentlighet i den personaladministrativa verksamheten

Rätten att ta del av allmänna handlingar får alltså endast begränsas för vissa särskilt angivna syften som skyddet för enskilda personliga förhållanden.

Inom kyrkans personaladministration gäller förbud mot att röja uppgifter om en anställds eller förtroendevalds personliga förhållanden enligt 54 kap. 4 § första stycket kyrkoordningen. Förbudet gäller om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att personen i fråga eller någon närstående lider men. Huvudregeln är alltså att det råder ett förbud mot att röja uppgifterna. Förbudet gäller dock inte uppgifter om lön, förmåner och andra anställningsvillkor. Bestämmelsen motsvarar i stort 39 kap. 2 § första stycket offentlighets- och sekretesslagen. Det inomkyrkliga förbudet mot att röja uppgifterna innebär dock ett starkare skydd än i den statliga regleringen, eftersom det enligt kyrkoordningen gäller ett så kallat omvänt skaderekvisit. Huvudregeln innebär alltså att uppgifter som omfattas av bestämmelsen inte ska lämnas ut. En annan skillnad är att den inomkyrkliga bestämmelsen även omfattar förtroendevalda. Uppgifter som kan komma att omfattas av förbudet är till exempel den anställdas eller förtroendevaldas bostadsadress, hemtelefonnummer och personnummer.

Vid rekrytering följer ett förbud mot att röja uppgifter om en enskilda personliga förhållanden som hänför sig till psykologisk undersökning eller liknande, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att personen i fråga eller närstående lider men, enligt 54 kap. 4 § andra stycket kyrkoordningen. Någon annan reglering till skydd för den som endast är kandidat till en tjänst och inte tidigare har en anställning finns emellertid inte.

Som skyddet är utformat i 54 kap. 4 § andra stycket kyrkoordningen är det inte möjligt att skydda ansökningshandlingar, meritförteckningar och liknande som ges in av den som externt söker till en tjänst i kyrkan. Däremot ger samma bestämmelse möjlighet att i en rekrytering neka utlämnande av ansökningshandlingar och liknande för interna sökande som redan är anställda i kyrkan, om det inte står klart att ett röjande av deras identitet och att de sökt den nya tjänsten inte leder till men. Skyddet i en rekryteringsprocess är med andra ord starkare för interna sökanden, trots att det i vissa fall kan antas vara mer känsligt för externa sökande att deras uppgifter blir offentliga (Edqvist m.fl., *Kyrkoordningen för Svenska kyrkan 2022 med kommentarer och angränsande lagstiftning*, s. 807). När en person väl har anställts torde ansökningshandlingar och meritförteckningar kunna lämnas ut (jfr ÖN 2022/6).

En sökande som inte tagits ut till intervju eller erbjudits tjänsten har även rätt att be att få en uppgift av arbetsgivaren om vilken utbildning, yrkeserfarenhet och andra meriter den hade som togs ut till anställningsintervju eller fick arbetet enligt 2 kap. 4 § diskrimineringslagen (2008:567).

3.4.4 Befattningar i Svenska kyrkan

Svenska kyrkans befattningar regleras bland annat i kyrkoordningen, där anges till exempel vilka befattningar som ska finnas för en församling, för ett stift, för Svenska kyrkan i utlandet och för den nationella nivån. I 34 kap. 5 § 1 kyrkoordningen anges att det ska finnas en chef anställd för kyrkokansliet. Chefen för kyrkokansliet är generalsekreteraren enligt 3 kap. 1 § kyrkokansliets arbetsordning. Inga andra bestämmelser i kyrkoordningen kan sägas direkt avse en viss unik befattning som chef.

I 33 kap. 5 § 4 kyrkoordningen finns en bestämmelse som anger att den som är anställd i församlingen eller i det pastorat i vilken församlingen ingår och ”som på grund av sina uppgifter har en ledande ställning bland de anställda” inte är valbar som förtroendevald i en församling. Motsvarande bestämmelse om valbarhet på pastorats-,

stifts- respektive nationell nivå finns i 33 kap. 6 § 3, 7 § 3 och 8 § 2 kyrkoordningen. I dessa bestämmelser finns alltså ett begrepp som avser en anställd som har en ledande ställning, utöver kyrkoherde eller biskop. I kyrkoordningsskrivelsen uttalades att begreppet avser på lokal nivå, utöver kyrkoherden som har ”den ledande ställningen”, en anställd som är kanslichef, kamrer eller motsvarande (CsSkr 1999:3 s. 2–230). Det kan alltså finnas fler anställda än kyrkoherden som har en ledande ställning, men fortfarande ska det dock vara frågan om ”en mycket begränsad del av de anställda”. Det ansågs inte heller gälla alla som har någon arbetsledande befattning, utan de som har en övergripande chefstjänst som kanslichef, kamrer, kyrkogårdschef eller annan förvaltningschef (a. st.).

När det gäller anställning till befattningar i Svenska kyrkan kan de inte överklagas på samma sätt som vid ett tjänstetillsättningsbeslut som fattas av en statlig myndighet. Beslutsprövning kan däremot bli aktuellt.

3.4.5 Tystnadsplikt och meddelarrätt inom Svenska kyrkan

I Svenska kyrkans verksamhet följer det inte automatiskt någon tystnadsplikt med bestämmelserna om förbud mot att röja uppgifter i 54 kap. kyrkoordningen. I stället är tystnadsplikten och meddelarrätten reglerad i en protokollsanteckning till Svenska kyrkans avtal 22 (21 och 22). Tystnadsplikten gäller enligt 21 bland annat följande:

[a]lla arbetstagare har tystnadsplikt om uppgifter som erhållits, vid församlings- och personalvård avseende personliga och känsliga uppgifter om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att personen i fråga eller någon närstående lider men. Inom personalvården gäller tystnadsplikten inte uppgifter om lön, förmåner och allmänna anställningsförmåner. Vidare gäller tystnadsplikt för de uppgifter och på de villkor som framgår av kyrkoordningen 54 kap. 3 och 5–12 §§.

Tystnadsplikten enligt kollektivavtalet gäller alltså inte 54 kap. 4–4 e §§ kyrkoordningen som bland annat avser personaladministration. Samtidigt gäller tystnadsplikten personliga och känsliga uppgifter som erhållits vid personalvård, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att personen eller närstående lider men. Meddelarrätten regleras i protokollsanteckning 22 och innebär att det för anställda inom Svenska kyrkan även efter relationsändringen ska gälla en yttrande-, tryck- och meddelarfrihet motsvarande den som gäller för offentliganställda. Sådant som har anförtrotts vid bikt, enskild självvård eller självvårdande samtal omfattas inte. En anställd som utnyttjar meddelarrätten får inte särbehandlas på grund av detta.

3.4.6 Sekretess i ärende om anställning av myndighetschef

I den statliga verksamheten regleras sekretess till skydd för enskild i personaladministrativ verksamhet, till exempel anställningsärenden, i 39 kap. offentlighets- och sekretesslagen. I förarbetena till lagen framhålls att en betydande öppenhet bör råda inom personaladministrativ verksamhet som innefattar myndighetsutövning, såsom anställningsärenden, och att detta har varit skälet till att just dessa ärenden undantagits från sekretess (prop. 1979/80:2, del A, s. 200 f.).

Sedan 2010 gäller dock sekretess vid anställning av myndighetschef vid en förvaltningsmyndighet som lyder omedelbart under regeringen, för uppgift som lämnar eller kan bidra till upplysning om en enskild kandidats identitet, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider men enligt 39 kap. 5 b § offentlighets- och sekretesslagen. Sekretessen gäller först när det finns ett ärende om anställning. Den gäller för uppgift som lämnar eller kan bidra till upplysning om en

persons identitet. Det är alltså inte endast namnet på den som anmält intresse som omfattas av sekretess, utan även exempelvis adress och tidigare meriter, om uppgifterna enskilt eller tillsammans med andra uppgifter kan leda till att den enskildes identitet avslöjas (prop. 2009/10:56 s. 49).

Bestämmelsen motiverades bland annat av att det i en undersökning visade sig att kompetenta kandidater avstod från att anmäla sitt intresse för en anställning som myndighetschef om deras identiteter röjdes i rekryteringsförfarandet (SOU 2009:4 s. 43, a. prop. s. 17). Cirka 24 procent av de som skulle kunna vara väl kvalificerade för anställning som myndighetschef angav att de avstod från att anmäla sitt intresse av denna anledning (a. st). Det ansågs inte godtagbart att en så hög andel kvalificerade kandidater avstod från att söka en sådan anställning (a. prop. s. 19). Bestämmelsen utformades med ett så kallat omvänt skaderekvisit. En skadeprovning ska göras, men uppgifterna får som huvudregel inte röjas.

Inom det allmänna och inom kyrkan finns en rätt för personer att muntligen förmedla uppgifter till media oavsett att uppgifterna omfattas av tystnadsplikt, den så kallade meddelarfriheten eller meddelarrätten som den kallas inom kyrkan. För det allmänna del gäller, till skillnad från vad som är fallet med bestämmelserna i kyrkoordningen, att sekretessbestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen även innefattar en tystnadsplikt, det vill säga de omfattar både ett skriftligt och ett muntligt utlämnande av uppgifter. Meddelarfriheten framgår av tryckfrihetsförordningen respektive yttrandefrihetsgrundlagen och får inskränkas genom offentlighets- och sekretesslagen. Så har skett beträffande sekretess för uppgift om rekrytering av myndighetschef.

3.5 Överväganden och förslag

3.5.1 Förbud att röja uppgifter vid anställning

Kyrkostyrelsens förslag: I ärende om anställning av chefen för kyrkokansliet ska förbud gälla mot att röja uppgifter som lämnar eller kan bidra till upplysning om en enskild kandidats identitet, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider men.

Ny paragraf: 54 kap. 4 f § kyrkoordningen

Promemorians förslag överensstämmer endast delvis med kyrkostyrelsens förslag. Förbudet i promemorian avsåg befattningshavare i ledande ställning inom Svenska kyrkan, inklusive chefen för kyrkokansliet.

Remissinstanserna: Remissutfallet är blandat. Ungefär tio remissinstanser tillstyrker helt promemorians förslag och ungefär lika många avstyrker förslaget i sin helhet. Några remissinstanser tillstyrker, som det får förstås, promemorians förslag endast till den del det avser ärenden om anställning av ett ytterst begränsat antal tjänster eller endast chefen för kyrkokansliet. Ett par remissinstanser har inget att erinra mot förslagen, men anser att det måste förtydligas vad som avses med ”ledande ställning” och att behovet av förbudet också måste förtydligas. Några remissinstanser lyfter också behovet av en översyn av 54 kap. kyrkoordningen.

Översiktligt om remissvarens innehåll

Stiftsstyrelsen i *Uppsala stift* avstyrker förslaget i sin helhet eftersom den bedömer att det inte finns sådana skäl som krävs för att inskränka den inomkyrkliga offentlighetsprincipen på det sätt som anges. Vidare lyfter stiftsstyrelsen en rad synpunkter på

förslaget bland annat att förslaget snarare verkar avsett att skydda anställningsprocessen, att det saknas stöd i lagen om Svenska kyrkan för förslaget och att jämförelsen med anställning av myndighetschefer inte är rättvisande. Vidare anser stiftsstyrelsen att det behöver förtydligas hur det ska avgöras vilka befattningar förbudet gäller. Stiftsstyrelsen tar även upp att rekrytering utan insyn kan vara förtroendeskadlig, att offentlighetsprincipen syftar till att granskning ska kunna göras av hur de förtroendevalda sköter förvaltningen och av Svenska kyrkans verksamhet i stort. Eftersom tillsättningsbeslut inte kan överklagas på samma sätt som inom statlig verksamhet, talar det enligt stiftsstyrelsen – till skillnad från vad som anges i förslaget – att det kan vara desto viktigare att förfaranden kan granskas på annat sätt. En obalans mellan interna och externa sökande bör i stället kunna lösas genom att göra interna ansökningar offentliga i samma utsträckning som externa enligt stiftsstyrelsen. Stiftsstyrelsen anser avslutningsvis att en översyn behöver göras av hela 54 kap., vilken även skulle kunna innehålla avvägningar mellan offentlighetsprincipen och behovet av skydd bland annat för personliga förhållanden i anställningsprocesser. Stiftsstyrelsen tar också upp att promemorian inte behandlar frågan om rekryteringsföretag och handlingsoffentlighet.

Stiftsstyrelsen i *Linköpings* och *Skara stift* tillstyrker promemorians förslag utan ytterligare kommentar.

Stiftsstyrelsen i *Strängnäs stift* anser att förslaget är motiverat i sak, men att ett undantag från handlingsoffentligheten ska vara ytterst begränsat, i likhet med den statliga regleringen där undantaget uttryckligen begränsas till myndighetschefer. Stiftsstyrelsen ser dock inte att promemorians förslag, personer i ledande ställning bland de anställda, motsvarar detta högst begränsat antal tjänster och avstyrker förslaget i denna del. Vidare anser stiftsstyrelsen att det är för lång tid att förbudet ska gälla i högst tio år och att det bör gälla kortare tid, exempelvis två år som i gallringsföreskrifterna för rekryteringsärenden.

Västerås stift avstyrker förslaget i sin helhet och anser att transparens och öppenhet, så långt det är möjligt, är helt grundläggande i Svenska kyrkans verksamhet, samt att argumenten i promemorian inte väger tillräckligt tungt för att rättfärdiga undantaget. Vidare undrar stiftet varför rekrytering där behörighetsprövning krävs är undantaget från förslaget och varför inte samma öppenhet ska kunna gälla för administrativ personal, för att undvika en uppdelning i två arbetslag, ett administrativt och ett församlingsvårdande.

Stiftsstyrelsen i *Växjö stift* tillstyrker också förslaget och anger bland annat att det är ett sedan länge känt problem med offentlighet i rekryteringssammanhang och att många som anställer på församlings- pastorats- och stiftsnivå får frågor från kandidater, framför allt till chefspositioner, om det går att hålla uppgifter hemliga, i vart fall i den första tiden i rekryteringen. Stiftsstyrelsen välkomnar därför förslaget och pekar på att det annars kan leda till risk för oro i den egna organisationen eller för den egna anställningen om kandidaten inte får tjänsten. Stiftsstyrelsen lägger till att kyrkan som andra arbetsgivare är intresserad av kompetenta medarbetare och att offentlighetskravet inte bör stå i vägen för att människor ska söka ledande tjänster i kyrkan. En avvägning mellan offentlighetsprincipen, det vill säga det offentliga intresset av allmänhetens rätt till insyn, och organisationens bästa, det vill säga att kunna attrahera rätt kompetenser till kyrkans chefstjänster bör göras enligt stiftsstyrelsen. Det är vidare rimligt att Svenska kyrkan går i takt med övriga offentliga organisationer där myndigheter i dag har starkare sekretess för sökanden till ledande positioner än Svenska kyrkan enligt stiftsstyrelsen.

Stiftsstyrelsen i *Lunds stift* avstyrker förslaget till ändringar i kyrkoordningen, men om förslaget går vidare bör det kompletteras med en bestämmelse att förbudet inte ska

gälla beslut i ärendet eller uppgift om den som har fått anställningen, för att undanröja eventuell oklarhet kring om uppgifter om den person som faktiskt fått anställningen bör vara offentliga (jfr ÖN beslut 2022/6). Stiftsstyrelsen anger bland annat att skälen för bibehållen öppenhet inom Svenska kyrkan även fortsättningsvis väger tyngre än de i promemorian åberopade skälen för att inskränka öppenheten. Sammantaget ser stiftsstyrelsen ingen anledning till att börja ålägga individuella intressen större tyngd än tidigare, inte ens (eller särskilt inte) vad gäller ett utpekad fåtal sökandes individuella intressen. Stiftsstyrelsen ifrågasätter också om förslaget verkligen skulle leda till ett ökat antal lämpliga sökande och om enbart slutsatserna från en snart 15 år gammal statlig utredning utgör tillräckligt stöd för att inskränka den inomkyrkliga handlings-öppenheten, samt att ingen inomkyrklig utredning har gjorts om behovet. Enligt stiftsstyrelsen saknas sammantaget bärande skäl för att, i mer eller mindre hast, anta den föreslagna bestämmelsen. Stiftsstyrelsen vill se en översyn av 54 kap.

Stiftsstyrelsen i *Göteborgs stift* bedömer att förslaget är motiverat och ska tillstyrkas, men föreslår att det ska framgå i själva bestämmelsen att förbudet ska gälla i högst tio år i likhet med offentlighets- och sekretesslagen.

Domkapitlet i *Karlstads stift* och *Karlstad pastorat* avstyrker förslaget och anför att Svenska kyrkan är en öppen folkkyrka vars verksamhet även fortsättningsvis ska bedrivas under betydande öppenhet och transparens även när det gäller rekrytering av personer i ledande ställning.

Domkapitlet i *Härnösands stift* avstyrker förslaget och anger bland annat att det inte i promemorian finns någon utredning som bekräftar att nu gällande offentlighet har hindrat kvalificerade sökanden, utan det är ett antagande baserat på tidigare undersökning vid införandet av den statliga regleringen. Det är vidare enligt domkapitlet inte rimligt, med hänvisning till en bestämmelse som gäller myndighetschefer under regeringen, att föreslå motsvarande bestämmelse i kyrkoordningen som ska gälla vid anställning av såväl kyrkogårdschef som generalsekreterare. Det vore, enligt domkapitlet, rimligare att göra en jämförelse med ledande ställning i en kommun, där det inte finns någon motsvarande sekretessbestämmelse. Domkapitlet hänvisar också till att det i kyrkoordningen framgår att det öppna samtalet och den fria granskningen av Svenska kyrkans verksamhet är av avgörande vikt. Utifrån vad promemorian anger är det inte uppenbart att andra intressen ska väga tyngre än offentlighetsprincipen enligt domkapitlet som även menar att skillnaden mellan externa och interna sökanden kan lösas på annat sätt.

Luleå stift avstyrker förslaget, i den lydelse som föreslås, och anger bland annat att vikten av offentlighet bör anses väga så tungt att det endast för få tjänster inom Svenska kyrkan ska behövas en sekretessbestämmelse av det här slaget, varför stiftet önskar att ett nytt förslag till bestämmelse formuleras som tydligare tar sikte på just den begränsade skaran av tjänster som bestämmelsen behöver avse. Sekretesstiden bör också kunna kortas väsentligt enligt stiftet.

Stiftsstyrelsen i *Stockholms stift* tillstyrker förslaget om förbudet endast avser tjänsten som generalsekreterare vid kyrkokansliet och motiverar detta bland annat med en jämförelse med befintlig lagstiftning och konstaterar att det – utifrån de tjänster som omfattas av förslaget till förbud – är mycket tveksamt dels om förbudet är befogat av de skäl som anges i promemorian, dels om det kan anses vara rimligt mot bakgrund av den inomkyrkliga offentlighetsprincipen enligt 11 § lagen om Svenska kyrkan och den inomkyrkliga huvudregeln om offentlighet för handlingar enligt 53 kap. 3 § kyrkoordningen. Till detta kommer, enligt stiftsstyrelsen, också vad som faktiskt gäller på motsvarande sätt för staten, men också för regioner och kommuner. Omfattningen bör begränsas så att förbudet endast avser den högsta chefstjänsten på kyrkokansliet, anger stiftsstyrelsen.

Domkapitlet och stiftsstyrelsen i *Visby Stift* tillstyrker förslaget, utan ytterligare kommentar.

Uppsala pastorat och *Uppsala domkyrkoförsamling* har i sak inget att erinra mot förslaget, men lyfter fram att det måste preciseras vilka tjänster som avses, eftersom det innebär en inskränkning i den inomkyrkliga offentlighetsprincipen. Även *Älvkarleby-Skutskärs församling* tillstyrker promemorians förslag, bland annat eftersom det ger en möjlighet att söka en ny tjänst utan att det blir alltför känt, vilket kan gynna rekrytering till olika ledande tjänster inom kyrkans organisation på olika nivåer.

Södertälje pastorat vill betona offentlighetsprincipen som grundläggande för Svenska kyrkans förtroende, men anser att det är motiverat med ett undantag i den omfattning som anges i kommentaren till förslaget, alltså en ytterst begränsad inskränkning som endast gäller ett fåtal tjänster (som i det statliga sammanhanget där undantaget avser vissa myndighetschefer). Pastoratet anger vidare att den i promemorian föreslagna formuleringen ”personer i ledande ställning” inte motsvarar det högst begränsat antal tjänster som är motiverat och avstyrker därför promemorians förslag i denna del. Vidare anser pastoratet att det är för lång tid att bestämmelsen ska gälla i högst tio år och att tre år kan vara lämpligt eftersom rekryteringsärenden ska gallras då.

Västerås pastorat tillstyrker promemorians förslag och anger att åtgärder som underlättar rekryteringen bör uppmuntras, i synnerhet för mer kvalificerade tjänster och profiltjänster. Pastoratet lyfter dock att förslaget medför en internkyrklig skevhet eftersom merparten av Svenska kyrkans ledande befattningar kräver behörighetsförklaring och därför inte omfattas av bestämmelsen, trots att känsligheten i att söka nytt arbete torde vara hög oavsett typ av tjänst. Därför ställer sig pastoratet frågande till varför förslaget inte kan tillämpas även på sådana tjänster, förutom vid anställning av biskop, och att utlämnande av uppgift som krävs för behörighetsprövningen bör kunna hanteras på liknande sätt som utlämnande till de fackliga organisationerna.

Brunnby församling tillstyrker förslaget.

Örgryte pastorat avstyrker förslaget eftersom offentlighetsprincipen är viktig och värd att värna, samt att de olika kategorierna av tjänster inom Svenska kyrkan så långt som möjligt bör behandlas lika. Pastoratet anger att det därför vore olämpligt att införa en annan offentlighetsprincip för icke-vigda befattningshavare än för dem som är vigda. *Kramfors pastorat* har inga synpunkter, liksom *Luleå domkyrkoförsamling* som konstaterar att den är enig med förslaget och inte har något att tillägga.

Skellefteå pastorat avstyrker förslaget och uppger bland annat att förslaget endast skulle gälla chefer inom kyrkans stödverksamhet, men inte chefer inom kyrkans grundläggande uppgift. Pastoratet ser bland annat att detta leder mot att bygga kyrkan alltmer som en koncern bland andra i samhället, och att alltmer bygga upp och stärka kanslisidan som ett försök att bygga upp styrningen på rikskyrkonivå, men även dessa funktioner på stifts- eller pastoratnivå. Vidare anger pastoratet att Trossamfundet Svenska kyrkan inte är en myndighet, inte centralstyrd, utan en medlemskyrka där man lokalt väljer sitt fullmäktige och sitt kyrkoråd som med kyrkoherden ska lägga riktning och ta ansvar för att församlingens grundläggande uppgift blir utförd, med biskopen som ansvarig för teologisk översyn, i episkopal struktur, och där stiftsorganisationen finns som stöd för biskopen i sin uppgift. Pastoratet anger vidare att kyrkoherdens ansvar och ledarskap som även omfattar församlingens eller pastoratets förvaltning, inte ändrar kyrkorådets ansvar på detta område. Därför anser pastoratet att det vore att göra kyrkan en djup otjänst att särskilja ledande positioner i stödverksamheten och dessutom koppla ihop detta på ett myndighetsliknande sätt för att bygga upp kyrkans organisation.

Visby domkyrkoförsamling tillstyrker promemorians förslag och anger att det i ett rekryteringsförfarande och ur arbetsmiljösynpunkt är ett viktigt tillägg för att skydda uppgifter och enskilda i rekrytering av högre chefstjänster.

Svenska kyrkans överklagandenämnd tillstyrker i huvudsak förslagen och anger att det bör finnas samma möjligheter att skydda en uppgift om sökandens identitet när det är frågan om tillsättning av högre tjänster, oavsett om sökanden redan är anställd inom Svenska kyrkan eller utomstående, samt noterar att motsvarande bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen är mer preciserad än i förslaget som gäller ”anställning av den som på grund av sina uppgifter kommer att inneha en ledande ställning bland de anställda”. Det bör enligt Överklagandenämnden övervägas att redan i bestämmelsen närmare precisera, vilka anställningar som kan komma att omfattas och att begreppet ”ledande ställning” kan komma att ges en alltför extensiv tolkning. Vidare bör det enligt Överklagandenämnden närmare analyseras vilket behov det finns av den föreslagna bestämmelsen, eftersom det är fråga om införande av en sekretessregel.

Svenska kyrkans valprovsnämnd väljer att inte svara då promemorians förslag inte avser beslutsfattande i nämnden. *Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar* har i huvudsak inget att erinra mot förslaget, utifrån de utgångspunkter som nämnden har att beakta, men anser att förslaget måste förtydligas. Nämnden anmärker att om det finns behov av en bestämmelse som den föreslagna, vilket inte närmare har analyserats, bör det övervägas om begreppet ”ledande ställning bland de anställda” är lämpligt. Nämnden jämför förslaget med den statliga regleringen som är mer precis och noterar att begreppet riskerar att tolkas alltför extensivt, samt att begreppet av tradition även innefattar biskopar och kyrkoherdar, vilket förslaget inte gör. Enligt nämnden är bestämmelsen inte godtagbar i nuvarande lydelse. *Ska* noterar redaktionella synpunkter i förslaget och anser vidare att kyrkostyrelsen bör överväga en översyn av kyrkoordningens regler om undantag från handlingsoffentlighet och att en sådan översyn bör innefatta frågan om tystnadsplikt för anställda, förtroendevalda och andra som deltar i kyrkans verksamhet.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Kyrkostyrelsen föreslår en ny bestämmelse 54 kap. 4 f § kyrkoordningen som innebär ett förbud mot att röja uppgifter i ärenden om anställning av chefen för kyrkokansliet, generalsekreteraren. Kyrkostyrelsen har noga gått igenom det blandade remissutfallet som förslaget i promemorian fick. Promemorians förslag var bredare och avsåg ”anställning av den som på grund av sina uppgifter kommer att inneha en ledande ställning bland de anställda”, dock inte befattningar för vilka behörighetsprövning krävs. Kyrkostyrelsen har bland annat övervägt skälen till att vissa remissinstanser avstyrkte förslaget, varför förslaget inte ansågs vara tillräckligt precist formulerat med ”person i ledande ställning” och att behovet inte var tillräckligt tydligt beskrivet eller utrett. Det fanns också synpunkter på att förslaget gjorde skillnad på befattningar där behörighetsprövning krävs respektive inte krävs.

Kyrkostyrelsen noterar även att ett antal remissinstanser tillstyrkt förslaget i sin helhet och bekräftat ett behov av sekretess vid rekryteringar till chefsbefattningar, bland annat genom att problemet är känt och att det har efterfrågats om inte uppgifter om en kandidat kan hållas hemliga. Det har även angetts att det för rekryteringsförfarandet och ur arbetsmiljösynpunkt vore ett viktigt tillägg för att skydda uppgifter och enskilda i rekrytering av högre chefstjänster. Ytterligare ett par remissinstanser har framhållit att det bör vara en mycket snäv bestämmelse som medger att uppgifter ska kunna hemlighållas vid rekryteringen av ett ytterst begränsat antal tjänster eller endast för chefen för kyrkokansliet, generalsekreteraren.

Som beskrivits ovan finns i Svenska kyrkans verksamhet i dag ingen motsvarighet till bestämmelsen om sekretess för identiteten hos kandidater i ärenden om anställning av myndighetschef i 39 kap. 5 b § offentlighets- och sekretesslagen. Som vissa av remissinstanserna framhållit är det känt att detta kan innebära problem i rekryteringsavseenden, särskilt med avseende på högre chefstjänster. Även om någon utredning inte gjorts i promemorian, som bland annat domkapitlet i Lunds stift efterfrågat, kan det inte uteslutas att kvalificerade kandidater avstår från att söka tjänster som innebär ledande ställning inom Svenska kyrkan, med hänsyn till att deras identitet kan bli offentlig i samband med rekryteringsprocessen. Med tanke på den nu mer begränsade bestämmelsen kyrkostyrelsen föreslår finns det också utmaningar med att genomföra någon närmare utredning kring detta. Det kan dock på goda grunder antas att kandidaten påverkas negativt, om det blir offentligt att hon eller han har sökt en annan anställning. Personer som är aktuella i rekryteringsprocessen för en sådan ledande befattning som generalsekreterare har i regel redan en ledande position på sin nuvarande arbetsplats, varför risken att det påverkar dem negativt kan antas vara påtaglig. Det kan inte uteslutas att det kan vara känsligt, bland annat i rollen som ledare, om det blir känt att de sökt en annan tjänst. Det kan också leda till andra men för den enskilde. Kyrkostyrelsen delar promemorians farhåga att den förutsättning att uppgiften om ansökan kan bli offentlig skulle kunna få till följd att kvalificerade kandidater väljer att inte söka anställningen. Skillnaden mellan interna och externa sökanden kan också anses som problematisk.

Som en del av remissinstanserna påtalat är det en författningsteknisk utmaning att med precision närmare ange för vilka befattningar behovet av en reglering föreligger. Som det beskrivs i avsnitt 3.4.4 ovan finns chefsbefattningar inte direkt reglerade i kyrkoordningen, med undantag för att det i bestämmelserna om valbarhet definieras vissa personer i ledande ställning. Vissa remissinstanser har efterfrågat en tydligare definition av det i promemorians förslag använda begreppet ”personer i ledande ställning”. Kyrkostyrelsen har därför övervägt sätt att ytterligare förtydliga vilka befattningar som skulle kunna omfattas av ett förbud om att röja uppgifter. Det låter sig dock inte enkelt göras på det föreliggande beredningsunderlaget. Frågan om befattningar regleras i huvudsak på annat sätt i dag. Sammantaget talar det för att rekvisitet ”personer i ledande ställning” i nu aktuellt sammanhang riskerar att bli svårt att tillämpa. Det kan vidare också vara svårt att utan vidare utredning motivera behovet av sekretess för varje befattning som regleringen skulle träffa enligt promemorians förslag.

Mot bakgrund av att kyrkoordningen i dag inte innehåller någon generell definition av de högsta chefstjänsterna inom Svenska kyrkan, till skillnad från den statliga regleringen, anser kyrkostyrelsen att ett förbud mot att röja uppgifter i anställningsärenden, i nuläget och mot bakgrund av remissläget, bör ges en snäv omfattning. Förbudet bör begränsas till att endast gälla en tydligt definierad chefsbefattning, chefen för kyrkokansliet, som finns angiven i kyrkoordningen. Kyrkostyrelsen finner att det finns en risk för att en enskild kandidat kan lida men i ett ärende om anställning som chef för kyrkokansliet om uppgift om kandidaten blir känd. Dessutom kan det påverka förutsättningarna att anställa den bäst lämpade kandidaten.

Mot denna bakgrund föreslår kyrkostyrelsen att kyrkoordningen kompletteras med en ny bestämmelse i 54 kap. 4 f § så att även Svenska kyrkan kan erbjuda ett skydd för uppgifter som röjer identiteten för dem som är aktuella i rekryteringsprocessen för anställning som chef för kyrkokansliet, generalsekreteraren. För att inte inskränka offentligheten mer än nödvändigt föreslås att bestämmelsen utformas med ett så kallat omvänt skaderekvisit. Detta innebär att en skadeprovning ska göras, men att uppgifterna som huvudregel inte får röjas. Bara om det står klart att så kan ske utan att

personen i fråga eller någon närstående lider men får en uppgift lämnas ut. Regleringen blir därmed i det närmaste identisk med den som för närvarande gäller i anställningsärenden avseende myndighetschefer.

En förutsättning för att bestämmelsen ska bli tillämplig är att den aktuella uppgiften kan hänföras till den enskilde, det vill säga det måste finnas en risk för identifikation av den enskilde. Eftersom det är uppgifter som sannolikt inte kan leda till men under någon längre tid föreslås det att förbudet ska gälla i upp till högst tio år. *Göteborgs stift* har fört fram att detta uttryckligen borde framgå i bestämmelsen, men kyrkostyrelsen väljer att ange detta i förarbetena till bestämmelsen vilket är brukligt i kyrkoordningen vid bestämmelser av denna typ. Ett par remissinstanser har även ifrågasatt om inte denna period är för lång, med beaktande bland annat av att gallringstiden i personaladministrativa ärenden är betydligt kortare. Kyrkostyrelsen menar dock att tio år är en lämplig längsta tid en sådan uppgift kan hållas hemlig och att den i enskilda fall kan bedömas vara kortare än så. Uppgiften kan i sådant fall lämnas ut om det kan göras utan men för den enskilde. Bestämmelsen som den nu är utformad gäller kyrkokansliet och avser inte att påverka reglerna för gallring. Förbudet är avsett att tillämpas lika, oavsett om det gäller externa eller interna kandidater.

Rätten till insyn i Svenska kyrkans handlingar får enligt 11 § lagen om svenska kyrkan bara begränsas om det är särskilt motiverat med hänsyn till 1) skyddet för enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden, 2) Svenska kyrkans ekonomiska intresse eller 3) något synnerligen väsentligt intresse. Ett förbud att röja uppgifter om en kandidats identitet avser att skydda dennes personliga och ekonomiska förhållanden. Vidare avser förbudet också att uppfylla intresset av att få de mest kvalificerade kandidaterna som sökande. Förslaget innebär en inskränkning av den inomkyrkliga offentlighetsprincipen. Den enskildes integritet och intresse av att förbli anonym, tillsammans med det allmänna intresset av att få de bäst lämpade personerna att söka den utlysta anställningen kan dock i dessa fall antas väga tyngre. Dock ska uppgift om vem som fått tjänsten inte omfattas av förbudet när ärendet är avslutat, vilket Lunds stift har påtalat. Det behöver dock enligt kyrkostyrelsens mening inte framgå direkt av bestämmelsens ordalydelse. Efter att anställningsärendet är avslutat kommer det att framgå vem som anställts som generalsekreterare.

3.5.2 Undantaget från förbudet att röja uppgifter

Kyrkostyrelsens förslag: Förbud mot att röja uppgifter som lämnar eller kan bidra till upplysning om en enskild kandidats identitet i ärende om anställning av chefen för kyrkokansliet hindrar inte att uppgiften lämnas till kyrkans organisation för revision, tillsyn och överprövning, en myndighet, om uppgiftsskyldigheten följer av en lag eller har beslutats med stöd av en lag, socialnämnden, eller företrädare för en arbetstagarorganisation eller till skyddsombud, om uppgifts- eller informationsplikten följer av en lag eller ett kollektivavtal.

Ändrad paragraf: 54 kap. 15 § kyrkoordningen.

Promemorians förslag överensstämmer endast delvis med kyrkostyrelsens förslag. Förbudet i promemorians förslag avsåg personer i ledande ställning inom Svenska kyrkan, inklusive chefen för kyrkokansliet.

Remissinstanserna: Eftersom denna bestämmelse främst är en följd av förslaget till ändring i 54 kap. 4 f § har remissinstanserna angett den inställning som framgår av remissöversikten ovan. Skao har lämnat redaktionella synpunkter.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Förbudet att röja uppgifter i ärende om anställning som chef för kyrkokansliet som lämnar eller kan bidra till upplysning om en enskild kandidats identitet, bör inte hindra att uppgiften lämnas bland annat till företrädare för en arbetstagarorganisation eller till skyddsombud, om uppgifts- eller informationsplikten följer av lag eller kollektivavtal. En motsvarande reglering finns i 10 kap. 11 § offentlighets- och sekretesslagen.

Tystnadsplikten inom Svenska kyrkan omfattar inte bestämmelserna i 54 kap. 4–4 d § kyrkoordningen och bör inte heller omfatta förslaget till ny bestämmelse i 54 kap. 4 f §.

Vidare kommer den nya bestämmelsen i 54 kap. 4 f § om förbud att röja kandidats identitet inte att gälla i förhållande till kandidaten själv enligt 54 kap. 14 § kyrkoordningen. Skaos redaktionella synpunkter på främst andra stycket införs inte.

3.6 Ikraftträdande

Förslaget föreslås träda i kraft den 1 december 2023. Det bedöms inte nödvändigt med några särskilda övergångsbestämmelser.

3.7 Konsekvenser

Konsekvenser för barn

Förslaget bedöms inte medföra några direkta eller indirekta konsekvenser för barn.

Övriga konsekvenser

Förbudet att röja uppgifter innebär en inskränkning av handlingsoffentligheten som motiveras av det motstående intresset av enskild kandidats intresse av att uppgiften inte röjs och det allmänna intresset att de mest kvalificerade kandidaterna söker anställning som chef för kyrkokansliet.

3.8 Kommentar till bestämmelserna

54 kap.

4 f §

Paragrafen är ny och innehåller en reglering om förbud att röja uppgifter som hänförs sig till ärenden om anställning som chef för kyrkokansliet.

Förbudet gäller först när det finns ett ärende om anställning. Förbudet gäller för uppgift som lämnar eller kan bidra till upplysning om en persons identitet. Det är alltså inte endast namnet på den som sökt en anställning som omfattas av förbudet utan även till exempel adress och tidigare meriter kan omfattas av förbudet, om uppgifterna enskilt eller tillsammans med andra uppgifter kan leda till att den enskildes identitet avslöjas.

Förbudet har ett omvänt skaderekvisit vilket innebär att det föreligger en presumtion för att uppgiften inte ska lämnas ut. I de fall uppgifterna kan avidentifieras torde det inte föreligga något hinder mot att lämna ut dem för till exempel statistiska sammanställningar över antalet som visat intresse för anställningen, fördelningen kvinnor och män eller liknande. Om någon själv offentligt har informerat om att han eller hon har sökt anställningen torde det inte föreligga någon risk för men. Förbudet gäller inte uppgift om den som fått anställningen efter det att ärendet om anställning har avslutats.

Förbudet avses vara begränsat till att gälla i högst tio år.

Paragrafen har behandlats i avsnitt 3.5.1.

15 §

Paragrafen har ändrats genom att den gjorts tillämplig även på bestämmelsen om förbud mot att röja uppgifter i ärende om anställning av chef för kyrkokansliet. Ändringen i paragrafen innebär att förbudet i 54 kap. 4 f § inte hindrar Svenska kyrkan från att fullgöra sådan informationsskyldighet som anges i paragrafen.

Bakgrunden till och skälen för ändringen har behandlats i avsnitt 3.5.2.

4 Beslut om ändringar i den lokala strukturen

KsSkr 2023:4

4.1 Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen.

4.2 Förslag till ändringar i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar i fråga om kyrkoordningen,

dels att 37 kap. 6 a och 7 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubrikerna närmast före 37 kap. 6 a och 7 §§ ska utgå,

dels att 37 kap. 6, 7 a, 8, 11, 14–19, 29 och 35 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 37 kap. 6 § ska lyda ”Stiftsstyrelsens beslut om den lokala strukturen”.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

37 kap.

6 §

Stiftsstyrelsen beslutar om *ändringar av den indelning som avser församlingar som inte ingår i ett pastorat.*

Om en församling som ingår i ett pastorat inte uppfyller kriterierna i 3 § får stiftsstyrelsen, efter samråd med pastoratet och dess församlingar, besluta om en ändrad församlingsindelning.

Trots bestämmelserna i 7 § första stycket får stiftsstyrelsen också besluta om en ändring av församlingsindelningen i ett pastorat om den behövs bara på grund av oregelbundenhet i indelningen eller med hänsyn till fastighetsförhållandena.

Av 7 § framgår att kyrkofullmäktiges beslut om ändrad församlingsindelning i ett pastorat ska vara fastställt av stiftsstyrelsen för att gälla.

Stiftsstyrelsen beslutar om *indelningen av församlingar inom ett stift samt om bildande, ändring och upplösning av pastorat (den lokala strukturen) om inte annat framgår av 7 a och 7 b §§.*

7 a §

Om en ändring av den lokala strukturen enligt 6 § *eller 6 a §* berör församlingar eller pastorat i flera stift beslutar kyrkostyrelsen om ändringen. Kyrkostyrelsen ska då fullgöra de uppgifter som annars ligger hos stiftsstyrelsen enligt 8, 11, 12, 14, 29, 30 och 32 §§. Samrådet enligt 8 § ska även omfatta stiftsstyrelserna och domkapitlen i de stift som berörs av ändringen.

Om en ändring av den lokala strukturen enligt 6 § berör församlingar eller pastorat i flera stift beslutar kyrkostyrelsen om ändringen. Kyrkostyrelsen ska då fullgöra de uppgifter som annars ligger hos stiftsstyrelsen enligt 8, 11, 12, 14, 29, 30 och 32 §§. Samrådet enligt 8 § ska även omfatta stiftsstyrelserna och domkapitlen i de stift som berörs av ändringen.

8 §

I ett ärende enligt 6 § *första stycket eller 6 a §* ska stiftsstyrelsen göra den utredning som behövs. Församlingar och pastorat ska lämna uppgifter och i övrigt i skäligen omfattning hjälpa till i utredningsarbetet, om stiftsstyrelsen begär det.

I ett ärende enligt 6 § ska stiftsstyrelsen göra den utredning som behövs. Församlingar och pastorat ska lämna uppgifter och i övrigt i skäligen omfattning hjälpa till i utredningsarbetet, om stiftsstyrelsen begär det.

Vid utredningen ska stiftsstyrelsen samråda med berörda församlingar och pastorat samt med domkapitlet. Sådant samråd behöver inte äga rum om ändringen bara beror på oregelbundenhet i indelningen.

Om den ändring som utredningen i första hand avser också bör leda till någon annan ändring som stiftsstyrelsen får besluta om, ska utredningen omfatta även denna ändring.

11 §

Fördelningen av tillgångar och förbindelser ska grundas på vad som är ändamålsenligt och skäligt. Församlingarna och pastoraten får träffa en överenskommelse om hur fördelningen ska göras.

Regleringen ska fastställas av stiftsstyrelsen i beslut enligt 6 och 6 a §§. Är församlingarna och pastoraten inte överens om fördelningen ska stiftsstyrelsen göra denna.

Regleringen ska fastställas av stiftsstyrelsen i beslut enligt 6 §. Är församlingarna och pastoraten inte överens om fördelningen ska stiftsstyrelsen göra denna.

14 §

Stiftsstyrelsen får i beslut enligt 6 och 6 a §§ utfärda de ytterligare bestämmelser som behövs för att ändringen ska kunna genomföras.

Stiftsstyrelsen får i beslut enligt 6 § utfärda de ytterligare bestämmelser som behövs för att ändringen ska kunna genomföras.

Om stiftsstyrelsens beslut enligt 6 § eller 6 a § innebär att en ny församling eller ett nytt pastorat bildas eller om ändringen annars är av sådan omfattning att församlingen eller pastoratet inte bör företrädas av tidigare valda organ får stiftsstyrelsen bestämma att beslutanderätten i församlingen eller pastoratet ska utövas av interimisdelegerade från det att dessa valts till dess ändringen träder i kraft. Ytterligare bestämmelser om interimisdelegerade finns i 29–30 b, 32 och 33 §§.

Om stiftsstyrelsens beslut enligt 6 § innebär att en ny församling eller ett nytt pastorat bildas eller om ändringen annars är av sådan omfattning att församlingen eller pastoratet inte bör företrädas av tidigare valda organ får stiftsstyrelsen bestämma att beslutanderätten i församlingen eller pastoratet ska utövas av interimisdelegerade från det att dessa valts till dess ändringen träder i kraft. Ytterligare bestämmelser om interimisdelegerade finns i 29–30 b, 32 och 33 §§.

15 §

När beslut har fattats enligt 6 eller 6 a §§ ska kyrkofullmäktige utses vid ordinarie kyrkoval.

När beslut har fattats enligt 6 § ska kyrkofullmäktige utses vid ordinarie kyrkoval.

Om det finns särskilda skäl får stiftsstyrelsen besluta att en ändring som innebär att en ny församling eller ett nytt pastorat bildas genom sammanläggning av församlingar eller pastorat ska träda i kraft under pågående mandatperiod. Detsamma

gäller en ändring som är av så begränsad omfattning att församlingen eller pastoratet även under återstoden av mandatperioden bör kunna företrädas av tidigare valda organ.

Av 34 § framgår att interimisdelegerade blir kyrkofullmäktige och interimisstyrelsen kyrkoråd vid en ändring under en mandatperiod.

Om en ny församling bildas av församlingar som utgör ett pastorat blir kyrkofullmäktige i pastoratet kyrkofullmäktige i den nybildade församlingen. Pastoratets kyrkoråd blir kyrkoråd i den nya församlingen.

16 §

Om ett beslut enligt 6 § *första eller andra stycket, 6 a eller 7 §§* innebär att nytt kyrkofullmäktige ska väljas, träder beslutet i kraft den 1 januari året efter det år då ordinarie kyrkoval har ägt rum.

Övriga beslut träder i kraft den 1 januari det år som bestäms i beslutet.

17 §

När ett beslut om en ändring i den lokala strukturen ska träda i kraft den 1 januari året efter det år då ordinarie kyrkoval har ägt rum, ska beslutet vara fattat senast den 1 januari det år som valet äger rum. *Motsvarande gäller beslut om fastställande enligt 7 § tredje stycket.* Beslut om en ändring i den lokala strukturen som ska träda i kraft den 1 januari andra år ska vara fattade *eller fastställda* senast den 1 april året innan de ska träda i kraft.

Stiftsstyrelsen ska genast underrätta kyrkostyrelsen om sina beslut enligt 6 och 6 a §§ samt beslut om fastställande enligt 7 §.

Kyrkostyrelsen ska genast underrätta berörda stiftsstyrelser om sina beslut enligt 7 a och 7 b §§.

18 §

När beslut har fattats enligt 6 § *första stycket eller 6 a §* kan en församling eller ett pastorat enligt den nya strukturen förvärva rättigheter och ta på sig skyldigheter. Om interimisdelegerade ska utses gäller dock detta först sedan dessa delegerade har valts.

19 §

När stiftsstyrelsen fattar beslut enligt 6 § *första stycket och 6 a §* ska styrelsen samtidigt fastställa hur stor prästorganisationen minst ska vara i varje nybildad församling eller nybildat pastorat. Stiftsstyrelsen ska fatta motsvarande

Stiftsstyrelsen ska fatta motsvarande beslut när kyrkostyrelsen har fattat ett beslut när kyrkostyrelsen har fattat ett beslut om den lokala strukturen enligt 7 a §.

Av 34 kap. 1 § följer att stiftsstyrelsen får besluta om ändring av hur stor prästorganisationen minst ska vara i församlingen eller pastoratet även om den lokala strukturen inte ändras.

29 §

Om stiftsstyrelsen i ett beslut enligt 6 § första stycket eller 6 a § bestämmer att beslutanderätten ska utövas av interimssdelegerade ska ledamöter och ersättare i delegerade utses från varje församling respektive pastorat vars område helt eller delvis ska ingå i den nya församlingen eller det nya pastoratet.

Stiftsstyrelsen ska i beslutet ange hur många ledamöter och ersättare som varje församling respektive pastorat ska utse och om när valet av dessa senast ska förrättas.

35 §

I beslut enligt 6 och 6 a §§ samt i beslut om fastställande enligt 7 § ska stiftsstyrelsen, efter samråd med berörda församlingar och pastorat, besluta om namn på församlingarna respektive pastoraten. Stiftsstyrelsen ska också besluta om namn på församlingarna och pastoraten så snart kyrkostyrelsen har fattat beslut enligt 7 a §.

Stiftsstyrelsen får även i andra fall pröva frågor om att ändra namn på församlingar och pastorat. Ett sådant beslut träder i kraft den 1 januari det år som bestäms i beslutet.

När ett beslut om att ändra namn enligt andra stycket ska träda i kraft den 1 januari året efter det år då ordinarie kyrkoveal har ägt rum, ska beslutet vara fattat senast den 1 januari det år som valet äger rum. Övriga beslut om att ändra namn ska vara fattade senast den 1 april året innan de ska träda i kraft.

Kyrkostyrelsen ska genast underrättas om beslut av stiftsstyrelsen om namn på församlingar och pastorat.

Detta beslut träder i kraft den 1 januari 2024.

4.3 Ärendet och dess beredning

Vid kyrkomötet 2021 behandlades motion 2021:70 punkten 1, vari det föreslogs att kyrkostyrelsen skulle återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen som innebär att beslut om indelningsändringar inom pastorat och av församlingar som inte ingår i pastorat, i likhet med övriga indelningsändringar ska fattas av stiftsstyrelsen. Organisationsutskottet föreslog att motionen skulle bifallas, vilket även blev kyrkomötets beslut.

Med anledning av kyrkomötets beslut har en inom kyrkokansliet upprättad promemoria, *Beslut om ändringar i den lokala strukturen*, tagits fram. I promemorian föreslås ett antal ändringar i kyrkoordningens kapitel 37 som innebär att de beslut som enligt nuvarande ordning fattas av kyrkofullmäktige – med fastställelse av stiftsstyrelsen – i stället ska fattas av stiftsstyrelsen. De föreslagna ändringarna innebär att stiftsstyrelsen kommer ha det fulla ansvaret och beslutskompetensen vad gäller beslut rörande ändringar i den lokala strukturen. Enda undantaget gäller kyrkostyrelsens fortsatta mandat att besluta om dels ändringar som beror på att en kommungräns ändras, dels ändringar som berör flera stift. Som en följd av att uppdraget från kyrkomötet innebär en förändring vad gäller kyrkofullmäktiges befogenhet att fatta beslut om ändringar i indelningen har även frågan om en formaliserad initiativrätt utretts inom ramen för nämnda promemoria.

Promemorian har sänts på remiss till samtliga stift samt fyra församlingar/pastorat inom varje stift. Därutöver har promemorian remitterats till Svenska kyrkans överklagandenämnd, Svenska kyrkans valprovsnämnd, Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar, Svenska kyrkans arvodesnämnd samt Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation. Sammantaget har 12 stift, 19 pastorat/församlingar, Svenska kyrkans överklagandenämnd samt Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation avgett remissyttranden. Av de som har lämnat synpunkter har en majoritet tillstyrkt de föreslagna ändringarna.

4.4 Bakgrund

4.4.1 Gällande bestämmelser

Kyrkoordningens bestämmelser om ändringar i den lokala strukturen återfinns i kapitel 37, Ändringar i indelningen, m.m. I 37 kap. 2–4 §§ anges vad en församling som inte ingår i ett pastorat, en församling som ingår i ett pastorat respektive ett pastorat, ska kunna fullgöra. Av 37 kap. 5 § framgår vidare att stiftsstyrelsen ska verka för en ändamålsenlig struktur och att styrelsen fortlöpande ska följa utvecklingen och snarast initiera åtgärder när så behövs för att bestämmelserna i 2–4 §§ ska kunna följas.

Vem som har behörighet att fatta beslut om ändringar i den lokala strukturen – det vill säga beslut om församlingsindelningen och beslut om bildande, ändring och upplösning av pastorat – regleras i 37 kap. 6–7 §§. Av 6 § framgår att det är stiftsstyrelsen som beslutar om indelningsändringar som avser församlingar som inte ingår i ett pastorat. Stiftsstyrelsen får även, enligt andra stycket, fatta beslut om en ändrad församlingsindelning för en församling som ingår i ett pastorat om kriterierna som uppställs i 3 § inte uppfylls. Innan stiftsstyrelsen fattar ett sådant beslut ska den samråda med pastoratet och dess församlingar, vilket i praktiken bör innebära samråd med kyrkorådet och församlingsråden. Vidare framgår av 6 § andra stycket att stiftsstyrelsen, trots bestämmelserna i 7 § första stycket, får besluta om en ändring av församlingsindelningen i ett pastorat om den behövs bara på grund av oregelbundenhet i indelningen eller med hänsyn till fastighetsförhållandena. Av tredje

stycket framgår därtill att ett kyrkofullmäktiges beslut om ändrad församlingsindelning i ett pastorat ska vara fastställt av stiftsstyrelsen för att gälla. Stiftsstyrelsen beslutar enligt 6 a § även om bildande, ändring och upplösning av pastorat om inte annat framgår av 7 och 7 a §§.

Oaktat stiftsstyrelsens övergripande ansvar för en ändamålsenlig lokal struktur har kyrkofullmäktige i pastorat respektive i en församling i vissa fall befogenhet att fatta beslut om ändringar i indelningen, vilket är reglerat i 7 §. Av första stycket framgår att pastoratets kyrkofullmäktige fattar beslut om ändringar av församlingar inom pastoratet och av andra stycket framgår att församlingens kyrkofullmäktige beslutar om indelning av församlingen i flera församlingar så att församlingen blir ett pastorat. Sådana beslut är dock inte gällande utan att de fastställts av stiftsstyrelsen. Överklagandenämnden har i avgörandet 2021/07 prövat frågan om kyrkofullmäktiges beslutsbefogenhet inom ramen för 7 §. Det aktuella fallet gällde ett pastorat som låtit fatta beslut om att bilda en enda församling av pastoratets tidigare fyra församlingar. Frågan i ärendet gällde om detta var ett beslut som kunde fattas av kyrkofullmäktige med stöd av 7 § första stycket eller om det var ett beslut som skulle fattas av stiftsstyrelsen. Överklagandenämnden klargjorde i avgörandet att ett beslut som innebär en upplösning av ett pastorat alltid ska fattas av stiftsstyrelsen. Vidare klargjorde nämnden att den enda situationen där stiftsstyrelsen inte beslutar om bildande, ändring eller upplösning av pastoratet är när en församlings kyrkofullmäktige – med stöd av andra stycket – beslutar om indelning av församlingen i flera församlingar, så att församlingen blir ett pastorat.

I 7 a och 7 b §§ regleras i vilka fall kyrkostyrelsen ska respektive kan fatta beslut om den lokala strukturen. Av 7 a § framgår att kyrkostyrelsen fattar beslut om ändringar som berör församlingar eller pastorat i flera stift. Kyrkostyrelsen får även enligt 7 b § fatta beslut om en indelningsändring i en situation där en församlingsgräns sammanfaller med en kommungräns som ändras enligt 1 eller 2 § lagen (1970:991) om ändring i kommunal indelning i samband med fastighetsbildning. Om beslutet i sistnämnda fall kräver pastorala överväganden ska dock beslutet i stället fattas av stiftsstyrelsen.

4.4.2 Ändringar avseende den lokala strukturen

Före år 2000 var det i första hand Kammarkollegiet och i vissa fall regeringen som beslutade om ändringar i församlingsindelningen. Med de ändrade relationerna mellan kyrkan och staten blev dock frågor om församlingsindelningen – och ändringar i denna – i stället en inomkyrklig angelägenhet. På uppdrag av 2007 års kyrkomöte tillsatte kyrkostyrelsen år 2008 en utredning vars övergripande syfte var att skapa bästa möjliga förutsättningar för församlingarna att fullgöra sin grundläggande uppgift. Utredningen – som antog namnet ”Strukturutredningen” – överlämnade i mars 2011 sitt betänkande *Närhet och samverkan* (SKU 2011:2). Med anledning av utredningen lade kyrkostyrelsen fram en skrivelse (KsSKr 2012:5) till 2012 års kyrkomöte med förslag till ändringar i kyrkoordningen rörande den lokala strukturen. Skrivelsen behandlades av organisationsutskottet som föreslog att kyrkostyrelsens förslag till ändringar skulle bifallas, vilket även blev kyrkomötets beslut (O 2012:2 samt KmSkr 2012:2).

De strukturförändringar på Svenska kyrkans lokala nivå som beslöts av kyrkomötet 2012 och som trädde i kraft den 1 januari 2014 gällde i stor utsträckning den lokala indelningen och strukturen. Bland annat gavs begreppet pastorat en ny betydelse, vilket i sin tur medförde ändringar i bestämmelserna om bildande, ändring och upplösning av pastorat. Församlingarna fick delvis också en ny ställning i och

med den samverkan som nu sker i pastorat, vilket i sin tur påverkat församlingsindelningen. Innan strukturreformen beslutade stiftet om all församlingsindelning. I samband med strukturreformen ändrades dock beslutsbefogenheten på så sätt att det idag är pastoraten själva som beslutar om sin församlingsstruktur. Som skäl för ändringen framhölls pastoratets övergripande ansvar för den grundläggande uppgiften och att det är ett mer renodlat pastoralt perspektiv som ska vara avgörande för församlingsindelningen inom ett pastorat. Strukturutredningens förslag om ändringar i beslutsbefogenheten möttes av kritik från vissa remissinstanser som framhöll en oro för osämja och/eller kortsiktiga beslut. Kyrkostyrelsen poängterade dock att stiftens medverkan inte begränsar sig till att ta ställning till de beslut som pastoratet har fattat, utan att stiftet – utifrån sitt övergripande ansvar för den lokala strukturen och sin tillsyns- och främjandefunktion – har en viktig roll när det gäller församlingsindelningen inom ett pastorat och att beslut om ändringar ska förberedas i en dialog med stiftet. Kyrkostyrelsen underströk också stiftsstyrelsens och domkapitlets ansvar att initiera en process om ett pastorat inte agerar om en församling inte längre uppfyller de kriterier som uppställs i kyrkoordningen och detta är känt för pastoratet. Vidare betonades stiftsstyrelsens möjlighet att i fall som dessa besluta om en ändrad församlingsindelning.

4.4.3 Organisationsutskottets betänkande 2021:3

Som framgått inledningsvis grundar sig förevarande skrivelse på ett kyrkomötesuppdrag från år 2021. Den motion som ligger till grund för förslaget om att det ska vara stiftet som beslutar om alla ändringar i indelningen behandlades av organisationsutskottet i betänkandet O 2021:3. Utskottet anförde angående förslaget i motionen att en konsekvent och enkel ordning bör råda gällande beslut om ändringar i den lokala strukturen och att stiftsstyrelsen därav bör ha beslutsbefogenheten när det gäller både beslut om församlingsindelning och den lokala strukturen i övrigt. Enligt utskottet ger ett sådant mandat tydligt uttryck för stiftets övergripande uppdrag att främja och ha tillsyn över församlingarnas liv. Vidare framhölls att det behövs en anpassning av kyrkoordningen för att det mandat som kyrkofullmäktige enligt 37 kap. 7 § har att fatta beslut om ändringar i den lokala strukturen i stället ska flyttas över till stiftsstyrelsen.

4.4.4 Utrednings- och samrådsskyldighet respektive initiativrätt

Enligt bestämmelserna i 37 kap. 5 § ska stiftsstyrelsen fortlöpande följa utvecklingen i församlingar och pastorat och snarast initiera åtgärder när det behövs för att bestämmelserna i 2–4 §§, som handlar om grunderna för den lokala strukturen, ska kunna uppfyllas. Enligt 6 § första stycket är det stiftsstyrelsen som har det fulla ansvaret för indelningen såvitt gäller församlingar som inte ingår i ett pastorat. Stiftsstyrelsen beslutar också, enligt 37 kap. 6 a §, om bildande, ändring och upplösning av pastorat i de fall inte kyrkostyrelsen ska göra det enligt 37 kap. 7 a eller 7 b §§. Ansvaret är dock enligt 8 § kombinerat med en skyldighet att både göra en utredning och att samråda med berörda församlingar och pastorat samt med domkapitlet. Bakgrunden till att beslut om indelningsändringar ska föregås av samråd med berörda församlingar med flera är att strukturförändringar bör genomföras i största möjliga samförstånd och på ett sådant sätt att det lokala engagemanget bevaras (jfr CsSkr 1999:3 s. 2–250). Det är stiftsstyrelsen som själv avgör vilken utredning som behövs, det vill säga vilket underlag stiftsstyrelsen behöver för att kunna fatta ett beslut. Av 8 § första stycket framgår att församlingar och pastorat ska lämna uppgifter och i övrigt i skäligen omfattning hjälpa till i utredningsarbetet. Utöver det bistånd som

församlingar och pastorat är skyldiga att ge har stiftsstyrelsen även möjlighet att anlita extern hjälp för utredningsarbetet. Stiftsstyrelsen kan även inhämta synpunkter från de röstberättigade kyrkotillhöriga (Edqvist m.fl., Kyrkoordning för Svenska kyrkan 2022 med kommentar och angränsande lagstiftning, Verbum 2022 s. 540).

Stiftens samrådsskyldighet regleras i 8 § andra stycket, varav det framgår att samråd inte behöver ske om ändringen bara beror på oregelbundenhet i indelningen. Av förarbetena framgår dock att det får förutsättas att det alltid sker någon form av kommunikation mellan stiftsstyrelsen och berörd församling/pastorat i samband med att en gräns ändras, även om det endast är en mindre justering som inte enligt kyrkoordningen kräver ett formellt samrådsförfarande (se KsSkr 2017:3 s. 49).

Svenska kyrkans överklagandenämnd har i ett beslut från 2009 gett vägledning för hur kravet på samråd kan tolkas och tillämpas (ÖN 2009/06).

Formerna för hur samrådet ska gå till har inte detaljreglerats i kyrkoordningen, men avsikten kan inte vara annat än att det ska göras så enkelt som möjligt. Förutom representanter för stiftsstyrelsen bör givetvis representanter för berörda församlingar respektive samfälligheter delta i samrådet. För tydlighetens skull bör stiftsstyrelsen i sin kallelse till möte ange att det är fråga om ett samråd, i detta fall enligt 37 kap. 6 § andra stycket kyrkoordningen, i synnerhet om det redan står klart att någon berörd församling eller samfällighet motsätter sig en indelningsändring. Detta även för att klargöra att det inte är fråga om underhandskontakter under utredningsarbetet. Det kan även övervägas att protokollföra mötena.

I det aktuella fallet hade ett flertal kontakter förekommit med stiftsstyrelsen och berörd församling under utredningsarbetet. Något formellt samråd hade dock inte ägt rum utifrån motiveringen att stiftet redan kände till församlingens uppfattning i indelningsfrågan. Enligt Överklagandenämnden hade stiftsstyrelsen gjort den utredning som behövdes. Däremot ansåg nämnden inte att stiftsstyrelsen fullgjort sin samrådsskyldighet, då de åtgärder styrelsen vidtagit inom ramen för utredningen varken kunde jämföras med eller ersätta ett sådant samråd. Sammanfattningsvis upphävde Överklagandenämnden stiftsstyrelsens beslut om indelningsändring på grund av att beslutet inte tillkommit i rätt ordning.

Av 8 § tredje stycket framgår att en utredning ska vara fullständig i den meningen att om en viss ändring i församlings- eller pastoratsindelningen bör leda till någon ytterligare indelningsändring ska även denna ändring omfattas av den ursprungliga utredningen.

Som framgår av avsnitt 4.4.1 har stiftsstyrelsen – trots bestämmelserna i 7 § första stycket – mandat att fatta beslut om en ändrad församlingsindelning inom ett pastorat om stiftsstyrelsen finner att det som anges beträffande församlingar i ett pastorat i 3 § inte uppfylls. Ett sådant beslut ska alltid föregås av ett samråd, vilket i praktiken bör innebära samråd med kyrkorådet och församlingsråden (Edqvist m.fl., Kyrkoordning för Svenska kyrkan 2022 med kommentar och angränsande lagstiftning, Verbum 2022 s. 532). I dessa fall finns det dock inget reglerat utredningskrav för stiftsstyrelsen – såsom enligt 8 § gäller i ärenden enligt 6 § första stycket eller 6 a § – utan enbart ett krav på samråd.

Som framhållits ovan var ordningen innan strukturändringarna år 2014, att stiftsstyrelsen beslutade om alla ändringar som rörde församlingsindelningen. Precis som enligt nuvarande regelverk fanns en samrådsskyldighet med berörda församlingar och samfälligheter och det stadgades uttryckligen att en ändring av församlingsindelningen inte fick ske utan att berörda församlingar, samfälligheter, kyrkoherden och kontraktsprosten samt domkapitlet, getts möjlighet att yttra sig. Vidare fanns det en möjlighet

för en församling, samfällighet, domkapitlet eller en enskild kyrkotillhörig, att vända sig till stiftsstyrelsen med en fråga om att ändra församlingsindelningen, under förutsättning att ansökan berörde den ”egna” församlingen. Samma ”initiativrätt” fanns även för en samfällighet som skulle beröras av ändringen respektive för domkapitlet. Om en fråga om församlingsindelningen berörde flera stift skulle en ansökan om ändringar i indelningen i stället lämnas till kyrkostyrelsen.

En liknande ”initiativrätt” som nämnts i stycket ovan fanns även i den tidigare gällande kyrkolagen (1992:300). I Svenska kyrkans utredning *Val, indelning, kyrkobokföring, arkiv* (SKU 1998:4) som låg till grund för de bestämmelser om indelningsbeslut som kom att gälla efter relationsändringen lyfte utredningen i sina överväganden fram vikten av samförstånd vid indelningsändringar. Samtidigt framhölls att behovet av strukturförändringar är så uppenbart att stiftsstyrelsens ansvar för en lämplig och ändamålsenlig indelning också bör vara förenat med vissa befogenheter.

4.5 Överväganden och förslag

Kyrkostyrelsens förslag: De beslut om ändringar i den lokala strukturen som idag enligt 37 kap. 7 § fattas av kyrkofullmäktige ska i stället fattas av stiftsstyrelsen. Det innebär att stiftsstyrelsen beslutar om *alla* ändringar i den lokala strukturen, undantaget de beslut som enligt 7 a och b §§ fattas av kyrkostyrelsen.

Ändrade paragrafer: 37 kap 6, 7 a §, 8, 11, 14–19, 29 och 35 §§.

Promemorians förslag överensstämmer med kyrkostyrelsens förslag med undantag av att kyrkostyrelsen i den föreslagna nya lydelsen av 37 kap. 17 § första stycket tagit bort orden ”eller fastställda”.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker de föreslagna ändringarna i kyrkoordningen.

Stiftsstyrelsen i *Lunds stift* anför att det är bra med en återgång till de bestämmelser som gällde innan strukturreformen 2014 och att stiftets ansvar för en ändamålsenlig indelning av stiftets församlingar och pastorat tydliggörs ytterligare genom den föreslagna ändringen i kyrkoordningen. Stiftsstyrelsen i *Uppsala stift* tillstyrker förslaget och lyfter fram att detta ger en enklare och mer konsekvent ordning som också är ändamålsenlig i att den tydliggör Svenska kyrkans episkopala struktur. Även *Luleå stift* framhåller att det är en rimlig ordning att stiftsstyrelsen som har det övergripande ansvaret att verka för en ändamålsenlig struktur också beslutar om alla former av indelningsändringar för att en konsekvent och enkel ordning ska råda avseende dessa beslut.

Stiftsstyrelsen i *Växjö stift* framhåller att de ser positivt på att ansvaret för struktur- och indelningsändringar samlas i en beslutsinstans och att det är naturligt att den instansen är stiftsstyrelsen. Vidare framhålls att det i teorin var en god tanke att låta kyrkofullmäktige besluta om ett pastorats indelning i församlingar, men att det i praktiken visat sig svårt för kyrkoråd och kyrkoherde att ta det ansvaret utan att riskera goda lokala relationer, vilket i sin tur medfört att ändamålsenliga indelningsändringar inte genomförts eller skjutits på framtiden. De föreslagna ändringarna medför att stiftsstyrelsen även får en bättre möjlighet att bära ansvar för en ändamålsenlig lokal struktur. Stiftet anför även att de ansluter sig till promemorians bedömning om att bestämmelserna om utrednings- och samrådsskyldighet redan är välutformade och att en formaliserad initiativrätt inte skulle tillföra något i sak. Dock noteras att en ökad befogenhet också innebär att större krav ställs på stiftsstyrelserna vad gäller ”en

förmåga att hand i hand med berörda församlingar och pastorat finna inte bara nya organisatoriska ramar, utan också ändamålsenliga arbetssätt för framtidens församlingsliv.” Även Stiftsstyrelsen i *Visby stift* poängterar i sitt remissvar vikten av samråd med de församlingar och pastorat som ytterst påverkas av en indelningsändring.

Stiftsstyrelsen i *Stockholms stift* tillstyrker förslaget och lyfter även de fram det positiva i en återgång till vad som gällde innan år 2014 då stiftsstyrelsen beslutade om alla indelningsändringar. I likhet med slutsatserna i promemorian anser inte heller stiftet att det finns behov av att återinföra en formaliserad initiativrätt utan att möjligheten och rättigheten att kontakta stiftet och framföra synpunkter som rör den lokala strukturen redan finns i praktiken och som en konsekvens av andra bestämmelser, exempelvis i relation till stiftens främjande- och tillsynsansvar. Vidare framhålls att de krav som uppställs i 37 kap. 8 § gällande utredningsförfarandet och stiftsstyrelsens skyldighet till samråd säkerställer att berörda parter ges möjlighet att göra sin röst hörd och vara med och påverka vid ändringar i den lokala församlingsindelningen och pastoratsstrukturen.

Västerås stift varken tillstyrker eller avstyrker förslaget och anför bland annat att särskilt effektivitetsaspekter å ena sidan talar för ett tillstyrkande, samtidigt som kontrollen över den egna tillvaron i församlingen å andra sidan talar för att behålla regelverket som det ser ut idag. Stiftet lyfter bland annat upp att motivationen hos förtroendevalda och anställda – och även församlingsmedlemmar – att verka lokalt är nära sammankopplat med känslan av ägarskap och kontroll och de beslut som påverkar och styr församlingen. Samtidigt framhålls styrkan i att stiftet kan göra nödvändiga förändringar i den lokala strukturen där så bedöms nödvändigt.

Gränna-Visingsö pastorat tillstyrker förslaget och framhåller att de ser positivt på att ansvaret för struktur- och indelningsändringar samlas i en beslutsinstans. Även *Falu pastorat* tillstyrker förslaget i sin helhet och framhåller att det klargör och överensstämmer med de intentioner som kyrkomötet har beslutat om. Likaså lyfter *Umeå pastorat* fram att förslagen i promemorian om ändringar i kyrkoordningen svarar på det behov pastoratet kan se. Pastoratet lyfter bland annat fram att det kan vara svårt för en församling att ha en övergripande bild av vad som krävs för att kunna fungera som församling och att det därmed är bra att stiftet tar ett större ansvar för indelningsfrågor. Dock poängteras att beslut om indelningsändringar bör ske i samförstånd med berörda församlingar.

Arbogabygdens församling och *Bromölla pastorat* tillstyrker de föreslagna ändringarna i kyrkoordningen som skulle ge stiftsstyrelsen ensamt mandat att fatta beslut i indelningsfrågor. Bromölla pastorat lyfter bland annat fram att förslaget är i samklang med Svenska kyrkans episkopala kyrkosyn. Däremot anser båda remissinstanserna att det bör införas en formaliserad initiativrätt för att säkerställa att de som ytterst berörs av beslutet har en tydlig möjlighet att påverka. Enligt Arbogabygdens församling ”synes det märkligt att en kyrka som enligt kyrkoordningen framträder lokalt som församling inte tydligt markerar den lokala nivåns möjlighet att tydligt och formaliserat kunna ta initiativ och påverka strukturfrågor i den egna indelningen.” Bromölla pastorat lyfter även fram vikten av att samrådsmöten blir väl utformade och protokollförda. *Bromma församling* – som också tillstyrker det remitterade förslaget – framhåller motsatsvis att de ser fördelar med att begränsa möjligheten till initiativrätt och anför att även om Svenska kyrkan är en demokratiskt uppbyggd organisation måste det också kunna finnas en rimlighet på vilken nivå krav på vidare utredning ska kunna ställas. Däremot understryker församlingen behovet av samråd med alla involverade parter och att detta sker i god tid, att stiftets representanter aktivt är med i processen och att utgångspunkten alltid är ”vår gemensamma grundläggande uppgift som kyrka”.

Ulricehamns pastorat tillstyrker förslaget men föreslår att kravet på samråd ska uttryckas tydligare samt att det ska införas en reglerad initiativrätt för berört kyrkofullmäktige i frågor om ändringar i den lokala strukturen. Pastoratet föreslår också att beslutet visar på en möjlighet att vid behov bilda sockenråd eller lokala råd som tar tillvara det engagemang som finns bland kyrkotillhöriga kring den egna kyrkan och det närmaste församlingsarbetet och framhåller att ett sådant beslut kan tas av pastoratets kyrkofullmäktige. Även *Varbergs församling* – som tillstyrker förslagen i promemorian – understryker vikten av att den lokala nivån i Svenska kyrkan fortsatt har tydliga möjligheter att komma till tals i samråd inför beslut om ändringarna av indelningen i församlingar och pastorat och framhåller att stiftsstyrelsen bör samråda både med berörda kyrkoråd och församlingsråd, samt med inblandande kyrkoherdar och kontraktsprostar. *Roslagens västra pastorat* framhåller att de förstår behovet av att tydliggöra stiftsstyrelsens ansvar men anser att det är olyckligt att förslaget till skrivning ”så kategoriskt bortser från lokala synpunkter” och menar därför att ärendet bör återremitteras till förmån för en formulering som inte bara tydliggör stiftsstyrelsens fulla ansvar utan som även tydligt säkerställer berörda församlingars och pastorats tillfälle och rätt att yttra sig före beslut.

Adolf Fredriks församling tillstyrker det remitterade förslaget samtidigt som de uttrycker en önskan om att kyrkostyrelsen även utvecklar frågan om beredning av indelningsfrågor i sitt kommande förslag till kyrkomötet, då kyrkoordningens beskrivning av beredningsprocessen inte ger besked om – eller intryck av – någon djupare lokal delaktighet. Församlingen lyfter som exempel fram att beredningen måste ske på ett sådant sätt att MBL-förhandlingar kan ske före ett beslut. Även *Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation*, som tillstyrker förslaget, lyfter fram förhandlingsskyldigheten enligt medbestämmandelagen innan en arbetsgivare beslutar om viktigare förändring av sin verksamhet. Arbetsgivarorganisationen anför att ett beslut om ändrad indelning som innebär att en församling som inte ingår i pastorat delas eller att församlingar i ett pastorat läggs samman torde i allmänhet betraktas som en sådan viktigare förändring av verksamheten som ska MBL-förhandlas. Vidare framhålls att i det fall stiftsstyrelsen fattar det formella beslutet om en sådan ändring rekommenderar arbetsgivarorganisationen att församlingen eller pastoratets kyrkoråd – i egenskap av arbetsgivare – förhandlar innan det till exempel hålls ett samråd eller ett yttrande över en remitterad utredning ges in.

Härnösands stift och Östersunds församling avstyrker förslaget och anför att nuvarande regelverk inte ska ändras förutom att det – mot bakgrund av Överklagandenämndens beslut 2021/07 – behöver klargöras att ett pastorats kyrkofullmäktige ska kunna fatta beslut som innebär att pastoratet blir en församling med egen ekonomi. Båda instanserna lyfter fram nuvarande regelverk och att stiftets medverkan inte begränsas till att ta ställning till ett beslut som pastoratet har fattat, utan att stiftet redan idag kan ta initiativ till en förändrad församlingsindelning där så behövs om pastoratet inte gör det. Församlingen framhåller också att pastoratet har de bästa förutsättningarna för att i ett tidigt skede uppmärksamma eventuella problem som kan ha samband med indelningen och att bedöma vilken församlingsindelning som är lämplig.

Även *Örebro pastorat* avstyrker förslaget med motiveringen att församlingsindelningen inom ett pastorat med flera församlingar är av sådan betydande vikt att närhetsprincipen ska gälla, med följderna att initiativet till en förändring – oaktat stiftets övergripande ansvar – bör ligga kvar så nära den lokala strukturen som möjligt eftersom indelningen inom ett pastorat påverkar både de enskilda församlingarna och pastoratets möjligheter till en ändamålsenlig organisation. Vidare anför pastoratet att

om det lagda förslaget skulle tillstyrkas är det av största vikt att det framgår att pastoratens kyrkofullmäktige fortsatt kan ta initiativ till indelningsärenden.

Eskilstuna pastorat anför att de inte finner några sakliga skäl till att överlåta beslut vad gäller indelningsändringar inom pastorat till stiftet. Pastoratet framhåller bland annat att beslut som handlar om ett aktivt och levande församlingsliv bör tas så nära församlingsmedlemmarna som möjligt, varför de avstyrker det remitterade förslaget till ändringar i kyrkoordningen. Även *Lysviks församling* avstyrker förslaget med motiveringen att en ändrad beslutsbefogenhet riskerar att påverka verksamheten lokalt på ett negativt sätt och att de själva önskar ha kvar den befogenhet som de idag har att fatta vissa beslut om ändringar i den lokala strukturen. *Västerås pastorat* avstyrker även de förslaget om en ändring av kyrkofullmäktiges beslutsbefogenhet och framhåller att pastoraten såsom ytterst ansvariga för att den grundläggande uppgiften blir utförd har den bästa kompetensen och möjligheten att bedöma vilken som är den mest ändamålsenliga strukturen. Vidare anføres en oro för att pastorat som på eget initiativ vill förändra den interna församlingsstrukturen blir bakbundna av att såväl initiativ till förändringarna samt ansvaret för utredningen åläggs stiftsstyrelsen, varför de menar att frågan om initiativrätt bör utredas ytterligare.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Allmänt om förslaget och kyrkostyrelsens uppdrag

Kyrkostyrelsen har fått i uppdrag av kyrkomötet att återkomma med förslag till ändringar i kyrkoordningen som innebär att alla beslut om indelningsändringar inom pastorat och av församlingar som inte ingår i pastorat ska tas av stiftsstyrelsen, i likhet med vad som gäller för övriga indelningsändringar som berör den lokala strukturen. Som framgår av organisationsutskottets överväganden (O 2021:3) är kyrkostyrelsens uppdrag begränsat till att föreslå ändringar som berör de beslut som idag fattas av kyrkofullmäktige i enlighet med 37 kap. 7 § kyrkoordningen. Inga ändringar ska således föreslås vad gäller kyrkostyrelsens mandat att fatta vissa beslut om den lokala strukturen i enlighet med 37 kap. 7 a och 7 b §§.

Kyrkostyrelsens uppdrag från kyrkomötet är vidare begränsat såtillvida att kyrkostyrelsen *inte* har fått ett utredningsuppdrag innebärandes att utreda om regelverket bör ändras eller inte, utan endast att föreslå ändringar i kyrkoordningen utifrån det beslut som kyrkomötet 2021 fattat om att det *ska* vara stiftsstyrelsen som beslutar om alla ändringar rörande den lokala strukturen och att kyrkofullmäktiges nuvarande mandat att fatta vissa indelningsbeslut ska upphöra att gälla. De synpunkter som flertalet remissinstanser lyft fram mot en ändring av beslutsbefogenheten, som sådan, kommer således inte att bemötas i denna skrivelse. Däremot har flertalet remissinstanser lyft även sådant som relaterar till de ändringar i kyrkoordningen som föreslås – såsom exempelvis samrådsförfarandet – vilket kyrkostyrelsen behandlar närmare nedan.

Ändringar i kyrkoordningen

För att det inomkyrkliga regelverket ska överensstämma med intentionerna i det uppdrag som kyrkomötet gett till kyrkostyrelsen kan konstateras att det behövs ett antal justeringar i kyrkoordningens 37:e kapitel. Inledningsvis behöver 6 § – som berör stiftets beslutsbefogenhet – justeras för att tydliggöra att det enbart är stiftsstyrelsen som har mandat att besluta om den lokala strukturen, såtillvida inte annat framgår av 7 a och 7 b §§. Kyrkostyrelsen föreslår att bestämmelsen ändras så att stiftsstyrelsens övergripande ansvar för *alla* frågor rörande den lokala strukturen tydliggörs genom en skrivning om att stiftsstyrelsen beslutar om indelningen av

församlingar inom ett stift samt om bildande, ändring och upplösning av pastorat (den lokala strukturen) om inte annat framgår av 7 a och 7 b §§. Genom den föreslagna skrivningen definieras även vad som avses med den lokala strukturen. I nuvarande lydelse av 6 § tredje stycket anges att stiftsstyrelsen har mandat att besluta om vissa mindre ändringar som kan bero på oregelbundenhet i indelningen eller som behövs med hänsyn till fastighetsförhållandena. Även sådana ändringar inkluderas i det mandat som stiftsstyrelsen är tänkt att få med stöd av den nya föreslagna lydelsen av 6 §, varför det inte längre finns någon anledning att uttryckligen i kyrkoordningen ange vad som gäller för sådana specifika ändringar. Sammantaget är syftet med de föreslagna ändringarna att stiftsstyrelsen – såsom nämnts ovan – ska besluta om *alla* ändringar i den lokala strukturen om inte annat anges. För att ytterligare tydliggöra att 6 § handlar om stiftsstyrelsens beslut om den lokala strukturen föreslås även att mellanrubriken närmast före 6 § ändras till just ”Stiftsstyrelsens beslut om den lokala strukturen”.

Vidare föreslår kyrkostyrelsen att 6 a och 7 §§ upphör att gälla. När det gäller den beslutsbefogenhet som stiftsstyrelsen enligt 6 a § har om bildande, ändring och upplösning av pastorat lyfts detta mandat in i den föreslagna lydelsen av 6 §, vilket medför att 6 a § inte längre har någon funktion. I 7 § regleras kyrkofullmäktiges mandat att fatta beslut om den lokala strukturen. I och med att kyrkofullmäktige inte längre ska ha någon befogenhet att fatta sådana beslut ska bestämmelsen i sin helhet upphöra att gälla. Övriga ändringar som föreslås i 37:e kapitlet är följdjusteringar av att 6 a och 7 §§ upphör att gälla.

Redan idag är det stiftsstyrelsen som enligt 37 kap. 5 § har det yttersta ansvaret för att verka för en ändamålsenlig lokal struktur. Det avgörande vid indelningsfrågor är att församlingar och pastorat kan fullgöra de uppgifter som åligger dem enligt kyrkoordningen. Detta innebär att stiftsstyrelsen fortlöpande har skyldighet att följa utvecklingen i stiftets församlingar och pastorat och att snarast initiera åtgärder när så behövs för att säkerställa att församlingarna och pastoraten uppfyller kyrkoordningens krav. De ändringar som nu föreslås i 37:e kapitlet förändrar inte stiftsstyrelsens övergripande ansvar för en ändamålsenlig lokal struktur. Med de ändringar som föreslås i 6 § tydliggörs dock ansvaret än mer i och med att det uteslutande är stiftsstyrelsen som har mandat att fatta beslut om *alla* ändringar i den lokala strukturen, undantaget de beslut som ska/kan fattas av kyrkostyrelsen i enlighet med 7 a och 7 b §§.

Samrådsförfarandet

Som framgår av remissammanställningen ovan har flertalet instanser – såväl stift som församlingar/pastorat – påtalat vikten av samråd i samband med indelningsändringar. Flera instanser har också efterfrågat ett mer formaliserat samrådsförfarande. Bland annat har *Ulricehamns pastorat* föreslagit att kravet på samråd ska uttryckas tydligare. *Varbergs pastorat* understryker vikten av att lokal nivå fortsatt har tydliga möjligheter att komma till tals i samråd inför beslut om ändringar i den lokala strukturen och framhåller att stiftsstyrelsen bör samråda både med berörda kyrkoråd och församlingsråd samt med inblandande kyrkoherdar och kontraktsprostar. *Roslagens västra pastorat* menar att förslaget bör återremitteras till förmån för en formulering som säkerställer att berörda församlingar och pastorat ges tillfälle och rätt att yttra sig före beslut.

Som framhållits i avsnitt 4.4.4 finns det redan idag reglerat i 37 kap. 8 § vad som gäller rörande utredningsförfarandet och stiftsstyrelsens skyldighet att samråda med berörda församlingar och samfälligheter samt med domkapitlet. Nämda bestämmelse ska säkerställa att ovannämnda parter har möjlighet att göra sina röster hörda vid beslut om ändringar i den lokala strukturen. Av 8 § första stycket framgår att stiftsstyrelsen

ska göra den utredning som behövs inför ett beslut om ändring i den lokala strukturen. Det är stiftsstyrelsen som bedömer vilken utredning som behövs. Som framgår av bestämmelsen har församlingar och pastorat en skyldighet att på begäran av stiftsstyrelsen lämna uppgifter. Stiftsstyrelsen har även möjlighet att ta in extern hjälp för utredningsarbetet. Det finns heller inget som hindrar stiftet från att tillfråga de kyrko-tillhöriga, exempelvis genom någon form av medlemsomröstning.

I 8 § andra stycket regleras stiftens samrådsskyldighet med berörda församlingar och pastorat samt med domkapitlet. Formerna för samrådet har dock inte detalj-reglerats i kyrkoordningen. Det enda som framgår av andra stycket är att något samråd inte behöver ske om ändringen endast beror på oregelbundenhet i indelningen. Det är således upp till varje stiftsstyrelse att tolka och tillämpa bestämmelsen. Utifrån vad kyrkostyrelsen erfar förefaller det som att samrådsförfarandet skiljer sig åt till viss del mellan stiftet. Vissa stift har formaliserat samråden på så sätt att en formell kallelse skickas ut till berörda parter och samrådet protokollförs, medan samrådsförfarandet i andra stift är mindre formaliserat. Kyrkostyrelsen konstaterar utifrån de remissynpunkter som inkommit, att det finns skäl att lyfta fram det krav på samråd som regleras i kyrkoordningen samt att tydliggöra något kring tolkningen och tillämpningen av nämnda bestämmelse. Kyrkostyrelsen vill därför anföra följande.

Viss vägledning angående samrådsförfarandet går att finna i Överklagandenämndens beslut 2009/06 som redogjorts för ovan i avsnitt 4.4.4. Som framgår av redogörelsen har Överklagandenämnden framhållit att det är viktigt att stiftsstyrelsen i sin kallelse anger att det är fråga om ett samråd och att det bör övervägas att protokollföra mötena. Av beslutet framgår också att omfattande kontakter under utredningsförfarandet inte kan jämföras med eller ersätta det samråd som avses i 8 § andra stycket. Enligt kyrkostyrelsens uppfattning får det förutsättas att frågor om ändring i indelningen alltid sker i dialog med den lokala nivån. När nu stiftsstyrelsens beslutsbefogenhet utökas blir det precis som *Växjö stift* poängterat än viktigare att stiftsstyrelserna försöker finna sätt att ”hand i hand med berörda församlingar och pastorat finna inte bara nya organisatoriska ramar, utan också ändamålsenliga arbets-sätt för framtidens församlingsliv.” Kyrkostyrelsen förutsätter att frågor om ändringar i indelningen även framöver sker i dialog med den lokala nivån och att stiftet hör samman de synpunkter som finns och anpassar beredningsprocessen därefter. När det finns delade meningar om ett visst beslut bör – såsom framhållits även i tidigare förarbeten (KsSkr 2012:5 s. 145) – ett formellt remissförfarande övervägas.

När det gäller hur många samråd som ska hållas – respektive vilka som formellt ska bjudas in till samråd – är också det en fråga som behöver övervägas i varje enskilt ärende. Återigen kan behovet av att få samlas och diskutera en kommande indelnings-ändring vara större om det finns stora meningsskiljaktigheter. Det är även, såsom *Adolf Fredriks församling* och *Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation* framhållit, av vikt att man i beredningsprocessen beaktar kravet på MBL-förhandling inför viktigare förändringar av verksamheten. För att säkerställa att också de arbetsrättsliga kraven på arbetstagarnas medbestämmande tillgodoses behöver lokal nivå och stiftsstyrelsen ha en nära dialog kring beredningsprocessen i stort.

Sammanfattningsvis konstaterar kyrkostyrelsen att det inte finns skäl att föreslå ett mer detaljerat regelverk rörande samrådsförfarandet, utan att den bestämmelse som finns är ändamålsenlig. Hur beredningen av ett ärende rörande ändringar i den lokala strukturen närmare ska gå till bör enligt kyrkostyrelsens uppfattning även fortsättningsvis vara en fråga för stiftet som behöver kunna anpassa beredningsprocessen utifrån omständigheterna i det enskilda ärendet. Att lokal nivå är delaktig i processen – samt att strukturförändringar som utgångspunkt och så långt som möjligt kan göras i samförstånd – är dock väsentligt för att bevara det lokala engagemanget även efter

ett ändringsbeslut. I detta sammanhang är samrådsförfarandet av stor betydelse. Stiften behöver således arbeta för att bli än tydligare i sin tillämpning av bestämmelsen och med de olika moment som sker under den process då en indelningsändring utreds, eftersom såväl stiftet som berörda församlingar och pastorat har att vinna på ett klart och tydligt samrådsförfarande.

En formaliserad initiativrätt

Flera av de remissinstanser som motsätter sig att kyrkofullmäktige fråntas den beslutsbefogenhet den har idag framhåller närhetsprincipen som skäl och att lokal nivå har bäst förutsättningar att uppmärksamma eventuella problem som kan ha samband med indelningen. Kyrkostyrelsen instämmer i det remissinstanserna anför, att lokal nivå torde ha lättare att i ett tidigt skede upptäcka sådant som kan ha betydelse för indelningen, såsom att det exempelvis kan vara svårt att hitta personer som vill vara förtroendevalda eller att det är svårt att få ekonomin att räcka till. Samtidigt kan det som *Umeå pastorat* framhåller, vara svårt för en församling att ha en övergripande bild av vad som krävs för att kunna fungera som församling och därmed är det bra att stiftet tar ett större ansvar för indelningsfrågor. Det finns också en risk, såsom *Växjö stift* påpekar, att ändamålsenliga indelningsändringar inte genomförs eller skjuts på framtiden för att det finns en rädsla för de lokala relationerna.

I stiftsstyrelsens ansvar för en ändamålsenlig lokal struktur åligger det stiftet att hörsamma och följa upp frågor och synpunkter som kan ha betydelse för indelningen av stiftets församlingar och pastorat. Detta bör gälla oavsett på vilket sätt uppgifterna kommer in och i princip oavsett vem eller vilka det är som kontaktar stiftet. Stiftet måste i detta sammanhang kunna värdera de uppgifter som inkommer och utifrån det förfara på ett proportionerligt sätt. För det fall att det exempelvis är ett kyrkoråd som hör av sig direkt till stiftet med tydliga och kontrollerbara uppgifter om att församlingen inte kan fullgöra de uppgifter som åligger den enligt kyrkoordningen, måste stiftet snabbt kunna agera. I andra fall kan det vara uppgifter som inkommer från olika håll under en kortare eller längre tidsperiod, som gör att stiftet vid en samlad bedömning finner anledning att på något sätt vidta åtgärder.

Som framhållits i bakgrunden fanns det före strukturförändringarna som infördes år 2014, en så kallad ”initiativrätt”. Med detta avsågs en möjlighet för en församling, samfällighet, domkapitlet eller en enskild kyrkotillhörig, att vända sig till stiftsstyrelsen med en fråga om att ändra församlingsindelningen. I och med att stiftsstyrelsen återigen får mandat att fatta alla beslut om ändringar i den lokala strukturen, kan diskuteras om nämnda initiativrätt borde återinföras för att säkerställa att de som ytterst berörs av indelningsändringar – det vill säga lokal nivå – även fortsättningsvis har en reell möjlighet att vara med och påverka.

Den nu föreslagna ändringen i kyrkoordningen får framför allt betydelse för kyrkofullmäktige i pastorat och församlingar, som enligt nuvarande ordning har befogenhet att fatta vissa beslut som rör den lokala strukturen. I och med att nämnda befogenhet tas bort, kan diskuteras om i vart fall kyrkofullmäktige skulle få en reglerad rätt att väcka ett ärende om ändringar i indelningen, alternativt om en sådan rätt skulle föreligga för en vidare krets av berörda så som var fallet innan strukturförändringen.

En formaliserad initiativrätt skulle innebära att stiftsstyrelsen blev tvungen att behandla en ansökan och fatta ett formellt beslut. Det finns dock ingen garant för att ärendet skulle behandlas på ett visst sätt, såtillvida inte en formaliserad initiativrätt även knyts till en skyldighet för stiftsstyrelsen att inleda ett utredningsförfarande i enlighet med vad som exempelvis stadgas i 37 kap. 8 §. Även med en sådan skyldighet

finns dock ingen garant för att ärendet kommer att leda till en ändring i den lokala strukturen. Vad gäller beslut som ska tas av kyrkostyrelsen i enlighet med 7 a § kan noteras att det inte finns någon uttryckligt reglerad initiativrätt som medför att någon annan kan kräva att kyrkostyrelsen inleder ett ärende. I sammanhanget bör även beaktas den risk som föreligger för omotiverade utredningar om det skulle införas en ”rätt” att kräva att ett ärende initieras och därmed även att ett formellt beslut skulle behöva tas. Kyrkostyrelsen instämmer i det som förts fram av *Bromma församling* angående att det även i en demokratiskt uppbyggd organisation måste kunna finnas en rimlighet i vad som kan krävas av organisationen när det kommer till rätten att begära vidare utredning.

Som framhållits ovan har stiftet i praktiken en skyldighet att hörsamma och följa upp synpunkter som rör den lokala strukturen i och med stiftets övergripande ansvar för dessa frågor. Stiftet har därmed också en skyldighet enligt kyrkoordningen att agera om någon församling eller något pastorat inom stiftet inte kan fullgöra de uppgifter som åligger dem. En naturlig utgångspunkt i sammanhanget är också att det ligger i stiftets eget intresse att indelningen är ändamålsenlig. *Växjö stift* framhåller att bestämmelserna om utrednings- och samrådsskyldighet redan är välutformade och att en formalisering av initiativrätt inte skulle tillföra något i sak. Även *Stockholms stift* är av samma åsikt och anför att möjligheten och rättigheten att kontakta stiftet och framföra synpunkter som rör den lokala strukturen redan finns i praktiken. Stiftsstyrelsens ansvar enligt kyrkoordningen för den lokala strukturen gör att det i praktiken varken bör eller ska göra någon skillnad om det införs en formaliserad initiativrätt eller inte. Det finns redan idag både en möjlighet – och rättighet – för den som vill att kontakta stiftet för det fall det finns synpunkter eller frågor rörande indelningen. Mot bakgrund av detta anser kyrkostyrelsen att det vid en sammanvägd bedömning inte är ändamålsenligt att i kyrkoordningen föreslå en uttryckligt reglerad ”initiativrätt” för vare sig kyrkofullmäktige eller andra berörda.

4.6 Ikraftträdande

Förslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2024. Det bedöms inte nödvändigt med några särskilda övergångsbestämmelser.

4.7 Konsekvenser

Stiftet har redan idag det övergripande ansvaret för en ändamålsenlig indelning av stiftets församlingar och pastorat. Genom att stiftet genom den föreslagna ändringen i kyrkoordningen får mandat att fatta alla beslut om indelningsändringar – undantaget de beslut som fortsatt kan fattas av kyrkostyrelsen – tydliggörs dock stiftets ansvar ytterligare. Förslaget bedöms inte medföra några särskilda konsekvenser för barn.

4.8 Kommentar till bestämmelserna

37 kap.

6 §

I bestämmelsen regleras att stiftsstyrelsen beslutar om *alla* ändringar i den lokala strukturen, om inte annat framgår av 7 a och 7 b §§. Detta betyder att stiftsstyrelsen beslutar om indelningen av församlingar inom ett stift samt om bildande, ändring och upplösning av pastorat. Stiftsstyrelsens mandat innefattar även beslut avseende sådana mindre ändringar som kan bero på oregelbundenhet i indelningen eller som behövs

med hänsyn till fastighetsförhållandena. Sammantaget är syftet att stiftsstyrelsen – som har det övergripande ansvaret över en ändamålsenlig lokal struktur – ska besluta om alla ändringar i den lokala strukturen om inte annat anges uttryckligen i kyrkoordningen.

KsSkr 2023:4

Övervägandena finns i avsnitt 4.5.

7 a, 8, 11, 14–19, 29 och 35 §§

Bestämmelserna motsvarar i huvudsak gällande bestämmelser. På grund av att 6 a och 7 §§ upphört att gälla har dock hänvisningarna till dessa bestämmelser tagits bort.

5 Valfrågor

5.1 Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen.

5.2 Förslag till ändringar i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar att 38 kap. 21 a, 23 och 46 §§ kyrkoordningen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

38 kap.

21 a §

Vid ansökan om registrering av gruppbezeichnung ska nomineringsgruppen anmäla ett ombud.

Den som anmäls som ombud enligt första stycket ska skriftligen ha godkänt att åta sig uppdraget som ombud för nomineringsgruppen.

23 §

Kyrkostyrelsen beslutar om registrering av gruppbezeichnung för val till kyrkomötet.

Stiftsstyrelsen beslutar om registrering av gruppbezeichnung för val till stiftsfullmäktige och kyrkofullmäktige.

För att gälla vid ett ordinarie val ska ansökan om registrering ha inkommit senast den 15 april valåret. Vid omval som har beslutats enligt 94 § ska ansökan ha inkommit senast den dag som kyrkostyrelsen beslutar.

För att gälla vid ett ordinarie val ska ansökan om registrering av gruppbezeichnung ha inkommit senast

– den 15 mars valåret för val till kyrkomötet, och

– den 15 april valåret för val till stiftsfullmäktige respektive kyrkofullmäktige.

Vid omval som har beslutats enligt 94 § ska ansökan ha inkommit senast den dag som kyrkostyrelsen beslutar.

46 §

För att avge sin röst ska väljarna för varje slag av val de vill delta i

1. ta en valsedel,
2. lägga in valsedeln i ett valkuvert utan att vika den, och
3. försluta valkuvertet.

Väljare som vill lämna särskilda personröster ska på valsedeln markera detta i det särskilda utrymme för personröst som finns vid de kandidater som de helst vill se valda. I varje val får högst tre kandidater ges en särskild personröst.

Om det förutom gruppbezeichnung har skrivits kandidatnamn på en blank valsedel, ska väljaren anses ha lämnat en särskild personröst för vart och ett av de tre första kandidatnamnen.

Väljare som på grund av *ett fysiskt funktionshinder* inte kan göra i ordning eller lämna sin röst på föreskrivet sätt får anlita någon som hjälper dem vid röstningen.

Väljare som på grund av *funktionsnedsättning eller liknande* inte kan göra i ordning eller lämna sin röst på föreskrivet sätt får anlita någon som hjälper dem vid röstningen.

KsSkr 2023:4

Detta beslut träder i kraft den 1 januari 2024.

5.3 Ärendet och dess beredning

Kyrkostyrelsen har sedan flera år tillbaka arbetat med frågor relaterade till ändringar i kyrkoordningens bestämmelser om direkta val i syfte att uppnå ett mer ändamålsenligt regelverk. Kyrkoordningens bestämmelser om direkta val bygger i huvudsak på vad som gäller vid de allmänna valen, dock med nödvändiga anpassningar utifrån Svenska kyrkans organisation och förutsättningar. De förändringar som nu föreslås i kyrkoordningen har huvudsakligen utarbetats mot bakgrund av erfarenheter från 2021 års kyrkovalet. Förändringarna har arbetats fram genom en vid kyrkokansliet upprättad promemoria benämnd *Valfrågor*. I promemorian föreslås tre ändringar som berör skriftligt medgivande vid anmälan av ombud, datum för ansökan om gruppbezeichnung för val till kyrkomötet samt hjälp vid röstning. Samtliga ändringar gäller bestämmelser i kyrkoordningens 38:e kapitel om direkta val.

Promemorian har sänts på remiss till samtliga stift samt fyra församlingar/pastorat inom varje stift. Därutöver har promemorian remitterats till Svenska kyrkans överklagandenämnd, Svenska kyrkans valprovsningsnämnd, Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar, Svenska kyrkans arvodesnämnd samt Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation. Sammantaget har samtliga stift, nio församlingar/pastorat, Svenska kyrkans valprovsningsnämnd och Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation avgett remissyttranden. En övervägande majoritet har tillstyrkt de föreslagna ändringarna.

5.4 Bakgrund

5.4.1 Skriftligt medgivande vid anmälan av ombud

5.4.1.1 Gällande bestämmelser

I samband med kyrkovalet 2021 uppmärksammades att det inomkyrkliga regelverket rörande anmälan av ombud för nomineringsgrupper inte är helt tydligt och inte heller i överensstämmelse med de krav som i praktiken – genom de blanketter som ska fyllas i och skickas in – ställs på såväl ombudet som berörd nomineringsgrupp.

Alla nomineringsgrupper som ansöker om registrering av gruppbezeichnung måste ha ett ombud som kan företräda nomineringsgruppen och agera å gruppens vägnar. Ett ombud får bland annat anmäla kandidater, utse nytt ombud, ny ersättare och kontaktpersoner och beställa valsedlar. Av 38 kap. 21 a § framgår att ett ombud måste anmälas redan då en ansökan om registrering lämnas in. Eftersom ombudsrollen inte är ett kyrkligt uppdrag i egentlig mening är det nomineringsgruppen själv som avgör vem som ska vara dess ombud, vilket betyder att ombudsrollen kan innehas av någon som också är förtroendevald, men att detta inte är något krav. Uppdraget som ombud är tills vidare och fortsätter således till dess att ett nytt ombud utses. Om ett ombud avgår måste ett nytt anmälas för att nomineringsgruppen inte ska riskera att deras gruppbezeichnung upphör att gälla (se 38 kap. 27 § andra stycket punkten 3).

Av 38 kap. 21 a § framgår endast att "[v]id ansökan om registrering av gruppbezeichnung ska nomineringsgruppen anmäla ett ombud", medan ytterligare bestämmelser om ombud finns i kyrkostyrelsens beslut (SvKB 2019:17) med närmare bestämmelser om direkta val. Av 2 § första stycket nämnda bestämmelser framgår att en registrerad nomineringsgrupp som inte längre har något ombud ska anmäla ett *nytt* ombud så snart som möjligt. Vidare stadgas att anmälan ska göras till kyrkostyrelsen om gruppen är registrerad för val till kyrkomötet och till stiftsstyrelsen om registreringen avser något annat val. I 3 § regleras vad som gäller avseende ersättare för ombud, företrädare och kontaktpersoner för en nomineringsgrupp, där det av femte stycket framgår att den som utsetts till uppdrag enligt 3 § ska registreras i det för

ändamålet avsedda systemet som tillhandahålls av kyrkostyrelsen. Det system som för närvarande tillhandahålls för detta ändamål är det så kallade Grupp- och kandidat-systemet (Gkand). Av 4 § framgår att de som utses till uppdrag enligt 3 § – det vill säga ersättare för ombud samt företrädare och kontaktpersoner för nomineringsgrupper – ska ha fått ta del av information om vad uppdraget innebär samt om att vederbörandes personuppgifter kommer att behandlas av Svenska kyrkan. Den som utses ska också skriftligen ha godkänt att åta sig uppdraget. Det åligger den person som utser någon till ett uppdrag som innefattas av 3 § att tillse att ovannämnda förutsättningar är uppfyllda.

5.4.1.2 Anmälan av ombud – den praktiska hanteringen

Inför kyrkovalet 2021 utformades en rad nya blanketter anpassade bland annat utifrån dataskyddsförordningen (EU 2016/679) och dess krav gällande information och samtycke rörande insamling och behandling av personuppgifter. För ansökan om registrering av gruppbeteckning för val till kyrkomötet, stiftsfullmäktige och kyrkofullmäktige finns det tre separata blanketter som ska fyllas i av nomineringsgruppen. På dessa blanketter ska även uppgifter lämnas om nomineringsgruppens ombud. Det finns även plats på blanketterna att lämna uppgifter om eventuell ersättare för ombudet, även om det inte är något krav enligt kyrkoordningen att det måste finnas en ersättare. Av bland annat praktiska skäl uppmuntras dock nomineringsgrupperna att utse en ersättare som kan träda i ombudets ställe om denne av någon anledning inte kan fullgöra sitt uppdrag. Blanketten ska vidare undertecknas av ombudet, respektive eventuell ersättare. Av blanketten framgår vidare vilka personuppgifter om ombud och ersättare som kommer att behandlas med anledning av ansökan samt för vilket syfte. Genom att underteckna blanketten är således ombudet eller en ersättare införstådd med såväl att vederbörande åtar sig uppdraget som att dennes personuppgifter kommer att behandlas.

Om nomineringsgruppen avser att ställa upp i val till kyrkomötet ska blanketten skickas in till kyrkostyrelsen och för övriga val till stiftsstyrelsen. För det fall att kyrkostyrelsen eller stiftsstyrelsen upptäcker att någon uppgift saknas ombudsgruppen att komplettera sin ansökan, vilket i praktiken betyder att en nomineringsgrupp aldrig registreras om ombudet inte skrivit under blanketten och på så sätt givit sitt samtycke till såväl uppdraget som personuppgiftsbehandlingen. När gruppen väl blivit godkänd för registrering är det kyrkostyrelsen alternativt stiftsstyrelsen – beroende på vilket val ansökan avser – som registrerar ombudet i grupp- och kandidat-systemet.

5.4.2 Datum för ansökan om registrering av gruppbeteckning för val till kyrkomötet

5.4.2.1 Inledning

Vid kyrkovalet 2021 inkom en ansökan om registrering av gruppbeteckning för val till kyrkomötet tre dagar innan ansökningstiden löpte ut. Eftersom kyrkostyrelsen ansåg att det fanns en risk för att gruppens namn skulle kunna antas bli förväxlat med en redan registrerad gruppbeteckning gavs den ansökande gruppen möjlighet att komplettera eller ändra sin ansökan inom en viss tid, vilket också skedde. Behovet av komplettering medförde dock att kyrkostyrelsen kunde godkänna ansökan först tre veckor efter att ansökningstiden gått ut. I sin tur medförde den sena registreringen att stiftsstyrelserna tvingades att hanterera handläggningen av ansökningar för registrering av gruppbeteckningar för val till stiftsfullmäktige och kyrkofullmäktige under en redan mycket tidspressad fas av kyrkovalet.

5.4.2.2 Gällande ordning

En nybildad nomineringsgrupp behöver få sin gruppbezeichnung registrerad för att gruppen ska kunna ställa upp i kommande kyrkoval. En sådan ansökan kan i princip skickas in när som helst. För att kunna ställa upp i närmast kommande val ska dock ansökan enligt 38 kap. 23 § tredje stycket ha inkommit till kyrkostyrelsen/stiftsstyrelsen senast den 15 april valåret. Av första stycket nämnda paragraf framgår att kyrkostyrelsen beslutar om registrering av gruppbezeichnung för val till kyrkomötet, medan det av andra stycket framgår att stiftsstyrelsen beslutar om gruppbezeichnung för val till stiftsfullmäktige respektive kyrkofullmäktige. Vidare stadgas i 23 a § att registreringen ska göras i en viss ordning, vilket i sin tur är en konsekvens av bestämmelserna i 26 § om att en registrering av en gruppbezeichnung för val på en övergripande nivå gäller också för val till övriga enheter som ryms inom denna. Ordningföljden är således den att kyrkostyrelsen först prövar ansökningar gällande val till kyrkomötet. Först när kyrkostyrelsen fattat sina beslut får stiftsstyrelsen pröva ansökningar för val till stiftsfullmäktige och därefter kyrkofullmäktige. I praktiken betyder den reglerade ordningföljden att kyrkostyrelsen kan fatta beslut om gruppbezeichnungar gällande kyrkomötet succesivt vartefter ansökningarna kommer in, medan stiftsstyrelserna måste vänta med att fatta sina beslut till någon gång efter den 15 april, eftersom det är först efter detta datum som det står klart vilka ansökningar som inkommit till – och som ska handläggas av – kyrkostyrelsen.

Både kyrkostyrelsen och stiftsstyrelsen ska enligt 38 kap. 25 § första stycket – innan en ansökan avslås – ge den berörda gruppen möjlighet att inom viss tid inkomma med ett meddelande om ändring eller komplettering av sin ansökan. Meddelandet måste dock enligt andra stycket ha inkommit till kyrkostyrelsen/stiftsstyrelsen senast den 2 maj valåret. Ett beslut om registrering av gruppbezeichnung kan därtill överklagas särskilt till Svenska kyrkans valprovsnämnd i enlighet med 38 kap. 90 § första stycket punkten 6. En sådan ansökan ska enligt 92 § 3 ha inkommit till beslutsinstansen senast inom en vecka från den dag då det tillkännagavs på stiftets anslags-tavla att protokollet över beslutet justerats.

Även kandidater för registrerade nomineringsgrupper ska enligt 38 kap. 29 § tredje stycket vara anmälda senast den 15 april valåret. Anmälan av kandidater till samtliga val ska enligt 29 § första stycket göras hos respektive stiftsstyrelse. Om det totala antalet kandidater i en valkrets som har anmälts den 15 april är lägre än det antal mandat som valet i fråga avser ska stiftsstyrelsen enligt 30 § första stycket, omgående informera berörda nomineringsgrupper om detta förhållande. Stiftsstyrelsen ska samtidigt, enligt andra stycket, även för valet i fråga förlänga tiden för registrering av gruppbezeichnung och anmälan av kandidater i en sådan valkrets till den 15 maj, så kallad *förlängd handläggningstid*. Enligt 38 kap. 31 § första stycket ska stiftet senast den 1 juni valåret fastställa grupp- och kandidatförteckningen för varje slag av val och för varje valkrets inom stiftet. Om förlängd handläggningstid beslutats för valkretsen gäller i stället tidsgränsen 1 juli.

5.4.2.3 Tidigare behandling i kyrkomötet

Datumet för ansökan om registrering av gruppbezeichnung och för att anmäla kandidater har ändrats ett flertal gånger. I den kyrkoordningsskrivelse som lades fram av Svenska kyrkans centralstyrelse inför relationsändringen var datumet satt till den 15 juni. Datumet visade sig dock redan vid kyrkovalet 2001 vara problematiskt utifrån möjligheterna för stiftet att hinna hantera ansökningar om gruppbezeichnungar och kandidatansökningar. Framför allt uppmärksammades att det blev det svårt för stiftet att hinna om många ansökningar inkom nära slutdatum, särskilt då tryckningen av

valsedlar behövde vara klar runt mitten av augusti. Sammantaget medförde erfarenheterna från 2001 års val att kyrkostyrelsen föreslog att sista datum för ansökan om registrering av gruppbeteckning och anmälan av kandidater skulle tidigareläggas med en månad till den 15 maj, med möjlighet till förlängning till den 15 juni vid för få anmälda kandidater. Förslaget bifölls av kyrkomötet och kom att tillämpas första gången vid 2005 års kyrkoval.

Vid kyrkomötet 2011 föreslogs återigen att tidpunkten för ansökan om registrering och anmälan av kandidater skulle tidigareläggas med ytterligare en månad till den 15 april. Motivet för att ännu en gång flytta datumet var att en mycket stor andel av kandidatanmälningarna kom in först de allra sista dagarna innan slutdatum den 15 maj, vilket försvårade handläggningen. Kyrkostyrelsen lyfte i sina skäl bland annat fram att tidsbristen blivit än mer påtaglig i och med det krav som år 2007 införts om att fastställa grupp- och kandidatförteckningar (KsSkr 2011:3 s. 27 f.).

Även vid tidigare val har det varit problematiskt att kandidater i mycket stor utsträckning anmäls i slutet av anmälningstiden. Problematiken har dock blivit större då grupp- och kandidatförteckningar numera ska fastställas. Det bedöms inte möjligt att komma till rätta med problemen genom ytterligare informationsåtgärder. Det är heller inte lämpligt att avskaffa ordningen med fastställande av grupp- och kandidatförteckningar. De motiv som fanns för att införa bestämmelser om fastställande av dessa förteckningar kvarstår. Det har visat sig vara av värde att det genom beslut om fastställande av grupp- och kandidatförteckningar görs klart i god tid före valet vilka grupper och kandidater som deltar. Det ger större trygghet både för nomineringsgrupperna och för valorganisationsörerna. Det är inte lämpligt att senarelägga tidpunkten för att fastställa grupp- och kandidatförteckningar. Det skulle i så fall ske mitt i sommaren med de svårigheter som detta innebär för både nomineringsgrupperna, valorganisationsörerna och för valprovsnämnden.

Den lösning som återstår för att lösa de föreliggande problemen är att tidigarelägga tidpunkten för ansökan om gruppbeteckning och anmälan av kandidater. Detta ökar förvisso tiden mellan anmälan och valdag men vinsterna som uppstår genom att valet kan genomföras på ett bättre och säkrare sätt överväger. Därför föreslås att tiden för ansökan om registrering av gruppbeteckning och anmälan av kandidater ändras från den 15 maj till den 15 april.

5.4.3 Hjälpa vid röstning

5.4.3.1 Inledning

En central utgångspunkt vid de kyrkliga valen är valhemligheten och att varje väljare ska kunna ta valsedlar och göra i ordning sina röster utan att någon ser. Samtidigt finns det väljare som av olika skäl inte klarar av ovanstående på egen hand utan som behöver någon form av hjälp. Vid jämförelse mellan kyrkoordningen och vallagen har uppmärksamats att det finns en viss skillnad i regelverken avseende vilka personer som har rätt att begära hjälp vid röstningen. Även om skillnaden i praktiken inte förefaller ha gett upphov till några problem är det rimligt att göra en översyn av kyrkoordningens bestämmelser för att säkerställa att regelverket är ändamålsenligt.

5.4.3.2 Gällande bestämmelser

Enligt 38 kap. 46 § fjärde stycket kyrkoordningen får väljare som på grund av ett *fysiskt funktionshinder* inte kan göra i ordning eller lämna sin röst på föreskrivet sätt anlita någon som hjälper dem vid röstningen. Det är väljaren själv som avgör vem som ska biträda honom eller henne. Om väljaren så önskar ska någon som arbetar i lokalen som valförrättare eller röstmottagare kunna hjälpa till. För att skydda valhemligheten måste alla som utses till valförrättare eller röstmottagare enligt 53 § underteckna en tystnadspliktsförbindelse som förbjuder personen att muntligen röja uppgifter om hur en väljare har röstat. Ett motsvarande absolut förbud mot att skriftligen röja samma uppgifter finns stadgat i 54 kap. 11 d §. Utanför regleringen hamnar dock anhöriga och andra enskilda som en väljare kan anlita som biträde. Denna kategori biträden omfattas i likhet med vad som gäller vid allmänna val, inte av någon motsvarande tystnadsplikt.

5.4.3.3 Allmänna val

Rätten att få hjälp vid röstning i de allmänna valen framgår av 7 kap. 3 § andra stycket och 8 kap. 2 a § vallagen (2005:837). Av bestämmelserna framgår att väljare som på grund av *funktionsnedsättning eller liknande* inte själv kan ta sina valsedlar på den avskärmade plats där valsedlar finns utlagda och/eller inte kan göra i ordning sina röster på föreskrivet sätt har rätt att få hjälp. Även om rätten att få hjälp är uttryckligt reglerad framgår av förarbetena att detta är en ordning som måste anses gälla även utan uttryckligt lagstöd (se SOU 2004:111 s. 212). Hjälp ska på begäran från väljaren ges av röstmottagarna i den utsträckning som behövs. En väljare kan också välja att låta någon annan person hjälpa till. Det är således helt upp till väljaren själv att begära hjälp respektive bestämma vem som ska hjälpa vederbörande.

Av 1997 års vallag (1997:157) följde att väljare som på grund av ett fysiskt funktionshinder inte kunde göra i ordning eller lämna sin röst på föreskrivet sätt fick anlita någon som hjälpte till. I samband med 2005 års vallag kom personkretsen som kan få hjälp dock att ändras till den formulering – *funktionsnedsättning eller liknande* – som gäller idag. I förarbetena finns inte närmare angivet några motiv till förändringen. Mot bakgrund av det som framhålls i förarbetena om att principen om rätt till hjälp får anses gälla även utan lagstöd kan dock antas att rätten inte kan begränsas till en specifik individkrets utan att det är den enskildes rättighet – oavsett anledning – att få hjälp vid röstningen om personen själv begär det.

Regeringen beslutade i mars 2020 att ge en parlamentarisk sammansatt kommitté i uppdrag att se över delar av valsystemet (Dir 2020:30). Uppdraget fokuserade på valens demokratiska legitimitet, bland annat utifrån valsystemets förmåga att tillgodose jämbördiga villkor för valdeltagande för olika väljargrupper och att motverka påverkan på väljarna vid röstning. Ett av kommitténs förslag berörde just biträde åt väljare vid röstningen, där kommittén föreslog att en röstmottagare alltid ska vara närvarande när någon annan person hjälper en väljare som på grund av *funktionsnedsättning eller liknande* inte själv kan göra i ordning sina röster på föreskrivet sätt. Regeringen anförde med anledning av förslaget följande (prop. 2021/22:52 s. 50):

För regeringen är det en given utgångspunkt att alla väljare ska ges så jämbördiga förutsättningar som möjligt att utnyttja rätten att rösta och det är för legitimiteten i Sveriges demokratiska system viktigt att röst-rätten fullt ut är tillgänglig för alla väljargrupper. Det är samtidigt av avgörande betydelse för demokratiska val att skyddet mot s.k. grupp-röstning upprätthålls i praktiken. Regeringen bedömer dock – mot bakgrund av de invändningar som har rests mot förslaget och i avsaknad

av underlag som visar att gruppröstning används som ett verktyg för att påverka väljare som på grund av funktionsnedsättning eller liknande inte själva kan göra i ordning sina röster – att förslaget inte bör genomföras.

Sammanfattningsvis föreslog regeringen inte någon ändring av nuvarande bestämmelse om vilka som får hjälpa en väljare som på grund av funktionsnedsättning eller liknande behöver hjälp vid röstning. Däremot ledde utredningen till en ny bestämmelse, i form av 8 kap. 2 a §, där det förtydligas att en väljare som på grund av funktionsnedsättning eller liknande inte själv kan ta sina valsedlar på den avskärmade plats där valsedlarna finns utlagda, på begäran ska få hjälp med detta av röstmottagarna. Väljaren kan också välja att anlita någon annan person som hjälper vederbörande.

För att säkerställa att valhemligheten bevaras även när en väljare får hjälp vid röstningen finns en bestämmelse i 40 kap. 1 § första stycket offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) som stadgar att sekretess gäller för uppgift om hur en väljare har röstat vid val enligt vallagen och som framkommit då biträde lämnats åt väljaren vid röstningen. Bestämmelsen innehåller inte något skaderekvisit, vilket innebär att sekretessen för de uppgifter som avses är ”absolut”. Uppgifterna är också, enligt 40 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen, undantagna från meddelarfrihet. För andra personer – anhöriga eller andra enskilda – som hjälper väljare att rösta finns ingen motsvarande lagreglerad tystnadsplikt.

5.5 Överväganden och förslag

5.5.1 Skriftligt medgivande vid anmälan av ombud

Kyrkostyrelsens förslag: Av kyrkoordningen ska framgå att det vid ansökan om registrering av gruppbezeichnung måste finnas ett skriftligt medgivande från den som anmäls som ombud för en nomineringsgrupp.

Ändrad paragraf: 38 kap. 21 a § kyrkoordningen

Promemorians förslag överensstämmer med kyrkostyrelsens förslag.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser har tillstyrkt den föreslagna ändringen. *Göteborgs stift* framhåller att den föreslagna ändringen är en anpassning till nu gällande praxis och får ses som en helt naturlig del av ansökningsförfarandet. Vidare framhålls att det är bra att det blir tydligt i kyrkoordningen att samma ordning gäller både vid anmälan och byte av ombud för nomineringsgruppen. Även stiftsstyrelsen i *Strängnäs stift* framhåller att det är angeläget att regelverket återspeglar det faktiska hanterandet. *Västerås stift* tillstyrker förslaget och anför att det kan medföra en ökad medvetenhet och ansvarskänsla för dem som innehar dessa uppdrag. Även *Luleå stift* tillstyrker förslaget, men har gjort ett medskick om att en formulering bör övervägas varav det även framgår att det aktuella medgivandet ska *inges* i samband med att ansökan om registrering av gruppbezeichnung görs och anmälan av ombud sker så att regleringen bättre ska harmoniera med och likna formuleringen i 38 kap. 28 § kyrkoordningen som behandlar anmälan av kandidater. Vidare anför stiftet att det framstår som självklart att medgivandena inges.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Som framgår av bakgrunden och redogörelsen över gällande bestämmelser finns det inget uttryckligt krav i kyrkoordningen om att en person som anmäls som ombud skriftligen ska ha gett sitt medgivande till anmälan. Inte heller framgår detta av

kyrkostyrelsens närmare bestämmelser om direkta val (SvKB 2019:17). I de närmare bestämmelserna finns enbart reglerat vad som gäller vid anmälan av *nytt* ombud – med vilket åsyftas då en registrerad nomineringsgrupp inte längre har något ombud – respektive vid anmälan av *ersättare* för ombud. Som framhållits i bakgrunden framgår det vidare av 4 § nämnda bestämmelser att innan någon utses till ersättare måste personen skriftligen ha godkänt att åta sig uppdraget. Däremot finns det inte något motsvarande reglerat krav på skriftligt godkännande då en nomineringsgrupp som inte längre har något ombud ska utse ett nytt sådant.

Även om det i praktiken ställs krav på att ombud som anmäls av nomineringsgrupper – såväl nya ombud som ersättare – skriftligen ska ha gett sitt medgivande till anmälan är det av vikt att detta återspeglas även i regelverket. Mot bakgrund av detta föreslås ett tillägg i 38 kap. 21 a § som klargör att vid ansökan om registrering av gruppbeteckning ska det finnas ett skriftligt medgivande från den som anmäls som ombud för nomineringsgruppen. Av bakgrundsbeskrivningen avseende hur det praktiskt går till när ett ombud anmäls kan konstateras att det är en förutsättning att en nomineringsgrupp gett in en komplett ansökningsblankett till kyrkostyrelsen, alternativt stiftsstyrelsen, för att såväl gruppen som ombudet ska kunna registreras. Det är vidare kyrkostyrelsen alternativt stiftsstyrelsen som registrerar ombudet i grupp- och kandidatsystemet. Den praktiska hanteringen vid registreringen av ombud som avses i 21 a § skiljer sig således åt i förhållande till vad som gäller vid utseende och registrering av kandidater, där det är nomineringsgrupperna själva som registrerar kandidaterna i grupp- och kandidatsystemet. Mot bakgrund av skillnaden – samt att varken en ny nomineringsgrupp eller ett ombud registreras om inte kyrkostyrelsen eller stiftsstyrelsen fått in ett skriftligt medgivande från ombudet – anser kyrkostyrelsen inte att det finns någon anledning att justera skrivningen av 21 a § så som *Luleå stift* har föreslagit.

När det gäller kravet på skriftligt medgivande vid utseende av ett *nytt* ombud i enlighet med 2 § i kyrkostyrelsens beslut (SvKB 2019:17) är detta något som bör förtydligas i dessa bestämmelser och inte i kyrkoordningen. Likaså finns enligt kyrkostyrelsens mening anledning att i dessa bestämmelser även förtydliga vad som gäller vid byte av ombud – det vill säga då det ordinarie ombudet ännu inte lämnat sitt uppdrag men avser att göra så. Kyrkostyrelsen avser att göra en översyn av de närmare bestämmelserna som rör direkta val under hösten 2023.

5.5.2 Datum för ansökan om registrering av gruppbeteckning för val till kyrkomötet

Kyrkostyrelsens förslag: En ansökan om registrering av gruppbeteckning för val till kyrkomötet ska ha inkommit till kyrkostyrelsen senast den 15 mars valåret.

Ändrad paragraf: 38 kap. 23 § kyrkoordningen

Promemorians förslag överensstämmer med kyrkostyrelsens förslag.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser har tillstyrkt den föreslagna ändringen. Några stift anser dock att även tidpunkten för registrering av nya gruppbeteckningar för val till stiftsfullmäktige och kyrkofullmäktige bör ändras.

Stiftsstyrelsen i *Stockholms stift* tillstyrker förslaget och framhåller att det är väl motiverat att tidigarelägga sista ansökningsdagen för registrering av gruppbeteckning för val till kyrkomötet från den 15 april till 15 mars valåret då det underlättar för stiftsstyrelsen i hanteringen av ansökningar av gruppbeteckningar för val till stiftsfullmäktige och kyrkofullmäktige. Vidare anförs att detta är en regeländring som stiftskansliet i tidigare samråd kring kyrkovalet framfört som önskvärd. Även

Västerås stift tillstyrker förslaget som de anser vara behövligt och väl avvägt och framhåller att det torde kunna avhjälpa den ibland övermäktiga situation som ofta är för handen när för många ärenden rörande registrering inkommer nära eller till och med på den sista ansökningsdagen.

Stiftsstyrelsen i *Visby stift* anser att det är bra att ändringen genomförs för att undvika den tidsnöd som kan uppstå. Samtidigt framhåller stiftet att det vore önskvärt att tidigarelägga detta datum ytterligare, samtidigt som stiftet förstår den avvägning som gjorts avseende möjligheten att kunna registrera en ny nomineringsgrupp samt anmäla kandidater så nära valet som möjligt. *Luleå stift* anför att en tidigareläggning av sista datum för registrering av nya nomineringsgrupper som avser att ställa upp i kyrkovalet gör att processen får bättre förutsättningar att hinnas med inom angiven tid. Enligt stiftet torde det dock kunna orsaka viss förvirring och enstaka missförstånd om det är olika datum för registrering av gruppbezeichnung för val till kyrkomötet, respektive stiftsfullmäktige och kyrkofullmäktige. Vidare anføres att stiftet kan överse denna differentiering, men önskar ändå ge medskicket att en tidigareläggning av sista ansökningsdag för registrering av gruppbezeichnung för samtliga tre val vore att föredra.

Stiftsstyrelsen i *Strängnäs stift* tillstyrker den föreslagna ändringen men framhåller vikten av att i utvärdering av kommande kyrkoval efterhöra stiftens erfarenheter av utfallet – avseende att ha olika datum för registrering av nya gruppbezeichnungen för val till kyrkomötet, respektive stiftsfullmäktige och kyrkofullmäktige – och möjliga behov av framtida justeringar avseende sista datum för registrering till samtliga val. *Svenska kyrkans valprövningsnämnd* framhåller att två olika datum för registrering av nya nomineringsgrupper till kyrkomötet respektive till stiftsfullmäktige och kyrkofullmäktige kan skapa viss förvirring. Mot bakgrund av vad som anges i promemorian om motiven till skillnaden föreslår nämnden dock inte någon ytterligare ändring. Dock poängteras att nämnden utgår ifrån att kyrkokansliet inför kommande kyrkoval informerar om de skilda datumen.

Stiftsstyrelsen i *Växjö stift* tillstyrker den föreslagna ändringen men föreslår att även sista ansökningsdag för registrering av nya gruppbezeichnungen för val till stiftsfullmäktige ska ändras till den 15 mars. Däremot anser stiftet att nya nomineringsgrupper som avser att ställa upp i val till kyrkofullmäktige ska ha kvar 15 april valåret som sista ansökningsdatum, utifrån att det är viktigt att värna demokratin på pastorats- och församlingsnivå.

Göteborgs stift anför att den föreslagna ändringen är nödvändig utifrån erfarenheterna vid 2021 års kyrkoval då en ansökan om ny gruppbezeichnung inkom väldigt sent i processen, vilket skapade stora problem. Inte minst blev de grupper som hade ansökt om att få registrera sig på lokal- och stiftsnivå stressade över att inte kunna få besked. Däremot anser stiftet att den 15 mars ska gälla som sista datum även för ansökan om registrering av gruppbezeichnung för val till stiftsfullmäktige och kyrkofullmäktige utifrån att olika datum lätt leder till sammanblandning, vilket inte underlättar för medlemmarna att utöva sina demokratiska rättigheter. Vidare menar stiftet att argumentet om att ett tidigareläggande av sista ansökningsdag för val även till stiftsfullmäktige och kyrkofullmäktige skulle påverka nomineringsgruppens möjligheter att kunna rekrytera och anmäla kandidater, motsägs av att det även fortsättningsvis är den 15 april som är sista dag för att anmäla kandidater.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Som framgår av bakgrundsbeskrivningen finns det en fastställd ordning för hur ansökningar om registrering av nya gruppbe-teckningar ska behandlas. Ordningsföljden medför att beslut om gruppbe-teckningar på kyrkomötesnivå måste vara fattade innan dess att beslut kan tas om gruppbe-teckningar på stifts- och kyrkofullmäktigenivå. Vid behov har kyrkostyrelsen möjlighet att be en grupp som ansöker om registrering att inom viss tid inkomma med ett meddelande om ändring eller komplettering av sin ansökan innan styrelsen fattar sitt beslut. Samtidigt som det är viktigt att en grupp ges denna möjlighet innebär det att tidpunkten för när stiftsstyrelsen kan fatta sina beslut förskjuts framåt i tiden ytterligare. Förskjutningen blir extra problematisk om en ansökan om registrering av gruppbe-teckning till kyrkomötet inkommer nära sista ansökningsdatum – 15 april valåret – så som var fallet vid 2021 års kyrkovalet.

Den situation som uppstod vid kyrkovalet 2021 föranleddes av flera olika omständigheter, såsom att ansökan inkom nära 15 april och att komplettering behövdes. Oaktat att omständigheterna var speciella är det inte osannolikt att en likartad situation återigen kan uppkomma. Mot bakgrund av att processen med registrering av nya gruppbe-teckningar försvåras avsevärt vid sena beslut – vilket får konsekvenser inte bara för stiftsstyrelserna utan även för nomineringsgrupperna och valkansliet – anser kyrkostyrelsen att det behövs en ändring i regelverket gällande sista ansökningsdatum för registrering av nya gruppbe-teckningar. Vid en sammanvägd bedömning har kyrkostyrelsen, i enlighet med vad som även föreslås i promemorian, kommit fram till att enbart föreslå en ändring vad gäller sista ansökningsdag för registrering av nya gruppbe-teckningar för val till kyrkomötet och inte en ändring av sista ansökningsdag gällande registrering till övriga val, så som några av stiftet har föreslagit. Kyrkostyrelsen konstaterar att det med den föreslagna ändringen finns en viss risk för att det kan bli tidspressat för stiftsstyrelserna att hinna med och att det skulle motivera att flytta datumet även för ansökningar till övriga val. Mot detta talar dock möjligheten för medlemmar att kunna registrera nya nomineringsgrupper liksom gruppens möjligheter att kunna rekrytera och anmäla kandidater så nära valtillfället som möjligt. Även om datumet för att anmäla kandidater kvarstår menar kyrkostyrelsen att det även är av vikt att det finns möjlighet att anmäla nya grupper så nära valtillfället som möjligt, vilket inte minst är viktigt för att värna demokratin på lokal nivå så som Växjö stift framhåller. I praktiken skulle ett tidigareläggande av samtliga datum vidare få begränsad betydelse för stiftsstyrelserna eftersom deras handläggning ändå inte kan påbörjas förrän kyrkostyrelsen fattat sina beslut. Kyrkostyrelsen behöver i sin tur ha viss tid för handläggningen av sina ansökningsärenden, vilket medför att det är ändamålsenligt att enbart tidigarelägga datumet för ansökningar av nya nomineringsgrupper för val till kyrkomötet och att låta övriga ansökningsdatum bibehållas.

Sammanfattningsvis vill kyrkostyrelsen understryka att det ur ett demokratiskt perspektiv är viktigt att ge medlemmar så goda förutsättningar som möjligt att både forma nya nomineringsgrupper och att ställa upp som kandidater. För medlemmarna – och den demokratiska organisationen – är det således å ena sidan bättre ju närmare valtillfället det finns möjlighet att anmäla nya grupper och kandidater. Å andra sidan kan en alltför sen tidpunkt medföra problem för nybildade nomineringsgrupper att på olika sätt hinna förbereda sig inför kyrkovalet, vilket medför att en avvägning måste göras. Kyrkostyrelsen anser i likhet med vad som framhållits i promemorian att det förslag som läggs fram om att tidigarelägga datumet för ansökningar som rör registrering av gruppbe-teckningar för val till kyrkomötet, men behålla datumet för ansökningar rörande registrering av val till stiftsfullmäktige och kyrkofullmäktige, är ändamålsenligt och väl avvägt.

Som bland annat *Strängnäs stift* och *Svenska kyrkans valprövningsnämnd* lyft fram finns det en viss risk för sammanblandning när det är olika datum för registrering till de olika valen. Angående denna oro vill kyrkostyrelsen understryka att styrelsen är medveten om vikten av tydlig information inför nästkommande kyrkoval om förslaget går igenom, liksom vikten av att utvärdera konsekvenserna av den föreslagna ändringen överlag.

5.5.3 Hjälp vid röstning

Kyrkostyrelsens förslag: Personkretsen avseende vilka väljare som har rätt att få hjälp vid röstningen ändras så att kyrkoordningens reglering överensstämmer med vad som gäller enligt vallagen. Det innebär att väljare som på grund av funktionsnedsättning eller liknande inte själv kan göra i ordning eller lämna sin röst på föreskrivet sätt får anlita någon som hjälper dem vid röstningen.

Ändrad paragraf: 38 kap. 46 § kyrkoordningen

Promemorians förslag överensstämmer med kyrkostyrelsens förslag.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser har tillstyrkt den föreslagna ändringen. *Luleå stift* tillstyrker den föreslagna ändringen och framhåller en önskan om att rätten till hjälp vid röstning förtydligas och förklaras bättre även i det utbildningsmaterial som tas fram inför kommande kyrkoval. I synnerhet behöver det enligt stiftet bli tydligt att det är den enskilde väljarens rättighet att – oavsett anledning – begära hjälp och att dennes begäran inte ska ifrågasättas. Stiftsstyrelsen i *Stockholms stift* anför att det är väl motiverat att utöka personkretsen av väljare som har rätt att få hjälp vid röstningen och att det är bra att bestämmelsen överensstämmer med vad som gäller i de allmänna valen. *Göteborgs stift* framhåller att det är bra att personkretsen i kyrkoordningen avseende vilka väljare som har rätt att få hjälp vid röstningen ändras och att detta ansluter till vad som i huvudsak redan är praxis i vallokalerna.

Stiftsstyrelsen i *Visby stift* framhåller att det är bra att begreppet funktionsnedsättning eller liknande används då det är ett vidare begrepp och det alltid är väljaren själv som avgör om denne önskar hjälp samt vilken hjälp, utan att det ifrågasätts av den som biträder.

Huddinge pastorat tillstyrker den föreslagna ändringen som de anser rimlig. Pastoratet tillägger dock att det kan uppstå osäkerhet hos valförrättare och röstmottagare om hjälpen påkallas av väljarens behov på grund av funktionsnedsättning eller om det snarare handlar om att den som ger hjälpen vill ha möjlighet att ha insyn i eller påverka väljarens val. Enligt pastoratet behöver det därför säkerställas att röstmottagare i någon form av anvisningar eller utbildning får vägledning i hur en sådan situation ska hanteras.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Det är enligt kyrkostyrelsens uppfattning en given utgångspunkt att alla röstberättigade medlemmar ges så jämbördiga förutsättningar som möjligt att utnyttja sin rösträtt. Att rösträtten är fullt ut tillgänglig för alla väljargrupper är av stor vikt för att upprätthålla såväl legitimiteten som förtroendet för de kyrkliga valen. Bestämmelserna i kyrkoordningen om rätt att begära hjälp vid röstning har under lång tid varit utformade med vallagens bestämmelser som förebild. Som framhållits i bakgrundsbeskrivningen, avsnitt 5.4.3.3, framhålls i förarbetena till vallagen att rätten att få hjälp vid röstning får anses gälla även utan lagstöd. Samma princip måste enligt kyrko-

styrelsens mening gälla även vid de kyrkliga valen, vilket betyder att ingen röstberättigad som själv ber om att få hjälp vid röstningen bör kunna nekas detta. Det finns heller inga indikationer utifrån vad kyrkostyrelsen erfar att utformningen av kyrkoordningens bestämmelser i detta avseende hittills medfört några praktiska tillämpningsproblem eller att någon nekats hjälp. Samtidigt förefaller det finnas en viss osäkerhet om hur nuvarande regelverk ska tolkas och ett förtydligande välkomnas av samtliga remissinstanser. Som bland annat *Luleå stift* anför är det av vikt att inte bara förändra regelverket, utan även utbilda de som arbetar i röstningslokalerna om att alla som begär hjälp vid röstningen har rätt till detta utan att det ifrågasätts.

Som nämnts ovan finns det idag en skillnad mellan vallagens och kyrkoordningen bestämmelser om hjälp vid röstning. Endast skillnaden i sig kan tänkas medföra en risk för att kyrkoordningens reglering tolkas striktare, vilket inte är ändamålsenligt. Kyrkostyrelsen föreslår således att formuleringen i 38 kap. 46 § fjärde stycket avseende vilka väljare som får anlita någon som hjälper dem vid röstningen ändras från väljare med ett fysiskt funktionshinder till väljare med en *funktionsnedsättning eller liknande*. Med en sådan öppen formulering utesluts inga specifika väljare i kyrkovalet, utan den som anser sig behöva hjälp – oavsett om detta beror på en fysisk eller psykisk funktionsnedsättning eller något annat – har rätt till hjälp för att utnyttja sin demokratiska rätt att rösta. Rätten till hjälp gäller *alla* delar av röstningsförfarandet.

Som framhållits ovan är det alltid väljaren själv som måste påkalla hjälp. En röstmottagare får således aldrig försöka påverka en väljare att begära hjälp. Utifrån vad *Huddinge pastorat* lyfter fram i sitt remissyttrande menar kyrkostyrelsen att detta är något som behöver förtydligas i det utbildningsmaterial som tas fram inför nästa kyrkoval. I sammanhanget vill kyrkostyrelsen poängtera att rätten att få rösta utan påverkan och att valhemligheten hålls intakt är grundläggande principer för såväl de allmänna valen som kyrkovalet. Om det finns minsta tveksamhet om att någon – oavsett om detta är en person som arbetar i valet eller någon annan – försöker påverka hur väljare ska rösta måste detta omedelbart påtalas och åtgärder vidtas.

5.6 Ikraftträdande

De föreslagna ändringarna i kyrkoordningen föreslås träda i kraft den 1 januari 2024. Det bedöms inte nödvändigt med några särskilda övergångsbestämmelser.

5.7 Konsekvenser

Konsekvenser för barn

I artikel 12 i Förenta nationernas konvention den 20 november 1989 om barnets rättigheter (barnkonventionen) framhävs barnets rätt att bilda och uttrycka sina åsikter samt att få dem beaktade i alla frågor som berör honom eller henne. I kyrkovalet är även den som fyllt 16 år röstberättigad. Det kan mot den bakgrunden konstateras att sådana förslag som lämnas och som har direkt betydelse för väljare i kyrkovalet också har betydelse för röstberättigade barn. I denna skrivelse är det framför allt möjligheten att begära biträde vid röstningen som har direkt påverkan på väljarna. Då förslaget innebär ett tydligare stöd för den som behöver biträde vid röstningen kan antas att förslaget kan komma att ha positiva effekter för de barn som är i behov av sådan hjälp.

Övriga konsekvenser

De föreslagna ändringarna bedöms sammantaget bidra till ett förenklat och mer ändamålsenligt regelverk. Förslaget om att tidigarelägga sista ansökningsdag för när

nomineringsgrupper måste ha ansökt om registrering av gruppbezeichnung för val till kyrkomötet bedöms specifikt underlätta för såväl valadministrationen och stiftsstyrelserna som nomineringsgrupperna. I övrigt finns konsekvenserna av förslagen redovisade i respektive avsnitt.

5.8 Kommentar till bestämmelserna

38 kap.

21 a §

Ett tillägg – i form av ett nytt andra stycke – har gjorts för att förtydliga att den som anmäls som ombud för en nomineringsgrupp skriftligen måste ha gett sitt medgivande till att åta sig nämnda uppdrag. Genom uttrycket ”ha godkänt” tydliggörs att medgivandet måste finnas när nomineringsgruppen anmäler ombudet, vilket i praktiken är en förutsättning för att gruppen överhuvudtaget ska kunna få en ansökan om ny gruppbezeichnung registrerad av kyrkostyrelsen eller stiftsstyrelsen. Medgivandet ska vara skriftligt. Eftersom det i nuläget inte finns tekniska möjligheter för ett godkännande med elektronisk signatur innebär det att personen som anmäls egenhändigt behöver skriva under ett godkännande att anmälas som ombud. Bestämmelsen är dock utformad så att den ska möjliggöra även ett godkännande med elektronisk signatur i framtiden, om sådan möjlighet ges.

Övervägandena finns i avsnitt 5.5.1

23 §

Bestämmelsen har ändrats vad gäller datumet för när ansökan om registrering av gruppbezeichnung för val till kyrkomötet ska ha inkommit. Sista datum för inlämnande har tidigare lagts med en månad, vilket innebär att ansökan ska inkommit till kyrkostyrelsen senast den 15 mars valåret.

Övervägandena finns i avsnitt 5.5.2.

46 §

En ändring har gjorts i paragrafens fjärde stycke som behandlar hjälp vid röstning. Bestämmelsen har justerats vad gäller vilka väljare som har rätt att få hjälp vid röstningen, så att kyrkoordningens reglering överensstämmer med vad som gäller enligt vallagen. Ändringen tydliggör att en väljare som på grund av funktionsnedsättning eller liknande inte själv kan göra i ordning eller lämna sin röst på föreskrivet sätt får anlita någon som kan hjälpa honom eller henne vid röstningen. När det gäller kyrkoordningens reglering rörande rätten till hjälp vid röstning, skiljer den sig något från vallagens bestämmelser där 7 kap. 3 § andra stycket reglerar rätten till hjälp att ”göra i ordning sina röster”, medan 8 kap. 2 a § reglerar rätten till hjälp att ”ta sina valsedlar på den avskärmade plats där valsedlarna finns utlagda”. I kyrkoordningen stadgas att väljare som inte kan ”göra i ordning eller lämna sin röst på föreskrivet sätt” får ta hjälp. I dessa begrepp får samtliga delar av röstningsförfarandet anses innefattas. En väljare ska således kunna få hjälp både med att ta valsedlar bakom den avskärmade platsen, göra i ordning sina röster bakom en valskärm och att lämna sina valkuvert till valförrättarna eller röstmottagarna, beroende på om det handlar om röstning i en vallokal eller röstningslokal. Om en väljare enbart önskar hjälp med något av ovanstående ”moment”, ska det respekteras.

Övervägandena finns i avsnitt 5.5.3.

6 Övriga ändringar och rättelser

6.1 Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. anta kyrkostyrelsens förslag till beslut om upphävande av kyrkomötets beslut (SvKB 2001:13) om användning i Svenska kyrkan av översättning till nordsamiska och lulesamiska av Nya testamentet,

2. anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkomötets beslut (SvKB 1999:2) om användning av 1972 års bibelkommissions bibelöversättning.

6.2 Förslag till kyrkomötets beslut om upphävande av kyrkomötets beslut (SvKB 2001:13) om användning i Svenska kyrkan av översättning till nordsamiska och lulesamiska av Nya testamentet

Kyrkomötet beslutar att kyrkomötets beslut (SvKB 2001:13) om användning i Svenska kyrkan av översättning till nordsamiska och lulesamiska av Nya testamentet ska upphöra att gälla vid utgången av 2023.

6.3 Förslag till ändringar i kyrkomötets beslut (SvKB 1999:2) om användning av 1972 års bibelkommissions bibelöversättning

Kyrkomötet beslutar att kyrkomötets beslut (SvKB 1999:2) om användning av 1972 års bibelkommissions bibelöversättning ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

1972 års bibelkommissions översättning av Bibeln får användas vid läsningar av texter som finns intagna i den Svenska evangelieboken samt i Kyrkohandbok för Svenska kyrkan I och *Den svenska kyrkohandboken II* samt vid andra textläsningar i den allmänna gudstjänsten och vid kyrkliga handlingar.

Föreslagen lydelse

1972 års bibelkommissions översättning av Bibeln får användas vid läsningar av texter som finns intagna i den Svenska evangelieboken samt i Kyrkohandbok för Svenska kyrkan *del I* och *Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del II* samt vid andra textläsningar i den allmänna gudstjänsten och vid kyrkliga handlingar.

Detta beslut träder i kraft den 1 januari 2024.

6.4 Ärendet och dess beredning

Kyrkostyrelsen har uppmärksammat att kyrkomötets beslut (SvKB 2001:13) om användning i Svenska kyrkan av översättning till nordsamiska och lulesamiska av Nya testamentet numera saknar betydelse och därför bör upphävas.

Kyrkostyrelsen har vidare inom ramen för arbetet med Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del II uppmärksammat behov av korrektur- och konsekvensändringar i kyrkomötets beslut (SvKB 1999:2) om användning av 1972 års bibelkommissions bibelöversättning.

Ändringarna av nämnda bestämmelser är av sådan karaktär att de inte har föranlett behov av remissbehandling.

6.5 Bakgrund

6.5.1 Kyrkomötets beslut (SvKB 2001:13) om användning i Svenska kyrkan av översättning till nordsamiska och lulesamiska av Nya testamentet

Enligt 18 kap. 8 § kyrkoordningen beslutar kyrkomötet vilka översättningar till andra språk av Svenska kyrkans gudstjänstböcker som får användas i Svenska kyrkan.

Enligt kyrkomötets beslut (SvKB 2001:13) om användning i Svenska kyrkan av översättning till nordsamiska och lulesamiska av Nya testamentet får den av Svenska Bibelsällskapet år 2000 publicerade översättningen av Nya testamentet till lulesamiska, Ådå Testamennta, användas vid läsning av texter som finns intagna i Den svenska evangelieboken samt i Kyrkohandbok för Svenska kyrkan I och Den svenska kyrkohandboken II samt vid andra textläsningar i den allmänna gudstjänsten och vid kyrkliga handlingar.

Av kyrkomötets beslut (SvKB 2004:5) om användning i Svenska kyrkan av kyrkliga böcker på lulesamiska framgår bland annat att den av Svenska Bibelsällskapet år 2003 publicerade översättningen av Nya testamentet till lulesamiska, Ådå testamennta, får användas i Svenska kyrkan. Av förarbetena till nyss nämnda bestämmelse framgår att den översättning som avses i SvKB 2001:13 var en provöversättning. I sin skrivelse till kyrkomötet 2004, *Kyrkliga böcker på lulesamiska* (KsSkr 2004:4), angav kyrkostyrelsen bland annat följande (KsSkr 2004:4, s. 1. Se även G 2004:1, s. 2).

Vidare redovisas hur arbetet med översättning av gudstjänstböcker till lulesamiska utförts sedan 2001 och 2002 års kyrkomöten godkänt provöversättningar av Nya testamentet och psalmboken för användning i Svenska kyrkan. Kyrkostyrelsen föreslår att den nu slutförda översättningen av Nya testamentet på lulesamiska, den här framlagda psalmboken på lulesamiska samt Den svenska evangelieboken på lulesamiska godkänns för användning i Svenska kyrkan från den helige Mikael's dag, 2 oktober 2005.

Det kan för övrigt noteras att rubriceringen av SvKB 2001:13 är missvisande i den del den hänvisar till översättning till nordsamiska. De delar av bestämmelsen som avsåg översättning av Nya testamentet till nordsamiska utmönstrades genom beslut av 2019 års kyrkomöte, jfr SvKB 2019:13.

6.5.2 Kyrkomötets beslut (SvKB 1999:2) om användning av 1972 års bibelkommissions bibelöversättning

Enligt 18 kap. 2 § kyrkoordningen ska, vid läsning i en gudstjänst av andra bibeltexter än de som finns intagna i evangelieboken och kyrkohandboken, användas en sådan översättning av Bibeln som gäller för Svenska kyrkan.

Genom beslut av 1999 års kyrkomöte är 1972 års bibelkommissions översättning av Bibeln en sådan översättning som gäller för Svenska kyrkan. I kyrkomötets beslut (SvKB 1999:2) om användning av 1972 års bibelkommissions bibelöversättning hänvisas till bland annat Den svenska kyrkohandboken II. Under förutsättning att årets kyrkomöte fattar beslut om Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del II, jfr kyrkostyrelsens skrivelse 2023:5 *Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del II*, behöver en konsekvensändring ske avseende benämningen av kyrkohandboken del II i SvKB 1999:2. Vidare bör Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I återges i sin korrekta benämning genom införandet av ordet ”del”, jfr. SvKB 2017:13.

6.6 Överväganden och förslag

6.6.1 Kyrkomötets beslut (SvKB 2001:13) om användning i Svenska kyrkan av översättning till nordsamiska och lulesamiska av Nya testamentet

Kyrkostyrelsens förslag: Kyrkostyrelsen föreslår att kyrkomötets beslut (SvKB 2001:13) om användning i Svenska kyrkan av översättning till nordsamiska och lulesamiska av Nya testamentet) ska upphöra att gälla vid utgången av 2023.

Upphävd bestämmelse: Kyrkomötets beslut (SvKB 2001:13) om användning i Svenska kyrkan av översättning till nordsamiska och lulesamiska av Nya testamentet.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Mot bakgrund av det beslut om godkännande av bland annat den slutförda översättningen av Nya testamentet på lulesamiska som 2004 års kyrkomöte beslutat om, kan kyrkomötets beslut (SvKB 2001:13) om användning i Svenska kyrkan av översättning till nordsamiska och lulesamiska av Nya testamentet upphävas. Kyrkostyrelsen lägger mot denna bakgrund fram ett förslag om att kyrkomötets beslut (SvKB 2001:13) om användning i Svenska kyrkan av översättning till nordsamiska och lulesamiska av Nya testamentet ska upphöra att gälla.

6.6.2 Kyrkomötets beslut (SvKB 1999:2) om användning av 1972 års bibelkommissions bibelöversättning

KsSkr 2023:4

Kyrkostyrelsens förslag: Kyrkostyrelsen föreslår, under förutsättning att årets kyrkomöte fattar beslut om Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del II, att kyrkomötets beslut (SvKB 1999:2) om användning av 1972 års bibelkommissions bibelöversättning ändras till att hänvisa till Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del II istället för Den svenska kyrkohandboken II. Härtill föreslås att Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I återges i sin korrekta benämning genom införandet av ordet ”del”.

Ändrad bestämmelse: Kyrkomötets beslut (SvKB 1999:2) om användning av 1972 års bibelkommissions bibelöversättning

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Under förutsättning att årets kyrkomöte fattar beslut om Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del II, jfr kyrkostyrelsens skrivelse 2023:5 *Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del II*, behöver en konsekvensändring ske avseende benämningen av kyrkohandboken del II i SvKB 1999:2. Kyrkostyrelsen föreslår därför en sådan ändring. Härtill föreslås att Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I återges i sin korrekta benämning genom införandet av ordet ”del”.

6.7 Ikraftträdande

Kyrkomötets beslut (SvKB 2001:13) om användning i Svenska kyrkan av översättning till nordsamiska och lulesamiska av Nya testamentet föreslås upphöra att gälla vid utgången av 2023.

Förslaget om ändring i kyrkomötets beslut (SvKB 1999:2) om användning av 1972 års bibelkommissions bibelöversättning föreslås träda i kraft den 1 januari 2024, vilket är samma datum som från vilket Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del II föreslås tas i bruk.

Det bedöms inte nödvändigt med några särskilda övergångsbestämmelser.

6.8 Konsekvenser

Förslagen bedöms inte medföra några direkta eller indirekta konsekvenser för barn.

6.9 Kommentar till bestämmelsen kyrkomötets beslut (SvKB 1999:2) om användning av 1972 års bibelkommissions bibelöversättning

Benämningen Den svenska kyrkohandboken II har ersatts av benämningen Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del II. Vidare har ordet ”del” infogats i syfte att återge den korrekta benämningen av Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I.

Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll

Utdrag ur protokoll fört vid kyrkostyrelsens sammanträde den 14 juni 2023.

Beslutande: Martin Modéus, ordförande, ledamöterna Wanja Lundby-Wedin, Daniel Tisell, Amanda Carlshamre, Jesper Eneroth, Marjut Ervasti, Nils Gårder, Lars Johnsson, Berth Löndahl, Olle Reichenberg, Elisabeth Rydström, Erik Sjöstrand och Anna Sundberg samt tjänstgörande ersättarna Sebastian Ekeroth Clausson och Sofija Lazic Pedersen.

Föredragande: rättschef Mattias Thalén, juristerna Kajsa Walleng, Evelina Kaarme och Maria Adeteg.

Kyrkostyrelsen beslutade i enlighet med arbetsutskottets förslag

att till kyrkomötet lämna skrivelsen 2023:4 Ändringar i kyrkoordningen m.m.